düşünce • kültür • siyaset

Umran

Sahibi
Umran Yayıncılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına
Abdullah Yıldız

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü
Cevat Özkaya

Yayın Kurulu
Uğur Altun, Cevat Özkaya, İlhan Gündoğdu, Abdullah Yıldız

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar
Ahmed Dağ, M. Emin Gerger, Vahdettin Işık, Selçuk Kütük, Atasoy Müftüoğlu, Abbas Pirimoğlu, Nurettin Özcan, Sezai Şengönül

İdare Merkezi
Sofular Mh. Yeşiltekke Sk. No: 4/2
Fatih-İstanbul
Tel: (0212) 514 57 47 - 533 72 02
Fax: 534 88 88

www.umran.org
umran@umran.org
abone@umran.org

Temsilcilikler
İstanbul Bağcılar: (0212) 644 50 23
Adana: 0555 416 50 21
Ankara: (0312) 435 94 48
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
Isparta: (0246) 232 34 77

Abonelik Şartları
Yurtiçi
Yıllık (12 sayı): 40.000.000 TL.
Türkiye İş Bankası Fatih Şubesi **TL Hesabı**
1020 1386804 (Hasan Ak)
Posta Çeki Hesabı
1605252 (Umran Yayıncılık)

Yurtdışı
Yıllık (12 sayı): 60 Usd - 60 Euro
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. **Usd Hesabı**
1020 301000 0658751 (Hasan Ak)
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. **Euro Hesabı**
1020 301000 0658765 (Hasan Ak)

Fiyatı: 3.500.000 TL.

Dizgi, İçdüzen: Umran
Kapak Tasarım: Sezer Erdoğan
Uygulama: Umran
Baskı: Yıldızlar Matbaacılık
Dağıtım: Yay-Sat

Ayda bir yayımlanır.

Umrandan

Türkiye: Çelişkiler ve Korkular…

Her bakımdan **ilginç** bir ülkede yaşıyoruz: Güzelliklerine, imkanlarına, potansiyellerine, zenginliklerine, birikimlerine… inat; çelişkilerin, korkuların, aymazlıkların, ihmallerin, ihanetlerin… elini-kolunu bağladığı bir **tezatlar ülkesi**: Türkiye…

Son iki asırlık süreçte halkına ve halkının manevi değerlerine gittikçe yabancılaşan Batıcı oligarşik azınlığın ***"ötekileştirip"*** ensesinde boza pişirdiği, yukarıdan aşağı dayattığı ***"toplum mühendisliği"*** projeleriyle şaşkına çevirdiği, kimliksizleştirdiği **Türkiye insanı**…

Yönetici elitin müzmin laikçi paranoyak tutumuyla sürekli **"irtica"** yaygaraları kopardığı, **"kamusal** (y)**alan"** aldatmacasıyla din ve vicdan özgürlüğünü alabildiğine kısıtladığı, din'le ve dindar'la inatlaşarak başörtüsü yasağını ısrarla sürdürdüğü, İHL ve Kur'ân kursu düşmanlığını ayyuka çıkardığı **garip bir 'İslâm ülkesi'**…

Şirkin ve küfrün her türlü saldırılarına, misyoner propagandalarına maruz bırakılan, iğrenç ve ahlaksız **pop-star** kültürüne, **tele-vole** programlarına emanet edilen **zavallı bir gençlik**…

Yıllar yılı bizzat devlet eliyle, kokuşmuş Batı tipi yaşam tarzını benimsemeye zorlanan, bir avuç mutlu azınlığın bir eli yağda - bir eli balda yaşam standardına karşın en alt gelir düzeyindeki insanlarının çöp bidonlarından yiyecek topladığı **çilekeş bir halk**…

Ve bu çelişkiler ve korkular ülkesinde 'muhafazakâr' **AK Parti iktidarı**: O da bu tezatlar ülkesinde muktedir olmak ya da olamamak gibi derin bir ikilemle karşı karşıya. Halkın büyük çoğunluğunun teveccühüne mazhar olmanın verdiği rehavetle ve neredeyse AB'den müzakere tarihi almaya endeksli politikaları ile şaşkınca kendi bindiği dalı kesebiliyor. Alelacele AB'ye uyum yasaları çıkaracağım derken; yeni TCK tasarısıyla okula başörtülü giden, çocuklara Kur'ân öğreten vatandaşına 1 ilâ 3 yıl arasında hapis cezaları getirebiliyor. Oy aldığı tabanı hiç dikkate almadan, sistemin ***"derin sahipleri"***ne kendini kanıtlamaya yönelik anlamsız ve şaşırtıcı beyanlarda, davranışlarda, uygulamalarda bulunabiliyor…

Bu arada, tezatlar ülkesi Türkiye'nin inatla uyguladığı kendi değerleriyle çelişen başörtüsü yasağını, AİHM onaylarken Avrupa İnsan Hakları İzleme Komitesi haksız bulabiliyor; böylece bir başka ikilem de burada yaşanıyor.

Derginiz ***Umran***, Türkiye'nin yaşadığı ve yaşattığı işbu çelişkileri ve korkuları ele alıyor elinizdeki sayısında. **Metin Alpaslan**, **Muammer Yalçın**, **Raşid el-Gannuşi**, **Cevdet Said**, **Jean Baudrillard**'ın yazı ve görüşlerinden oluşan *"Türkiye: Çelişkiler ve Korkular"* konulu 'Kapak' dosyasını; 'Gündem' bölümünde **Atasoy Müftüoğlu**, **Abdullah Yıldız**, **Abbas Pirimoğlu**, **Asım Öz** ve **M.Emin Gerger**'in yazıları bu eksendeki yorumlarıyla tamamlıyor.

Umran'ın 'Analiz' bölümündeki **Selçuk Kütük**'ün 'akıl' üzerine, **Ahmet Dağ**'ın 'Müslümanların gidişâtı' üzerine yaptıkları derinlikli tahlillerle **Vahdeddin Işık**'ın *Tutanak*'ını ve **Nureddin Özcan**'ın 'Daha Derinlere' uzanan yazısını kaçırmamanızı öneriyoruz.

Umran, alışık olduğunuz bölümler ve yazılarla devam ediyor.

Yeni ***Umran***larda buluşmak duasıyla.

Umran Dergisi Abone Hatt›: 0212 514 57 47

içindekiler

GÜNDEM

4
Propagandaya Teslim Olmak
ATASOY MÜFTÜOĞLU

6
"Bedel" mi? Tebdîl, Tağyîr ve Hatta İlgâ mı?
ABDULLAH YILDIZ

10
Kıyamet Koparken Fidan Dikmek
ABBAS PİRİMOĞLU

14
Eğitsel Karanlık: ÖSS ve Sınav Proleteryası
ASIM ÖZ

17
Din Eğitimi İhtiyacı ve İmam Hatip Liseleri
M. EMİN GERGER

19
İslam Konferansı Örgütü 2050 Vizyonu
MİNHAJ A. QİDWAİ
Türkçesi Ömer Özdemir

ANALİZ

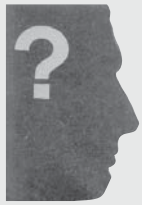

41
Akıl Üzerine
SELÇUK KÜTÜK

52
Müslümanlar Nereye Koşuyor?
AHMET DAĞ

KAPAK:
TÜRKİYE: ÇELİŞKİLER VE KORKULAR

21
Müslümanca Yaşama Hakkı ve Türkiye
METİN ALPASLAN

28
Çelişkiler Ülkesi: Türkiye
MUAMMER YALÇIN

32
TÜRKİYE'YE BAKIŞLAR
Türkiye Kendi Dinamiklerine mi Dönüyor?
RAŞİD EL-GANNUŞİ

34
Türkler Despotizm Handikapını Aşacaklar
CEVDET SAİD

35
Benzeşerek/Bayağılaşarak AB'ye Dahil Olmak
JEAN BAUDRİLLARD

37
Başörtüsü Yasağı Akademik Özgürlüğü Gölgeliyor
HUMAN RIGHTS WATCH

39
Aihm'in Başörtüsü Kararı Siyasidir
AV. HALİL DOĞAN

YAŞAYAN İSLÂM

58
Usûl ve Üslûb Sorunu
VAHDETTİN IŞIK

62
Kimliğimiz ve Kişiliğimiz
AHMET CEMİL ERTUNÇ

67
Dünya Tasavvurumuz Nasıl Olmalıdır?
NECİP YOLCU

69
Kulluk ve İntihar
AHMET BALKİ

71
Öncelikleri Birbirine Karıştırmak
ZİYAEDDİN GÜNEŞ

UMRAN / *EK*
İmkanları ve Potansiyelleriyle İslam Ülkeleri- 2

KAPAK

Metin Alpaslan

Jean Baudrillard

Halil Doğan

Raşid el-Gannuşi

Cevdet Said

Muammer Yalçın

KÜLTÜR SANAT

DÜŞÜNCE
73
Daha Derinlere
NURETTİN ÖZCAN

DENEME
77
Önce İnsan
RAMAZAN DEMİR

SEYAHAT
79
Avrupa'da Esen Rüzgâr Bize de Uğra, ne Olur!
MÜNİB ENGİN NOYAN

EDEBİYAT
81
Mehmet Akif'in Şiir Anlayışı
MUSTAFA MİYASOĞLU

DEĞİNİ
84
Zelzeleyi Hatırlamak
SEZAİ ŞENGÖNÜL

86
Orhan Pamuk ve Çift Kimliklilik Üzerine
MUSTAFA ALDI

90
Kendini Tanıma
NİYAZİ FIRAT ERES

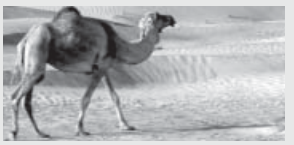

92
Feraset Diyarı
SELİM ŞEVKİOĞLU

KİTAP
93

YANSIMALAR
94
Kızılderili Dilinden Amerikan Zulmü
ERTUĞRUL BAYRAMOĞLU

AYNADAKİ TEBESSÜM
96
Akletmeye Ne Dersiniz?
FAHREDDİN GÖR

YAZARLAR

Mustafa Aldı: Edebiyat araştırmacısı, yazar.
Metin Alpaslan: Araştırma ve Kültür Vakf Başkanı.
Ahmet Balki: Araştırmacı Yazar.
Jean Baudrillard: Fransız düşünür. Çağımızın büyük teorisyenlerinden.
Ertuğrul Bayramoğlu: Eğitimci, tarih araştırmacısı.
Ahmet Dağ: Felsefeci, araştırmacı yazar.
Ramazan Demir: eğitimci, yazar.
Ahmed Cemil Ertunç: İslam tarihçisi.
R. Niyazi Eres: Kişisel gelişim uzmanı.
Raşid el-Gannuşi: Tunuslu Müslüman düşünür, hareket adamı.
Ziyaeddin Güneş: İlahiyatçı, yazar.
M. Emin Gerger: Araştırmacı, yazar.
Fahreddin Gör: Fıkra ve espiri ustası.
Vahdettin Işık: Eğitimci, araştırmacı, yazar.
Hacı Kaya: İlahiyatçı, yazar, çevirmen.
Selçuk Kütük: Araştırmacı, yazar. İslam düşüncesi üzerinde yoğunlaşıyor.
Mustafa Miyasoğlu: Şair, edip; hikaye ve roman yazarı.
Atasoy Müftüoğlu: Düşünce adamı, yazar.
M. Engin Noyan: Kur'ân aşığı, tiyatrocu, yazar, öncü televizyon yapımcışı.
Nureddin Özcan: Eğitimci, yazar.
Ömer Özdemir: Çevirmen.
Abbas Pirimoğlu: Hukukçu, yazar.
Minhaj A. Qidwazi: Pakistanlı yazar.
Cevdet Said: Suriyeli Müslüman düşünür.
Sezai Şengönül: Şair
Selim Şevkioğlu: Araştırmacı, yazar.
Muammer Yalçın: Araştırmacı yazar
Abdullah Yıldız: Araştırmacı yazar.
Necip Yolcu: İlahiyatçı, yazar.

PROPAGANDAYA TESLİM OLMAK

ATASOY MÜFTÜOĞLU

Emperyalist, faşist sistemin, ideolojik / politik propagandası karşısında, özgür algının, özgür vicdanın sesi ve ifadesi olmak gerekiyor. Bugün toplumlarımız resmi propagandaya maruz bırakılıyor, resmi terminoloji aracılığıyla yönlendiriliyor, denetleniyor. İradelerini propaganda aygıtlarına terkedenler, kendilerini terkediyor; egemen adlandırmalara boyun eğenler ideolojik körlük içerisine giriyor. Farklı kültürler, farklı hayat tarzları için kullanılması mümkün olmayan Avrupa merkezli kavramlara ideolojik içerik ve anlam yüklenerek, bu kavramlar her amaca hizmet edecek şekilde yapılandırılıyor.

Toplumlarımız resmi propagandaya maruz bırakılıyor. İradelerini propaganda aygıtlarına terkedenler, kendilerini terkediyor; egemen adlandırmalara boyun eğenler ideolojik körlük içerisine giriyor.

Modern Batı Uygarlığı tek yönlü bir ilerlemenin adıdır. İlerleme piyasanın ilerlemesi anlamına gelmektedir. Modern dünya mekanik bir dünyadır, modern hayat tarzı ticari bir hayat tarzıdır. Modern ilişki biçimleri bütünüyle araçsallaştırılmış ilişki biçimleridir, bu ilişki biçimleri parasal değerler aracılığıyla sürdürülebilmektedir. Modern ideolojilerin, ekonomi alanı dışında kalan alanlarla ilgilenme yetenekleri yoktur. Modern tüm kavramlar propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Modern-laik kültür, tahakkümü, sömürüyü ve ayrımcılığı meşrulaştırmak amacıyla gündemde tutulmaktadır.

Modern dünya, İslam ve müslümanlar söz konusu olduğunda, müslümanların hakları söz konusu olduğunda, tüm temel ilkelerinden, temel kavramlarından, temel haklar anlayışından bütünüyle vazgeçebiliyor, İslam ve müslümanlar için her tür kaksızlığı ve şiddeti meşru sayabiliyor. Emperyalist, faşist ve ırkçı irade kendi dünya görüşünü ve hayat tarzını dayatma hakkına sahip olduğuna inanıyor. Hıristiyanlık tarih boyunca olduğu gibi bugün de yeni barbarlıklar üretiyor, barbarlıkları güçlendiriyor. Bugünün tarihi, keyfi katliamlar, keyfi işkenceler, keyfi zulümler tarihi halini almıştır. Modern egemenlik ihtirasları, modern sömürü ihtirasları sistematik teröre/şiddete dönüşüyor. Güçlüler terörizm üretiyor, güçsüzler direnişlerle yanıt vermeye çalışıyor. Küresel televizyon ve bilgisayar sistemleri, küresel tahakkümü güçlendiriyor, etkili hale getiriyor. Emperyalizm, sistemli bir biçimde, kültürü, sinemayı, televizyonu ve ekonomiyi bir araç olarak kullanıyor. Kendi inançlarını, dünya ve hayat görüşlerini, yaşama biçimlerini içtenlikle ve bağlılıkla savunanlar "terörist" muamelesi görüyor.

Dehşete kapılmaksızın, sarsılmaksızın, ürpermeksizin, acı çekmeksizin, aşağılanmaksızın, televizyon seyretmek, gazete okumak imkansız hale gelmiştir. İnsanlığın gündemini, millitarist/emperyalist utanç siyasetleri doldurmaktadır.

Aklın yükselişi, ahlakın ve ruhun yükselişi anlamına gelmiyor. Teknik/maddi ilerleme bütün dünyayı kuşatan derin yozlaşmayı ve sınırsız kötülükleri durduramıyor. Kötü ideolojiler, kötü fikirler, kötü insanlar, zamanı kötüleştiriyor. Bugün kuralsız bir dünya, kuralsız bir hayat ve kuralsız bir insanlık karşısındayız. Yalnızca araçsal değerlere sahip olan, değer içermeyen, çok kibirli ve küstah modern uygarlık, insanlığın ruhsal gelişimine hiç bir olumlu katkıda bulunamamıştır. Bireysel çıkar, ulusal çıkar düşüncesi ve zihniyeti her tür ahlaki hassasiyeti yıkıyor, ahlaki dayanışmaları yıkıyor, anlamları erozyona uğratıyor.

Modern uygarlık ve kültür, ırk ve renk saplantılarını aşamamıştır, şeytani bir saplantı olan ırkçılık aşılamamıştır.

Tarihin her döneminde olduğu gibi, bugün de, hayatın kaynağı ve edebiyat ufku olan, sonsuz bilgelikler içeren İslam, insanlığın birliğini savunmaya devam ediyor. Hiç bir şekilde insanın değerinin ölçüsü olmayan kan bağını, iman bağıyla İslam aşabiliyor. Siyasal ve sosyal eşitlik fikri İslam'ın temellerindendir. İslam, hepimize, hepimizin aynı nefisten yaratıldığını öğretiyor. Hangi dönemde yaşıyor olursak olalım, hangi konumda bulunuyor olursak olalım, her durumda hepimizin Allah Tebarek Teala Hazretlerinin rehberliğine ihtiyacımız vardır. Modern insan hiç bir rehberliğe ihtiyaç duymadığı için, büyük bir boşluk ve belirsizlik içerisindedir. Düşüş de, yükseliş de insanın kendi yönelişlerinin sonucudur. Nefsine teslim olan, düşüşe teslim olur, nefsini kontrol eden yükselir.

Hayatımızda, dünyamızda, bütünlüğü, İslam'ın ruhuyla uyum içerisinde olan bir düşünce ile sağlayabiliriz.

Günümüzde aziz İslâm, Hıristiyanlık gibi devlet'ten ve hukuktan bağımsızlaştırılarak kişiselleştirilmek isteniyor. İslamın, topluma ve insanlığa değil, yalnızca içrek insana hitap eden, esrik bir gizemcilik şeklinde algılanması yolunda çalışmalar yapılıyor. İslam'ın temel tercihleri, temel yönelimleri hızla sulandırılıyor ve İslam'ın yeniden geleneksel bir ufuk içerisinde konumlandırılması isteniyor. Büyük anlam, değer/inanç sistemi olan İslam, gözden düşürülmeye çalışılıyor.

Günümüzde, toplumlarımızın ruhsal durumunu, vicdani durumunu altüst eden gelişmeler ve içsel dramlar yaşanıyor. Bu durumda, tepkisel olmaktan çıkarak içerik üretmemiz, çözüm ve ufuk üretmemiz, daha çok ilişki, daha çok iletişim, daha çok dayanışma/paylaşma ve hareketlilik içerisinde olmamız gerekir. Bilincimizin, sorumluluğumuzun ve ahlakımızın yükselişi için, kendi akıllarımızı ve kalbimizi kullanarak, kendi kararlarımızı oluşturarak, kendi yolumuzu çizerek, küresel iradenin ve baskıların denetiminden bağımsızlaşarak, evrensel düşünsel, entellektüel açılımlar gerçekleştirebilmeliyiz, ruhumuzun ve bilincimizin derinliklerini harekete geçirebilmeliyiz. Yerleşik kalıpların, hizip kalıplarının ve ideolojik kalıpların dışına çıkmayı başaramayanlar insanlığa hizmet veremezler.

Küresel ölçekte sürdürülen yanıltma, sindirme ve yanlış bilgilendirme bombardımanı karşısında maalesef kendimiz olmaktan çıkıyoruz, çıkarılıyoruz, amaçlarımızı kaybediyoruz. Yerimizi, nerede durmamız gerektiğini bir türlü tayin edemiyoruz. Her alanda varlığını hissettiren geleneksel tek düzelikleri aşamıyoruz.

Radikal bir politik duruşa sahip olarak, düşünsel anlamda, kültürel anlamda, entellektüel anlamda, siyasal anlamda, askeri anlamda sürdürülen her direnişe minnettarlığımızı ve saygılarımızı sunmalıyız. Allah Tebarek Teala Hazretlerinin hoşnutluğuna ve kabulüne mazhar olacak salih ameller ve gerçek ibadetler içerisinde bulunmalıyız. Savunmacı klişeleri aşarak, sistemle kültürel ve ahlaki bir hesaplaşma içerisine girmeliyiz. Gerektiğinde bir itaatsizlik bilinci geliştirebilmeliyiz. Kuşatıcı etkinlikler ile, statükocu anlayışı sarsabilmeliyiz. Düşünsel, entellektüel onurumuzu her şartta koruyabilmeliyiz. Her birimiz kendi çapımızda sorumluluk üstlenmeliyiz. Engin bir İslam algısını temsil etmeliyiz. Her tür doğallıkla bağlarımızı yenilemeliyiz. Hayatın, ruhsal, manevi, ahlaki ve şiirsel boyutlarıyla ilişkilerimizi zenginleştirmeliyiz.

İnsan onurunun ayaklar altına alındığı, her tür çıkar arayışının ahlakın önüne geçtiği, İslami değerlerin sistematik saldırılara uğradığı, müslümanların gerçeklikte ve eylemde de ötekileştirildiği bir dönemde, kalbimizin ve ruhumuzun sağlığına özen göstermeliyiz. Dünyaya, hayata ve olaylara kendi özgür algılarımızla bakamamak, insanı güçsüz ve şahsiyetsiz kılar. İnançlarımızı, düşüncelerimizi, değerlerimizi özgürce seçtiğimizde, özgür bir kişilik sahibi olabiliriz. Baskı ile kabul ettirilen düşünceler, değerler, gerek bireylerin, gerekse toplumların bir kişilik bozukluğuna uğramalarına neden olur. Gerek bireylere, gerek toplumlara, bireylerin ve toplumların özgür iradeleri dışında dayatılan resmi/ ideolojik değerler hiç bir ahlaki temele ve içeriğe sahip değildir. ■

Savunmacı klişeleri aşarak, sistemle kültürel ve ahlaki bir hesaplaşma içerisine girmeliyiz. Gerektiğinde bir itaatsizlik bilinci geliştirebilmeliyiz. Kuşatıcı etkinlikler ile, statükocu anlayışı sarsabilmeliyiz.

"BEDEL" Mİ? TEBDÎL, TAĞYÎR VE HATTA İLGÂ MI?

ABDULLAH YILDIZ

Türkiye'de sistemin kendisini koruma refleksini ifade eden bir suç tanımı vardır, Türk Ceza Kanunu'nda: *"Anayasayı tebdîl, tağyîr ve ilgâya cebren teşebbüs etmek..."*

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, geçen ay Birlik Vakfı'nca İstanbul Grand Cevahir Oteli'nde düzenlenen 'Meseleler ve Çareler' konulu sempozyumda yaptığı konuşmada, imam-hatipler ve meslek liseleriyle ilgili ikinci bir girişimde bulunmak hususunda ***"hükümetin bedel ödemeye hazır olmadığını"***, zira toplumun bu meseleyi engelleyenlere yeterli tepkiyi göstermediğini söylemesi, bize **"bedel"**den hareketle, **tebdîl**, **tağyîr** ve **ilgâ** kavramlarını hatırlattı. Yanlış anlaşılmasın, birilerinin Anayasa'yı tebdîl, tağyîr ve ilgâya teşebbüsünden söz etmiyoruz; aksine bazı zihinlerin tebdîl hatta tebeddülünü, tağyîr hatta tağayyürünü bahis mevzuu etmek niyetindeyiz.

Şimdi, önce Başbakan sayın Erdoğan'ın Birlik Vakfı'nın sempozyumunda söylediklerine ve ardından yaptığı tavzihâta bir bakalım, sonra da sözünü ettiğimiz kavramları bize hatırlatan gelişmelere gelelim:

Topu Taca Atmak

Bilindiği gibi, imam hatip lisesi ve meslek liseleri mezunlarının üniversiteye girişini engelleyen katsayı uygulamasındaki haksızlığı nispeten gidermeye yönelik yasa tasarısı, AKP tarafından YÖK Yasası çerçevesinde hazırlanıp TBMM'den geçirilmiş, ancak Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edilmişti. AKP Hükûmeti de tasarıyı, bu seneki ÖSS'ye yetiştirilemeyeceği gerekçesiyle rafa kaldırmıştı.

Birlik Vakfı'nın sözkonusu sempozyumunda 'Eğitim Politikamız' başlıklı bir konuşma yapan Prof. Dr. Şefik Dursun'un, Cumhurbaşkanınca veto edilen YÖK Yasası'nın Meclis'te yeniden görüşülmemesini eleştirmesi üzerine, Başbakan konuyla ilgili bir açıklama, daha doğrusu savunma yapıyor ve yasanın Meclis'e ikinci kez getirilmemesinin sebebini izah sadedinde kelimesi kelimesine şöyle konuşuyor:

"Yaşanan son bazı olaylar karşısında ben toplumumuzun daha duyarlı olmasını beklerdim. Meslek liseleri olayında, özellikle meslek liselerinde yavrularını okutanlar, çocuklarının durumuna sahip çıkmamışlardır. Bunun karşısına dikilenlere toplum gereken cevabı vermemiştir. Şunu da hatırlatmak isterim, biz bunun ikincisini de yaparız, yapardık. Ama bunun bedelini siz ödemeye hazır mısınız? ***Bunun bedeli var. Biz hükümet olarak bu bedeli ödemeye hazır değiliz. Niye? Çünkü daha önce ödenen bedeller var.*** *Biz şimdi bu meslek liselerinde okuyanlara da aynı bedeli ödetemeyiz. Bunun için de bu adımı atamayız. Toplum buna hazır olduğu zaman bu adım atılır."*

Hemen ifade edelim ki, sayın Erdoğan'ın bu konuşması, kelimenin tam anlamı ile -hadi kendi pek sevdiği fulbol lisanıyla söyleyelim- "topu taca atmak"tır. Yüzbinler bir kez daha hayal kırıklığına uğramış; halk "bunlar da baskıya boyun eğdiler; bu kafa ile ne İHL ne de başörtüsü sorununu çözebilirler!" şeklinde derin bir umutsuzluğa sürüklenmiştir. Yukarıdaki konuşma iyi okunursa, umutların 'bir başka bahara' kaldığından bile söz etmek pek mümkün gözükmemektedir.

Sayın Erdoğan'ın, daha sonraki "Ben, 'imam-hatiplere bedel ödettiremem' dedim. Bu, 'Bedel ödemem' diye algılandı" şeklindeki açıklaması ve "imam-hatipler konusunda, size destek olunmadığı yolunda serzenişte bulundunuz mu?" sorusu üzerine yaptığı izah da vaziyeti 'kurtarmaya' yetmemiştir: *"Destek olup olmama meselesi değil. Toplumun taleplerini kendisinin güçlü kılması lazım. Siyasetçinin de o talebe kılavuz olması lazım. Toplumun taleplerini aldık ve değerlendirdik. Bu talebi değerlendirdikten sonra, ikinci bir hamleyi yapacağımız zamanda da bunun ne getirip ne götüreceğini biz siyasetçilerin çok iyi şekilde değerlendirmesi lazım.*

Onun için de, ta başından beri söylediğimiz o toplumsal mutabakat anlayışını ben yapılan kamuoyu araştırmalarıyla ararım. Çıkan sonuca göre kararımı ya ertelerim ya da hemen veririm." Keza Erdoğan'ın, F.Altaylı'nın 'Teke Tek' adlı programında sarfettiği "Beklediğim desteği göremeyince zamana bırakılmasının çok daha faydalı olacağına inanıyorum" sözleri de durumu değiştirmemiş, tersine pekiştirmiştir.

Şimdi, sayın Erdoğan'ın konuşması bağlamında AK Parti iktidarının imam hatipler ve meslek liseleri konusundaki tutumunu tahlil edebiliriz:

Bir kere iktidar, şikayet ve mazeret üretme makamı değil, çözüm ve çâre makamıdır.

İkincisi, meslek liselerinde yavrularını okutanların, çocuklarının durumuna sahip çıkmadıkları ya da bunun karşısına dikilenlere gereken cevabı vermedikleri iddiası hiç de doğru değildir. Zira, bu halk, başından beri imam hatip davasına gereken desteği vermiş (bu konuda sadece tarihi Sultanahmet mitingini, El-ele eylemini ve haftalarca okullarının önünde eylemlerini sürdüren çocuklarımızı hatırlatmak yeterlidir) ve AK Parti'yi de İHL ve başörtüsü gibi sorunları çözmesi beklentisiyle iktidar yapmıştır. Eğer "meslek liseleri"nden kasıt imam hatip lisesinin dışındaki diğer meslek okullarında yavrularını okutanlar ise -ki konuşmanın bağlamından asla böyle bir tahsis çıkmıyor-, bu taktirde bile iktidarın sözkonusu yasa tasarısının arkasında dur(a)mamasını böyle bir mazerete dayandırması hiç de ikna edici değildir.

Öte yandan halk, Erdoğan liderliğindeki AKP'yi, 367+2 milletvekili ile Meclis'te ezici bir çoğunluğa sahip olacak şekilde görevlendirmiştir. Dahası, yerel seçimlerde de bu desteğinin üzerine % 8 daha ilave etmiştir. Şimdi halkın meselelerine gereği gibi sahip çıkamayanların, "Ne yapalım, denedik, olmadı, yaptırmadılar" gibi bahanelere sığınıp meseleleri tekrar millete havale etmeleri ne kadar kabul edilebilir?

Sonra, meslek liseleri konusunda adım atmak için "toplumun hazır olması"nı beklemek de ne demektir? Yarın hangi şartlar oluşacak ki, hükûmet bu konuda harekete geçsin? Ve şartların oluştuğuna kim karar verecek?

Kesin olan şu ki; gerek meslek liseleri gerekse başörtüsü ile ilgili olarak AK Partililerin "Biz bu meseleleri gerilim çıkarmadan, inatlaşmadan çözeceğiz" sözleri havada kalmıştır. Zira siz gerilim çıkarmasanız da birileri istedikleri zaman ortamı germeyi gayet iyi becerebilmektedir. Dolayısıyla "aman germeyelim" düşüncesi ile hareket etmek, bir bakıma "ölme eşeğim" masalı ile hem kendini hem de milleti avutmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Unutmayınız; bu insanlar, yıllardır yaşadıkları sorunlarından kurtulacakları umuduyla AKP'ye oy vermişlerdir ve beklentileri gerçekleşmediği zaman da iktidara verdikleri desteği çekivermekte hiç tereddüt etmezler.

Tebdîl/Tebeddül ya da Tağyir/Tağayyür Meselesi

Önce, yazımızın başından beri sözünü ettiğimiz kavramların sözlük anlamlarını verelim:

Bedel: Karşılık, bir şeyin yerine verilen.

Tebdil: Değiştirme, çevirme, döndürme, dönüştürme; başka kılığa koyma.

Tebeddül: Değişme, başkalaşma, başka şekil alma.

Tağyir: Değiştirme, başkalaştırma; bozma, ifsad etme.

Tağayyür: Başkalaşma, değişme; renk değişme; bozulma, kokma.

İlgâ: Lağvetme, kaldırma, bozma, hükümsüz kılma, iptal etme, yürürlükten kaldırma.

İmdi, bu kavramları bize hatırlatan durumu açıkça ifade et-

mek gerekirse: Bu ülkede belli bir iddia ve misyonla iktidara gelenler, bu iddia ve misyonlarının gereğini yap(a)mayınca önce tebdîl ve tağyîr yoluna başvurmakta yani meseleyi evirip çevirmekte, döndürüp dönüştürmekte, değiştirmekte ve başkalaştırmakta; ardından da kendileri değişmeye, dönüşmeye, başkalaşmaya, başka şekil almaya, bozulmaya ve kokuşmaya başlamaktadır. İstediklerini yapma imkânı bulamayınca da 'durum'u içselleştirmekte, kendi aslî taleplerinden vazgeçmekte, onları iptal yoluna gitmektedir.

Şu an AK Parti iktidarı da ne yazık ki aynı talihsiz süreçle karşı karşıyadır. AK Parti iktidarı, şu âna kadar kendi misyonu doğrultusunda küçük de olsa bir düzenleme yapmak istediği her seferinde bir avuç azınlığın çıkardığı kuru gürültü sonucu geri adım atmış, sonra meseleyi evirip çevirme, döndürüp dönüştürme yoluna gitmiştir. Katsayı adaletsizliğiyle ilgili düzenlemenin kesinlikle yapılacağını ve geçtiğimiz ÖSS'ye yetişeceğini söyleyen Milli Eğitim Bakanı'nın, problem çözülemeyince - ki bunda kendi strateji ve zamanlama hatalarının da büyük etkisi var- meslek lisesi mezunlarına hitaben "herkes üniversitede okuyacak diye bir şey yok" diyecek noktaya gelmesi bunun tipik bir örneğidir.

Konuya ilişkin olarak TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Tayyar Altıkulaç'ın geliştirdiği "çözüm"! sözkonusu tebdîl, tağyîr ve ilgânın bir başka örneği: İmam hatiplerin katsayı mağduriyetini giderme konusunda sıkışan AKP iktidarını bu durumdan kurtarmak için Diyanet İşleri eski başkanımız liselerde "seçmeli din dersi" formülünü ortaya atıyor ve bu derslerin içeriği ve işleniş biçiminin değiştirilmesini öneriyor. (Bu minvalde Milli Eğitim Bakanımızın okullarda **"din eğitimi"** değil **"din öğretimi"** yapılacağını, din derslerinde sadece İslâmiyet'in değil diğer dinlerin de öğretileceğini açıklaması herhalde aynı "çözüm!"ün bir diğer parçasını oluşturuyor) Altıkulaç yeni önerisiyle ilgili olarak şöyle devam ediyor: ***"Laik ülkede eğer dinler konusunda da talep gelirse, değerlendirilmeli. Musevilerle, Patrikhaneyle konuşulur; papaz, haham gelir ders verir. Veliler din eğitimi için imam hatip'e öğrenci göndermez, sorun çözülür."*** Aslında bu tebdil'den öte tebeddül, tağyir'den öte tağayyür ve hatta resmen ilgâ. İmam hatip meselesini çözemiyor musun, o halde vazgeç, gündemden ve yürürlükten kaldır gitsin!

İmam hatip sorununu kısmen çözmeye yönelik yasa tasarısının Cumhurbaşkanınca veto edilmesi üzerine Sayın Erdoğan'ın AK Parti grubunun kapalı bölümünde dillendirdiği rivayet edilen şu cümle ise, çok temel bir **stratejik yanlışı** işaret ediyor: *"Herhalde anlamışsınızdır. YÖK yasasını 2B gibi askıya aldık.* ***İnatlaşmayacağız, önceliğimiz Avrupa Birliği****."*

AB Sevdası Uğruna…

Anlaşılan o ki, AK Parti kurmayları, bütün stratejilerini AB'den müzakere tarihi almaya endekslemiş görünüyorlar. AB'den müzakere tarihi aldıklarında, sanki ellerine sihirli bir deynek geçecek ve bütün sorunlar bir anda halledilecek; başörtüsü ve imam hatip sorunu başta olmak üzere insan hakları ve din özgürlüğüne ilişkin bütün problemler ardarda çözümlenecek! İşte temel yanılgı burada yatıyor! AB'nin Türkiye insanına, müslümanlara özgürlük bahşeceği vehmediliyor. Acaba, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye'deki başörtüsü yasağını destekleyen kararı, AB'nin "müslümanlara özgürlük" tanıma konusundaki tutumunun bir göstergesi olarak algılanmıyor mu? Yoksa, çeşitli Avrupa ülkelerinin şimdilik bir tehlike olarak görmediği birkaç başörtülü

öğrenciye müsamaha göstermesi, AB'nin gerek kendi içinde gerekse Türkiye'de din (daha doğrusu İslâmî yaşam) özgürlüğü sağlayacağının garantisi olarak mı görülüyor?

AB'den müzakere tarihi almayı bir ***"kara sevda"*** haline getirenlerin, tam da bu arada, "uyum yasaları"na 'okumadan' imza atmalarına ne demeli? Olayı hatırlatalım: Halen uygulanmakta olan TCK'da Devrim Yasaları'ndan sadece "Şapka İktisası Hakkında Yasa"nın ve "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Yasa"nın koyduğu yasaklara aykırı hareket edenlere iki ay hapis cezası verilirken, "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Yasa"ya aykırı hareketler için hiçbir müeyyide bulunmuyordu. Yeni TCK'da ise bu yasalara aykırı hareket edenlere üç aydan bir yıla kadar hapis cezası getiriliyor. Bu işin nasıl olduğunu da Adalet Komisyonu Başkanı AKP'li Köksal Toptan, açıklıyor: "Yeni düzenlemeyle Cumhuriyet tarihinde konulmamış bir ceza konuluyor. Hem de daha önce ceza konulmamış bir konuda... "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Yasa" doğrudan okulları kapsıyor. Bugünkü uygulamada, üniversite rektörü yönetmelik çıkarıyor, 'türbanla okula girilmeyecek' denilerek, disiplin cezası öngörülüyordu. Şimdi türbanlı öğrenci için hapis cezası gelecek. Yani türbanlı öğrencilere disiplinin yanısıra cezai yaptırım da geliyor." Toptan daha sonra Anka ajansına 'özürü kabahatinden büyük' bir beyanda bulunuyor: Komisyonda tasarının görüşmeleri tamamlandıktan Başbakan Tayyip Erdoğan'a da bilgi verildiğini ve "Bu kanuna ceza ilk defa hükümet tasarısında var" dediğini belirten Toptan, hatta hükümetin TBMM'ye ilk gönderdiği tasarıda bu suça 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası istendiğini, alt komisyonda bu cezanın üç aydan bir yıla kadar hapis olarak azaldıldığını söylüyor. Ve ekliyor: ***"Bu yanlışlık, tasarının iyi okunmadan Meclis'e gönderilmesinden kaynaklanmış olabilir."***

Bu açıklamaya gülelim mi, ağlayalım mı derken; okunmadan Meclis'e gönderilen bir başka yasa gereği, resmî bir kurumun dışında Kur'ân öğretenlere de 3 yıla kadar hapis cezası getirildiğini öğreniyoruz. Burada bir ihmal, bir yanlış ya da şaşkınlık mı var yoksa kapalı kapılar ardında birşeyler mi dönüyor, doğrusu anlamak mümkün değil!

Neticeten; Ziya Paşa'nın ***"Tîz ü reftâr olanun pâyine dâmen dolaşur"*** terkîb-i bendinde vurguladığı üzere, AK Parti iktidarının AB sevdası uğruna eli ayağı birbirine dolaşmakta, hatta şaşkınlıktan kendi bindiği dalı kesmektedir. İktidar, neredeyse tek tutamağı haline getirdiği AB ipinin kendi boynuna geçecek bir ilmeğe dönüşeceğini farkedememektedir.

Kaldı ki; AB ile müzakere süreci başladı mı, bütün sorunların bir bir çözüleceği; dini özgürlüklerimizin de AB güvencesine alınacağı beklentisi de tam bir **ham hayâl**dir.

Siz bakmayın, Avrupalıların "barbar öteki" olarak gördükleri Müslümanlara kendi ülkelerinde geçici müsamaha göstermelerine! Bunları, ilerde nasıl olsa kendi içlerinde asimile edebilecekleri, eritebilecekleri 'yeşillikler' olarak görüyorlar. Müslümanların nüfusu ve İslâmî duyarlılık yüzdeleri, Batılıların toplumsal dengelerini etkileyecek düzeye gelsin de bir görün Haçlı Avrupasını! Bilin ki, üstad Cemil Meriç'in ifadesiyle, **"Bütün Kur'ân'ları yaksak, bütün camileri yıksak, Avrupalının gözünde Osmanlıyız; Osmanlı, yani İslâm. Karanlık, tehlikeli, düşman bir yığın! Avrupa maddeciliğine rağmen Hıristiyandır; sağcısıyla, solcusuyla Hıristiyan. Hıristiyan için tek düşman biziz: Haçlı ordularını bozgundan bozguna uğratan korkunç esrarlı kuvvet."**

Dolayısıyla **"biz Osmanlı torunları"** yani **"Müslüman Türkiye"**, onların gözünde *"karanlık, tehlikeli, düşman bir yığın"*ız. Ve çağdaş Firavunlar ***"sadece Rabbimizin âyetleri bize geldiğinde onlara inandığımız için bizden intikam alıyor"***lar (7/126), "Müslüman" kimliğini taşıdığımız sürece de **"biz"**den intikam almaya da devam edecekler. Ta ki, ***"onların milletine (dîn/şeriat/hayat tarzı) tabi oluncaya kadar"*** (2/120)…

O halde, başkalarına değil, hele İslâm düşmanlarına hiç değil, sadece Müslümanlara inanıp güvenmeli; geleceğimizi bu şaşmaz denkleme göre kurmalıyız.

«Ve sizin dîninize uyanlardan başkalarına inanıp güvenmeyin.» De ki: "Hiç tartışmasız doğru olan yol Allah'ın dosdoğru yoludur." (3/73) ■

KIYAMET KOPARKEN FİDAN DİKMEK

ABBAS PRİMOĞLU

Oynayarak Küreselleşenler

2003 yılında ekranlara yansıyan pek çok olaydan seyrettiğim ikisini unutabilmem mümkün değil. Bunlardan birincisi ABD'nin Irak'a askeri müdahalesi esnasında Kuzey Irak'ta yaşayan bazı Kürt grupların sevinç gösterisiydi. Hep bir ağızdan "*Amerika, Amerika*" diye tempo tutarak halay çekiyorlardı. Besbelli ki kendi geleceklerini bu gayrimüslim işgalci güçle işbirliğinde arıyorlardı. Aynı tarihlerde yaşanan ve ilki ile pek farkı olmayan diğer unutamayacağım olay da Kuzey Kıbrıs'ta yapılacak olan seçim heyecanı esnasında sergilendi. Seçim meydanlarını dolduran çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu Türkler ellerinde AB bayrakları, dillerinde "*Avrupa, Avrupa*" nakaratı ile oynuyorlardı. Belli ki onları seçim değil, seçime atfedilen anlam heyecanlandırıyordu. Zira o seçim Kıbrıs Türkleri açısından adeta AB için referandum havasına dönüşmüştü. İki olaydan müteşekkil bu tablo, aslında, ümmetin içerisinde bulunduğu acıklı durumu gözler önüne seren ve üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereken günümüz Müslümanlarının gerçeğinden başka bir şeyi göstermiyordu.

O Türkleri ve Kürtleri acaba hangi duygular harekete geçirmiş, yerinde duramaz yapıp oynar konuma getirmişti? Bir mikrofon uzatılmış olsa her biri farklı gerekçelerini peşi sıra bir çırpıda söylerlerdi şüphesiz. Kendilerine her ne kadar böyle bir soru sorulmamış olsa da onların verebilecekleri cevabı kestirmenin pek öyle zor olmadığı kanaatindeyim. En azından üzerinde ittifak ettikleri kavramlarda yanılma ihtimali olmasa gerek: "Demokrasi", "insan hakları", "özgürlük", "kalkınma" vs… Yazımın ilerleyen bölümlerinde daha iyi anlaşılacak ama ben yine de peşinen belirteyim ki, itirazım bu kavramlara değil. Onlara olumsuz anlamlar yükleyerek yerlerine insan haysiyetini ayaklar altına alan baskıcı, otoriter ve totaliter diktatörlükler falan da öneriyor değilim. Benim asıl üzerinde durmak istediğim konu Müslümanların hâl-i pür-melâli. Onun için bana kalırsa evvela bu tür kavramları -zihin dünyamızda daha sonra tekrar dönmek üzere- şimdilik bir kenara bırakalım ve düşünelim. Yani onlarsız düşünelim. Neyi? Kendimizi. Üzerinde yaşadığımız *coğrafya*nın ve bir çırpıda kurtulabileceğimiz vehmine kapıldığımız *tarih*in oluşturduğu kendimizi. Peki kendimizi neden düşünelim? Keşfederek kendimizle dolmak için. **Öyle kendimiz olalım veya kendimizle o denli dopdolu olalım ki oradan oraya savrulmayalım.** İçi boş siluetler halinde yaşamanın, bizleri, ayakları yerden kesilmiş, uçuşan garip yaratıklar haline getirdiği gerçeğini görerek kendimiz için kendimizle yoğunlaşalım. Evet bunu başardıktan sonra o bir kenara bıraktığımız kavramlara yeniden dönelim. "Hiç kimse" olarak o kavramları tüketmektense, "kendimiz" olarak o kavramlarla üretelim.

Ümmeti Kuran Sözleşme

Merhum Elmalılı, kılınan namazların her bir rekatında okunan Fatiha'nın tam ortasındaki ***"Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz"*** âyetiyle, bizlerin, kulluk dilimiz vasıtasıyla sosyal vicdanımızla Allah arasında gayet kapsamlı ve derin bir sözleşme yaptığımıza dikkat çeker. Gerçekten de ayette ***"ibadet ederim, yardım dilerim"*** gibi birinci şahıs kipi ile değil birinci şahıs çoğul kipi ile seslenilir. Birinci çoğul şahıs, ikinci ve üçüncü şahıs çoğullarına benzemez. Her ne kadar sözü tek kişi söylemekte ise de, **"biz"** demekle o şahıs esasen toplum adına konuşmaktadır. Ayeti tekrarlayan her bir kişi hedeflenen cemaatin yani ümmetin teşekkülünün ferdi plandaki sosyal ruhunu böylece izhar etmektedir. Bu sosyal ruh sosyal vücuddan önce gelir… Şayet bir kimse

"yalnız sana ibadet ediyor ve yalnız senden yardım diliyorum" derse namazı bozulur. Çünkü Allah kişiden yalnız **kişisel vicdanı** ile değil **sosyal vicdanı** ile bir antlaşma yapmak istemektedir. Ve yine merhum Elmalılı'nın belirttiği gibi her namazda bu vicdanı terbiye etmek, kuvvetlendirmek istemektedir.

Bu âyet Fatiha'nın başındaki Rahman, Rahim ve din gününün maliki Allah'a mahsus olan hamd'ın nasıl ve ne şekilde yapılabileceğinin de cevabıdır aynı zamanda. Yalnız ona ibadet ederek ve yalnız ondan yardım dileyerek hamd edeceğiz. Zira **"kulluk akdi"** bu iki rükûn üzerine bina edilmiştir. Peki O'ndan yardımı ne suretle dilemiş olacağız? Allah yardımını isteyeceğimiz en önemli hususu da bize telkin eder: Hidayet eyle bizi doğru yola. Elmalılı bu doğru yolun manasının **İslam**, mâsadakının (manaya uygun şey) ise **İslam Milleti** olduğunu vurgular. Bu yol yine surede bildirildiği üzere gazaba uğramışların ve sapkınların yolu değil, kendilerine nimet verilenlerin yoludur. Yine Elmalılı'ya göre bu yol bir tasarlama ve hayalden ibaret değildir. Yani sadece zihinde karşılığı olan değil, önce yaşanmış olan, zihin harici mevcudiyeti tarihi tecrübe ile sabit olan bir toplumdur.

Kavramlar Masum Değildir

Kavramlar varolanı bilmenin temelidir. Çünkü onlar varolana ilişkin anlamın çerçevesidirler. Bu nedenle kavramlar varolandan sonra olup varlık ile ilişkisi itibariyle de bilgibilimseldir. Ancak bu söylenenler, var olma düzleminde insanın hiçbir katkısı olmadan meydana gelen doğal varolanlar içindir. Tıpkı ağaç, taş, deniz gibi… Kültür nesneleri ve insan muhayyilesinin eseri olan varolanlar söz konusu olduğu zaman ise iş değişmektedir. Çünkü bu varlıkların meydana getirici temeli insani tasarımdır. Değişik bir ifadeyle, bu tür varolanlarda "kavram" varolanın temeli olduğu için ondan önce gelmektedir. Dolayısıyla burada **"kavram"** ile **"varlık"** arasındaki ilişki bilgibilimsel olmaktan çıkarak varlıkbilimsel hale gelir. Doğal olsun kültürel olsun varolanlara karşılık gelen bütün kavramlar "terim" olarak dilde bulunur ve dil vasıtasıyla iletişime konu olurlar. Bu *anlam*ın özneler arası olduğu şeklinde de anlaşılmalıdır; zira anlam o dili kullanan topluluğun katılımcıları tarafından paylaşılan kavramlarla ifade edilir. Kavramların taşıdığı özneler arası anlamın mahiyeti, bireysel eylemlerin olduğu kadar, insanlar arası ilişki ve pratikler yanında cemiyetteki kurumların altında saklı olan kurucu anlamın da anlaşılması demektir aynı zamanda.

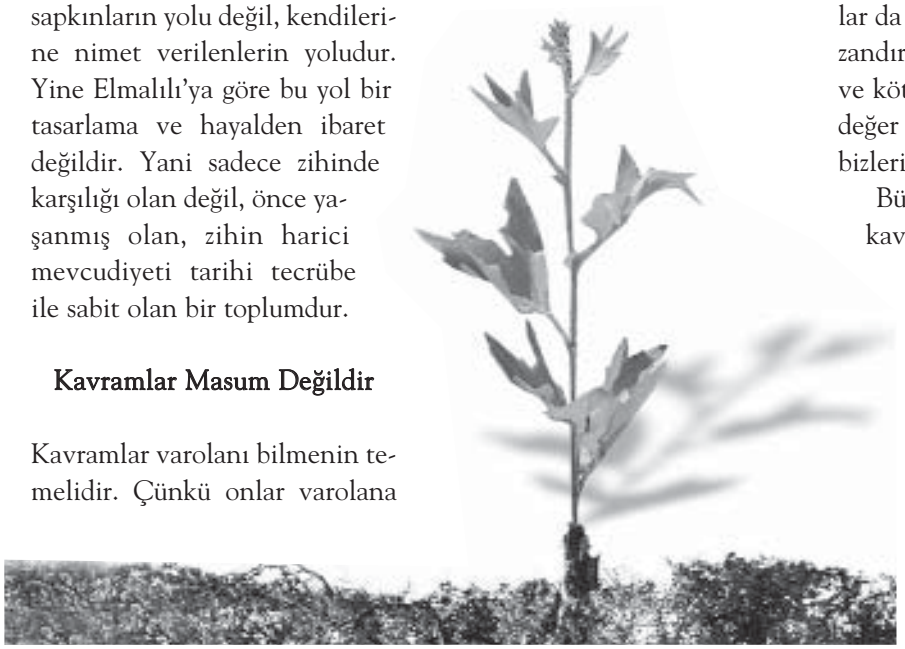

Kavramların sadece *adlandırma* ve *temsil etme*kle kalmayıp ayrıca *ifade etme* özelliğini taşıması onlar vasıtasıyla hayatın açığa çıkarılması ve anlaşılması demektir. Çünkü dil vasıtasıyla ifade edilen anlam aynı zamanda hayatı kurar ve hayat bu anlamdan ayrı anlaşılamaz, hatta mümkün kılınamaz. Dil, önceleri hakkında yalnızca bir hisse sahip olduğumuz bir şeyi açıkça bilince çıkarma babından da **formüle edici** bir işleve sahiptir. Bu aynı zamanda bir anlam kümesi içerisinde yeşeren kavramların **kurucu** bir işlevi de deruhte ettiklerinin göstergesidir. Kavramlar kamusal mekanı ve bizleri bir araya getirerek bir biçimde kurarlar. Kurulan bu ortam insanlar da **normatif** bir açılım da kazandırır. Doğru ve yanlış ile iyi ve kötü arasında ayırım yapacak değer yargılarının kazanımında bizleri yönlendirir.

Bütün bu nedenlerledir ki kavramlar bir yönüyle iktidar ilişkisi içerisindedir. Başka bir ifadeyle kavramların kendilerine göre bir iktidar oyunu vardır. Gademer'den ödünç sözcüklerle izah edecek olursak, onların her biri bir önyargı ile yüklüdürler. Mesela küresel tedavüldeki bütün kavramlar se-

küler bir hayat tarzı üzerine inşa edilmiş modernliğe dair yüksek beklentiler önyargısı ile mündemiçtir. Zira onlar, ilk nüve buldukları kültür ikliminin süregelen geleneğinin tezahürüdürler. Her kullanılışında o kültürün yüklediği önyargıları galeyana getirerek anlamayı sağlarlar. Artık her toplum problemlerini ve çözüm yollarını bu önyargılarla anlar. Bu aynı zamanda zihinlerde teleolojik bir tezahürle *ötekine ne kadar çok benzersek o kadar çok sorunlarımızı hallederiz* gibi bir yanılsamaya sebebiyet verir. Bu başlı başına bir iktidar ilişkisidir. Kavramların devşirildiği kültürün üstünlüğü artık tescillidir. Karşıtlıklar zincirinde pozitif olan hep *öteki*ye ait olandır. Bize ait olanlar mı? Eleştiri gerekçesi altında aşağılanmalıdır.

Anlattıklarımı bir örnekle daha anlaşılır kılmak istiyorum. Aylık bir dergide yayınlanan bir başyazıda yazar, İslam Dünyasının acı gerçeğinin *demokrasi ve özgürlük yokluğu* olduğu şeklindeki duyageldiğimiz alışık tespiti yineledikten sonra bunun sebeplerini tarihte arar. Mülkün devlet tarafından temellük edilmesi, üretim ilişkilerinin devlet elinde ve etrafında kurulması, mülksüz bırakılan yığınların kendisi için bilinç geliştiremeyip sivil kamu oluşturamaması gibi -esasen yine bir doğu bilimci olan Bryan Turner tarafından cevaplandırılmış olan- oryantalist iddiaları sıralayarak işi teoloji ile bağlamak babından şöyle iddialı bir cümle kurar:

> "…insanı tanrısal bir töze sahip, düşünen, eleştiren tarihsel bir özne değil, kul yerine koyan tarihsel din, insanın, aklın ve toplumun bastırılması ve denetlenmesinde bulunmaz ölçüde işe yaramıştır."

Ben, Hıristiyanlar sadece Hz. İsa'da tanrılık vehmettikleri için Kur'an'da eleştirilirken, tüm insanların tanrısal töze sahip olduğu şeklindeki iddianın hangi boyutta eleştirilmesi gerektiği hususunu vurgulamak için bu alıntıda bulunmadım. Keza yine "tanrısal töze" sahip olduğu savlanan insanın nasıl oluyor da aynı zamanda "tarihsel bir özne" de olabiliyor şeklindeki yaman bir çelişkiyi gözler önüne sermek için de yapmadım. Kullandığımız kavramların ne denli bizler üzerinde **'kurucu'** etkiye sahip olduğunu göstermek amacıyla yukarıdaki satırları aktardım. Demokrasi, özgürlük ve insan hakları gibi kavramlar çıktıkları kültürde edindikleri içerikleri ile kullanıldıkları zaman haliyle Kur'an'ın insana biçmiş olduğu **"kulluk"** kavramı ile hesaplaşacaklardır. Buna en güzel örnek Erıch Fromm'un özgürlük üzerine yaptığı yorumdur. Fromm "*itaatsizlik Adem ile Havva'yı özgür kıldı*" dedikten sonra kıyaslama yaparak Prometheus'u Adem'e tercih eder. Çünkü o, Adem gibi pişman olup af dilememiş, aksine gururla: "Tanrıların itaatkar kölesi olacağıma bu taşa zincirlenmiş olmayı yeğlerim" demiştir… Dolayısıyla "anlama" bu kavramların kışkırttığı seküler önyargılar vasıtasıyla vuku bulacaktır. Önyargılar değiştirilmeden kavramların kullanılması/tüketilmesi halinde istenilen amaç elde edilemediği gibi murat edilmeyen neticeler dahi hasıl olabilecektir. Demokrasi nedir? Varlık özgür olabilir mi?

İnsan haklarında tanımlanan insan hangi insan? gibi temel sorularla bedeli ödenmeden devşirilen kavramların ileride sunacağı fatura çok daha ağır olsa gerektir.

Taş Atarak Sorun Çıkaran Çocuklar

Bir dostumun dile getirdiği şu ifade beni çok etkilemişti. ***"Filistin'de çocuklar taş atmayı bıraksa dünyada Filistin sorunu diye bir sorun kalmaz."*** Gerçekten de haklıydı; şayet dünyada böyle bir sorun varsa müsebbibi o çocuklardı. Oynayarak küreselleşmeyen, taş atarak direnen o çocuklar bu tavırlarıyla aynı zamanda bir ayna görevi de görüyorlar. Çağın çirkin gerçeklerini yansıtan bir ayna. Dünyanın vicdanının kuruduğunu gösteren bir ayna. Şayet AB'den ABD'ye dünyanın her neresinde yaşayan bir vicdan olsaydı, iş o çocukların taş atmasına bırakılmazdı… Ama o çocuklar kocaman yürekleriyle insanlığa adeta şöyle haykırıyor gibiler: *Oynayan varsın oynasın, küresel türkülerle bizleri kandıramazlar. Şayet bir gelecek olacaksa bizler bu geleceğe şu cılız ellerimizle müdahil olacağız.*

Küreselleşmek veya geleceğe müdahil olmak. Ne kadar zıt iki tavır değil mi? Birincisinde nehre atılan bir kibrit çöpü gibi iradesizce kendisini akışa bırakmanın aymazlığı, diğerinde ise taşınan sorumluluk hissi. Geleceğe karşı sorumluluk duymaktan söz edip de Immanuel Wallerstein'den bahsetmemek hakşinaslık olmasa gerek… Düşünür, içerisinde yaşadığımız kapitalist dünya-sistemin yaşadığı yapısal krizleri nedeniyle, tarihsel sistemin çöktüğünden ısrarla bahsetmektedir. Dünya yeni bir tarihsel sisteme geçecektir ama bu sistem bugünkünden daha mı iyi yoksa daha mı kötü olacak belli değildir. Değişik bir ifadeyle, gelecek için verilecek mücadelenin sonucu bugünden belli değildir. Çünkü o, tarihin kimseden yana olmadığını vurguladıktan ve bu tür geçiş dönemlerinde kimsenin bir kenarda oturma lüksü olmadığı ihtarında bulunduktan sonra kışkırtıcı bir şekilde yaratıcı eylemler için büyük bir fırsat doğduğundan söz eder. Zira bir tarihsel sistemin normal hayatı sırasında, onu dönüştürmeyi amaçlayan ve devrim diye nitelenen büyük girişimler dahi sınırlı sonuçlar yaratırken, tarihin böyle kırılma noktalarında yapılacak eylemler geleceğin şekillenmesinde çok daha etkili neticelere neden olabilecektir. Yine Wallerstein'in ifadesiyle "küreselleşme retoriğinin yada bu retoriğin 'alternatif yok' îmasının tuzağına düşülmemelidir. Alternatifler vardır var olmasına, ama var olmayan tek alternatif şu anki yapılarımızla devam etmektir."

Bu ifadeler kopmakta olan bir kıyamettin haberidir. Kapitalist dünya-sistemin yaşadığı kıyamet. Wallerstein, metalaşmadan arındırılmış geleceğin dünyasında kâr amacı gütmeyen ekonomik yapılanmaları hedeflerken, Mestrovic alışkanlık halinde günümüze kadar gelen barbarlığın nihayeti için merhamet dolu bir dünya özlemini dile getirmektedir. Bu temenniler bizlere yarınlar için sekülerizmin yetersiz kalacağının şimdiden işaretleri gibidir adeta.

Öyle tahmin ediyorum ki bu durumda yapılacak en hayırlı iş fidan dikmek olmalıdır. Kopan kıyamete aldırmadan, yarının dünyasında hakim olmasını istediğimiz medeniyetin kendine özgü kavramlarıyla mayalamalıyız zamanı. Üstelik, Elmalılı'nın da işaret ettiği gibi, hedeflenen bu medeniyetin bir hayal mahsulü olmayıp, ***kendilerine nimet verilenlerin yolu*** olduğunu unutmadan. ■

Kaynakça :

- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Cilt 1, Fatiha Suresi, Azim Dağıtım, İstanbul.
- Andrew Davison, *Türkiye'de Sekülarizm ve Modernlik*, İletişim yayınları, İstanbul, 2002, Çev: Tuncay Birkan.
- Betül Çotuksöken, *Felsefi Söylem Nedir?*, İnkılap Yay, İstanbul, 2000.
- Bryan S. Turner, *Oryantalizm, Kapitalizm ve İslam*, İnsan Yay., İstanbul, 1991, Çev: Ahmet Demirhan.
- Erich Fromm, *İtaatsizlik Üzerine Denemeler*, Yaprak Kitap Yayın Pazarlama, İstanbul, 1987, Çev: Ayşe Sayın.
- Immanuel Wallerstein, *Amerikan Gücünün Gerileyişi*, *Kaotik Bir Dünyada ABD*, Metis, 2004, İstanbul, Çev: Tuncay Birkan.
- Immanuel Wallerstein, *Ütopistik Yada 21. Yüzyılın Tarihsel Seçimleri*, Avesta Yayınları, İstanbul, 2001, Çev: Taylan Doğan.
- Stjepan G. Mestrovic, *Uygar Barbarlık,* Açılım Kitap, 2004, İstanbul.

EĞİTSEL KARANLIK: ÖSS VE SINAV PROLETERYASI

ASIM ÖZ

"Üniversite ne idealize edilip kutsanacak bir kurum; ne de elinin tersiyle bir kenara atılacak bir kurumdur." A. İnsel

Türkiye'nin en sorunlu kurumlarının başında gelen üniversiteler kurulduğu günden bu yana siyasal tartışmaların odağında bulunuyor. Devletçi tahayyül dünyasının kısırlaştırıcı etkileriyle, neoliberal piyasa mantığının metalaştırıcı etkilerinin sıkışmışlığında günden güne büyüyen sorunlar yumağı ile uğraşmaktan aciz üniversite yöneticilerinin tarihsel blokla sürdürdükleri uzun dans, toplumsal bellekteki saygınlıklarına gölge düşürüyor. YÖK'le birlikte farklı bir boyuta verilen akademik ve yönetsel özgürlük sorunu, bilimsel yetersizlikler, rektör atamalarında tarihsel bloku korumayı önceleyen tercihler, ÖSS'de uygulanan adaletsiz katsayı uygulamasıyla kendisini gösteren *neo-kastik* uygulamalar üniversitelerin başlıca sorunları arasında yer alıyor.

Üniversite'de okumak arzusuyla her yıl sayıları milyonları bulan gençler üniversite sınavına katılıyor. Toplumsal hareketlilikte üniversite öğrenimi görmüş olmanın sağladığı *göreli ayrıcalıklı* konum üniversiteleri cazibe merkezi haline getiriyor. Bu nedenle *akılcılaştırılmış eğitim kurumları,* akılcılığın akıldışılığına dair akılcı söylem ekonomilerinin akademik ve gündelik hayatta edindiği söylemik meşruiyete rağmen, akılcılaştırılmış yapılar ağında yaşamanın gerekli ve 'zorunlu' toplumsal örgütlerinin başında geliyor. Üniversiteye ilişkin katedralvari ütopik beklentilerden ziyade; bir kenara atılmaması gerekli kurumlar kategorisine yerleştirerek üniversiteye yönelik talep yoğunluğunu anlamak gerekiyor.

Eğitim/öğretim kurumlarına ayrılan kamusal kaynakların küresel ölçekte azalmasının getirdiği yeni sorunların ötesinde; Türrkiye'de üniversite eğitiminin yetersizliklerinin hissedilmeye başlandığı yıllar 1940'lı yıllara kadar uzanır.

Nüfus artış hızının getirdiği zorunluluk ekonomi-politiğinin hissedilmediği Cumhuriyetin ilk yıllarında; yükseköğretime yönelik talep yoğunluğunun üniversitelerin kapasitesini zorlayacak düzeyde olmadığı; hatta bazı fakültelerin öğrencisizlikten kapasitelerinin altında öğrenci aldığı görülür. Kamu kurumlarının göreli istikrara kavuşmaya başlamasının yanısıra nüfus artışı ve toplumsal hareketliliğin kendini alttan alta hissettirmeye başladığı 1940'lı ve 50'li yıllarda bazı fakültelerde kapasiteyi zorlayan talep yoğunluğu, üniversitelere girişte sınav yapılmasının zorunluluğunu gösterdi. Demografik hareketliliğin yanı sıra refah toplumu uygulamalarının kısmi etkilerinin ve kentleşme süreçlerinin kompleks etkileşimi, üniversite eğitiminin devletçi paradigmasında sıkıntılara yol açtı. Üniversiteler kapasitelerini aşan başvuruyla karşılaşınca, çok sayıdaki aday arasından seçim yapabilmek amacıyla arayışlar içine girdi. Devletin ekonomik yetersizliklerinin zorunluluğu olarak; talep yoğunluğunu barajla engelleyerek seçme uygulaması çaresizliğin çaresi olarak düşünülmüş ve bu amaçla ÖSYM kurulmuştur. 1975 yılından günümüze kadar tek ve çift aşamalı olarak farklı şekillerde uygulanan ÖSS'nin geleceğinin nasıl olacağı ise eğitim programcıları başta olmak üzere Türk toplumunun çözüme yönelik arayışlarınca belirlenecek (Mutlu, 1997: 7-12) üniversitelerin toplumsal yapıdaki sembolik değerinin yanı sıra ailelerin çocuklarına iyi bir gelecek hazırlamak ve iyi bir yaşam düzeyine eriştirmek için; çocuklarıyla birlikte ilköğretim sıralarından başlayarak çıktıkları uzun ve meşakkatli yolculuk, ÖSS ile ya bir başka boyuta evrilmekte yada umut yıkımlarına neden olmaktadır.

Kısaca tarihsel arkaplanını sunmaya çalıştığımız üniversite giriş sınavları *öğrenci seçme sınavı* (ÖSS) olarak anılmakta. "Kutuları işaretle yeter" anlayışıyla yapılan sınavlar, emek yoğunluktan ziyade hız anlayışına uygun olarak hazırlanmakta ve nicelik egemenliğinin rakamsal tiranlığını arttırmaktadır. Sınavların katedrali ÖSS için çocukların ilköğretim düzeyinden baş-

lanarak önce iki şıklı daha sonra seçenek sayılarının arttırılmasıyla taklidi deneme sınavlarına dönüşümü eğitim yaşantısının doğal olmayan boyutunu daha da sığlaştırmaktadır. George Ritzer tarafından *McEğitim, McÜniversite* olarak imgeselleştirilen sınavokrasi sisteminin hayat söndüren çölü; eğitimde *fast food*laşmanın en bariz göstergesi niteliğinde. Lügatsiz tartışmaların nesnesi konumundaki lise eğitimi sınıf ortalamasının belirlenmesinin ötesinde nitelikli bir eğitsel yaşantı sunamamakta. *"Eğitimde nicel olguya giderek daha fazla vurgu yapılmaya başlandı. Odak noktası, öğrendiklerinin ve eğitim deneyiminin kalitesi değil, kaç öğrencinin ("ürünleri") sisteminden geçtiği ve hangi notları aldığı"*na odaklanışın getirdiği düşünümsel yoksulluğun üzerinde düşünülmelidir. (Ritzer, 1998; 107) Üniversitelerin metalaşmasıyla birlikte ÖSS sonuçlarının açıklanmasından sonra üniversite *"bir eğitsel tüketim aracı olarak"* duygu endüstrisinin ışıltılı ekranlarından müstakbel müşterilere (öğrencilere) pazarlanmaktadır. (Ritzer; 2000: 45) Pazarın sınırsız arzusunun karşısında ise ideolojik bir aygıt konumuna oturan devlet papazları yer almakta; engizisyon görevlisi gibi hareket ederek *"eğitim deneyiminin"* kalitesi'nden ziyade aydınlatılmış feodal zihniyetin *kurumsal kastı*'nı korumayı söylemik bir silah olarak kullanan *ansiklopedik cehalet* sahipleri eğitim sistemi içinde günden güne büyüyen "kara delikler" ve koyu karanlık "pedagojik gece" üzerinde pratiği önceleyen toplumsal meşruiyete sahip programlar geliştirmekten acizler.

Yaklaşık 1 milyon 800 bin öğrencinin merakla beklediği ÖSS sonuçları açıklandı. Sınav sonuçları nicelik yönelimli eğitim yaşantısının *niteliksiz* ölçme değerlendirme biçiminin oluşturduğu *nicelik* yanılması ile doluydu. Burada yanılmadan, niteliksizlikten kasıt 30 yıllık matematik öğretmeni Ahmet Bozkurt'un 1996 ve 2004 üniversite sınavlarında birer soruyu iptal ettirişinin ötesinde bir ufku hedefliyor. Ahmet Bozkurt'un itirazları sınavın güvenirliği ve geçerliliği noktasında kuşkusuz önemli. O konuya 2004 sınavının veri eksikliği nedeniyle Avrupa'da iptal edileceğini belirtmesiyle olayın dershanecilik boyutuna da katkı yapan bir çıkış olmanın ötesinde bir katkı sağlamıyor kanımca. ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Savaş Küçükyavuz Bilkent'te düzenlediği basın toplantısıyla sonuçları açıkladı. Küçükyavuz'un verdiği bilgilere göre, sınava giren 1 milyon 728 bin adaydan 1 milyon 362 bini (yüzde 78.8) 160 puan ve üzerinde puan aldı. 977 bin aday ise 185 puan ve üzerinde puan alarak 4 yıllık fakülteyi tercih edebilme hakkını elde etti. Geçen yıla göre başarı oranının %2 azaldığı görülen sınav sisteminin adaletsizliğinin yanında oluşturduğu *nicelik yanılmasını;* sınavı kazandığı belirtilen adaylardan sadece 396 binin üniversiteye yerleştirileceğini öğrendiğimizde kavrıyoruz. İstatistiksel, rakamsal, kurumsal *devlet yalanı* "kazanan kaybedenler" hakkında birşey söylemekten aciz, mecalsiz. Yıkılan umutlar bir başka baharda yeşertilmek üzere tekrardan dershane toprağına etkilecek.

Bu yılki sınav YÖK'e ilişkin siyasal tartışmaların yoğun olduğu bir ortamda gerçekleşmesiyle anılacak.

Hatırlanacağı üzere tartışmaların odağında İmam Hatip Liseleri vardı. İmam Hatip Liselerindeki eğitimin mesleki olduğundan hareketle lügatsiz bir tanımlamanın yaygınlaşmasına da vesile olan düz liselerden daha geri olduğundan meslek liselerine ayrımcılık yapılmak istendiğine kadar bir yığın işkembe-i kübra'dan laflar işitmiştik. 2004 ÖSS sonuçlarında tüm engellemelere, kısıtlamalara rağmen İmam Hatip Liselerinin başarılı olduğu göze çarpıyor. İmam Hatip Liseleri 185 ve üzeri puan alanlar listesinde yüzde 72.0 oranıyla hem özel liseleri hem de düz liseleri geride bıraktı. Tarihsel blokun atraksiyonlarıyla gerçekleştirilmeyen katsayı düzenlemesinin getirdiği adaletsiz, haksız uygulamalar milletle kavgalı oluşun *neokastik* göstergesi olma vasfını hala korumakta.

Liselerin ÖSS Başarısı (185 ve Üstü)

Fen	97.7
Özel Fen	94.3
anadolu Liseleri	93.8
A. Öğretmen Liseleri	93.3
Askeri Liseler	91.8
Y. Dil ağırlıklı	86.1
Y. Dilde eğitim yapan	82.3
İmam Hatip	72.0
Özel	71.1
Güzel sanatlar	70.7
Düz Liseler	59.0

Liselerinin ÖSS Başarısı (160 ve Üstü)

Fen	99.4
Anadolu	98.9
Özel Fen	98.7
Askeri	98.1
Yabancı dil ağırlıklı	97.4
Y. dilde eğitim yapan	95.0
Güzel sanatlar	92.4
Özel	90.4
Liseler	83.4
Çok programlı	75.6
Açıköğretim	66.4
Özel akşam	58.3
Akşam	55.9

Meslek Liselerinin ÖSS Başarısı

Öğretmen	98.4
Sekreterlik Meslek	88.8
İmam Hatip	88.2
Astsubay Hazırlama	84.5
Diğer Meslek	80.0
Sağlık Meslek	78.9
Otelcilik ve turizm	77.1
Kız Meslek	67.1
Ticaret Meslek	61.7
Teknik	61.4
Endüstri	40.7
Diğerleri	43.6

Eğitimcilerin vicdanlarıyla cüzdanları arasında sıkıştığı eğitim sisteminde ilköretimden ortaöğretime yıldan yıla artmakta olan *kara cehaletle* yüzleşebilme cesaretini göstermeyişin getirdiği eğitsel kara deliklerden biri sınavlarda sıfır puan almaktır. 2004 ÖSS'de sıfır puan alan adayların sayısı 2003 yılına göre 6 bin artarak 32 bin 177'ye çıktı. Çizgi dışına çıkmanın olumluluğuna vurgu yapan post-fordist tahayyül dünyasından bakıldığında metalaştırılmaya da müsait bir konumda bulunan sıfır puan trajedisi üzerinde vicdan sahibi herkes *parçalanmış hayat* telakkisine rağmen düşünmelidir. *McEğitim* anlayışının tipik bir göstergesi konumunda bulunan, öğrenmeyi cevaplamaya saatlerin tiranlığının tiktaklarına teslim eden test sınavlarının bütün *pedagojik günahlarına* rağmen, daha makum ve daha insani bir sınav sistemi uygulanana kadar eğitsel montaj bandı işlevi göreceği kuşkusuz. Bu nedenle sıfır puan alma halinin üzerinde düşünülmelidir. Kararan ülkemizin geleceğidir. Mevcut sınav sistemi Paulo Freire'nin eleştirdiği öğrenciler üzerine bilgi yatırımı yapmayı öncelik edinen *"bankacı eğitim modeli"*nin tipik göstergesi niteliğinde. Bu eğitim modeli *sorun tanımlayıcı* yada başka bir eğitim modeline evrilinceye kadar işlerliğini sürdürecektir. Mutlu, sorunsuz ütopik bir gelecek tahayyülünün gündelik problemlerden kaçınan havası kayıp kuşakların sorunlarına eğilmeyi horgörüyor. Oysa ki nitelikli bir gelecek buradan başlayarak inşa edilir. McEğitim dünyasının kaçınılmazlığını vurguyarak lokal direniş stratejileri üreten George Ritzer'in yarı şaka yarı ciddi öğütlerinden birini *"Bilgisayarın not verdiği kısa yanıtlı sınavlardan kaçının. Bilgisayarın not verdiği sınavlardan kaçınmıyorsanız, yanlış işaretler koyun ve kağıdın kenarını kıvırın ki bilgisayar sınav kağıdını işleyemesin"* (Ritzer; 1998: 288) oluşturuyor. 177 gencin bu taktiği uyguladığından yüksek derecede kuşkuluyum. Sorun eğitim sisteminde okuma yazmayı öğretmeyen sosyallıktan arınarak psikolojinin karanlık kıtalarına yolculuğa çıkmış rehberlik anlayışında.

2004 ÖSS sonuçlarının açıklandığı gün Newsweek dergisinin Türkiye'yi genç olmak için en iyi ülke seçtiği gündü. Üstelik bugün 1.4 milyon gençin üniversite sınav baraşına takıldığı yitik düşler diyarının müstesna gücü. Sosyo-ekonomik ve yaam tarzı sınıfsallığının yeniden üretilip sürdürülmesinde eğitimin önemini abartmadan yerli yerince vurgulamak artık yetmiyorr. Alternatif eğitim teorilerinin pratiği ıskalamalarının verdiği teorik gafletten uyanarak yeni birşeyler söylemek gerekiyor. Güzel gecelere uysalca girmektense umutsuzluk pompalayanlara öfke duymanın erdemi kadar biryerlerden inşa edici çalışmalara başlamanın zorunluluğu günden güne kendini acı olarak hissettiriyor. Bilhassa bizlere.

"Biz koşu bittikten sonra da koşan atlarız." (Sezai Karakoç) ■

Kaynakça

Ritzer George, *Toplumun McDonaldlaştırılması,* Ayrıntı yay. İst. 1998.

Ritzer George, *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek,* Ayrıntı yay. İst. 2000.

Freire Paulo, Ezilenlerin Pedagoisi Ayrıntı yay., İst. 1997.

Mutlu Latif, *Eğitim Düşünceleri,* Ana yay. İst. 1997.

İnsel Ahmet, Birikim sayı 142-143 Söyleşi. *Zaman Gazetesi.* 22.07. 2004

DİN EĞİTİMİ İHTİYACI VE İMAM HATİP LİSELERİ

M. EMİN GERGER

İmam Hatip Liseleri, milletin "Din Eğitimi ihtiyacı"ndan doğmuş, Anayasal (Madde: 24) ve evrensel hukuki dayanakları olan Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı milli, özgün ve örnek eğitim-öğretim kurumlarıdır. "Cumhuriyet dönemindeki İmam-Hatip Liselerinin ilki, 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. Maddesi gereği toplam 33 yerde açılan 4 yıllık İmam ve Hatip Mektepleridir. 1951-1952 öğretim yılında 7 yerde İmam-Hatip Okulu adıyla 4 yıllık ve ortaokul seviyesinde yeni okullar açılmış, bu okullar ilk mezunlarını verdikten sonra da 3 yıllık lise kısımları açılmıştır. Böylelikle İmam-Hatip okulları 4+3=7 yıllık birer ortaöğretim kurumu olmuşlardır. Nihayet 40 yıllık bir zaman içerisinde 1991-1992 öğretim yılına gelindiğinde sayıları 383'e ulaşmıştır. (Bkz. T.C. M.E.B *Din Öğretimi Dergisi,* Dr. M. Öcal'ın araştırması, Eylül 1991, s. 36 vd.)

İslam'a yabancılaşmış gâfil yada maksatlı İHL aleyhtarlığı yapan bir kısım medyanın karalama kampanyalarına rağmen İmam-Hatip Liselerinin binalarının %90'ından fazlasının Müslüman halkımız tarafından inşa edilmiş olması, İHL'lerin ne kadar sevildiğinin açık bir göstergesidir.

Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün resmi verilerine göre (M.E.B. *Din Öğretimi Dergisi,* s. 47, Eylül, 1991, Ankara) halkımız çocuklarını, hem fen bilimlerini, hem de din ilimlerini öğrensin ve sağlıklı Din eğitimi alsın diye İmam Hatip Liseleri'ne göndermektedir. "Anadolu insanı çocuklarını bu okullara bir meslek öğrenmek için değil Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın deyişiyle "din câhili" olmasınlar diye gönderiyor. Onlara üniversite yolunu kapamak için, bütün meslek okullarına üniversite imtihanlarında katsayı uygulama Türkiye'nin üretim gücünü dinamitlemektedir!" (*Yeni Şafak*, 12 Mayıs 2004, s. 13) Prof. Dr. Bekir Karlığa'nın ifadesiyle "İmam Hatip Liseleri Türkiye Cumhuriyeti'nin geliştirip-oluşturduğu en özgün eğitim kurumlarıdır. Her şeyiyle bize mahsus ve yüzde yüz yerli bir modeldir. İslâm dünyasında bir benzeri daha yoktur. (*Tercüman -dünden bugüne-* 20 Mayıs 2004, s. 14)

Vatandaşların çocuğum yeterli ve sağlıklı (doğru) din eğitimi alsın diye tercih ettiği İmam Hatip Liselerinde ders programları %40 mesleki derslerden %60 oranında da fen ve kültür derslerinden oluşmaktadır.

29 Mayıs 1950'de Başbakan Adnan Menderes; "Din Eğitimi' ihtiyacına şöyle işaret ediyordu: "Maddî bakımdan ne kadar ilerlemiş olursa olsun, milli ve ahlaki sarsılmaz esaslara dayanmayan, rûhunda manevî kıymetlere yer vermeyen bir cemiyetin, bugünkü karışık dünya şartları içinde kötü akıbetlere sürükleneceği tabiidir. Talim ve Terbiye sisteminde bu gayeyi gözönünde bulundurmayan, gençliğini milli karakterine ve ananelerine göre manevi ve insani kıymetlerle techiz edemeyen bir memlekette ilmin ve teknik bilginin yayılmış olması, hür ve müstakil bir millet olarak yaşamanın teminatı sayılmaz!" Menderes'in Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri de "Din Eğitimi ve Öğretimi"nin devletin vazgeçilmez temel bir görevi olduğunu şu sözlerle ifade ediyordu: "Vatandaş çocuğuna din dersi okutmak istiyor yani müslümanlık terbiyesini verdirmek, bunun ilk bilgilerini öğretmek istiyor. Medeni Kanun ona bu hakkı tanıyor. Kanun-ı Medeni, Teşikat-ı Esasiye kanunu mucibince vicdan hürriyetine maliksin, dini terbiye ve bilgi vermek hakkına maliksin… Köprüyü geçmek hakkına sahip oldun mu, köprüyü kurmak bir borçtur. Biz bunu yaptık, köprüyü kurduk!"

Başbakan olarak 324 İHL açan Süleyman Demirel de 3 Şubat 1965'te TBMM'de şöyle diyordu: "İmam Hatip Okulları, mesleki orta ve teknik okul mezunlarına yüksek öğretim imkanlarını açık tutarak kabiliyetlerini geliştirmelerini sağlayacağız. Anayasanın laiklik prensibini vatandaşın dini ihtiyaçlarını baskı altında tutan ve ibadet hürriyetini, din eğitimini kısıtlayan bir çerçeve içerisinde mütalaa etmek mümkün değildir. Bütün medeni memleketlerde olduğu gibi iktisadi ve kültürel alanda memleketimizde de manevi inanç ihtiyacını

İmam Hatip Liselerinin hangi hükumet zamanında kaç adet açıldığına bakalım:

Adnan Menderes	1951-1959	19
İsmet İnönü	1962-1963	7
Süleyman Demirel	1965-1971	46
Bülent Ecevit	1974-1975	29
Süleyman Demirel	1975-1978	233
Bülent Ecevit	1978-1979	4
Süleyman Demirel	1979-1980	36
Turgut Özal	1983-1989	90
Mesut Yılmaz	1990-1992	23
Süleyman Demirel	1992-1994	12
Tansu Çiller	1994-1995	13
Diğer Hükümetler	1995-1997	97
Toplam		609

İmam Hatip Liselerindeki Öğrenci sayısı ise (1991-2004 öğretim yılları arası) şöyledir:

Öğretim yıl	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Toplam
	Orta	Lise	Orta	Lise	Sayı
1991-1992	390	390	227088	119086	346174
1192-1993	390	390	249981	142097	392078
1993-1994	391	391	274175	162353	436528
1994-1995	446	394	301862	171439	473301
1995-1996	479	434	306684	188896	495580
1996-1997	601	601	318775	192727	511502
1997-1998	604	605	217631	178046	396677
1998-1999	612	612	-	192786	192786
1999-2000	-	504	-	134224	134224
2000-2001	-	500	-	91620	91620
2001-2002	-	458	-	71583	71583
2002-2003	-	450	-	64534	64534
2003-2004	-	452	-	84898	84898

karşılayacak şekilde din eğitimine önem vereceğiz" (Bkz. Nahid Dinçer, *1913'ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi,* Hz. M.E.Düzdağ, Şule yay. İst. 1998, s. 236 vd.)

Hangi liderin (siyasi parti başkanının) toplam kaç İHL açtığına bakalım:

Adnan Menderes	19
İsmet İnönü	7
Süleyman Demirel	324
Bülent Ecevit	34
Turgut Özal	9
Mesut Yılmaz	4
Tansu Çiller	168
Necmettin Erbakan	22

Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı İHL'nin 2003-2004 öğretim yılı itibarı ile sayısı:

a) İmam Hatip Liseleri	443
b) Anadolu İHL	114
c) Müstakil Anadolu İHL	7
Toplam	564

(Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Dr. Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri,* İst. 1995)

1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 32. Maddesine göre; "hem mesleğe, hem de yüksek öğrenime hazırlayan eğitim-öğretim kurumları olarak nitelendirilmiş olan İmam Hatip Liseleri'nin orta kısımları 1997'de 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yasası ile (16.08.1997 günü TBMM'ce kabul edilerek 18.08.1997 gün ve 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 4306 sayılı kanun olarak yürürlüğe girmiştir) kapatılmış, arkasından (bütün mesleki teknik liselerin mezunları ile) İmam Hatip Lisesi mezunlarına ÖSS'ye girişte alan sınırlaması ve katsayı adaletsizliği de getirilerek, İHL mezunlarının kendi alanları dışında üniversitelere girmeleri zorlaştırılıp engellenmiştir!.. (Bkz. Ensar Vakfı, Din Eğitim Paneli, No: 1 18 Ocak 2003, İst.) Millet, hür iradesiyle "seçerek" tek başına iktidara getirdiği AKP Hükümetinden İmam Hatiplilere ve Meslek Liselerine yapılan "kesintisiz eğitim ve "katsayı adaletsizliği'ni ortadan kaldırma iradesini orrtaya koymasını; hakimiyetin kayıtsız şartsız milletin ve TBMM'nin olduğunu dünyaya göstermesini istemekte ve beklemektedir.

Din eğitimi uzmanı Prof. Dr. Halis Ayhan'ın sözleriyle bitirelim: *"İmam Hatip Liseleri açıldığı günden beri toplumun bütün kesimlerince benimsenmiş, kız ve erkek çocuklarının bu okullarda okuyarak, dil ve edebiyat bilgisi, sosyal psikoloji beklentileri ve din konularında bilgi ve davranış kazanmaları, ruh ve beden sağlığı içinde özgür birer birey olarak yetişmeleri için ailelerin aradığı okullar olmuştur. İmam Hatip Lisesi mezunlarının 1973 ve 1983'te çıkarılmış olan Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 32. Maddesi'nde tanımlanan hem mesleğe hem de yüksek öğrenime öğrenci hazırlama niteliğini koruması, hem kanunların gereğidir, hem de bilimsel yaklaşımın vazgeçilmez icabıdır. Lise bitiren her Türk vatandaşı hangi meslek yada genel lise mezunu olursa olsun imtihanını kazandığı yüksek okula devam edebilmelidir. Bunun için imkan ve fırsat eşitliği içinde girmek istediği fakültenin imtihanını kazanmaktan başka bir kriter aranmamalıdır. Öğretimde vazgeçilmez ilkelerden biride dikey ve yatay mobilitenin olmasıdır."* (Önder Bülteni, Yıl 1, sayı 2 Ocak, Şubat, Mart 2004, İst, s. 21.) ■

İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ 2050 VİZYONU

MİNHAJ A. QİDWAİ
Türkçesi: Ömer ÖZDEMİR

Bu yazı İKÖ'nün Ekim 2002 Malezya Zirvesi öncesinde kaleme alınmış olmasına karşın, İslam dünyasının bugün karşı karşıya bulunduğu sorunlara ilişkin canlı bir analiz ve bir gelecek perspektifi niteliği taşımaktadır. Haziran 2004' İstanbul'da gerçekleştirilen İKÖ Dışişleri Bakanları toplantısında ilk kez bir Türkiyeli Genel Sekreter seçtirmeyi başaran Türkiye'nin 2050'leri planlarken İKÖ'yü daha etkin bir kurum haline getirmek için çaba sarfetmesi kaçınılmaz görünüyor.

Tüm Müslümanların sesini dünyaya duyuran ana yapı İKÖ, 57 devleti kapsayan enternasyonal bir organizasyondur. Bu 57 devlet 25 Eylül 1969'da Rabat'ta (Fas) tüm dünya Müslümanlarının hayrı için güçlerini birleştirip tek bir ağızdan konuşma kararı almışlardır.

İKÖ'nün kuruluşu El-Aksa'ya Siyonistler tarafından düzenlenen kundaklama olayının (21 Ağustos 1969) İslam coğrafyasında oluşturduğu uyanıştan kuvvet almıştı. Bu oluşum kutsal şehir Kudüs'e (El-Aksa, ilk kıble, İslam'ın üçüncü mukaddes şehri) yapılan bu saldırıya göğüs germek ve Müslümanların onur ve değerlerini savunma görevinin sahibiydi. Bu iğrenç saldırı üzerine İKÖ, bütün üyelerin ittifakı ile bir kınama kararı çıkarttı. İKÖ ayrıca İslam ülkelerine yönelik olarak farklılıkların üstesinden gelmek ve beraber düşünüp kaynakları ortak kullanmakla ilgili bir forum hazırladı. Yine İKÖ Kudüs ve El-Aksa'nın özgürlüğü ile ilgili çalışmalarda öncelikli otorite olarak sorumluluk aldı.

Altı ay sonra Mart 1970'te Cidde örgütün Daimi Genel Sekreterlik Merkezi seçildi. (Örgütün daimi baş karargahı olması planlanan Kudüs'ün özgürlük süreci devam ediyordu.) Rabat'taki ilk toplantıdan iki buçuk yıl sonra İKÖ 1972'de bir "ortak bildirge" üzerinde karar kıldı. Bu bildirge askeri güçlenme ve üye ülkeler arası politik, ekonomik, bilimsel ve sosyal alanlarda işbirliği gibi konuları içeriyordu.

Şimdi bu bildirgeye ve o zamandan beri neler gerçekleştiğine bir göz atalım.

1. Sağlamlaştırılacak alanlar:

a) Üye ülkeler arasından oluşturulan bir İslam ordusu: En zor ve imkansız gözükeni budur. İslam ülkelerinin bir kısmı birbirleriyle (Irak-İran) savaştılar, bir kısmı ise şu anda işgal altındalar. Örneğin Irak ve Afganistan. Ayrıca İslam ülkeleri arasındaki farklılıklar sürüyor. Bir Arap ülkesi olan Libya, Mısır ve Suudi Krallığı ile olumlu ilişkiler kurmaktan kaçınıyor. Cezayir'de ise Müslümanlar, Müslüman liderleriyle birlikte hakları için dövüşüyorlar.

b) ***Politika, ekonomi, sosyal, kültürel alanlarda işbirliği:*** Bu alanda ise çok seyrek ve yetersiz bir işbirliği var. COMIAC, COMSTECH, COMCEC gibi alt kuruluşlar var olmakla beraber daha aktif rol oynamaları gerekiyor.

c) ***Müslümanların değerlerini, özgürlüklerini ve ulusal haklarını muhafaza etmek için çaba göstermek:*** Örgüt Irak'ın işgali karşısında başarısız olmuştur.

2. Koordine edilecek faaliyetler:

a) Kutsal Yerleri korumak: Kudüs hala işgal altında ve bu gibi yerleri koruyacak gerekli koordinasyon ortada yok. Hatta İKÖ'ye ev sahipliği ve liderlik yapmış olan Fas İsrail'i tanıyarak "bildirge"yi ihlal etti. Fas'ın yanı sıra Mısır, Türkiye, Ürdün, Katar gibi örnekleri de bu klasmana koyabiliriz. Kudüs Komitesi ise kağıt üstünde kaldı. Daha çok coşkuya ihtiyacı var.

b) ***Filistin halkının haklarının korunması ve işgal edilmiş topraklarının özgürlüğe kavuşması için çaba sarf etmek:*** Maddi ve manevi yardımlar olmakla beraber günden güne azalıyor. İşgal altındaki toprakları kurtarmak ise gün geçtikçe daha da sönükleşiyor.

3. Üzerinde çalışılacak alanlar:

a) ***Irkçılık ve Kolonyalizm'in her türlüsünü yok etmek:*** Müslümanlar arasında şu anda ayırımcı oluşumlar mevcut. Arap olanlar - Arap olamayanlar, Sünniler - Şiiler gibi kollara ayrılmış durumda bulunuyor İslam coğrafyası. Bu durumların ortadan kalkması mümkün olamamakla beraber kolonyalizm hemen dibimizde, Irak'ta ve Keşmir'de (Hindistan) boy gösteriyor.

b) ***Üye ülkeler ve diğerleri arasında karşılıklı iletişim ve işbirliğini sağlayacak müsait bir atmosfer yaratmak:*** İKÖ üye ülkeler için işbirliğini kapsayan bir forum hazırladı. Ama bu fırsatın kapitalize edilmesi gerekiyor.

Bildirge ile ilgili incelemeler karşımıza pek parlak bir İKÖ portresi koymuyor. 57 ülkenin liderleri 16-18 Ekim tarihleri arasında Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da İKÖ'nün 10'uncu genel zirvesi için buluşacaklar. Tüm göstergeler zirvenin biraz daha diplomatik bir havaya şahit olacağını işaret ediyor.

Eğer bu zirve alışılagelmiş İKÖ toplantılarından biri olursa (gereksiz ve sadece göstermelik laf kalabalığı) yine başkalarını suçlayan eller havaya kalkacak ve bu ellerin sahipleri müşkülatı olan herhangi bir girişimde bulunmadan ve Müslümanlar için makul bir çözüme iştirak etmedikleri halde rahat olacaklardır.

Peki, ama Kuala Lumpur zirvesi böyle yararsız bir şekilde mi yapılacak? Cevap hayır, zirve böyle olmamalıdır. Dünya Müslümanları kendi liderleri ile beraber oturup tüm Müslüman halklar için bir plan hazırlamalıdırlar. (**2050 Vizyonu**). Bugün Müslümanlar bir kargaşa ortamında yaşamlarını sürdürüyorlar. İKÖ ise İslam'ın geçmişini canlandırıp Müslümanları yeniden dünya'nın bir numaralı gücü yapabilecek tek umut olarak görülüyor. Bu nedenle "bildirge"nin bir an önce yeniden gözden geçirilmesi ve 2050 politikasına fiiliyatta uygulanabilecek bir görünüm kazandırılması gerekiyor.

İKÖ'nün Ümmet'in problemlerini çözmek için yeni, pragmatik bir yaklaşım benimsemesi gerekiyor.

Katalizör görevi üstlenecek bir yöneticinin örgütün başına geçmesine ihtiyaç var. Zirvenin lideri Malezya Başbakanı, Mahathir Muhammed bu kişi olabilir. Mahathir "Beni, Müslümanlar olarak kendi ümmetimiz için neler yapabileceğimiz ilgilendiriyor" diyor. Ele alınması gereken ilk yaklaşım budur.

***

Günümüzün realitesi ekonomik güç. Ve çok az bir kısım Müslüman topluluk dışında Müslümanlar yoksulluk sınırının altında yaşıyorlar. Müslüman ülkeler bu şekilde fakir ve gelişmemiş kaldığı sürece ne halklarına ortalama da olsa iyi bir yaşam sağlayabilirler ne de uluslar arası politikada söz sahibi olabilirler. Peki ama Müslümanlar neden yoksulluğun zincirlerini kırıp özgür hale gelemiyorlar? Cevap ise genellikle başkalarını suçlamak üzerine kuruluyor. Ama burada asıl suçlanacaklar ise devlet yöneticileri ve özellikle dini lider ve otoriteler.

Müslümanlar bugün ekonomik, sosyal ve politik alanlarda yeni bir reform dalgasına ihtiyaç duyuyorlar. Ama İslam dünyasındaki kültürel yapı ve teolojik otoriteleri bilenler bunun zor olduğunun farkındalar.

İKÖ için önemini koruyan hususlardan birisi de Kudüs'ün özgürlüğü ve Mukaddes mekanların korunması. Günümüz şartlarında İslam birliğinin İsrail'i alt edebilecek bir ordu kurmadan bunu gerçekleştirmesi pek ihtimal dahilinde değil. Ülkeler bu konu üzerinde bir uzlaşma sağlayamadılar; İsrail'i yok etmeyi mi, yoksa onu tanımayı mı istediklerini karara bağlayamadılar. Şu anda "ne savaş ne de barış" stratejisi uygulanıyor ama örgüt acilen İsrail ile ilgili tavrını belirlemek zorunda çünkü bu tavır hem Filistinli kurbanları hem de tüm ümmeti ilgilendiriyor. Ve şu andaki çift yönlü muallak politika, ümmetin beklentilerine zarar veriyor.

İKÖ'nün ele alması gereken bir diğer dosya ise Irak'ın işgali. İKÖ acilen gelecekte de buna benzer olaylar olması ihtimalinin yüksekliğinden ötürü bu tip vakalara karşı bir strateji geliştirmek zorundadır. Sırada olan Suriye ve İran'ı göz önünde bulundurmak şartıyla…

Gelecekte, İKÖ sadece ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi alanlar ve bilimsel gelişmelerde değil ayrıca da savaşa karşı caydırıcı bir güç ve barışın garantörü olabilecek bir çok uluslu İslam ordusunun kurulmasında başrol üstlenmelidir. İslam Birliği, AB'yi örnek alarak 2050 vizyonunu gerçekleştirmelidir. ■

Bugün Müslümanlar bir kargaşa ortamında yaşamlarını sürdürüyorlar. İKÖ ise İslam'ın geçmişini canlandırıp Müslümanları yeniden dünya'nın bir numaralı gücü yapabilecek tek umut olarak görülüyor.

***Not** (Dr. Amir Ali): Kudüs aslında üç kutsal şehirden biri değil. Tek kutsal şehirdir.(5:21) Allah ve Resulullah Mekke ve Medine için "kutsal" kelimesini kullanmamışlardır.*

(Derleyen: M.Amir Ali)

MÜSLÜMANCA YAŞAMA HAKKI VE TÜRKİYE

METİN ALPASLAN

Savaşın, terörün, umutsuzluğun, işkence ve tecavüzün yaşandığı koskoca İslam coğrafyası kan ve göz yaşı içinde. Müslümanların yurtları vahşi haçlı Siyonistleri tarafından işgal edilmiş. Asırlardan beri besledikleri kin ve nefreti, Müslüman halklar üzerinde, hayasızca ve vahşice uyguluyorlar. Yüzyıllar önce yapmış oldukları katliamlara, kaldıkları yerden aynen devam ediyorlar. Her yerde feryat, her yerde kan, her yerde yıkım ve çaresizlik var. Başı eğik, onuru zedelenmiş, ezilmiş, yenilmiş bir ümmet için için ağlıyor. Evlatlarını, yuvalarını kaybeden Filistinli anaların ağıtları, ağlayan çocukların hıçkırıkları insan olanın, Müslüman olanın içini parçalıyor.

Hedef: İslâm Âlemi

Evangelist Hıristiyan ve Siyonist Yahudi ittifakından İslam'a ve İslam dünyasına yönelmiş planlı bir saldırı söz konusudur. Bush ve Şaron gibi iki terörist, günahsız halkı perişan etmiştir. Ne hukuk dinliyorlar, ne ahlak, ne vicdan. Birer toplama kampına çevirdikleri mülteci kamplarını duvar ve tel örgülerle çevirdikten sonra, tankları ve toplarıyla katliam yapıyorlar. Ambulansları vuruyor, evleri havaya uçuruyor, narenciye ağaçlarını kesiyor, seraları buldozerlerle tarumar ediyorlar. Öldüre öldüre bitiremedikleri insanları bu defa açlık ve susuzluğa mahkum ederek yok etmek istiyorlar. Nerede akan bir gözyaşı varsa, nerede katledilen bir Müslüman varsa, mutlaka arkasından "zulmün efendiliğine" soyunan ABD ve çocuk katili İsrail çıkıyor. Bu katiller çetesi, paralı askerlerine yaptırdıkları işkence ve tecavüzlere karşı direnen insanları bir de "İslamcı terörist" diye suçluyor, **"din"**i şiddet kaynağı olarak gösteriyorlar.

O işkence fotoğraflarını kendi orduları çekti ve kendileri bilerek yayınladı. Bunu iki şey için yaptılar: **Birinci amaçları**, bölge halkının ve İslam toplumlarının intikam duygularını kışkırtarak, daha yaygın mukabil saldırılar için bir tahrik unsuru olsun diye yaptılar. **İkinci amaçları**, İslamiyet'i ve Müslümanları aşağılamak, onurlarını ve dirençlerini kırmaktı. Yöntem hem amaçlı, hem de sistematikti. Bu kirli kültür, aynı şerefsizlikleri dünyanın gözü önünde Bosna'da da yaptı. Şimdi de Irak'ta yapıyor. "Ortadoğu'daki diktatörlükleri yıkmak, demokrasi, özgürlük ve insan hakları getirmek" demagojisiyle bölgeyi yakıp yıkanlar, ne kadar ahlaksız ve gaddar olduklarını ispat etmiş oldular.

Acaba güçlü bir Müslüman devlet olsaydı ve aynı şeyi Amerikalıya-Avrupalıya yapsaydı; **kadınlarını kirletseydi, erkeklerini birbiriyle ilişkiye zorlasaydı, boyunlarına tasma takarak onlara köpek muamelesi yapsaydı,** dünyanın davranışı nasıl olurdu? Vicdan sahibi bir insanın hayvanlara bile reva görmeyeceği işkence ve tecavüzlerin yüzde biri, başka bir ülke tarafından ABD ve İngiliz vatandaşlarına yapılsaydı, dünyayı yerinden oynatırlardı.

Coğrafyamızda onursuzluk tepeden başlamaktadır maalesef. 11 Eylül'den sonra İslam dünyasında insan avına çıkan ABD, insanları toplayıp Guantanamo üssüne tıkarken, bu insanları kendi yöneticileri Amerikalılara bizzat kendi elleriyle tes-

lim ettiler. "**Sen kimsin?**" demediler. "**Bunları ne hakla topluyorsun?"** demediler. "**Bunların bir suçu varsa ben yargılarım**" diyemediler. *'Büyük Şeytan'* emretti, onlar da teslim ettiler. Emperyalistlerin kölesi, bölgenin despot yöneticileri, beyinlerini sattıkları gibi, kendilerinden sorulacak insanları da satıyorlar.

İsrail askeri, Filistinli direnişçinin üstüne işiyor. Amerika ve İngiliz askeri Iraklı direnişçinin üstüne işiyor. Üstüne işenen bir ümmetin mensubu olmak nasıl bir duygu acaba? Sadece, bir Müslüman kadının hicabı üzerinden alındı diye, Beni Kaynuka'ya savaş ilan eden bir Peygamberin ümmeti değil miyiz biz? Hz.Peygamber, "**Müslümanların dertleriyle ilgilenmeden sabahlayan benden değildir**" diyor. Yine Resulü Ekrem; **"*'Yardım edin ey Müslümanlar'* diye feryat eden bir kardeşinin çağrısını işitip de onun yardımına koşmayan Müslüman değildir"** buyuruyor.

Müslüman olan herkes, İslam dünyasındaki işgal, katliam ve tecavüzler karşısında ayağa kalkmalıdır. Müslüman olan hiçbir kimse, bu dayanılmaz zulüm ve katliamları, cani işgalcilerin iğrenç tecavüzleri karşısında **"Bizi öldürün!"** diye feryat eden mü'minelerin feryatlarına, kahpece tecavüz ve aşağılamalara sessiz ve tepkisiz kalamaz. Bu aşağılık yaratıkların yaptıklarını görmezlikten gelenler de en az yapanlar kadar suçludur. Oradaki Müslüman'a yapılan muamele hepimize yapılmıştır. Müslüman'ın şeref ve haysiyeti ile oynuyorlar. Mazlum halk orada acının, işkencenin ve utancın her türlüsünü yaşarken, şerefsizlerin pis nefesini koklarken, İslam dünyasının sesi çıkmıyor. Beyinler sarsılmıyor. Müslümanların çoğunun aklı işinde, aşında, parasında, arabasında. Sanki üzerine ölü toprağı serpilmiş.

Türkiye'nin Hâl-i Pür-Melâli

Türkiye'de de insanımızın büyük bir kısmı açlık ve yoksulluk içinde yaşıyor. Gelir dağılımındaki adaletsizlik had safhada. Bir avuç rantiye dışında durumundan memnun olan yok. Potansiyel olarak zengin olan ülkemizde, işçi mutsuz, çiftçi bitmiş, işsizler ordusu her geçen gün artıyor, esnaf ve tüccarın yüzü gülmüyor. İnsanlar yine çöp bidonlarından yiyecek topluyor.

Dünyanın en borçlu beş ülkesinden biriyiz. Dünyada en yüksek faizle borçlanan ülkeyiz. Elde edilen kaynaklar biriken borçların faizlerine gitmekte, borç yükü her geçen gün artmaktadır. Yatırım yapamayan, istihdam oluşturamayan ülke ekonomisini, önümüzdeki aylarda daha da zor günler beklemektedir. İç ve dış borçların ağır yükü altında ezilen, sürekli dış kaynak arayan Türkiye, siyasi ve ekonomik dış baskılara maruz kalmakta, giderek başka ülkelerin isteklerini kayıtsız şartsız yerine getiren bir ülke haline dönüşmektedir.

Diğer taraftan, içeride milletin değerlerine tepeden bakan oligarşik bir azınlık, millet ile çekişmekte, milletin egemenlik alanını daraltmaktadır. Toplumun talepleri ile statükocuların beklentileri arasındaki uyumsuzluk, Türkiye'yi çile dolu insanların yaşadığı bir ülke haline getirmiştir. Fikren kararmış kafalar tarafından adeta güdülüyoruz. Irak'ta yaşananları gördükçe midemiz bulanıyor, ülkemizde yaşananları gördükçe kalbimiz daralıyor. Orda elin yabancısı Iraklının onurunu kırıyor. Burada bizim insanımız kendi vatandaşına zulüm ediyor.

28 Şubatı hatırlayın. O günlerde şeriat, irtica yaygaraları ile ortalığı tozu dumana katanlar, kendi evlatlarına az mı zulüm yaptı. O süreçte, bu vatanın evlatlarının gözyaşları üzerinde kendilerine iktidar ve servet ürettiler. Bugünkü yoksulluğun, işsizliğin, ahlaksızlığın, soygun ve vurgun düzeninin sahipleri, o süreçte hortumcuların danışmanı oldular. Toplumun inanç, kültür ve kimliğini yıkmak için her şeyi yapan bu zümre, fuhuş, kumar ve ahlaksızlığı bir tehdit olarak görmedi. **Çıplaklık alabildiğine teşvik edilirken, örtünmenin önüne her türlü engel çıkarıldı.**

Bu ülkede insanlara **dışkı yedirildi**. Köy meydanlarında insanlar çoluk çocuklarının gözü önünde çırılçıplak gezdirilerek aşağılandı. Mamak, Metris, Diyarbakır işkencehanelerinde bin bir işkence ve tecavüz olayına maruz kalan onca insanın çektikleri Irak'taki gibi fotoğraflara yansımadığı için unutuldu gitti.

Koydukları yasaklarla ülkeyi nefes alamaz hale getirdiler. Müslümanları kuş diliyle konuşmaya mecbur ettiler. Sonra da **"takiyeci"** diye suçladılar. Ama gerçek takiyeci kendileridir. Sorarız kendilerine; Niçin mertçe çıkıp, **"Biz Müslümanları toplum hayatının dışına atmak istiyoruz, biz açıkça İslam'a karşıyız"** demiyorlar. Durmadan karınlarından konuşuyor, bu milletin verdiği imkanları milletin aleyhinde kullanıyorlar. Milletten

beslendikleri halde millete karşı duruşlarının bir mantığı var mıdır? Onlar kadar bu ülkede yaşayan herkes de **Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır.** Benim çocuğumun geleceğini belirleme hakkını nereden alıyorlar? Bilmelidirler ki, ben ve çocuğum onlardan daha fazla ülkesine ve insanına sahip çıkarız. Vatanseverlikte ise ben ve çocuğumun yanında solda sıfır kalırlar. Bir takım tabuların arkasına sığınmadan, lafı eveleyip gevelemeden, bu millete mertçe ve dürüstçe cevap versinler: **"Dindar insanları seviyorlar mı, sevmiyorlar mı?" "Okuldan dinini, imanını, ecdadını, ahlakını öğrenip mezun olacak çocuklara karşı mıdırlar?"**

Ülkenin güvenliğini ilgilendiren Irak, Kıbrıs gibi hassas konularda fikir beyan etmeyip, topu Meclise atanların, öğrenimdeki bir adaletsizliği gidermeye yönelik küçük bir yasal düzenlemede hemen hassasiyetleri artıyor. Irak'ta başına çuval geçirilerek tekmelenen 11 Türk subayı ve astsubayı için konuşmayanlar, YÖK ve İmam-Hatip konusunda maşallah bülbül kesiliyorlar. Türkiye'deki şu çarpıklığa hele bir bakın: **Bu ülkede yurt savunmasıyla ilgili bir kurum olduğu gibi, bir de din işleri ile ilgili bir kurum var.** İkisi de Başbakanlığa bağlı. Ama gelin görün ki, hükümet herhangi bir yanlış yaptığı zaman, Diyanet, hükümeti uyarma yoluna gidemez. Böyle bir şeye tevessül ettiği takdirde, "siyaset yaptın" diye cezalandırılır, yer yerinden oynar. Ama tankıyla, topuyla, uçağıyla uğraşması gerekenler, din eğitimi konusunda hükümetlere ültimatom verme hakkını kendilerinde görüyorlar. Medya üzerinden bildiri okuyarak geri adım attırmak gibi hukuki teamüllere uymayan, şık olmayan metotlara başvuruyorlar. Oysa Mecliste görüşülen bir kanun tasarısı hakkında millet iradesini ambargo altına alacak şekilde tehditkar ifadelerle basın açıklaması yapmak, Anayasaya göre suçtur. Hem kendileri geriyor, hem de suçluyorlar. Sanki onlardan başka herkes gaflet içinde. Sanki bu vatanın onlardan başka seveni ve sahibi yok da onlar konuşmak mecburiyetinde kalıyorlar.

Gençlik ve Kimliksizlik

Bu ülkede çocuklarına laik eğitim yanında dini eğitim aldırmak isteyenler de vardır. Laik sistem halkın dini eğitim ihtiyaçlarını görmezden gelemez, bu talepleri yok sayamaz. Bu meseleye çözüm üretmeden, halkın ürettiği çözümlerin önüne engeller koyarak sorunu çözmek mümkün değildir. İmam-Hatip okulunu kapatacaksın. Kur'an Kursunu kapatacaksın, sürücü kurslarında öğretilmesi gereken trafik kurallarını Cuma hutbelerinin konusu yapacaksın; **o zaman bu halkın çocukları dinini nerede öğrenecek? Din eğitimini kim verecek bu ülkede? Din eğitimini engelleyerek genç**

nesillerin istikbalini karartanlar nasıl bir Türkiye hayal ediyorlar acaba?"

Sistemin, ruhuna tecavüz ettiği genç kuşak, derin bir yozlaşma ve çürüme yaşıyor. Bir insan öğütme makinesi gibi çalışan mevcut eğitim sistemi, millet evladının beynini yiyen bir canavar gibi. Mevcut eğitim sistemiyle gençlik diri diri toprağa gömülmekte. Uyuşturucu kullanma yaşı 13 yaşına kadar inmiş. İslam dışı bir hayata özendirilen gençlerde misyon ve ideal yok artık. Pasif, sönük, hayattaki sıkıntılara karşı yılgın bir gençlik. Okumuyor, sadece seyrediyor. İncelemiyor, irdelemiyor, sadece uyguluyor.

Koyu bir cehalet ve köksüzlük anaforunda yuvarlanan gençlik, bu ülkede neye inanıp, neye inanmayacağını bilemez hale gelmiştir. Ne milli dava kalmış, ne dini dava. Gençliğin %75'i artık Türkiye'de yaşamak istemiyor. Kıbrıslılar nasıl topraklarını terk edip İngiltere'ye, şuraya buraya gittilerse, anavatanın gençlerini de aynı akıbet ile karşı karşıya bıraktılar.

Ülkedeki adaletsizlikleri, halkının belini büken yoksulluğu çözme konusunda hiçbir umut ve proje üretmeyen, kılını kıpırdatmayan gençlik, **"popstar"** yarışmalarında nasıl gözyaşları döküyor, görüyorsunuz. Televizyonlarda gösterilen dejenere programlar ne haya bıraktı, ne mahremiyet. Medya üzerinden uygulanan, **"kimliksizleştirme"** projeleri karşısında, gençler savunmasız ve donanımsız durumdadır. Güdüleriyle hareket ediyor, hayata sadece istekleri doğrultusunda bakıyorlar. Düşünmüyor, sadece günü yaşıyorlar. Körü körüne yaşayan, üretmekten ziyade tüketen bir gençlik. Dinini bilmeyen, Allah korkusundan uzak, İslami terbiyeden yoksun bir gençlik. **İrtica geliyor diye kandırdıkları gençleri çığ gibi büyüyen alkol, uyuşturucu ve suç bataklığına karşı nasıl korumayı düşünüyorlar? Gençlerimiz hangi birikimiyle bilgi çağını yakalayacak?**

Laikçi Paranoya

Üniversiteler bilim adına yerlerde sürünürken, bir İmam-Hatip meselesinde koca koca cüppeli adamlar çocuklar gibi sokaklarda "**Türkiye laiktir, laik kalacaktır**" diye avaz avaz bağırmaktadırlar. Ama başka bir gurup çıkıp, "**Türkiye Müslüman'dır, Müslüman kalacaktır**" diye haykırdığında rejim elden gitmekte, irtica hortlamaktadır. Bu cüppeli takımı Meclise baskın yapar gibi girip CHP'nin kürsüsünden kanun çıksa da tanımayacaklarını, çiğneyip geçeceklerini açıkça beyan etmişlerdir. Peki, bir İmam-Hatip Müdürü veya bir diyanet görevlisi imam cüppesini giyerek AKP'nin ambleminin bulunduğu gurup kürsüsüne çıkıp, istemediği bir kanun çıkarsa tanımayacağını, kanunu çiğneyeceğini söylerse ortalık ne olur bir düşünün hele. Ama görüldüğü üzere statükocular yaparsa hiçbir şey olmuyor. Barolar Başkanı, **"İmam-Hatipli Başbakanı içine sindiremediğini"** söyledi, hiçbir şey olmadı. Başbakan Yardımcısı medya önünde "**Cumhuriyet savcılarını göreve çağırıyorum**" demesine rağmen kimse kılını kıpırdatmadı. Ama bir gazete, hakaret dahi içermeyen bir ifade nedeniyle jet bir kararla bir trilyon gibi dünyada emsali görülmemiş bir cezaya çarptırıldı. Hukukun, adaletin böylesine istismar edildiği bir ülkede ne barış kalır, ne de güven.

Cumhurbaşkanının 18 sayfalık veto gerekçesinde tam **52 kere laiklik** kelimesi geçmektedir. Gerekçede laiklik şöyle tarif edilmektedir: "**Laiklik, sosyal yaşamın, eğitimin, aile, ekonomi ve hukuk alanlarının din kurallarından arındırılarak zamanın gereklerine göre saptanmasıdır"** diyor. Ne kaldı geriye? Dokunulmadık bir **"aile"** kalmıştı. Şimdi onun da dinden arındırılmasını istiyorlar. Devamında da, "**Dinin toplumsal hayatı etkilemesine izin verilemez**" buyuruyorlar. Kısacası dinden tamamen arındırılmış bir toplum tarif ediyorlar. **Bu din nerede ve nasıl yaşanacak?** Dini oyuncak edip vicdanlara hapsetmek istiyorlar. Bunun adı da laiklik(!) olmuş oluyor. Laikliği dinin alternatifi gibi ortaya koyan bu anlayış, bir nevi **"karşı din"** oluşturarak, dinin karşısına yeni bir inanç sistemi koymaktadır. Milletin kutsalları karşısına başka kutsallar koyan bir anlayış, bir de arkasına devlet gücünü aldı mı, sistem o zaman demokratik mi olur, yoksa bir diktatörlüğe mi dönüşür, bir düşünün bakalım.

Her şey değişiyor, herkes kendine çeki düzen veriyor ama bir kesim maalesef nasıl geldiyse öyle gitmeye devam ediyor. Türkiye'nin önemli noktalarında yer alan bu kesim, kesinlikle kendisinden başkasını kabul etmiyor. Hep kendisini doğru, hep kendisini haklı görüyor. Kendisinden olmayanı çirkin metotlarla korkutmaya çalışıyor. Milletin değerlerine karşı sergiledikleri reflekslerin arkasında egemenlik sorunu yatıyor. Görünmez iktidarla-

rının elden gideceğini düşündükçe azgınlaşıyorlar. Bunların doğruyu aramak gibi bir çabaları yok. Onların tabuları var. Ve tabularından ayetler okuyarak savaş çığlıkları atıyorlar. Birkaç yüz imam-hatipli üniversiteye girmesin diye sokaklara dökülüp **"ordu göreve"** pankartları açıyorlar. Bu ülkenin insanları, o kadar mı tehlikeli ki "**bizim ordumuzu**" kendi öz halkına karşı kışkırtıyorlar.

Milletin taleplerini bir tehdit gibi algılamanın sonu yoktur. Bu ayırımcı politikalarla, Türkiye büyük bir tehlike ile karşı karşıya getirilmektedir. Türkiye'nin olağanüstü bir durumunda ülke insanının sırt sırta vermesi gerekirken, bugünkü Müslümanlara reva görülen uygulamalardan dolayı belki birbirimizin yüzüne bakamayacağız, aynı saflarda olamayacağız. Hayali irtica iddiaları ile ülke yönetimine müdahale etmeye kalkışanlar şunu bilsinler ki, bu saplantılarını terk etmedikleri takdirde, Türkiye'ye verdikleri zarar telafi edilmeyecek boyutlarda olacak ve bu tarihi vebalin altından kalkamayacak, yarın tarih ve millet huzurunda suçlu duruma düşeceklerdir. Bu çağdışı dayatmalarla bir yere varmak mümkün değildir. Millet bedel ödeyerek hak ettiği özgürlüğe mutlaka kavuşacaktır. Akıntıya karşı kürek çekerek tarihin akışını değiştiremezsiniz.

Burası Türkiye, Müslüman Türkiye. Ve bizler ne sığınmacı, ne de bu vatanda yaşayan azınlık bir topluluğuz. Öz be öz bu vatanın evladıyız. Devlet, millete tahakküm için değil, hizmet için vardır. Vatandaş atanmış bürokrasinin kapıkulları değildir. Türkiye bir kısım çevrelerin vehimleri sebebiyle "korkular ülkesi" haline gelmiştir.

Bu ülkede dini ve kültürel değerlere düşmanlık yapmaktan vazgeçilmelidir. Kendi insanını ve ülkesinin gerçeklerini tanımayanların körü körüne ürettikleri düşmanlıklar, milletin nefretini kazanmaktan başka bir işe yaramamıştır. Rejimin hassasiyetleri adına milyonlarca insanımızı mağdur etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur.

Milletimiz dünya tarihine destan yazmış bir millettir. Bu milleti ayakta tutan, Arjantin'e, Nijerya'ya çevirmeyen, birbirine sıkı sıkı bağlayan şey örfü ve inancıdır. Bunu hesaba katmayıp milletle kavga etmeye devam edenler bu düşmanlıklarından vazgeçmelidirler. Bu millet fakirlik, yoksulluk içinde yaşayabilir ama özgür olmadan asla yaşayamaz.

AK Parti ve İktidar Olmak

Mevcut iktidar da ciddi bir imtihandan geçiyor. Eğer antidemokratik baskılara boyun eğerek geri adım atmaya devam ederlerse, Türkiye'yi millet iradesine göre yönetmeleri imkansız hale getirecektir. **Gerilim yaratılmasın diye, baskılar karşısında eğilmenin bir sonuç getirmediğini önceki tecrübelerden biliyoruz.** Esas gerilim yaratanlar bu ülkenin binlerce çocuğunun yıllardan beri kullandığı hakları gasp edenlerdir. Okul önlerini gözyaşı sığınağına boğanlardır. Kamu görevlilerinin ekmeğiyle oynayanlardır. Binlerce ailede drama sebep olanlardır. Dindar insanları düşman gibi görenlerdir.

Bunların sorunu başörtüsü veya İmam-Hatip meselesi değil, sorunları **"İslam"** iledir. Buna saygı duyulmuyor, buna saldırılıyor. İnançlarınızdan ne kadar uzaklaştığınızı ve onların karşısında ne kadar küçülebildiğinizi test ediyorlar. Başınızı da açsanız, üniversiteyi de terk etseniz, beylerin kamusal alanından uzak da dursanız, sorun bitmiyor. Sürekli bir şeyler istiyorlar, sürekli geriyorlar.

Millet size, "**Al oyumu, bu adaletsizlikleri gider**" diye oy verdi. **Ya iktidar olacaksınız, ya da gerilimin şerrinden kaçacağım diye canavara kurban vermeye devam edeceksiniz.** Ama bilmelisiniz ki, canavarı doyurdukça iştahı kabaracaktır. Siyasi iktidarın hiçbir baskıya boyun eğmeden halkın isteklerini yerine getirmesi gerekir. Geri adım atılması hem halkın umudunu kırar, hem de siyasi otoriteyi zaafa düşürür. Zannedilmesin ki, gerilim olmasın diye attığınız geri adımlardan dolayı sizi takdir edecekler, "**aferin**" diyecekler. Tam tersi dedikleri şudur; "**Bakın zoru görünce nasıl da kuzu gibi oluyorlar**".

Milleti, "**367 milletvekili ile de bir şey yapılamıyor**" umutsuzluğuna sürüklemeye hakkınız yoktur. "**Biz üzerimize düşeni yaptık**" görüntüsü vermeyi bırakın da milletin vicdanını temsil etme sorumluluğunu taşıyın. Milleti suçlamayı da bırakın lütfen. Bu ülkede milletin ve temsilcilerinin dediği mi olacak, yoksa Kur'an'ı Kerimin tarifiyle, **"Refahtan şımarıp azan"** bir avuç seçkinci, millete ait bu hakkı çiğneyip kendi keyfine göre mi kullanacak?

Milletin inanç, kültür ve kimliğinden korkan, tarihinden nefret eden bu baskıcı azınlık gurup, ülkeyi zaten germeye devam ediyor. Gerilim ede-

biyatı yapanlara bir bakın; Bizzat kendileri İslam düşmanı bir takım toplum mühendislerini ve dokunulmaz bazı kurumları kışkırtarak adeta gerilim tüccarlığı yapmakta, ülkeyi kaosa sürüklemektedirler. Kendi beceriksizliklerini ve çapsızlıklarını gizlemek için; söyleyecekleri, sunacakları bir alternatifleri olmadığı için, sadece gerilimden beslenmektedirler.

Milletin size verdiği yetkiyi kimseyle paylaşmak zorunda değilsiniz. Verilen yetkiyi birileriyle paylaşmak mecburiyetinde bırakılıyorsan bu yetkiyi hiç kullanma daha iyi. Sistem için hassas olan konuları gündeme getirirken kırk kere düşünün ve ona göre adım atın. Ama ondan sonrada geri adım atıp bu milleti üzmeyin lütfen. Bunun adı **"inatlaşma"** değil, prensip sahibi olmaktır. **Darbe kışkırtıcılarına verilecek en güzel cevap, ilkeli olmak ve dik durmaktır.**

Avrupa'nın Adaleti

AB, BOP, Yeni NATO gibi, sahip olmadığımız projelere alet olamayız, ülkemizi teslim edemeyiz. Türkiye bölgeye model olacakmış. Ortadoğu'nun tamamı bizi model alsa ne olur. Bugünkü çarpık modelinizle kime örnek olacaksınız. Onun bunun kuyruğuna takılmadan, modelleyen ülke olacak şekilde kendi fikirlerimiz, proje ve programlarımız olmalıdır.

Türkiye, özellikle AB konusunda ileride telafisi mümkün olmayan hatalar zinciri üzerinde yürümeye çalışıyor. Hiç bir zaman taraf olamadığı, fikrinin sorulmadığı, müktesebatı oluşurken sürece dahil edilmediği bambaşka bir kültür ve medeniyet havzasına şuursuzca koşmaktadır. Attığı imza nedeniyle yarın başına neler gelebileceğini düşünmez haldedir. İçeride ödemeleri gereken bedeli göze alamadıkları için sorunlarını başkalarına hallettirmek isteyenler AB'ye kayıtsız şartsız teslim olmuşlardır. Toplumun kendi istikametini belirleme, kendi yapısal özelliklerine uygun bir toplumsal dönüşümü gerçekleştirme yolunda adımlar atması ihmal edilmiştir. Dün din değiştirmekle eş anlamlı tuttuğu için AB'ye karşı çıkan İslâmi camianın, bugün içeride yaşanan kapana kıstırılmışlık halinden kurtulma yolunun AB'den geçtiğini düşünmesi, dün ak dediğine bugün kara diyebilmesi, yaşadığı sıkıntıları kendi medeniyetimizin bir sonucu gibi görerek, çıkış yolunu başka bir medeniyet havzasına geçişte araması, bir **"zihinsel kırılma ve savrulma"**nın var olduğunu göstermektedir.

Daha önce, inancımızı ilgilendiren konularda başkalarından medet beklemenin ileride telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğuracağını belirtmiş ve Avrupa kapılarında adalet aramanın yanlışlığını vurgulamıştık. AİHM'nin vereceği aleyhte bir karardan sonra söyleyecek hiçbir şeyiniz kalmaz demiştik. **Leyla ŞAHİN** ile ilgili son AİHM kararında dediğimiz çıktı. İnancınızla, dininizle ilgili, yani Allah'ın açık emriyle ilgili bir konuyu, Müslümanlıkla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir kaç insanın siyasi ve taraflı kararına kurban edemezsiniz. Başörtüsü karşıtı bir köşe yazarı şunu ya-

zıyor; **"Dinci ve şeriatçı kökenden gelen başörtüsü davacıları neden Hıristiyan Avrupa'nın bir mahkemesinde adalet arama peşine düşerler, anlamıyorum."** diyor. Hıristiyan kültüründe başörtüsünün anlamı ile İslam'daki anlamını bu insanların anlamasını beklemek safdillik olur. Senin "**inancımın gereği**" dediğin nesneye, o, "**hayır, bu dini ve siyasi bir simgedir"** diyor. Bu küstahça kararı ile sana hakaret ediyor ve seni yalancılıkla suçluyor. Görüldüğü üzere, **"İslâmî"** bir mesele söz konusu olduğunda bunların da bir zamanların **"militan demokrat"** savcılarından hiç bir farkı kalmıyor.

Bu karar, 28 Şubat'tan sonra Batıyı gerçek bir hukuk cenneti olarak algılayan ve Türkiye'nin egemenlerinde bulamadığı insafı Avrupa'nın hakimlerinde arayan **AB sevdalısı Müslümanlar** açısından da ibretle değerlendirilmesi gereken bir örnek niteliğindedir. Bundan sonra, bizdeki yasakçılar, AİHM kararını başörtü yasağının meşrûluğuna delil olarak gösterecekler. Büyük bir gazetenin tetikçi köşe yazarı, şöyle yazıyor; **"Türbancılara geçmiş olsun. Bundan sonra tutunacakları hiçbir dalları kalmadı. İsteseler de, istemeseler de laik TC'nin kurallarına uyacaklar. Başka çareleri kalmadı"** diyor. Görüyorsunuz adam adeta zil takmış oynuyor.

Üzerimize Düşen Görevler

Sözün tükendiği, iş yapmanın gerektiği bir dönem yaşıyoruz. Ülkemizin ve İslam dünyasının bu iç karartan halinden kurtulmak için gereken adımların atılması hususunda herkese ihmal edilemeyecek görevler düşmektedir. Özetle:

1 – Hegemonik güçlerin bütün engellemelerine rağmen, **İslam**, dünyada yeniden bir kurtuluş müjdesi olarak gündeme gelmeye başlamıştır. Ancak burada Müslümanları önemli görev beklemektedir. Yeniden **"Birlik ve Dayanışma ruhu"** ile bir **"arınma"** sürecinden geçmeliyiz. Yüce Allah; **"Artık beni hatırlayın, Ben de sizi hatırlayayım"** buyuruyor (Bakara, 152). **"Bana seslenin, size cevap vereyim"** buyuruyor. (Mü'min, 60)

2 - Yaşamakta olduğumuz coğrafyada maddi ve manevi travmanın ve dağılmışlığın sebebini araştırıp, çözüm yolları üretecek çalışmalara ağırlık vermeliyiz. İnsanlığa yeniden huzur, barış ve adaleti getirecek yeni bir dünya kurmak, yeni bir medeniyet inşa etmek, tarihin bize yüklediği bir görevdir.

3 - Bu sorumluluğu yerine getirmemizde büyük bir rol oynayacak gençliğimizin, ülkesinin meselelerini kendine dert edinecek şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. İnanç ve kültüründen gurur duyan, sorumluluğunun bilincinde, örnek ve önder olacak bir gençliğin yetiştirilmesi en temel görevimizdir.

4 - Mücadelemizi anlık, günlük tepkilerden çıkarıp, kısa vadeli iktidar heveslerine kurban etmeden, bütün bir nesli içine alacak çapta stratejiler geliştirerek yürütmek durumundayız. Hem zaman, hem emek, hem de para harcamayı gerektiren uzun soluklu bu mücadelede, kurtuluşun bir yapı taşı olmaya talip olmalıyız.

5 - Bunun için, öncelikle bir araya gelip cemaatleşmemiz gerekmektedir. Küçük bir grup da olsa, bu kucaklaşmayı başarır. Gün gelir, Allah bereketini verir. Bu küçük örnek, daha evrensel, daha yoğun bir beraberliğin başlangıcı olur. Çünkü Rabbimiz; **"Nice küçük topluluk, daha çok olan bir topluluğa Allah'ın izniyle galip gelmiştir."** buyuruyor. (Bakara, 249)

Sonuç Olarak

Ülkesini ve milletini seven, inanç değerlerini düşünen, şeref ve izzeti hakkında hassasiyet taşıyan herkes, yeniden kendini gözden geçirmeli, ülkesini yeniden kurmak için cesaretle konuşmaya ve çalışmaya başlamalıdır. Bu ülkede insanca yaşama, ancak kişinin inandıklarını özgürce yaşayabilmesi ile mümkündür. Türkiye'mizin, halkına değer verilen, inançların, fikirlerin saygı gördüğü bir ülke olmasını istiyoruz.

Kimsenin bu ülkenin başına çöreklenmiş, kendisini memleketin tek sahibi ve koruyucusu gören unsurlardan korkmasına gerek yoktur. Bu ülkenin insanı görevini yaptığı, tepkileri kasırgaya dönüştüğü zaman, bu zihniyet her esişte eriyip gidecektir. Yeter ki, eğilmeyen, bükülmeyen, hakkı ve hakikati haykırmaktan çekinmeyen, Allah'tan başka kimseden korkmayan kimseler olalım.

Sahip beklemeyelim. Allah sahip olalım diye bizi gönderdi. ■

Not: *Bu yazı, sayın Metin Alpaslan'ın AKV Bursa toplantısında yaptığı konuşmanın metnidir.*

ÇELİŞKİLER ÜLKESİ: TÜRKİYE

MUAMMER YALÇIN

I. Ayrımcılık Kıskacında Türkiye Vatandaşlığı

Batılılaşma sürecine girdiğimiz dönemden itibaren Osmanlı Devleti'nin kuruluş felsefesine, bu felsefenin bir gereği olarak oluşturulan kurum ve kuruluşlara karşı haklı ve haksız eleştiriler başlamış, artarak devam etmiş ve neticede Devlet-i Aliyye'nin yıkılması için çalışan örgütler bile kurulmuştur. Bu örgütlerin propaganda çalışmalarıyla, toplumun çok geniş kesimlerinde olmasa bile, eskiye ait bütün değerleri kullanım dışı bırakma, kullananları küçümseme, toplum dışına itme gibi Türkiye dışında başka bir ülkede örneğine pek rastlanması olanaksız eylemler ortaya çıkmıştır.

Geçmişine bu denli eleştiriler yönelten, bugünün ölçütleriyle geçmişini yargılayan başka milletlerin olmadığı yönünde iddialar sıklıkla ortaya atılır. Bizdeki bu tutumun nedeni, farklılaşan dünya görüşünden kaynaklanan kin ve garazla, araya giren ve kapatılması adeta mümkün olmayan mesafenin varlığı ve geçmişe karşı hissedilen aşağılık duygusunun bir dışavurumudur diye düşünüyorum.

Sosyal Sınıflar - Ayrımcılık

Bugün Türkiye'de, geçmişine karşı mesafesini her geçen gün biraz daha artıranlar, ondan söz ederken bir ayıbı ortaya çıkmışçasına yüzü kızaranlar, bugünün insanına karşı da kompleksli bir yaklaşıma sahiptirler. O nedenle, aralarına, aşılması neredeyse imkansız sınırlar ihdas etmişlerdir. Bunun doğal bir sonucu olarak sınıflaşmalar, sınıflar arası olumsuz duygular ortaya çıkmaktadır. Bu duygular, sınıflar arasında tamiri güç yaraların açılmasına, kamplaşmalara neden olmaktadır. Devlet erkini elinde tutması hasebiyle kendini **"devlet"** ilan edenler, **"öteki"** olarak gördükleri diğer kesimleri yok sayabilmekte, varlığını kabul etmek durumunda kaldıklarına da bir başka ülke insanlarına, hatta bir zamanlar ülkesini işgal edenlere, 30 bin vatan evladını hunharca öldürenlere bile layık gör-e-mediği davranışlar ortaya koymakta hiçbir beis görmemektedir.

Asıl mesele, kendini ***"millet-i hakime"*** kabul eden sözüm ona Anadolu ile tarihî ve kültürel bağları kesik mutlu azınlık ve onların yanında yer almayı kendine bir şeref ittihaz edenler tarafından itilen, hor görülen, **"ötekileştirilen"** geniş halk kitlelerinin Anadolu'yu Anadolu, bu toprakları Türk yurdu yapan, üzerinde yaşayan insanların Müslümanlaşması, Müslümanca yaşaması için çalışan, çırpınan insanlar olmasıdır.

Acı olan şu ki, kendi evinde kendine yer bulamayanlar ne yaparsa, kendi ülkesinde kendini yabancı hissettirilenler de onu yapmaya başlamıştır: zengin olmak üzere geniş katılımlı şirketler (holding) kurmuşlar, ithalat-ihracat işlerine yönelmişler; siyaseten güçlü olabilmek için siyasal partiler, sosyal yönden hatırlı olabilmek için vakıflar, dernekler kurmuşlar… Ne ki, *millet-i hakime*(!), bu durumdan rahatsızlık duymuş, yasal ve gayri yasal bütün yollara başvurarak bu faaliyetleri du-

mura uğratmanın yollarını aramıştır: irticacı şirketler, köfte salonları, okullar, vakıflar, dernekler vs. listeleri yapılmış, buralarda çalışanlar ve buralara maddi manevi destek verenler de fişlenmiştir. Sonuç: Önemli ölçüde başarı sağlamışlar; ancak kalplere hükmedemedikleri için kendilerini heder edercesine üzülmüşler ve gerisini Tanrı(!)ya havale etmişlerdir. Bu arada hemen eklemeliyiz ki, yasal zemin olmadan güçlü olmaya çalışan özel renkli sermaye sahipleri yasal olmayan yollarla ortaklar bulduğu için iştirakçiler ciddi sıkıntılar çekmiş ve halen de çekmektedir. *Millet-i hakime*, burada da hedefi on ikiden vurmuştur; zira bundan böyle çok ortaklı şirketlerin kurulması engellenmiştir.

Bütün bu çalışmaların ekonomik olduğu kadar sosyal alanda da etkileri görülmüş, sayıları binlerle ifade edilebilecek insan, psikolojik olarak bunalıma girmiştir. Sağlığı bozulanlar ve bunların yetiştirdiği sağlıksız insanlar, toplumun geniş bir kesimini teşkil eder duruma gelmiştir. Hiçbir aklı başında devlet adamı, vatandaşlarının sağlığını bozamaz, bozmamalı. Sağlıksız, hele psikolojisi bozulmuş bir topluma sahip olmayı göze alabilen yöneticilerin hesaplarının bilinenlerin dışında olacağını düşünüyorum.

İlginç olan şu ki, milletin sağlığının bozulmasından mutluluk duyanlar, milletin oylarıyla makam mansıp sahibi olmayanlardır. Seçilme ya da seçilememe gibi bir endişeleri de olmadığı için hiçbir kaygı duymadan **insan mühendisliği** yapmakta beis görmeyenlerdir. Gerçi seçilememeyi de göze alarak seçimle iş başına gelenlerin de atanmışların dümen suyuna girdikleri, bu hususta ortak çalıştıkları malumdur; ama nasıl tasfiye oldukları da ortada. Bir Arap atasözü vardır: *Men dakka dukka*. Burada akla gelen en ciddi sorulardan biri şudur: Acaba, siyasi geleceklerini risk ederek atanmışlarla iş birliği içinde, bir milletin kimyasını bozan seçilmişlerin hesabı ne?

Bazı Kamusal Alanlar ve Uygulanan Eşitsizlikler

Özellikle büyük şehirlerde olmak üzere birçok ilde bir "şehirler arası ulaşım" yapan otobüslerin yolcu alıp indirdiği "otogar"lar, bir de köy ve kasabalara yolcu taşıyan otobüslerin girip çıktığı otogarlar var. İkisi arasındaki fark, III. Dünya Ülkeleri ile Avrupa veya Amerika arasındaki farktan fazladır da eksik değildir.

Ankara'daki Esenboğa Hava Limanına gidenler görmüştür: THY uçaklarının yolcularının alındığı bölüm ile diğer firmaların yolcularının alındığı bölüm de köy otobüslerinin kullandığı garajlar ile sadece "şehirler arası ulaşım" yapan otobüslerin girebildiği "otogar"lar arasındaki farktan daha az değildir.

Zenginlerin sağlık sorunlarını giderdikleri hastahaneler (bunların bir kısmı özel olmakla birlikte, devlete ait olanları da vardır), Devlet (Numune) Hastahaneleri ve SSK hastahaneleri gerçeği zaten hiç kimsenin gözünden uzak değil. Kullanılan ilaçların kalitesi ve alım biçimi konusuna değinmenin gereği var mı bilmiyorum.

Tanımı ve sınırı anayasa ve yasalarda yer almayan kamusal alanlara görüntüyü bozan taşralı(!)ların alınmaması ise bir başka ucube doğrusu.

Anayasanın Eşitlik İlkesi

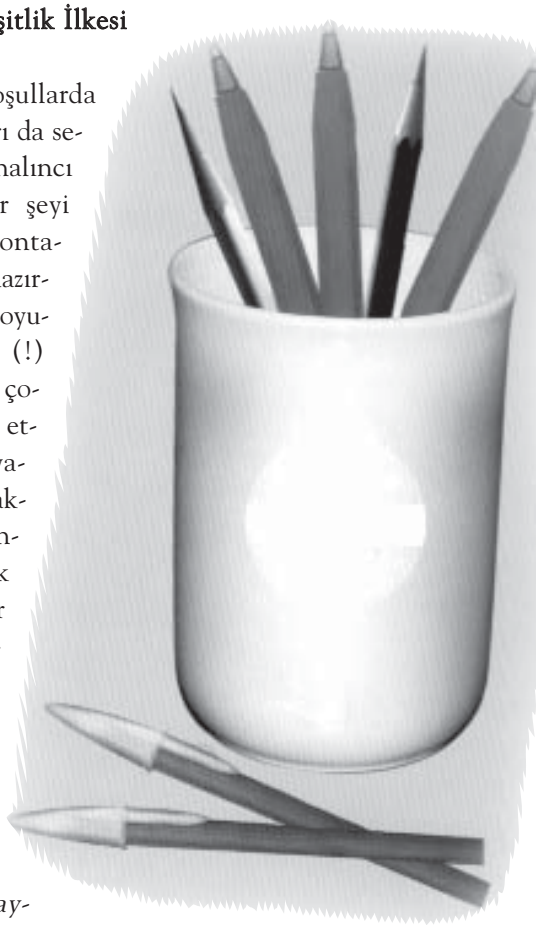

Olağanüstü koşullarda bütün imkanları da seferber ederek nalıncı keseri gibi her şeyi kendilerine yontacak biçimde hazırlayarak halkın oyuna sundukları (!) ve % 92'lik bir çoğunluğa kabul ettirdikleri anayasaya bile uymaktan içtinap edenlerden, eşitlik üzerine bir denklem kurmalarını beklemek her halde safdillik olsa gerekir.

George Orvell'in Türkçe'ye *"Hay-*

vanlar Çiftliği" adıyla çevirisi yapılan eseri "komünizm"i anlatır. Bütün kitabı, dolayısıyla da komünizmi özetleyen bir cümle var orada: ***"Bütün domuzlar eşittir; ancak bazı domuzlar daha da eşittir."*** Bu cümleyi, Türkiye ve Türkiye'den daha da geri ülkelerin yöneticileri ve yönettikleri halklar arasındaki ilişkiyi, yasalar karşısındaki eşitliklerini ifade etmesi bakımından ayrıca önemsiyorum.

Komünizm, halkın hak ettiğini vermekte aşırı cimri davrandığı için çökmüştür. Komünist olmayan; ama halkına hak vermede komünistleri aratmayan ülkemizin saygın derin devlet adamları bu hakikati görmemek için gözlerini kapamaya devam etmektedir.

Laiklik Adına Dine Balans Ayarı mı?

Laiklik, devletin kurumlarını sınırları içinde yaşayan bütün kesimlere eşit uzaklık / yakınlıkta tutma biçiminde algılamalıdır. Oysa Türkiye'de, derin devletin derin temsilcilerinin dine doğrudan müdahale etmelerine bir vasıta olarak algılamalarından dolayı olsa gerek, dine müdahale etme, **halkı dünyevileştirme** olarak algılanmaya özen gösterilmektedir. Bunun bir uzantısı olarak da kendisini ateist olarak tanımlayan kimi aydınlar(!) bile İslam'ın en temel konularında görüş beyan etmekten, deyim yerindeyse fetva vermekten geri durmuyor: Türban, kurban, cami, cenaze vs.

Kurban, ister müekked bir sünnet, ister vacip olsun, Müslümanların Allah'a yaklaşmaya vesile olacağına inandıkları ve sosyal yardımlaşmanın en güzel örneklendiği bir ibadettir. Kurbanın et ve derisi üzerindeki tasarrufu da, nasıl yapılacağını da yine İslam'ın belirlemesi gerekirken, kimi çevreler devleti dine, dini de devlete müdahaleden alıkoyması gereken laikliği bir kenara bırakarak doğrudan dine müdahale etmekte, üstüne üstlük gösterdikleri yönde adım atmayanları yasalara aykırı bir biçimde cezalandırmaktan da geri durmamamaktadır. Kurban derisi toplama konusunda gerçekten hassasiyetlerinin olduğuna inandığımız bir hükümetin bile kurban derisi toplama yetkisinin THK'ye ait olduğunu bir genelgeyle ilgili makam ve kolluk kuvvetlerine bildirmesi durumun vahametini anlatmaya yeter herhalde.

Sadece bir mecburiyetten dolayı camiye gelen insanların cami konusunda ahkam kesmeleri, oraya çeki düzen vermeye kalkışmaları; aynı mekanlarda görmeye tahammül edemedikleri insanları biçimsel yönden kendilerine benzetme gayretinden öte bir niyeti olmayanların Kur'an âyetlerini kişisel yorumlara tabi tutmaları; fetvalar vermeleri birilerinin ifadesiyle ***"balans ayarı"***ından ibarettir.

Yeniçeri – Ulema

Eskiden, Ulema ile Yeniçeri bir araya geldi mi Padişah, ya tahtından ya vezirlerinin birinden ya da yetkilerinden olurmuş. Şimdilerde ülkemiz padişahlıkla yönetilmiyor; ama ülkemizde yeni **çeriler** de **ulema** da dimdik ayakta duruyor. Tarihin seyri içinde, bu iki sınıf, sivil yöneticiler ve devletin diğer kurum ve kuruluşlarına karşı elde ettikleri konumlarını kaybetmek istemiyorlar. Bunun için de ellerinden geleni arkalarına koymuyorlar. Bunlara ***devlet içinde devlet*** tabirini kullanmak istemiyorum; çünkü onlar, devletten maksat kendilerinin olduğunu farz ediyorlar.

Her ne kadar, Osmanlı Devleti yıkılmış, yerine de yeni bir devlet kurulmuşsa da kafalar değişmemiştir. Değişmesini beklemek de abesle iştigal olur zaten. Zira, yeni devleti kuranlar, gökten zembille inmediler; onların her biri, düşmanı oldukları ve yıkılması için olağanüstü gayret sarf ettikleri Osmanlı Devletinin müesseselerinin ortaya koyduğu kültürel ortamda yetişmiş, okullarında okumuş kişilerdir.

Bir kovana bal arısı koyarsanız, bu arılar, dertlere deva olan bal üretir. Bal arısı değil de eşek arısı koyarsanız onlar da bal yapar; ama onların yaptığı bal yenmez, kendileri de etrafa zarar verir. Cumhuriyet de, bir arı kovanı gibidir; içini demokrasi ile doldurmazsanız, babadan oğula geçen bir sultan yerine, belli yasalar ve teamüllerle seçtirilen padişahlar başa geçer. Cumhuriyet, bunların elinde insan haklarına düşman ve baskıcı bir rejim halini alıverir.

Kendilerini Cumhuriyetin bekçisi ilan edenler, cumhuriyete ve onun vazgeçilmez unsurlarına da bilerek ya da bilmeyerek ciddi anlamda zarar vermektedir.

Özeli Genelinden Daha Çok

Bütün bu olumsuzlukların bir tek izahı var aslında: Türkiye'nin ***özel***i ***genel***inden daha çok.

Lise ve üniversitelerde okutulan kimi derslerde Türkiye'nin düşmanları; batıda Yunanistan ve Bulgaristan, Kuzeyde Rusya, doğuda İran ve Irak, güneyde Suriye olarak söylenir. Kıbrıs Rum Kesimi'nin dost olduğunu söyleme imkanının olmadığı da eklenir. İç tehdit başlığı altında nüfusun % 95'ini oluşturanların inançları kastedilerek irtica, terör örgütü olarak PKK, Hizbullah, D-HKPC, İBDA-C, son zamanlarda ABD yöneticilerinin seçim malzemesi ve işgal bahanesi Üsame bin Ladin öncülüğündeki "el-Kaide" örgütünün Türkiye uzantıları… İnsan, ister istemez, acaba bu ülkenin hiç mi dostu ve bu ülkenin gelişip güçlenmesi, dünya ölçeğinde hatırı sayılır bir ülke olması için hiç mi çalışanı yok diye düşünüyor.

(Yukarıda sayılanlara bakıldığında ülkesini, milletini seven, koruyup kollayanların sadece % 1,5 – 2 seviyelerinde kaldığı görülür.)

II. Türkiye, Zararlı Alışkanlıkların İnsanı Birinci Sınıf Yaptığı Bir Ülke

Zarar kavramı, kültürel boyutlu ve görece özellikli bir kavramdır. Her ne kadar da görece nitelikli olsa da evrensel, başka bir deyişle aklıselim herkesin kabul ettiği zararlar da vardır: sigara, alkollü içecekler, uyuşturucu maddeler vs.

Zararlı alışkanlıkların ortadan kaldırılabilmesi için, gelişmiş ülkeler ve zarar yanlısı görünmek istemeyen devletler tarafından uluslar arası örgütlenmelere gidilmekte, sözleşmeler imzalanmakta, bu yolda milyar dolarlar harcanmakta. Bu bağlamda emniyet müdürlükleri nezdinde narkotik şubeler açılmakta, uluslar arası dayanışmalar ortaya konulmakta; kısacası imkanlar ölçüsünde zararla mücadele edilmekte ya da öyle bir görüntü verebilmek için yoğun çabalar harcanmaktadır.

Her ne kadar bunlar devlet politikası olarak ortaya konsa da geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerde belki de Hristiyan Batı'nın kutsama aracı olarak kullandığı şarap, insan tekinin doğar doğmaz vücuduna temasının sağlanması, kutsal günlerde özel ve özendirici biçimde tüketiliyor olması, buna bağlı olarak insanların doğrudan vicdanına seslenen ve ölüm ötesiyle ilgilenen din kurumları (kiliseler) devletin bu iradesiyle çelişmesi nedeniyle olsa gerek, pek de başarılı olduğu söylenemez. Alkollü içecekler ile mücadelede, halkı Hristiyan devletlerin başarısız olmasındaki bütün olumsuzlukları kiliselere vermek fazla insaflı bir tespit olmasa gerek; zira halkının önüne geçmiş, onları yöneten seçilmiş ya da atanmış devlet adamları da bütün toplantılarında alkollü içecekleri ikramı bir tür gelenek haline, başka bir deyişle toplantıların olmazsa olmaz ögelerinden biri haline getirmiş olmaları da en az kilise kadar vatandaşlarını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerdeki durum da pek farklı değil maalesef. Belki halkı Müslüman olan ülkelerde cami (din kurumları) tarafından destek görmüyor; aksine din kurumları, gerek basın yayın, medya ve gerekse vaazlarla etkin biçimde mücadele ediyor; ama doğrusu çok da başarılı oldukları söylenemez. Bu başarısızlıkta en önemli faktör, devletin kurumları arasındaki anlayış ayrılıkları ve devlet yöneticilerinin zararın yayılması yönünde çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlara kanunen olmasa bile fiilen destek vermeleridir.

Türkiye'de bu durum çok daha karmaşık. Devletin yasal olarak desteklediği zararlı alışkanlıklarla mücadele etme amacıyla kurulmuş bir dernek var: Yeşilay Cemiyeti. Bir yandan, Derneğin girişimleriyle Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından kutlanacak / anılacak gün ve haftalar arasına "Yeşilay Haftası"; okullardaki sosyal etkinliklerin daha düzenli ve verimli biçimde gerçekleştirilmesi amacıyla kurulması zorunlu "eğitsel kollar" arasına alınıyor; eğitim öğretim kurumlarının özellikle de özel öğretim kurumlarının açılabilmesi için, eğitim öğretim kurumlarının çevresinde kahvehane, tekel bayii gibi zararlı alışkanlıkların yoğun olarak bulunduğu ve yayıldığı yerlerden belli uzaklıkta olması şart koşuluyor; öte yandan bütün bunları uygulayacak olan bakanlar, valiler milli eğitim bürokratları… toplantılarını içkili yapıyor. İçki ikramını kabul etmeyeceği bilinen / düşünülen protokol üyelerini toplantılara davet etmiyor: Zararlı alışkanlığı olanlar birinci sınıf vatandaş; zararlı alışkanlıklarla mücadele edenler de ikinci sınıf vatandaş olmuş oluyor böylece. Zarar ve zararlı **"in"**, zarara karşı çıkan **"aut"**. ■

Türkiye'ye Bakışlar

TÜRKİYE KENDİ DİNAMİKLERİNE Mİ DÖNÜYOR?

RAŞİD EL-GANNUŞİ
Türkçesi: Hacı KAYA

Çelişkiler Ülkesi

Gerçekte Türkiye değişik görünümler arzeden bir çelişkiler ülkesi. Coğrafi bakımdan büyük parçası Asya kıtasında olmakla birlikte iki kıta (Asya ve Avrupa) arasında yer alan bir ülke. Siyasi düzen açısından Türkiye demokratik bir ülkedir, hatta bölgede demokrasi bakımından ilk sırada yer alan bir ülke konumundadır. Zira güvenirlik noktasında hiçbir şüpheye düşmeksizin sandık başına giden seçmenler parlamento ve hükümetleri belirlemeye devam etmektedir. Bu modernlik/yenilikle ilgili olma bakımından tarihi benzerlik arzeden Mısır ve Tunus gibi devletlerde görülmeyen bir tablodur. Bununla birlikte Türkiye demokrasinin ve askeri darbe süreçlerinin sık sık el değiştirdiği bir ülke pozisyonundadır. Askeri darbelerin sonuncusu İslami grupların yükselmesine ve solcu-milliyetçi gruplar arasındaki anarşiye engel olmak endişesiyle yapılmış olan (12 Eylül) 1980 İhtilali'dir.

Ordu, askeri kurumlara demokratik işlerliğin seyrini kontrol yetkisi tanıyacak şekilde devletin genel çatısını belirleyip Türk siyasi hayatını yeniden düzenlemeden kışlasına çekilmedi. Türk siyasi hayatına yönelik bu düzenleme devletin laik bakış açısını, bütün iktisadi, askeri büyük tercihleri, devlet ilişkilerini belirlemeye kadar uzanmıştır. Bu ise seçilmiş bir başbakanı alaşağı etmeyi de içine alan MGK'nın yetkisini belirlemekteydi. Demokrasinin sekteye uğratılması, partilerin kapatılması ve parti başkanlarının hapse atılması, askeri bir devlet haline getirecek şekilde gerekli koşulları hazırlamak içindi. Yine askeri vesayet ve demokrasi arasındaki dikkat çeken bu bir arada yaşama biçimi, Türkiye'nin içerisinde bulunmuş olduğu çelişkilerden bir tanesidir.

Kültür ve medeniyet bakımından da Türkiye ayrılıklar ve şiddetli çelişkiler ülkesidir. Batılılaşma yanlılarının, üç kıtayı içine alan çok geniş bir coğrafyaya sahip İslam ümmeti fikrinden Türk kimliğine aşırı vurgu yapan söylemleri ve Osmanlı İslami yapısını Avrupai -Laik bir yapıya dönüştürmeyi hedefleyen radikal laikliğe yönelişleri bu bağlamda okunmalıdır. Menderes radikal laikliğin duvarında Cumhuriyet kurumunu kuvvetlendirecek sınırlı bir gedik açtı. Bu basit gedik Türkiye'nin İslami yapısını yeniden şekillendirmeye dönük olarak sembolize edildi. Ezanın Arapça okunmasına müsaade edilmesi, İmam ve hatiplerin yetiştirilmesi için kursların ve enstitülerin açılması bu yönde atılmış adımlardı...

Türkiye'deki sosyal ve siyasal hayatın zıtlıklarla kaim olduğunun bir başka örneği de; başörtüsünün halkın iradesi ya da çoğunluğun iradesi biçiminde tanımlanan demokrasiye rağmen kanun metni ile yasaklanmış olamasıdır. Türkiye'deki yaşam İslam-Laiklik, Osmanlı-Avrupa, Darbeler-Demokrasi, Halk Yönetimi-Askeri Yönetim gibi karşıtlıklarla özetlenebilir. Bu durum; duygusallığı kontrol altına almayı, hikmetle muamele etmeyi,

olumlu sonuçlar veren müzakerelerin önündeki engelleri aşmayı, öncelikleri yeniden gözden geçirip düzenlemeyi ve hayati hükümleri devreye sokmayı, insan hakları ve hukuka saygıyı, yetki tayinindeki problemlerin önüne geçmeyi, "Bâb-ı Âlî"nin mutlak yetkisini sınırlamak için başka bir yol olarak ülkeyi Avrupa Birliği'ne sokma hazırlıklarına hız vermeyi ve bu yönde faaliyetlerde bulunmayı gerekli kılan bir tablodur.

AKP'nin Temel Düşüncesi Ve Durduğu Yer

Öyle görünüyor ki, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin temel düşüncesi, gerginliğe sebebiyet verecek durumlardan uzak durup askerle karşı karşıya gelmekten kaçınmak, önceliği Avrupa ile olan ilişkilere ve iktisadi faaliyetlere vermek, başörtüsü gibi hassas hukuki konular çerçevesindeki çatışmalardan uzak durmak, laik ve İslami eğilim arasında kavga alanlarını yumuşatmaya çalışmak yönündedir.

AKP'in kalkınma projesi, ilerlemenin kapılarını açmak için "Bâb-ı Âlî" ile çekişme sebeplerinden uzak kalarak, radikal laikliğin yerine geçmiş tecrübelerden hareketle din hususunda tarafsızlığın galip olduğu Avrupai laikliğe daha yakın duran ılımlı laikliği koyma çabası içerisinde olup devletin dine düşmanlığında rol oynayan radikal laiklikten uzak, modern Türkiye'nin tarihi ve kendi kimliği ile barışık olması biçiminde ifade edilebilecek Menderes'in başlattığı, Demirel'in, ardından Turgut Özal'ın sürdürdüğü ve Erbakan'la birlikte farklı bir boyuta ulaşan projenin devamı şeklinde mi, yoksa bizdeki bazı burnu dik radikal laik yanlılarının belirttiği gibi İslami meşruiyetinden, kendi özünden vazgeçip laikliğe teslim olması şeklinde mi okunmalıdır?

Gerçek şu ki; Erbakan'ın, kendi yerini doldurması için yetiştirdiği gençlerin en öne çıkanı Abdullah Gül'ün yanında yer alan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapmış yıldızı parlayan genç Recep Tayyib Erdoğan liderliğindeki Adalet ve Kalkınma Partisi, Saadet Partisine giden %2 (yerel seçimde %4) hariç, İslami tabanın %23 civarındaki bir oy potansiyeline ek olarak, ülkenin önemli problemlerini çözme konusunda acziyete düşmeleri nedeniyle partilerini terkeden laik muhafazakâr sağdan büyük bir kesimi kendi tarafına çekmeyi başardığı gibi birtakım sebeplerden dolayı üçte bir civarında soldan genç kesimi kendi tarafına çekmeyi başardı.

AKP Kürt seçmenlerden de üçte bir civarında oy aldı. Bu geniş seçmen AKP'de ve onun genç liderinde ülkeyi ekonomik çöküş felaketinden kurtarma, Kürdistan'daki etnik savaş problemini çözme, askerle çekişmeden uzak durma noktasında bir duyarlılık gördü. Kültürel farklılıklarına rağmen bütün bir seçmen, belediye yönetimleri esnasında tanıdıkları liderin ve onun partisinin Türkye'yi iktisadi çöküşten kurtarma konusunda istekli olduğuna kanaat getirdi. AKP'nin bu mozaik oy potansiyeli bir yana, genç siyasetçilere yol açmak için köklü ve eski siyasetçileri ilkbahar rüzgarının kurumuş yaprakları gibi silip süpürdüğü gibi bir anda emekliye ayırmak suretiyle diğer partiler ve köklü siyasetçilerin üzerinde ezici bir üstünlükle AKP'yi yönetime taşıyan İslami tabanda seçmen potansiyeli halen varlığını konuşturmaktadır. Eğer AKP bu oy potansiyelinden bağımsız olarak ele alınacak, dolayısıyla onun radikal laikliğe teslim olmuş bir parti olduğuna hükmedeceksek o zaman Erbakan'ı başbakanlığa taşıyan, Saadet Partisi'ne giden %2'lik dilimi hariç tutarsak, %23'lük oy nereye gitti?

AKP'ye Olan Halkın Güveni Nerden Geliyor ?

Belediye yönetimlerinde RP belediye başkanlarının yönetimi parlak bir görünüm arzediyordu. Bunların başında İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanı Recep Tayyib Erdoğan'ın yönetimi gelmekteydi. Onun yönetimi, her eve su, elektrik ve iletişim araçlarının ulaştırılması, temiz ve görkemli yolların inşası, binlerce talebeye burs imkanının sağlanması, milyar dolarlara varan borç stokunun giderilmesinden sonra belediye hazinelerinin doldurulması gibi verilen sözlerin yerine getirilmesinden ibaretti. Onların yönetimdeki ve insanların sorunlarını çözmedeki metodu insanları Cennet'e hazırlamak Cehennem'den sakındırmak değil yaşama dair problemlerin çözümü için pratik çözümler ortaya koymaktı. Oysa diğer partilere ait belediyeler, birtakım yolsuzluklara bulaşmaları ve halktan uzak durmaları nedeniyle sosyal problemleri çözme noktasında çözülmüşlerdi.

Müslümanlar Kendi Dinamiklerine Dönüyor

İslam dünyasında Müslümanların şaşırtıcı bir şekilde yükseldiğine şahit olunmaktadır. Hatta İslami kesimin, kamusal alana özgürce katılma noktasında tabii ve hukuki haklarından mahrum edildiği, dinin toplum fertlerinin vicdanında yer alması inanıcının savunulduğu, buna karşı çıkan düşüncenin ise mahkum edildiği, özellikle toplumla hukuk sistemi arasındaki çatlamanın daha da genişlemesine neden olan hak ve özgürlüklerin önünde engellerin bulunduğu ülkelerde dahi buna tanık olmaktayız. Bununla birlikte İslam mesajının sorumluluğunu üstlenenler tek bir saf halinde, kendilerine karşı üstünlük sağlamak isteyen Amerika'ya karşı İslam ümmetine yönelik haçlı saldırısına engel olmak için güçlü bir set oluşturamadı. Başta Filistin ve Irak'ta olmak üzere İslam'a ve İslam ümmetine yönelik bu küresel saldırı ümmet içerisinde dini hassasiyetlerin alevlenmesini doğurdu. Bu Cakarta'dan Tanca'ya kadar İslam ülkelerinin muhtelif yerlerinde kendini isbat etti. Türkiye'de bu durum son seçimlerde İslami hassasiyeti olanların parlamentoda sandelye sayısının dörtte üçüne sahip olması biçiminde tezahür etti. Türkiye'deki bu başarı eşine rastlanmayacak istisnai bir tablo değildir. Bilakis çok ciddi engellemelerle karşı karşıya kalan İslam dünyasının içinde bulunduğu görüntünün sadece bir parçası.

(Raşid el-Gannuşi'nin bu yazısı, Islamonline adlı web sitesinden özetlenmiştir.)

"TÜRKLER DESPOTİZM HANDİKAPINI AŞACAKLAR"

Cevdet SAİD

İslâm âleminde yolu aydınlatan yeni yeni tecrübelerin ortaya çıktığını görüyoruz. Sözgelişi Türkiye... Bu ülke, yakın geçmişte İslâm'ı dışlamış, râşid olmayan, ısırıcı krallığa dönüşmüş hilâfeti ilgâ etmiş, yerine şiddetli bir ihtirasla lâikliğe yapışmıştı. Demokrasi ve laikliğin ateşli bir savunucusu hâline gelmişti. Fakat Türkler yetmiş küsur yıldan beri çok şiddetli sıkıntılar yaşadıktan sonra, artık işin mâhiyetini kavradılar. Sözgelişi Adnan Menderes seçimlerde başarılı olmasına rağmen, kendisine karşı darbe yapılmış, teftişe benzer bir yargılama sonucunda idam edilmişti. Ancak o, ülkeyi laiklik esasına göre yönetiyordu. Ondan sonra Erbakan döneminde de aynı şey yapıldı. Ona karşı da askerî bir darbe yapılıp hapse atılmakla tehdid edildi ve siyasî faaliyetlerden menedildi.

Fakat şimdilerde Türkler, geçmişten çok daha güçlü bir başarı sağladılar. Zira Türkler demokrasi ve düşüncesinin yerleşmesini, derinlik kazanmasını, yolsuzluklarla, imtiyazlarla mücâdele etmeyi, insanlara hürriyet vermeyi ve onlardan baskıyı, zorlamayı, dayatmayı kaldırmayı istiyorlar. Artık yolsuzluğun, olumsuzluğun, bozukluğun ve bâtılın karşısında hakkın, hakîkatin hezîmete uğramasından korkmadan demokrasiyi ve laikliği savunuyorlar. Gerçekte onlar bu davranışlarıyla ileri bir bilinci, ileri bir kavrayışı ortaya koyuyorlar. Böylelikle onlar dinde ikrâh yoktur; siyâsette ikrâh yoktur, fikrini daha iyi bir şekilde yerleştiriyorlar. Artık Türkler demokrasinin şiddetten ve militerlerden uzaklaşıp aklın hakemliğine başvurmak olduğunu kavradılar. Cezâyir'de olduğu gibi (şu ân iktidâra gelenlere karşı) haksızlık yapılabilir, iktidârları gasbedilebilir. Ancak Türkler artık bu işin bilincine vardılar. Her şeye rağmen şiddete başvurmayacaklarını kesin olarak isbât ettiler; yani rüşde (aklî olana) erdiler. Artık akla güveniyorlar. Doğrusu bu gelişme çok iyi takdir edilmesi ve değerlendirilmesi gereken son derece önemli bir olgudur.

Müslümanların görevi, eğer kopması imkânsız sapasağlam bir kulpa tutunmak istiyorlarsa, öncelikle dînde ve siyâsette ikrâhsızlığı kabul etmektir. Zira bu korku müslümanları atalete sürüklüyor, çabalarını umutsuz kılıyor, tutum ve davranışlarını şüpheli ve tereddütlü hâle getiriyor.

Türkler büyük ihtimâlle despotizme ve dayatmacılığa düşme handikapını aşacaklardır; bu hususta çok önemli şeyler yapmalarını onlardan bekliyoruz; onlarla ilgili büyük umutlarımız var.

(el-Alem, 5-11 Ocak, 2003. Türkçesi: Abdi Keskinsoy)

BENZEŞEREK/BAYAĞILAŞARAK AB'YE DAHİL OLMAK

JEAN BAUDRILLARD

Nisan ayında Türkiye'ye gelen ünlü Fransız düşünür Jean Baudrillard, NTV muhabiri Mete Çubukçu'nun sorularına ilginç cevaplar vermişti. Baudrillard'ın küreselleşme, Türkiye, Türkiye-AB ilişkileri, AB'nin başörtüsüne bakışı gibi konulara yaklaşımı, bugün için daha anlamlı gözüküyor.

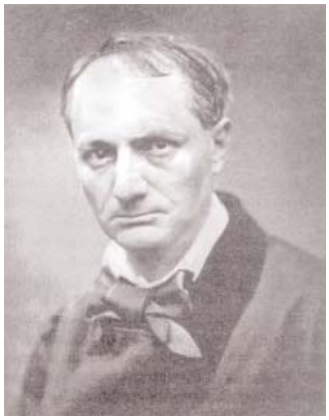

-Sizin küreselleşmeye karşı olduğunuz biliniyor. "Ancak tekil örneklerden umutluyum" diyorsunuz. Türkiye sizin örneklerinizin neresinde?

-Baudrillard: Türkiye'yi yakından takip ediyorum. Küreselleşmeye karşı bir duruşu olduğunu görüyorum. Türkiye bir yanıyla İslami eğilimli bir hükümete sahip, İsrail'le ilişkileri var. Irak savaşında Amerika'ya karşı çıktı. Arap ülkeleri ile bağlantılı ama 'Şer ekseni' içinde değil. Türkiye'nin tekil, farklı bir örnek olduğunu söylerken bunları düşünüyorum.

Ama kiminle konuşsam Avrupa Birliği'ne girmekten ya da oraya yönelmekten söz ediyor. Bence burada karşılıklı bağımlılık ya da bağımsızlığa anlamında "nasıl bir egemenlik" sorusu önem kazanıyor. Yani Türkiye, Brezilya gibi ülkeler, dünya gücünün dışında kalarak küresel dünyaya bir soru olarak kendini koyabilir. Bu iki ülke klasik anlamda burjuva tarihi yaşamadılar, birebir batının kültüründen etkilenmediler. Bunu ilginç buluyorum.

-Türkiye'nin Avrupa Birliği hedefi devam ediyor. Ama Avrupa da çok istekli gözükmüyor. Fransa Cumhurbaşkanı'nın son açıklamalarına bakacak olursak...

-Baudrillard: Avrupa Birliği gerçek bir yapı olsaydı, katılıp katılmamak tartışılırdı. Kendisi istikrarlı olmayan, sanal bir yapı olarak görüyorum AB'yi. Önemli olan Avrupa'nın Türkiye'yi, kendi farklılığı ile kabul edip etmeyeceği.

Küreselleşmeye de böyle bakmakta yarar var. Dünyada yükselen değerler dışında bir varlık gösterebilir musunuz? Küreselleşmeye tekil olarak direnç gösterebiliyor musunuz? Sanırım korunması ve savunulması gereken bu.

Bakın 15 yıl önce Venedik'te, bugünlerde AB'ye üye olacak olan eski Doğu Avrupa ülkelerinin de katıldığı bir toplantıdaydım. Arjantinli yazar Borges'de vardı. Doğu Avrupa ülke temsilcileri dışarıdan öylece izliyorlardı. Borges, tüm Avrupalı temsilcilere dönerek "sanırım içinizde en Avrupalı benim" demişti. Dünyada varolan farklı değerleri korumak gerekiyor. Tekil olanı sizin bulmanız lazım.

-Ancak Türkiye'de bu durum farklı algılanabiliyor. Yani, küreselleşmeye karşı çıkmak, savunmacı, içe kapanmacı bir anlayışı da birlikte getirmiyor mu?

-Baudrillard: İki farklı bakış açısı var. Birisi tamamen küreselci, diğeri de içe kapanmacı. İçe kapanmacı anlayış aslında küreselleşmeye değil,

kendine karşı. Çünkü özgürlükleri engelliyor.

Aslolan diğerini anlamaktır. Bunları, kendinden, egemenlikten vazgeçmeden, kendi farklılığın ile savunman lazım. Direnç noktası tekilden yola çıkarak bulunmalı. Çünkü, küreselcilerle, antiküreselcilerin aynı kaynaktan beslendiğini düşünüyorum. Aralarında pek fark yok, hatta gizli bir işbirliği var gibi görünüyor. Aynı argümanları kullanıyorlar. Buna karşı uç çözüm de karşımıza terörizm olarak çıkıyor.

Avrupa Birliği, farksızlaşma ve bayağılaşma durumudur. Avrupa'ya genel olarak baktığınızda her şey eşit gibi görünüyor. Ama kendisi gibi olana eşitlik var. Yani benzerleştiğin, bayağılaştığın oranda oradasın.

-Yani temel kıstas farklı olmak ve bunu koruyabilmek mi?

-Baudrillard: Küreselleşme, Avrupa Birliği, farksızlaşma ve bayağılaşma durumudur. Küresel krallığa karşı direnişin odak noktaları tekillerdir. Ancak Batı'ya baktığımız zaman tekilin bile aynılaştırıldığı görülür. Bakın Fransa'da türban, temel problemlerden biridir. Karşı ya da taraf olabilirsiniz. Ama sembolik anlamda bu durum ortadan kalkarsa sıradanlaşmış olur ki, Avrupa böyle bir eğilim içindedir.

Batının bundan kurtulma imkanı yoktur. Avrupa'ya genel olarak baktığınızda her şey eşit gibi görünüyor. Ama kendisi gibi olana eşitlik var. Yani benzerleştiğin, bayağılaştığın oranda oradasın.

-Ama Avrupa'nın farklılıkları bünyesinde barındırdığı iddia ediliyor...

-Baudrillard: Bir Avrupa kimliğinden söz edilemez. Avrupa Birliği kurulurken ya da birliğe üye olurken birçok ülkede halka gerçek arzuları sorulmadı. Avrupa, temsili değil elitist bir yapı, kültürel ve politik ayrıcalıkları olan bir federasyondur. Hükümet elitleri karar veriyor ve halk onaylamak durumunda kalıyor.

Irak savaşı sırasında da aynısı oldu. Halk istemiyordu ancak hükümetler savaşı girdi, asker gönderdi. Türkiye'nin katılması varsayımı bile Avrupa içinde, iç sorgulama anlamında kamufle ediliyor. Kuzey Afrika ülkelerinden gelen göçmenler içselleştirilmiş olsa bile yapısı bozulan bir toplumda iç kırılmalar yaratıyor. Avrupa da bunu istemiyor.

-Peki küreselleşme ile terörizm arasındaki bağ nedir? Özellikle her türlü karşı çıkışın terör olarak değerlendirilmeye çalışıldığı şu günlerde...

-Baudrillard: Terörizm dünya gücünün kırılmasının dışa yansımış hali. Tekil dışında karşı çıkışın farklı bir biçimi. Dünya gücünün kendi iç dinamiğinden yola çıkarsak aslında yaptığı şudur: Terörizme karşı önlem aldıklarını iddia ederken, aldıkları tedbirlerle bizzat korkuyu kendileri yaratmaktadırlar. Kendi kendilerinin tuzağı olmaktadırlar. Bu da kendi yıkımını hazırlamaktadır. Bir şey her zaman her şeyi kucaklayamaz. Görünmez bir el gelişebilir?

-El Kaide gibi mi?

-Baudrillard: Metafor olarak evet. Soğuk savaş sonrası güç teke indirgendi. Savaş durumları bile asimetrik. Ve bu görünmez düşmana karşı savaş da çok zor. Terör anlamında değil belki ama farklı yöntemlerle savaşın bu şekilde sürmesi gerekir.

-11 Eylül, tarihin bir dönüm noktası sayılabilir mi

-Baudrillard: 11 Eylül, gidişattan kopma yarattığı için önemlidir. Belirleyici tarihsel bir olay olduğunu söyleyenler vardı. Bildiğim kadarıyla 11 Eylül tarihsel bir olay değil. Sadece öngörülmeyen bir kopuş yaşandı.

Oyunun kuralını değiştiren, tekil bir olaydır. Belirli bir tarihsel süreçten kopuş yaratmamıştır. ■

Mete Çubukçu 30 Nisan 2004
NTV-MSNBC

"BAŞÖRTÜSÜ YASAĞI AKADEMİK ÖZGÜRLÜĞÜ GÖLGELİYOR"

HUMAN RIGHTS WATCH
İnsan Hakları İzleme Komitesi Türkiye Raporu (özet)

Türkiye'de akademik özgürlük, Cunta'nın, politik faaliyetlerinden dolayı yüzlerce kadrolu insanı işinden, binlerce öğrenciyi de öğrenim hayatından uzaklaştırdığı, Türkiye'nin yüksek öğrenim sistemi üzerinde güçlü politik reçeteler dayatan yeni bir eğitim-öğretim kanununu yasalaştırdığı zamanı gösteren 1980 Askeri İhtilali'nden sonra kısa bir zamanda düşük bir seviyeye ulaştı.

Mayıs 2004'te son anayasal değişikliklerle YÖK'ten askeri üye çıkarıldı, ancak Ordu, eğitim sistemini etkilemek için politik nüfuzunu kullanmaya devam ediyor. Askerin, özellikle kendi ürünü olan YÖK'ü koruma altına almak için meseleyle ilgilendiği görünüyor.

Üniversitelerdeki başörtüsü yasağı her yıl binlerce bayanın yüksek öğrenimden uzaklaştırılmasına neden oluyor. 1997'de, zamanın hükümetine (postmodern) darbe girişiminde bulunan askeri ültimatom uyarınca YÖK, başörtülü bayanları yüksek öğretim bünyesinde çalışmak ya da eğitim-öğretim görmekten alıkoyuyor.

Bayanların giyim tercihlerine kısıtlama getirmek ayırımcılıktır ve onların eğitim haklarına, düşünce özgürlüğü haklarına, vicdan ve din özgürlüğü haklarına ve mahremiyet haklarına tecavüz etmektir.

Türban yasağı, İslam'ın siyasi alana müdahil olacağı yönündeki tehdit algısına bir bariyer olarak laiklik adına dayatılmaktadır. Oysa din özgürlüğünü muhafaza etmek, devlet kurumları içerisinde sekülerizmle çelişmez.

Din başlığı altındaki farklı dini yaşam tarzlarına yardımcı olup onları koruma altına almak, devlet yetkililerine özel herhangi bir dini kabul etmelerini teklif etmediği gibi ek devlet kaynaklarına da ihtiyaç duymaz ! Gerçekte dini özgürlükleri korumak, sosyal kurumların üzerinde temellendirildiği sekülerizmin, dini inançların çeşitliliğine son derece saygılı oluşunun bir göstergesidir.

Öğrencilerin muşahhas dini elbise giyinmelerini siyasi mülahazalarla talep etmek ya da yasaklamak, ülkelerin dini- vicdan konusundaki baskıyı/zorlayıcılığı önleme yükümlülüğündeki başarısızlığı gösterir.

Başörtülüler, sosyal güvenlik, sağlık, düzen ve ahlak için bir tehdit oluşturmamaktadırlar. Onlar başkalarının haklarını olumsuz yönde etkilememektedirler. Ayrıca onlar potansiyel bir tehlike olmadığı gibi düzen bozucu da değillerdir. Eğitimin işlevselliğine de herhangi bir zarar vermemektedirler.

Türkiye'de laik çevrelerde oldukça yaygın bir şüphe var ki; o da şu; "dini partiler, İslami taktiklerle laikliği ortadan kaldırma planı yapmaktadırlar ve başörtüsü de bunun ilk adımını oluşturmaktadır." Onlar bu konuda gösterilecek toleransın bir dizi talebi beraberinde getireceğinden korkmaktadırlar. Bu tip endişeler, üniversitelerde başörtüsü giyinmeyi eleştiren insanlara yönelik spesifik olarak birtakım sataşmalarla şiddetlendirilmektedir.

Türkiye'de devlet ile İslam arasındaki tedirgin/şüpheci ilişkiye ek olarak ifade edilecek bir

gerçek de şudur: Bir çok bayan, Türkiye'nin içtenlikle bayanları ayırımcılıktan ve su-i istimalden korumak konusundaki ciddiyetinden şüphe içindedir.

O nedenle bu veya gelecek herhangi bir hükümet başörtüsü ile ilgili bir yasa veya siyaset tasarladığında İnsan Hakları İzleme Komitesi, hükümetin, "bayanları cinsiyete dayalı şiddet ve ayırımcılıktan korumak ve bu konudaki süregelen aksaklıkları gidermek için program hazırlama yönünde kendisine vermiş olduğu sözü yerine getirmede devletin başarısızlığının uzun ve üzücü tarihi"ni kabul etmekle iyi yapacağına inanmaktadır.

Yüksek eğitim konusunda çıkarılacak yeni bir yasa, aynı zamanda, başörtüsü konusunda siyasi değişimle birlikte haklarının riske girebileceğini hissedenlerin endişelerini gidermek için teklif sunma yetkilerini / koşullarını da kapsamalıdır. Bu tip yetkiler / güvenceler, kendi özgür tercihlerine göre bayanların giyim özgürlüğü konusundaki halkın güçlü tercihleri kadar başörtüsü takmamayı tercih eden bayanların haklarını da güvence altına alan kanun koyucu veya denetleyici birtakım koruyucular olabilir. Fakat hükümetin yapabileceği en iyi iş, kadınları temsil eden ve mümkün olduğunca en geniş müzakere çerçevesinde onların görüşlerini bir noktada toplayan sivil halk oluşumlarının aktif bir şekilde ortaya çıkmasına çalışmaktır. İnandırıcı bir müzakere, özgürlük taraftarlarına kendi güçlü tereddütlerini ifade etmek ve hükümetin başta kadınların sivil özgürlükleri olmak üzere sivil özgürlüklerin aşındırılmasına karşı toplumu korumak için uygulayacağı projeler, koruyucu önlemler teklif etmek için bir fırsat verebilir.

Hükümet, iddia sahibi her taraftan kadınların endişelerine kulak vermekle hiçbir kıymeti harbiyesi olmayan bu pesimizmi kırıp ister başörtüsü taksın ister takmasın kadınların kendi özgür tercihlerini yapmalarına müsaade eden içten bir çoğulculuk doğrultusunda hareket edebilir. Böyle bir yaklaşım, ayrıca, bugün Türkiye'de başarılı olmak için en uygun olanıdır. Bu ise açılımlı, haklar temelinde ilgili hukuku değiştirme yaklaşımı geniş kabul / katılımı-özellikle sivil halk grupları hukuk kuralları çerçevesinde özel hakların korunmasını artırmak için, geleneksel partizan bölücülerin aksine hareket ettikleri takdirde- sağlamada başarılı olacaktır. ■

29 Haziran 2004

"AİHM'İN BAŞÖRTÜSÜ KARARI SİYASİDİR"

AV. HALİL DOĞAN
Demokrat Hukukçular Derneği Başkanı

*Başörtüsü mağduru Leyla Şahin'in Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurunun geçen ay **"yasakçı"** sistem lehine sonuçlanması, AİHM'in gerçek yüzünü ortaya serdi. AİHM'in Türkiye'deki yasakçı uygulamayı rejimin güvenliği gerekçesiyle desteklemesi sivil toplum örgütlerince tepkiyle karşılandı. Bu değerlendirmelerden ikisini kısaltarak aşağıya alıyoruz:*

Mahkeme (AİHM) Devletin savunmalarını kararında tekrar etmiştir. Kararda, son zamanlarda başörtünün siyasi simge olduğunu belirtilmektedir. Halbuki Türkiye'de başörtülüler örtülerini hiç bir zaman siyasi simge olarak kullanmamışlardır. Kendini bilen Müslüman bunu yapmaz…

Asırlardır başlarını örten genelde Müslümanlar özelde Türkler acaba hangi siyasi partidendi? Bu gün mecliste ana muhalefeti teşkil eden Cumhuriyet Halk Partisinin tabanında başörtülü milyonlar var. Onlarda siyasi olmuyor da başka partide mi oluyor?…

Hakikat şu ki yüzde doksan dokuzu Müslüman olan ülkemizde Müslümanlara inançlarını yaşama hakkı tanınmak istenmemektedir. Bu azınlığın çoğunluğa tahakkümüdür…

"Haydi kızlar okula" kampanyası açan devlet, aslında "haydi kızlar (açılarak) okula" demektedir. Çünkü okula gelene başörtünü aç yoksa giremezsin denmektedir. Kızlarımızın cehaletini giderecekken, inancı yok edilmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde kız çocuklarının okumamasının müsebbibi ebeveynler değil bizzat devlettir, devletin uygulamasıdır...

Dava maalesef yeterince anlaşılamamıştır. Belki anlatılamamıştır da. "Laik üniversitede okuyan öğrenci onun kurallarını kabul eder" derken sanki ülkede laik olmayan bir üniversite varmış gibi davranılmaktadır. Halbuki ülkemizde laik olan – olmayan üniversite ayrımı yoktur. Dolayısıyla ülkemizi tanımadan verilmiş bu karar hukuka ve realiteye aykırı bir karardır.

Avrupa'da başörtüsü serbestken İslam ülkesinde yasak olmasını kendilerinin bile anladıklarını zannetmiyorum. Bu kararı "artık başörtüsü yasaklanabilir" diye topluma dayatacak insanlara sormak lazım "laik olmayan üniversite" nerede ? Kızlarımızı oraya gönderelim.

Karar hukuki değil siyasidir. Kaldı ki problem de hukuki değil siyasidir. YÖK yasasıyla ilgili kıyameti kopartan bazı mihrakların, başörtüsü probleminde de devlet ve millet üzerinde baskı uygulamasıdır. İslami inancın bu ülkede yaşanmasına tahammül edemeyen bu insanlar, gerçek düşüncelerini gizlemekte ve çağdaşlık, laiklik, medeniyet, kamusal alan gibi kavramların arkasına sığınmaktadırlar. Maalesef ülkede bunlar iktidardır. Hükümet olmak yetmemektedir. Hükümetin bu yanlışlığı düzeltmek istemesi halinde kıyameti koparmaktadırlar. Yüzde doksan dokuzu Müslüman olan bu ülkede devlete hakim olan bu güçlerin AB kapısında 40 yıldır bizi bekleten Hıristiyan Avrupa'nın Mahkemesine etki etmemesi mümkün değildir. "Düşmanımın düşmanı düşman kaldıkça dosttur" ilkesince hareket eden bu iki tarafın başörtü konusunda müttefik olmaları hiç de şaşırtıcı değildir. Evet bu karar siyasi bir tercihtir. Batı, "Ilımlı İslam" , "Laik İslam" olursan buyurun gel, ama "tek başına "İslam" olacaksan 40 yıl beklersin demektedir. "Ne olursan ol gel" anlayışı Avrupa'da ve bizim bazı mihraklarda yoktur. Bizim Hıristiyanlara gösterdiğimiz "hoşgörü" bize gösterilmemektedir, gösterilmeyecektir de…

MAZLUMDER'İN AİHM KARARI HAKKINDAKİ DEĞERLENDİRMESİ

MAZLUMDER, hazırlamış olduğu başörtüsü raporunda AİHM'in başörtüsü ilgili kararları hakkında aşağıdaki değerlendirmelere yer verdi:

Gerek Türkiye idari ve hukuki mekanizmasının, hukuka ve kanuna aykırı uygulamalarının herhangi bir hukuk kuralına dayandırılmadan uygulandığı, gerekse AHİM'in Türkiye ile ilgili kararlarının gerekçelerinde kullanılan argümanların Türkiye gerçeği ile uyum sağlamadığı görülmektedir.

AHİM'in, hükümetlerin ve yargı organlarının hukuka ve kanunlara aykırı karar ve uygulamalarının istikrar kazandığı durumlarda tüm kanun yollarını tüketme zorunluluğunu ortadan kaldıran içtihatları bilinmektedir. AHİM artık, Türkiye'de Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olağanüstü hal koşullarında aramadığı kanun yollarının tümünü tüketme işlemini, kanunlara ve uluslararası sözleşmelerin hükümlerine aykırı bir şekilde istikrar kazanan başörtüsüne ilişkin karar ve uygulamalarında da aramamalıdır.

AHİM, Uluslararası hukuk kurallarını, iç hukuk normlarında ve uygulamalarında ciddiyetle uygulamayan Türk idari ve yargı sisteminin karar ve uygulamalarını tekrar gündemine almak ve yeni bir enformasyon ile Türkiye gerçeğini, AB ile bütünleştirilmeye aday gösterilen ülke hukukunu yakından tanımak zorundadır.

MAZLUMDER İstanbul Şube Başkanı Mustafa Ercan AİHM'nin başörtüsü kararı ile ilgili aşağıdaki açıklamayı yaptı. AİHM kararında, başörtüsünü yasaklayan tezlerin benimsendiği bildirildi. İnsanlar vazgeçilemez temel, tabi haklara sahiptirler. Bunlar arasında en başta yaşam hakkı, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü ve mülkiyet hakkı gelir. Bu haklar, bir beyanname, anayasa, mahkeme kararı ile tespite muhtaç olmaksızın bizatihi var olan haklardandır.

İnsanlar vazgeçilemez temel, tabi haklara sahiptirler. Bunlar arasında en başta yaşam hakkı, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü ve mülkiyet hakkı gelir. Bu haklar, bir beyanname, anayasa, mahkeme kararı ile tespite muhtaç olmaksızın bizatihi var olan haklardandır.

Mevzuat metinleri ve mahkeme kararları , anılan haklara müdahale edilmesi halinde önem taşırlar ve adaletin sağlanmasında rolleri vardır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bir mahkeme olduğuna göre, tarafsız, bağımsız ve adil olmalıdır. En azından iddia bu şekildedir. Mahkeme yargıçları insanlardan oluştuğuna göre, iddialarıyla çeliştikleri kararların olması istenmez ama bu pekala mümkündür. Bunun için temyiz yolları vardır. Temyiz yolunda da, iddia ile çelişme görülebilir. Çelişkilerini asgari düzeye indirebilen bir mahkeme saygınlık kazanır, kararlarına itibar edilir.

Başörtüsü ile ilgili kararda; AİHM yargıçlarının iddialarıyla tutarlı olmayan, gayrı-adil bir karar verdikleri anlaşılmaktadır.

İnsan hakları, barış, adalet anlayışı, arayışlarını toplumsal zeminlerde yapmaktadır ve bu itabarla her zaman toplum vicdanında karşılık bula gelmiştir.

Bu itibarla dünyamızın tek bir yaşam (tüketim) şekli, tek bir toplum düzeni ile; kültürel farklılıkların, renklerin yok edildiği bir sürece zorlanmasına insanlık vicdanı karşı çıkmaktadır. Tarih boyunca güçlü olanlar insanlığa tek bir renk vermek istemişlerdir. Ancak her defasında başarısız olmuşlardır. Bundan sonra da, insanlık renklerini kaybetmeyecek ve renklerin birlikte güzelliğini ortaya koyacaktır.

MAZLUMDER renklerin korunması çabasındaki rolünün farkındadır.

AKIL ÜZERİNE

SELÇUK KÜTÜK

"Bıçak sapını yontamaz." Mevlana

Akıl-Akılcılık Ve Genel Değerlendirmeler

Akıl, anlama ve kavrama gücünün esası, maddeden şekil ve sıfatlarını tecrit ederek mefhum haline getiren ve bu mefhumlar arasında bağlantı tesis ederek önermelerde bulunan, kıyas yapmak suretiyle varlığın hakikatini idrak etmeye, doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden, iyiyi kötüden ayırmaya yarayan güç veya cevher olarak tanımlanabilir.

İslam alimleri aklın bilgi edinme sürecinde bir alet ve vasıta olduğunda ittifak etmekle beraber mahiyeti ve sınırları noktasında farklı görüşlere sahiptirler. Mu'tezile aklı mutlak bilgi kaynağı ve nakil karşısında bir hakem olarak değerlendirir ve bu sebeple de nasları akıl ile bağdaştırmak için tevile başvurmak zorunda kalır. Ehl-i sünnet alimleri ise, naklin açıklanması ve tefsiri için aklı gerekli görmekle beraber akıl-nakil tenakuzu durumunda, aklın duyular aleminde yanıldığını ve dolayısıyla gayb aleminde hata etmesinin çok daha kolay olabileceğini iddia ederek nakli, tevil imkanının bulunmaması halinde, bir derece daha öne almışlardır.

Sufilere göre akıl, dünya hayatının yürütülmesi için gerekli olan ve sadece alem-i şehadet ile sınırlı özelliğe sahip olan bir cevherdir; gayb aleminin kapılarını ancak keşfin açabileceğini ileri sürerek aklın bu alandaki çabalarını faydasız görmüşlerdir. Sufilere göre, kişi en çok kendi nefsini sever ve en çok kendi aklını beğenir, diğer yandan "kişi sevdiğinin kusurlarını göremeyeceğinden" hakikate ulaşmak için yapılması gereken şey, Hz.İbrahim'in çok sevdiği oğlunu kurban etmesi gibi insanın da nefsini ve aklını Allah'ın emirleri karşısında sükut ettirmektir.

İslam filozofları akıl ile ilgili olarak Aristo çizgisini muhafaza etmek suretiyle onun dış alemde bağımsız bir varlığının bulunduğunu ve aklın bir idrak vasıtası olduğunu düşünürler. Aristo, Kant'ın tam tersine eşyanın hakikatinin aklın kavradığından farklı olmadığını ileri sürer. Kaynağını Plotinus'tan alan bu düşüncede tanrıdan ilk sadır olan şey akıldır ve tüm varlık felsefesi akıllar/felekler teorisi üzerine kurulmuştur ki buna **"südur nazariyesi"** denir. Gazzali ise, ilmin kaynağı olarak gördüğü akıl için "dünya ve ahiret saadetine vesile olan bir şey nasıl değerli olmaz" ifadesini kullanmıştır.[1]

Akletme fiilinin icra edilerek hakikati arama çabası ile **"akılcılık"** birbirinden tamamen farklı yönelimlerdir. Akılcılık, bilginin elde edilmesinde ve doğrunun ölçütünün tesbit edilmesinde duyusal verilere değil düşünme ve dedüktif çıkarımlara dayanan bir metottur. Buna göre, akıl mutlak bilgi kaynağıdır, makul olmayan hiçbir şey varolamaz, doğru bilgi deneye dayalı genellemelerden (indüksiyon) çıkarılamaz, duyusal veriler hakikatin ancak sınırlı bir görünümünü idrak edebilir ve kolaylıkla yanılabilirler, dolayısıyla esas prensiplerin ve bilginin kaynağı deney/tecrübe değil, akıldır. Akılcılar, hakikatin süjeye göre değişmediğini, sabit ve objektif olduğunu ve bu gerçekliği akıl ile kavrayabilme özelliğinin insanda doğuştan

mevcut bulunduğunu ileri sürmektedirler. Bu tanımı ile akla a priori nitelikler atfeden akılcılık, tasavvurların ve temel çıkarım yapabilmek için gerekli prensiplerin menşeinin yalnızca duyusal tecrübelere dayandığını (a posteriori) iddia eden amprizme tamamen tezat teşkil etmektedir. Genel olarak Eflatun'un "ideleri", Descartes'ın "doğuştan fikirleri" ve Kant'ın "a priori formları" zihnin her türlü tecrübeden evvel bir takım bilgilere sahip olduğunu iddia eden "mutlak akılcılık" kapsamına kısmen dahil edilebilir.

Bir başka deyişle akılcılık, aklı duyusal algılardan bağımsız olarak bilginin kaynağı sayan ve bilginin elde edilmesinde ana unsurun akıl yürütüme ve düşünme fiili olduğunu kabul eden öğreti şeklinde de tanımlanabilir.[2] Akılıcılığın temelinde iki unsur bulunmaktadır:

1- İnsan aklına hakim olan kurallar ile evrende geçerli kurallar aynıdır. Dolayısıyla akıl yolu ile yapılan çıkarımlardan elde edilen bilgiler sağlamdır.

2- İnsan zihni dış gözlemler yapılarak elde edilemeyecek evrene ait bir takım doğruları kesin bir şekilde bilme gücüne sahiptir.[3]

Buna göre, zihin dış dünya ile ilgili olarak bilgi üretirken hem a priori bilgilere hem de nesneyi bilgi vermeye zorlayan belirli kalıplara sahiptir. Bu kalıpları dış dünya veya eşyanın kendisi üretemez. Dolayısıyla, herhangi bir zihinsel faaliyet olmaksızın beklenti veya teorilerin ışığında yorumlanmadan tabiat kitabının okunması mümkün değildir. Aklın belirli bir kültürün ve tarihsel birikimin neticesi olması, diğer yandan ise içinde bulunduğu düşünce ortamının belirleyicisi konumunda bulunması bir kısır döngü oluşturmaktadır. Bu çelişkili durum, kendini hakikatin mutlak temsilcisi ve belirleyicisi olarak tayin eden aklın gerçeği algılama noktasında düşebileceği yanlışlıklarını, mevcut medeniyetin veya aklın kendi imkanlarını kullanmak suretiyle aşılmasını ve tashihini imkansız hale getirmektedir. Aklın kendini yine "akıl yolu ile tamir" edebilme düşüncesi aslında aklın kendisinde bizatihi tanrısal bir güç olduğu vehminden kaynaklanmaktadır. Akılcıların böyle bir "itikada" sahip olmaları kaçınılmazdır, aksi taktirde ya aklın üzerinde ve onu tashih konumunda bulunacak bir otoritenin varlığı kabul edilecek ya da aklın mutlak kılavuzluk vazifesi elinden alınacaktır.

Akılcı yaklaşım taraftarlarının bir kısmı dünyaya bir takım beklentilerle geldiğimizi ve böylece gerçek dünyayı "kendi dünyamıza" dönüştürdüğümüzü ve bu sebeple de kendi dünyamızın hapishanesinde ömür boyu yaşamak zorunda olduğumuzu savunurlar. Buradaki hapishane kavramından kastedilen şey, insan olmanın zorunlu bir sonucu olarak sahip olunan kısıtlamalardır. Bu kavramsal çerçevemizin hapishanesinde doğup öldüğümüz fikri esas itibarıyla Kant tarafından geliştirilmişti. Karamsar Kant yanlıları bu hapishane yüzünden gerçek dünyanın hiçbir zaman bilinemeyeceğini düşünürken, iyimser Kant taraftarları ise tanrının bu kavramsal çerçevemizi gerçek dünyaya uyacak şekilde yarattığını iddia etmektedirler. Descartes gibi akılcı yaklaşıma sahip olanların bir kısmı da "hapishaneleri yaratan bizler olduğumuza göre onları yine bizim yıkmamız mümkündür" şeklinde düşünmektedirler.[4] Akılcılığa göre, bilgi edinme sürecinde özne, yani zihin daima aktif durumdadır.

Mutlak rasyonalizmi öngörerek dini akıl ötesi (mucize, vahiy gibi) unsurlardan ayıklama düşüncesi İslam tarihinde İbn-ü Ravendi ve İbn-ü Mukaffa gibi marjinal filozoflar haricinde kimseden kabul görmemiştir. İslam alimlerinin tamamına yakını aklı dini hakikatlerin tespiti ve anlaşılması hususunda kullanmış, aklın tek başına yeterliliği hiçbir zaman savunulmayarak akıl-nakil çatışmasında nassın teviline gidilmiştir. Kur'ân'da övülen ve üstün bir vasıf olarak gösterilen akletme fiili ile "mutlak akılcılık" birbirine karıştırılmamalıdır.

İslam dünyasında akılcılığın Mu'tezile ile özdeş görülmesi ve gelenekten yana olanların Mu'tezile'ye karşı çıkarken aklı ve akli delilleri reddetmeleri uzun dönemde akıl ile dinin farklı cephelere yerleştirilme hatasını doğurmuştur.

Akılcılığın ilk temsilcisi olan Aristo, aklın uymak zorunda olduğu kanunları "özdeşlik", "çelişmezlik" ve "üçüncü şıkkın imkansızlığı" şeklinde sıralayarak bu kanunların eşyanın da kanunları olduğunu ileri sürmüştür. Bu rasyonalist düşünce orta çağda İslam filozofları, 17.yüzyılda Descartes, Spinoza ve Leibniz, 18.yüzyılda Kant, Hegel ve Schelling tarafından savunulmuştur. Hegel'e göre, akli olan gerçek ve gerçek olan da aklidir, Kant ise rasyonalizmi hem eleştirmiş hem de savunmuş-

tur. Kant'ın rasyonalizmi, aklın formlarını tecrübeden önce ve tecrübenin şartı olarak kabul eder; resim yapmak için tuvalin gerekli oluşu gibi tecrübelerimiz için de aklın gerekli olduğunu söyler.[5]

Descartes, insan zihninin algılamasından bağımsız olarak bir nesnel gerçekliğin varlığının garantisini tanrının mevcudiyetine dayandırmaktaydı. Tanrı, aldatıcı olmayacağına göre O'nun bize verdiği bilgi üretme yeteneğine de güven duyulmalıydı.[6]

Gazzali öncesi dönemde kelamcılar mantığa karşı sofistlerinkine benzer tarzda deliller ileri sürmüşlerdir. Kelamcılar ve sofistler cüziden külliye varılamayacağını, kıyasın boş bir tekrarlama işleminden ibaret olduğunu yani, sonucu delilde göstermekten (müsadere ale-l matlub) başka bir şey olmadığını; kıyasta büyük önerme ile neticenin ispat edildiğini halbuki neticenin bu önermenin zaten içinde saklı bulunduğunu, dolayısıyla bir doğruyu yine kendisi ile ispatlamak manasına geldiğini ileri sürmüşlerdir.[7] Kelamcıların bu eleştirileri ve özellikle Gazzali'nin sebep-sonuç ilişkisinin mahiyeti üzerindeki orijinal tesbitleri, D. Hume vasıtasıyla batı dünyasında etkili olmuş ve modern dönemdeki tümevarım tartışmalarının başlangıcını teşkil etmiştir.

İslam aleminin kendisini yenileyememesi ve kendini tekrarlama sürecine girmesi Aristo mantığını ve felsefesini dinileştirme durumuna getirmişti. Aristo mantığına yapılan itirazlar dinin bizzat kendisine yapılıyormuş gibi bir görünüm verdiğinden skolastik felsefe aşılamaz bir noktaya yükseltilmişti. İmam-ı Şafii, Eşari kelamcısı olan Bakıllani ve İbn-i Teymiyye, Aristo mantığına karşı çıkanlar arasında yer alır, benzer eleştiriler ise batıda Francis Bacon, Descartes ve J.Stuart Mill tarafından yapılmıştır.

Mantıksal pozitivistler insanlığın elde edebileceği tüm bilgileri sembolik bir dil olan matematiğe ve matematiği de mantığa indirgemek iddiasıyla ortaya çıktılar ancak A. Ayer, Russell, Frege ve Whitehead tarafından yıllar süren çalışmalar başarısızlıkla sonuçlandı. En meşhur örneklerini Zeno'nun verdiği dilsel ve görsel paradokslar mantıksal çıkarımlara olan güvene gölge düşürdü. İnsan düşüncesi açısından mantık son durak gibi görünmektedir; bilim matematiğe ve mantığa indirgense bile, mantığı indirgeyebileceğimiz bir şey

yoktur. Teoremlerin ispatlanma işlemlerinde kullanılan mantıksal çıkarımların bizzat kendilerinde tutarsızlık meydana gelebiliyorsa, bu durumda kesin bilgiye ulaşabilme açısından tutunabilecek dal kalmamaktadır.

Kendine özgü paradoksları ile bilinen Russell (kümeler veya berber paradoksları gibi) mantıksal indirgemenin bu şekilde yara almasından rahatsızdı çünkü, eğer herhangi bir mantıksal çelişki söz konusu ise, bu (mantıksal çelişki) bir şeyin doğruluğunun gösterilmesinde kullanılabilirdi; bu ise insanın mantıksal düşünme yapısının tamamen çökmesi demektir.[8]

Mu'tezililer bu iki farklı teorileri ile hem Descartes, Leibnes, Spinoza ve Kant gibi rasyonalist filozoflara hem de insan bilgisinin kesbi olduğunu söyleyen Locke, Hume, Berkeley gibi emprizm yanlılarına ilham kaynağı olmuşlardır.[9]

15. yüzyılın başından itibaren batı aleminde kilise ile laikler arasında cereyan eden mücadeleyi ikinciler kazandı. Kadim dönemde bütün medeniyetler meşruiyetlerini dinden almakta iken yeni dönemde mutlak akılcılığın öne çıkarıldığı, tanrıya karşı herhangi bir mesuliyetin hissedilmediği ve vahyin bilgi kaynağı olarak kabul edilmediği bir periyoda girilmişti. Böylece, tanrı merkezli alem anlayışı yerine insan merkezli yani hümanist anlayış hakim olmaya başladı.

Akıl, eşya ile Allah arasında bağ kurmaya ya-

rayan bir cevher olması gerekirken, modern dönemde "hikmeti kendinden menkul olan ve kimseye hesap verme mecburiyeti" hissetmeyen bir "değerler üretme kaynağı" haline getirildi. Modern akıl olarak tesmiye olunabilecek bu algılama tarzı, son iki yüzyılın göz kamaştırıcı teknolojik gelişmelerini de arkasına alarak kendini tüm değerlerden bağımsız, mutlak, tarafsız, objektif ve alternatifsiz bir cevher olarak takdim ile hakimiyetini ilan etmiş durumdadır. Modern akıl kavramı ile ne kastedilmek istendiğini görebilmek açısından onun bazı özelliklerini sıralamak uygun olacaktır:

1-) Semavi dinler tabiatı ve eşyanın özünü idrak etme hususunda peygamberlerin ve vahyin ışığı altında aklın işletilmesini öngörür. Tabiatı algılar ve incelerken tüm olup bitenin arkasındaki ilahi gücün farkında oluş esastır ve hakiki failin Allah olduğu şuuru hakimdir. Modern akıl ise, tabiatı ve eşyayı kaba bir maddeciliğe yani fiziksel sebeplere indirgemiştir. Artık bundan sonra maddi veya sosyal fenomenlerin arkasında her şeyi gören ve bilen bir İlah'tan ziyade, sadece fiziksel ya da iktisadi etkileşimlere indirgeme yolu ile yapılacak açıklamalar bulunacaktır.

2) "İlerleme" inancının tesiri ile modern akıl, kendisinde "kendine ait argümanları neshetme ve yanılma halinde yerine daha iyisini ikame etme" selahiyetini bulmaktadır. Böylece modern akıl, doğru-yanlış veya güzel-çirkin tefrikinin yapılması noktasında kendini merkeze koyarak son sözü söyleyen makamına oturmuştur.

3) Akla tahsis edilen bu yüce konum, insana acziyetini ve ölümlü olduğunu unutturmaktadır. Bu unutma ve gaflet hali kendisini derhal dünyaya düşkünlük ve nefsin söz dinlemezliği ile göstermekte, dolayısıyla sağlıklı akli çıkarımların yapılabilmesi imkanı ortadan kalkmaktadır. Ahireti göz ardı ettirmek suretiyle dünyada imanlı olmayı fonksiyonel olmaktan çıkarmakta ve tüm insanı çabayı yalnızca maddi ihtiyaçların tatmin edilmesi istikametine yönlendirmektedir.

4) Modern aklın hakikati belirleme iddiasının arkasında yatan nesnellik ve objektiflik argümanı onu alternatifsiz bir "yol gösterici" yapmaktadır. Bu yol göstericilik vasfı bilim, sanat ve ahlak gibi hayatın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Kendisine tabi olanları ilimde rasih kılacağını/derinleştireceğini, mutluluğu ve özgürlüğü vaat etmektedir.

5) Modern akıl kendi imkanlarının haricinde kalan bir takım bilgilerle teçhiz edilmeyi ve sahip olduğu bakış açısının test edilmesini sağlayacak bir üst otoriteyi kabul etmez.Tam aksine mutlak otoritesini kullanarak insanlığı sihir, din, hurafe gibi irrasyonelliklerden azat etme iddiasındadır.

Bilim ve Akıl

Olgusal önermeler gözlem ve deneyle tecrübe edilebilir, halbuki matematiksel ifadeler mantıksal olarak kesinlikle doğru olmakla beraber deneysel muhtevası olmayan analitik önermeler (totolojiler) bütünüdür. İlginç olan matematiksel olan bir doğrunun (fiziksel bir karşılığının bulunmaması anlamında) bize dünya hakkında hiçbir şey anlatmıyor olmasıdır. Gerçekliğin özünü sadece matematiksel ifadelerin bizzat kendisinde aramak tamamen boş bir çabadır. Aslında yapılan şey, tabiat olaylarının temelinde yatan gerçekliğin zihnimizin bir ürünü olan matematiksel bir kalıpla ifadesi edilmesinden başka bir şey değildir. Dolayısıyla matematiksel kalıplarla deneysel veriler arasında görülen uygunluk, gerçeğin kendisinin açıklanmasından ziyade aklımızın fiziksel olayları başarı ile kendi idrak çerçevesine uygun hale getirebilmesinden kaynaklanmaktadır.

Bir başka deyişle, fiziğin dili olarak kullanılan matematiğin analitik önermelerden meydana gelmesi ve dolayısıyla zorunlu doğruları ihtiva ediyor olması, matematiğin ne kuantum teorisinin anlattığı belirsiz dış dünyamızla ne de klasik fiziğin determine ederek tarif ettiği olaylarla bire bir örtüştüğünü ve onu tam olarak ifade ettiğini garanti edemez. Yani, matematiğin sembolik lisanını kullanarak üzerinde düşünülen fenomeni sadece fiziksel olgulara dayanarak açıklamak, aslında gerçeğin tam bir görünümünü vermekten ziyade onu tamamen zihnimizin ürünü olan bir kalıba dökmektir. Gerçekten, mekanizması kompleks bir durum arz eden fiziksel olaylara ait veriler, duyu organları vasıtasıyla algılandıktan sonra zihnimizde hazırladığımız belirli bir kalıp/teoriye uygunluk sağlayacak şekilde tutarlı hale getirilirler ve aksi gösterilene kadar (yanlışlanabilme kriteri) geçerli sayılırlar. Bir kaba dökülen suyun, kabın şeklini

alması gibi zihin de eşya hakkındaki bilgiyi belirli bir kalıba sokar ve böylece eşya ile zihin tam bir uyum içinde görünür. Oysa "suyun, döküldüğü kabın şeklini alması" onun gerçekten kap biçiminde olduğu garantisini vermez, çünkü aynı suyun başka bir kaptaki şekli faklı olacaktır. Üzerinde durulması gereken nokta, aklın herhangi bir problem karşısında makul görünen bir açıklama yolu bulabilecek kabiliyette olması, diğer yandan ise bu açılamanın gerçekle bire bir olarak örtüşeceğinin garanti edilememesidir.

Gerçekten de, yerçekimi kavramının henüz ortaya atılmadığı dönemde yaşayan bir kişi için dünyanın küre şeklinde olması anlaşılabilir bir şey değildir çünkü, küresel bir zemin üzerinde denizlerin dökülmeden durabilmesi imkansızdır; bu veya benzeri bazı sebeplerle dünyanın düz olması oldukça makul görünmektedir. (Newton'ın ışığın kırılma ve yasıma olaylarını optik kurallarına dayanmadan açıklayabilmek maksadıyla hangi inanılmaz yollara başvurduğunu görmek için R.Feynman, "Kuantum elektrodinamiği" kitabının 24-31 sayfalarına bakılabilir).

Aklın tarihi süreç içerisinde çok yol aldığı ve kemale erdiği ileri sürülerek "yanılabilirlik riski" dikkatlerden uzak tutulmaya çalışılabilir. Birkaç yüzyıl öncene ait bazı akli/bilimsel çıkarımların, her ne kadar o zaman için çok kesin ve doğru olduğuna inanılsa da bugün yanlışlıkları anlaşılmıştır. Bir ya da iki yüzyıl sonra şu anda elde bulunan bilgi veya algılama tarzımızın geçersizliğinin ortaya çıkmayacağının hiçbir teminatı yoktur ve bu durum "ilerleme" inancının bir paradoksudur. İlerleme inancı kısmi ve izafi algılama biçimlerine dayanmak mecburiyetinde kaldığı için "muvakkat hakikatlerle" günü kurtarmaktan ve idare-i maslahattan başka çaresi yoktur. Hayatın anlamını, tabiatı, zamanı ve eşyanın özünü idrak noktasında insanlığın ilerlemeden ziyade sinüzoidal (dalgalı) bir hareket içinde olduğu söylenebilir. Yani, vahye muntazır ve tabi olunduğunda çıkış ve tekamül, aksi durumlarda ise iniş ve tefessüh söz konusudur.

Grekler, aklın verilerinin her zaman fiziksel dünyanın gerçekleri ile uyum içinde olduğunu ve akıl neyi öngörüyorsa dış dünyanın öyle olduğunu düşünmekteydiler. Bu sebeple, geometri gibi soyut bir alanda başarılı olmalarına rağmen fizikte hiç-

bir ilerleme kaydedemediler ve Newton'un hareket prensiplerine benzer kanunları tespit edemediler. Çünkü, mutlak akılcılığı savunan Grekler dış dünyayı anlamaya yönelik deneyler yapmaya teşebbüs etmediler; mesela, Galileo gibi Piza kulesinden bir cismi bırakarak ölçüm yapma kaygısı duymadığı için Aristo cisimlerin yere çarpma hızının ağırlıkları ile orantılı olduğunu ileri sürmekteydi. Tabii ki bu durum Greklerin böyle deneme yapmayı düşünemiyor olmalarından değil, dış dünyanın hakikatinin aklın öngörülerinden başka bir türlü olamayacağı kanaatinden (mutlak akılcılık) kaynaklanıyordu. Bir başka deyişle, onlar için bir üçgenin iç açılarının toplamının 180 derece olduğunu geometrik olarak kesin bir şekilde ispatlanması işleminin ardından bir üçgen çizip her bir açısını dikkatle ölçüp sonra da bunları toplamaya hiçte gerek yoktu. Benzer şekilde Einstein gibi ünlü bir fizikçinin de deneyciliği hor görmesi ve kendisini meşhur eden relativite teorisinin deneysel olarak ispatlandığı haberini heyecanla kendisine müjdeleyenlere karşı "ne olmasını bekliyordunuz ki ?" diye sakince cevap vermesi bu anlayışın bir başka ilginç örneğidir.[10]

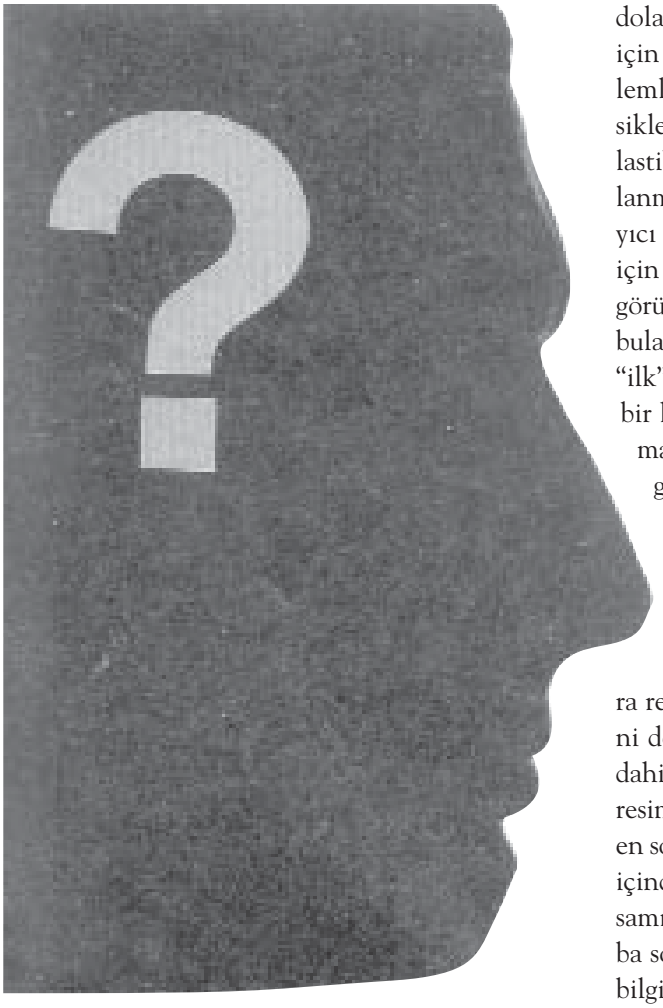

Bilgi edinme metodunun aklın bizzat kendisinden akıldan deney ve gözleme kaydırılması 17. yüzyıldan itibaren klasik mekaniğin ve dolayısıyla bilimin büyüleyici başarılara imza atmasına yol açmıştı. Ancak bu durum aklı, hakikatin elde edilmesi hususunda nerede ise görmezlikten gelme noktasına getirmişti. Yirminci yüzyıl ise, beraberinde bazı sürprizleri taşıyordu ve deneyin en temel noktası olan "ölçme" meselesini sıkıntılı hale getiriyordu. Klasik fiziğin tabiatı daima "doğrusal" olarak varsaymasına karşılık hiçte öyle olmadığını gösteren kaotik olaylar ve belirsizlik ilkesi, deneyciliğe bir üst sınır getirmekte ve böylece ampirik yollardan tatminkar bir açıklama yapılabilme imkanını ortadan kaldırmaktaydı. Tekrar başa dönülmek zorunda kalınmıştı, çünkü bu garip durum olgusal olarak değil, ancak matematiğin soyut lisanı ile ifade edilebilirdi; soyut işlemler için ise aklın faal kullanımı gerekliydi.

Hiçbir nesne veya olay tek başına kavranamaz dolayısıyla, herhangi bir eşya veya olayı kavramak için daha evvel sahip olduğuna kavram ve gözlemlerimizi kullanmak zorunda kalırız. Mesela, bisikleti tanımak ve tanımlayabilmek için zincir, lastik, daire, denge gibi bir takım kavramları kullanmak mecburidir. Dikkat edilirse aslında açıklayıcı olarak kullanılan her bir kavramı nitelemek için de ayrıca başka mefhumlara ihtiyaç olduğu görülebilir. Bu durumda, zihni boş bir levha (tabula rasa) olarak kabul edenlerin insan zihninin "ilk" izlenimini, yani eşya ile ilk tanışmasını, hiçbir kavram veya önsel (a priori) bilgiye sahip olmadan açıklamaları mümkün görünmüyor. Bize göre ise, önsel bilginin kaynağı bellidir:

> "... Allah: Ben sizin bilmediğinizi bilirim, dedi ve Adem'e bütün isimleri öğretti..." (Bakara 30-31).

Bu karışık hali manzara resmi çizmek isteyen bir ressam misali ile açabiliriz: manzara resmini çizecek olan ressam, tablosuna kendisini de (kendi resmini çizmekte olduğu görüntüyü) dahil etmek istemektedir. Dikkat edilirse böyle bir resim yapmanın imkanı yoktur, çünkü tablonun en son halini oluşturmakta olduğu görüntü, resmin içinde bulunamaz. Çizilebilecek hiçbir resim, ressamın son durumunu ihtiva edemez, böyle bir çaba sonsuz sayıda resim çizilmesini gerektirir. Yani, bilgi çerçevemiz tüm durumu/gerçekliğin tamamını resmedebilecek özelliğe sahip değildir ve daima çerçevenin dışında kalan bir şeyler mevcut olacaktır. Dolayısıyla kendini referans alan bu tür durumlar, hiçbir zaman kendilerini sonsuz bir "geriye tekrarlama" döngüsüne düşmekten kurtaramazlar. Bu şekilde kapalı bir sistemin varlığı insan bilgisinin üzerine gölge düşürmekte ve elde doğru yolu gösteren bir rehber olmadıkça içinde bulunulan labirentten çıkmak mümkün görünmemektedir:

"Hak olduğunda şüphe olmayan bu kitap, muttekiler için hidayettir (doğru yolu göstericidir)" (Bakara 2).

Bir başka açıdan bakılırsa, bilimsel faaliyeti insan zihninin/aklının fiziksel süreçlerine (sinir hücreleri ve bunlar arasındaki elektriksel iletişimler gibi) indirgeyen bir yaklaşımın tekrar akıl vasıtasıyla açıklanması imkansızdır. Çünkü bu anlayış doğruluğu kendinden menkul bir totolojik iddia olmaktan öteye geçemez. Daha açık olarak ifade edilirse,

a) Bilim fiziksel bir süreçtir ve insan bu süreci zihin/akıl yolu ile kavrar.

b) Zihinsel ve akli değerlendirme süreci esas itibarı ile tamamen fiziksel bir olaydır.

şeklinde verilen bu iki önerme birbirine bağlı olup hiçbir bilgi ve açıklama içermez, ancak kendi içinde bir kısır döngüye yol açar. "A' nın açıklaması B'dir" tanımlaması yapıladıktan sonra "B' nin açıklaması da A dır" türünden ifadeler ne akla ne de bilime mesnet olabilecek hiçbir başlangıç noktası tesis edemez.

İnsanın akli bir çıkarım yapabilmesi için mutlaka düşüncelerine ve iddialarına mesnet teşkil edebileceği bir başlangıç noktası bulunmalıdır. Aksi taktirde, başka düşünce şekillerine yönelteceği eleştiriler saldırı mahiyeti taşımaktan öteye geçemez. Mesnetsiz bir kurgulama tarzı, kendisini sonsuza kadar geriye çekecek bir kısır döngüden kurtaramaz. Yani, yaptığı her bir açıklama, bir başka açıklamayı gerekli kılar; bu durum ise iki farklı şekilde sonuçlanabilir: Birincisi, arkası kesilmeyen ve ucu açık bir nedensellik veya izah zinciri. İkincisi, yapılan açıklamaların bir süre sonra başa dönerek kapalı bir "sebepler" halkası oluşturması.

Neticede, her iki durumda da iddialara mesnet olabilecek bir başlangıç noktası belirlenemediğinden hiçbir şey izah edilmiş olunmayacaktır. Mesela, A şehrinden hareket ederek B, C, ...Z şehirlerine gidecek bir tren düşünelim: T şehrinde bekleyen ve trenin geç kalmasından şikayetçi olan yolculara gecikmeye sebep olarak "P şehrindeki gecikme" bahanesi ileri sürülse, bu açıklama hiçte tatmin edici olmayacaktır. Çünkü, gecikmenin gerçek sebebi söylenmemiş sadece söz konusu problem bir önceki şehre kaydırılmıştır. P şehrindeki yolculara da gecikmenin sebebinin M şehrindeki gecikme olduğu söylenirse... Bu şekilde geriye doğru öteleme yapılmak suretiyle aslında olayın gerçek sebebine dair hiçbir açıklama getirilmiş olunmamaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse, bilim kendisini temellendiren bir takım varsayımlara kendi imkanları içinde bir açıklama getiremez (Gödel kanıtlaması). Wittgenstein da "başlangıç noktası" probleminin farkındadır ve bu sıkıntıyı dile getirmiştir.[11]

İndirgemeci ve analizci bilim metodu, eşyayı en küçük parçalara ayırmak suretiyle "gerçeğe" ulaşabilmeyi ümit eder. "Ancak, bir bütünün kendi parçalarının toplamından daha fazla bir şey olması "durumunda indirgemeci metot ciddi bir problemle karşı karşıya gelir. Mesela, düşünme/akletme faaliyeti sinirler arası bir etkileşim şeklinde fiziksel bir olaya indirgenemez (cognitive scientists); çünkü, ortada bir "akleden" vardır. Tersinden söylersek, bir takım sinir hücrelerini bir araya getirerek ne yaptığının şuurunda olan akıllı veya akleden bir varlık elde edemezsiniz. Açıklama bakımından şöyle bir misal üzerinde de düşünebiliriz: Bir bilgisayar netice itibarı ile elektronik parçalara indirgenebilir ve bu parçaların toplamı yine size bir bilgisayar verebilir. Fakat, tüm canlıların temel yapı taşlarının atomlar olduğunu çok iyi bilmemize rağmen, en basit yapıya sahip bir canlının bile atomların bir şekilde yan yana getirilmesi yoluyla üretilmesi mümkün değildir. Çünkü "hayat", bir takım molekül gruplarının toplamından çok daha fazla bir şeydir. Kısacası, bilimin kendisine konu edindiği olaylar salt fiziğe indirgenerek açıklanabilecek kadar basit değildir ve parçaların toplamı sembolik olarak ifade edilen formüllerden daha fazla mesaj ihtiva eder.

İnsanın varlığının sebebi, hayatın anlam ve hedefi, ölümden sonra neler olacağı gibi soruların deney ve gözlem yolu ile cevaplandırılması mümkün değildir çünkü, duyular kendi sınırlarını aşan metafizik problemlerle ilgili olarak akla bilgi sağlayamaz, ki tam bu noktada vahiy devreye girmektedir. Deney, gözlem ve duyusal verilerin fiziksel dünyada akla malzeme sağlamasına benzer şekilde metafizik alemle ilgili malzemeyi de akla vahiy temin eder. İslam alimlerinin mühim bir kısmı vahyin doğruluğunu Allah'ın varlığına, Allah'ın varlığını da vahye dayandırmak suretiyle yapılacak bir çıkarımın kısır döngüye dönüştüğünü tespit ettikleri için akla, Allah'ın varlığını idrak hususunda birinci derecede önem vermişlerdir.

İnsanların bir kısmı heva ve nefislerine tabi olup hakikate gözlerini kapayarak "eşyanın tabiatını" Allah'ı devreye sokmaksızın açıklayabilmek maksadıyla akıllarını suistimal ederler. Allah'ı inkar edebilmek için bilimsel olarak gerçekleşmesinin mümkün olamayacağı çok açık görülen ihtimallere sarılmak gibi imkansız bir yola ve sarp bir yokuşa vururlar kendilerini (evrenin kendi kendine varolduğunu iddia etmek ya da canlıların türe-

mesini tesadüflerle açıklamaya çalışmak gibi). Halbuki akıl insanlara "mümkün" ile "muhal" olanı tefrik edebilmek için verilmiş bir nimettir.

Kur'an'da Akletme Fiili

"Akıl" kelimesinin esas manası "bağ kurmak" tır. Dolayısıyla Kur'an'ın tarifine göre tabiatta cereyan eden hadiselerle kendisi ve bir yaratıcı arasında bağ kuramayan kişi için akıllı tabirini kullanamayız. Kur'an'da akıl kelimesi isim olarak değil, bu kelimeden türetilmiş fiil kalıpları halinde ve benzer manaya gelen tefekkür, tezekkür, tedebbür, tefekkuh ve nazar gibi köklerden üretilen fiillerle birlikte kullanılmıştır.

Kur'an'da verilmek istenen manası itibarı ile akıl, doğru düşünme, eşyanın özünü ve ilahi hakikatleri idrak etme fiili olarak takdim edilir. Bir çok ayette yerlerin ve göklerin yaratılışı üzerinde düşünenler övülür, Allah'ın insanlara akletmeleri için ayetler gönderdiği, buna karşı göz ve kulak gibi bazı duyuları köreltilen insanların akıl yürütemedikleri, akletmeyenlerin üzerine pislik yağdırılacağı, akıllarını kullanmayanların yollarını şaşırıp dalalete düştükleri haber verilir. Benzer şekilde bilginin oluşumunda aklı önemli bir araç kabul eden Kur'an, insanı Allah'a imana çağırırken onun aklına hitap eder ve varlıklar üzerinde düşünmeye davet eder, göklerin ve yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü haldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzüne her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgarları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için bir çok deliller bulunduğunu bildirir.

Aklın doğru düşünebilmesi için kişinin nefs ve heva gibi arzularının esiri olmaktan kurtulması, içinde bulunduğu çağın zihinsel ve maddi şartlandırma ve dayatmalarından kendini muhafaza etmesi gerekir.

Kur'an, körü körüne taklidi, nefsin arzularına (heva) uymayı, kibirlenmeyi, inatçılığı, zanda bulunmayı akletmenin önündeki engeller olarak belirtir. Heva ve heveslerine uyanları, nefislerini ilah edinenleri kınar, böyle yapanların hakikatten uzaklaşacağını bildirir. İnsana göz, kulak ve kalbin verildiğini ve insanın bunlarla bildiklerinden mesul olduğunu haber verir, duyularını sadece maddi aleme yöneltip doğru idrake ve isabetli düşünceye ulaşamayanları kör, sağır, dilsiz ve kalpleri mühürlü olarak niteler, bunlardan faydalanmayanların hayvan, hatta ondan daha aşağı olduklarını ifade eder. "Akılları olamayan sağırlara işittirebilir misin ?" diye sorar, gözlerin değil kalplerin körleşeceğini dile getirir ve bazılarının baktıkları halde göremediklerini belirtir, Allah'ın en büyük nimeti olan aklı kullanmayarak atalarından duyduklarına ve gördüklerine akılsızca inananları tenkit eder. Kur'an'ın "akletmeyenler üzerine pislik yağdırılacağı" şeklindeki ifadeyi aynı zamanda iman etmeyenler için de kullanarak her iki fiilinde aynı neticeyi doğuracağını belirtmesi önemli bir ikazdır.

İslamiyet'in "akıl dini" olduğu iddiası ise, sathi bir düşüncedir çünkü, burada hangi akıldan bahsedildiği belli değildir. Sözü edilen akıl, vahyin tasarruf ve kontrolü altında olmalıdır. Kur'an'ın akla çok fazla vurgu yapmakla beraber, herhangi bir ihtilaf durumunda öncelikle Allah'ın kitabına başvurulmasını (şura 42/10), bir konuda Allah ve resulü hüküm verince ona uyulması gerektiğini ve böyle bir durumda herhangi bir tercih hakkının bulunmadığını belirtmesi akıl-vahiy dengesinin gözetilmesi hususunda önemli bir noktadır. (Ahzap 33/36). "akıl dini" olmaktan kastedilen şey mutlak akılcılık olsaydı, Kur'an da geçen Hz. Musa – Hızır hadisesini veya Yahudilere verilen cumartesi günü balık tutma yasağını nasıl izah edebiliriz? Bununla beraber Allah kainatta bütün işleri hikmetle yürütmesi sebebiyle (gai sebep) Allah ve resulünün gerçeğe ve akla aykırı bir hüküm vermesi düşünülemez çünkü, hikmeti gereği Allah insandan doğru ve makul olanı ister, fıtrata aykırı şeyler teklif edilmez.

Kainat bir bütündür ve herşey, herşey ile münasebet ipleri vasıtasıyla bağlantılıdır. Aslında kainattaki bu bütünlük ve uyum, varlıkların birbiri ile ve Allah ile eser-müessir ilişkisi içinde olduğunu gösterir ve Kur'an, bu ahengi anlayamayan kişilerin toplumsal bütünlüğü bozmalarının sebebini onların akletmemesine bağlar (Haşr 59/14).

Aklın Sınırları

Aklın tüm değerlerden ve bilginin her türünden azade olup kendi başına gerçeği tespit edebilecek ve tanımlayabilecek bir cevher olması mümkün değildir. Nietzsche ve daha sonra da Wittgenstein aklın bağımsız gücünden kuşku duymuşlardı. Benzer şekilde Heidegger'in etkisi ile Gadamer, bizim belirli bir tarihsel gerçekliğin yaratımı olduğumuzu vurgular ve belirli bir geleneğin ürünü olduğumuzu ve dolayısıyla mutlak akıl düşüncesinin tarihsel insanlık için imkansız olduğunu belirtir. Yani akıl kendinin efendisi değildir, ancak içinde bulunduğu şartlara değişmez bir şekilde bağlıdır.[12] Dolayısıyla insan aklı belirli bir kaynaktan yanılmaz bir takım bilgilerle beslenmediği müddetçe hakikati bulamayacaktır.

Akletme, anlama ve algılama işlemlerinin içinde bulunulan tarihi sürecin bilgi birikimi, dönemin hakim dünya/felsefi görüşü ve sosyal şartları ile sınırlı kalması başka zamanlarda yaşamış değişik kültürlerin akletme şekilleri hakkında yorum yapmamızı ve anlamamızı zorlaştırıcı bir faktördür. Hem sosyal bilimler hem de tabiat bilimleri tarihi bu tür örneklerle doludur. Mesela, kendi döneminin tartışmasız en büyük fizikçisi olan Newton'ın ışığın yapısını ısrarla tanecik modeline uygun bir şekilde açıklamaya çalışması ve Hyugens tarafından ileri sürülen bazı görüşlere karşı koyması dalga teorilerinin kabul edilebilmesini uzun bir süre geciktirmiştir. Bir başka misal ise, M.Ö 310-230 yılları arasında yaşamış olan Aristarkhos, "ay ve güneşin uzaklıkları ve büyüklükleri" isimli kitabında güneşin çapının dünyanın çapından daha büyük olduğunu ve dünyanın onun çevresinde döndüğünü öne sürmüş olmasına rağmen, bu görüşlerin Aristoteles'in "yer merkezli evren" düşüncesine ters düştüğü için rağbet bulamamıştı. Aslında Aristoteles'in evrenin yapısı, tıp ve kimya alanındaki görüşlerinin hakimiyetinin 15. yüzyıla kadar devam etmesi tabiat bilimlerinin gelişmesinin önünde büyük bir engel teşkil etmiştir.[13] Dolayısıyla, insan aklının içinde bulunduğu toplumun cari bilgi ve hakim/meşru değerleri ile malül olması, bir takım yanlışların düzeltilmesini ya da yeni bakış açılarının geliştirilmesini zorlaştırdığı açık bir vakıadır.

Akıl, doğru ya da yanlış istikamette kullanılabilecek bir araçtır. Aynen bir bıçağın cerrah elinde şifaya, katil elinde ise cinayet aletine dönüşmesi gibi akıl da doğru bilgi ile beslenirse hakikate müteveccih olur. Nefsin arzularına hizmet etmek için çeşitli hile ve oyunlara başvurursa kişiyi tefessühe, manen iflasa ve kalben hiçbir şekilde mutmain olamamanın verdiği bir bunalıma sürükler. Bıçağın sapını yontamaması veya mumun dibini aydınlatamaması gibi akıl da vahyin yol göstermesine tabi olmadıkça girdiği labirentten çıkamaz.

Tabiat olaylarını, vahyi ve eşyayı tanıma ve anlama hususunda elimizde başlangıç noktası itibarıyla akıldan başka bir cihaz yoktur. Dolayısıyla akıl, düşünme ve idrak süreçlerinin hiçbirinde terk edilemez, önemli olan bu süreçlerde doğru neticelere ulaşabilmek için aklın önüne uygun verilerin konması ve kişinin hakikate taraftar olmak maksadıyla aklını kullanmasıdır. Çünkü akıl, gerçekleri saptırmak ve gizlemek amacı ile de kullanılabilecek, suistimal edilmeye açık bir cihazdır.

Bugün, dahi olarak kabul edebileceğimiz, kendi zamanının ve bulunduğu mekanın bilgilerini arkasında bırakabilmeyi başarmış nadir insanların

bile inanılması güç bazı iddia veya açıklama denemelerinde bulunmaları gerçekten aklın doğru ve kapsamlı bilgilerle beslenmemesi halinde yanılmaya mahkum olduğunun bir göstergesidir. Bilim tarihinde bu tür misallere çok sık bir şekilde rastlamak mümkündür, ancak burada sadece Lord Kelvin'e ait "havadan daha ağır makinaların uçması olanaksızdır" şeklindeki iddiayı vermeyi yeterli buluyoruz.[14]

Kendini ve aklını evrenin merkezine koyan insan için hayatın manasının hedonizmden, bencillikten ve faydacılıktan başka bir şey olması tabii ki beklenemezdi. Kendi aklını evrim sürecinin en üst ve son halkası olarak gören bir zihniyet açısından insanlığın evrendeki konumu ancak "yüksek bir hayvan" şeklinde tanımlanabilirdi. Semavi dinlerde insanın gayesi insanı kamil olmak iken, Pascal "insan mutlu olmayı arzular ve mutlu olmak için var olur" diyerek bir derece de olsa yol göstermişti, fakat Kant " insan hiçbir zaman gerçekte ne istediğini kesinlikle ve tutarlı olarak söyleyemez ve kendisini neyin mutlu edeceğini belirleyemez, zira bunu yapabilmek için her şeyi bilen (omniscient) olması gerekir" diyerek karanlık ve umutsuz bir tablo çizmekteydi.[15]

Modern insanın aklı, kendinden aldığı yetkiye istinaden yine kendini hakikatin merkezine yerleştirir ve başka otorite tanımadığı için çabasını vahyi anlamaya değil onu tenkide ve nekre (olumsuzlamaya) harcar. Bu sebeple, aklını doğru kullanmaya niyet etmeyenler kutsal metinleri incelediklerinde çoğunlukla anlaşılmaz ve tutarsız bir durumla karşılaştıklarını görürler. Gerçekte ise, çelişki ve tutarsızlık kişinin zihnindeki ve algılamasındaki bozukluktan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, vahyin yol göstericiliğini kavrayamamaktan ortaya çıkan çelişki aslında göz bozukluğu sebebiyle eşya ile doğru bir ilişki kuramayan bir kişinin dış dünyayı kabahatli bulması gibi bir şeydir.

Kendini merkeze koyan ve her şeyi kendi etrafında çevirmeye çalışan modern insan aklının mutlak bir merciyi yol gösterici olarak kabul etmemesi onu ciddi bir sıkıntı ile yüz yüze getirir: görme fonksiyonunu icra eden gözün "kendisi dışında" her şeyi doğrudan görebilmesi gibi, aklın başkalarının düşüncelerini bir şekilde değerlendirmesi mümkün iken, kendi ön kabullerini ve varsayımlarını tarafsız ve objektif olarak tenkit etmesi imkansızdır çünkü, akıl bu işlemi yaparken yine kendini referans alacaktır. Bu durumda hakikate ulaşmada kılavuz edinilen ve her türlü incelemeyi kendisi vasıtası ile yaptığımız akıl kontrolsüz ve kendi başına buyruk kalmaktadır.

Akla aykırılık ile tabiat kurallarına aykırılık farklı şeylerdir; mucizeler tabiat kurallarına aykırıdır, zaten bu sebeple mucize ismini alır ve ilzam edicidir, ama bu durum akla aykırı değildir. Çünkü, doğru bilgilerle teçhiz edilen akıl Allah'ı kolaylıkla bulup kabul eder ve Allah için her şeyin mümkün olduğunu makul ve mantıklı karşılar. Mucize ne irrasyonellik hali ile ne de modern anlamdaki rasyonellikle açıklanamaz.

Akıl hakikatin özünü tek başına belirleyebilecek bir cevher olsaydı, resullere ve vahye ihtiyaç olmazdı. Halbuki vahiy, akla geniş bir hareket alanı tanımakla beraber onun elinin uzanamadığı yerlerden bilgi aktarır ve hataları tashih etmek üzere elçiler gönderilir. Gödel kanıtlamasına benzer şekilde, aklın sadece kendi a priorilerine dayanarak kendini aşması ve bilinçli olarak girdiği kafesten kurtulması mümkün değildir. Bilimi, tarihi, sosyal olayları ve hatta dini metinleri anlama noktasında bile post-modernizmin getirdiği "anything goes" anlayışı bizi gerçeği aramaktan ziyade "nasıl görmek istersen öyle olsun!" cinsinden bir değerlendirmeye sevk etmektedir. Diğer yandan Kuhn'dan mülhem olarak ileri sürülen paradigmalar, kuramlar ve kavramsal çerçeveler arasında incommensurable (eş-ölçülemezlik ya da birbirleri ile üstünlük açısından mukayese edilememe) ilişkisinin mevcudiyeti, tüm varlık telakkilerini yan yana koymakta, böylece gerçek ve sahte altınlar aynı kaba dökülmektedir. Bu şekilde zihinler bulandırılarak hakikati yakalamamızı sağlayacak güvenilir bir akli yol ve bunu ifade edebilecek bir dil olamayacağı mesajı verilmektedir.

Aydınlanma döneminin pozitivist aklı, eşyanın başka türlü algılanma şekillerine müsaade etmeyen, katı ve alternatif kabul etmeyen bir yapıya sahipti. Aklın bu nesnellik ve objektiflik iddiasından yola çıkarak neticede çoğulculuk ve izafiliğe uzanan serüveni, aslında aklın hakikati belirleme iddiasının kabulünde fazla acele edilmemesi gerektiğini göstermektedir. Aklın sözü edilen serüveni kendi içindeki dönüşümüne paralel olarak

bilginin kaynağı, zaman, eşya ve varlığın özü hakkındaki telakkilerde de hızlı bir değişim meydana getirmektedir. Sabit ve değişmez hakikatlerin varlığının farkında olanların nazarında, vahye boyun eğmeyen aklın sürekli zikzaklar çizerek kendine tabi olanları perişan ettiği açıktır.

19. yüzyılın pozitivist ve maddeci anlayışının teknolojik ve bilhassa askeri tahakkümünden yılmış olan müslümanlar, içinde bulundukları sıkıntılı durumdan itikatlarını kaybetmeden ve teslim olmadan çıkabilmek için bir dizi girişimde bulunmakla beraber geniş çaplı bir başarı elde edemediler. Müslümanlar birden bire kendi önlerinde buldukları bu verili dünyaya karşı orijinal bir bilgi, zaman, varlık, tarih, hürriyet ... telakkisi geliştiremediler. Çözümsüzlüğün verdiği sıkıntı ve baskı hali devam etmekte iken müslümanlar önlerinde post-modernizm gibi daha özgür ve ferahlık veren (!) bir seçenek buldular.

Post-modernizmden destek alan farklı bir okuma ve anlama tarzı (hermenötik) artık bizlere kutsal metinlerde "ne arasak onu bulma" kolaylığını sağladığı için çok cazip gelmeğe başlamıştı. Bu sayede hürriyet, insan hakları, cihat, İslam hukuku gibi zorluk çıkaran meseleleri "uygun" bir şekilde bağlayabilecek bir yorumlama keyfiyetine sahip olmuştuk. İslamiyet'in 14 yüzyıllık birikimi ve geleneğin tecrübesi bir yana bırakılıp son iki asrın şaibeli ve sabıkalı verilerine güvenerek ve "başkalarının aklına uyarak" yeni bir yanlışa adım atılıyordu. Aslında gözden kaçan ve kaybedilen şey, doğru düşünmenin ve akletmenin bir usulü olması gerektiğiydi. Bilginin hızla çoğaldığı ve enformasyonun silah olarak kullanıldığı bir dönemde belirli bir usule göre hareket ederek seçici davranmak kaçınılmaz olmalıydı. Doğrusu, müslümanlar fıkıh usulü, tefsir usulü ve hadis usulü gibi sistematik bir düşünme yöntemine sahiptiler ve bunu mecelleye koyacak kadar önemsemişlerdi: "Usül, esasa mukaddemdir". Fakat, usulsüzlüğün keyfiliği cazip gelmekteydi; demokrasi ile İslam hukukunu bağdaştırmak ya da relativite teorisini Kur'an da bulabilmek artık hiçte zor değildi ve böylelikle "başkalarından" aşağı kalır bir yanımız olmadığını da göstermiş oluyorduk. Gerçekte ise, sahte çözümlere sığınarak modernizmin baskılarından kaçarken post-modernizmin sorunlarını yüklendiğimizin farkında değildik.

Hepimiz içinde bulunduğumuz dünyanın hakim değerleri, medyası, eğitim ve sair kurumları tarafından kuşatılmış ve sahibi olamadığımız teknolojinin mesajlarına muhatap olduğumuz için kirlenmiş aklımızın imkanları ile düşünmek zorunda kalıyoruz. Böylece, tebliğe muhtaç olan bu dünyaya Kuran ve sünneti taşıyalım derken aslında modern hayatın sorunlarını kendi dünyamıza aktarmış oluyoruz. Bu içselleştirme ve sahiplenme hatası bizi kendimize ait olmayan problemlere İslami çözümler bulma mesuliyeti ile karşı karşıya bırakıyor. İçselleştirmenin kolaylıkla gerçekleşmesinin sebebi içinde bulunduğumuz dünyayı, kaynağını İslamiyet'ten alan orijinal değerlerle yeniden inşa etme gücünü kendimizde bulamamamız olsa gerek çünkü, "inanıyorsanız üstünsünüz" ayetinin lazımı olan ruh halinin çok uzağında olduğumuz anlaşılıyor. Müslümanlar kendilerine "verili" olanın muhtevasına ve keyfiyetine itiraz etmek yerine daha kolay olan şekil ve kemiyetle uğraşmayı tercih ediyorlar.

Netice olarak söylenmesi gereken şey, kesretin ve sebeplerin karmaşası içinde tevhidi kaybedenlere ve aklı karışanlara hakiki kılavuzluğu ancak vahyin yapabileceğidir. Basiretli adam çok geç olmadan (hayatta iken) akledebilen kişidir ve akıllı adam "dünyanın, ahiretin mezrası" olduğunu idrak edebilendir. ■

Kaynaklar:

(1) Gazzali, *İhya-u Ulumid-din,* cilt 1 sh120
(2) N. Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi,* sh 2
(3) Demir ve Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, sh 20
(4) Lakatos, *Falsification and the methodologyof scientific research programmes,* sh 104 ,Ö. Demir'den naklen.
(5) Prof. Dr. S. Hayri Bolay, Felsefi Doktrinler Sözlüğü, sh 236-238
(6) R. Trigg, *Akıl ve Bilim*, sh128
(7) N. Taylan, *Mantık Tarihi,* sh 141, İst. 1996
(8) B. Russell, *the principles of mathematics*, 1943
(9) Ç. İlyas, *Akılcılık ve Kadı Abdülcebbar*, sh 223
(10) R. Feynman, *Altı Kolay Parça*, sh 10
(11) Wittgenstein, *Tractatus 1969*, sh 142 ,R. Trigg, *Akıl ve Bilim*, sh 41 den naklen.
(12) R. Trigg, *Akıl ve Bilim*, sh 62
(13) Doç. Dr. Osman Gürel, *Doğa Bilimleri Tarihi,* sh 77
(14) Barrow D. John, *Impossibility the limit of science and the science of limits,* sh 307
(15) Schumacher, *Aklı Karışıklar İçin Kılavuz* sh 26, İz yay. 1990

MÜSLÜMANLAR NEREYE KOŞUYOR?

AHMET DAĞ

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin." (Hadis)

Osmanlı devletinin gerile-til-me dönemi içinde Osmanlı aydınları gerilemenin nedenlerini sorgulamaya gitmiştir. Gerileme nedenlerini açıklayan Osmanlı aydınlarından bir kısmı gerilemenin nedenini dinin dogmatikliğine(!) bağlamış, diğerleri ise gerilemenin asıl nedeni olarak dini hayatın gerile-til-mesinin ve dinin unutulmasına bağlamışlardır. Celal Nuri, Baha Tevfik gibi mütercimler dinin batılılaşmada bir engel teşkil ettiğini söyleyip pozitivist bir anlayışla dini sekülerleştirmek istemişlerdir. Prens Sabahattin, Said Halim Paşa ve daha sonraları Mehmet Akif Ersoy asıl gerilemenin dinin naslarından ve dini hayattan uzak kalınmasından dolayı olduğunu ifadelendirmişlerdir. Ortaya koydukları formül ise Batının tekniğini alıp ahlakını almamak ve batı tekniğiyle doğu kültürünün kaynaştırılabileceği formülüdür. Bu çatışmacı kanattan statükodan ve konjoktürel durumdan faydalanarak çıkan ve yeni kurulacak devletin mayalanmasında etkin olan öz düşünüm ve bilişten uzak olan Celal Nuri, Baha Tevfik, Abdullah Cevdet, Ali Suavi gibi şerhçiler başarılı çıkmışlardır. Diğer Liberal-muhafazakar kanat olarak görülen kişiler ve daha sonra onun gibi düşünenler bastırılmış, fikirleri irtica yaftası ile dikkate alınmamıştır. Fakat asıl kültürlerin kendilerini sonradan dayatmaları (Pareto'nun) sosyolojik tezi gerçekleşmiş, "asıl kültür" 1946 CHP iktidarından sonra DP iktidarı aracılığıyla kendini göstermiş, daha sonra 12 Eylül darbesi sonrası toplumsal ve düşünsel görünürlük olarak toplumsal hayatta kendini gerçekleştirmiştir. Özellikle 1960 sonrası Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Necip Fazıl gibi fertler -kişiliklerini İslami değerlerle bütünleştiren düşün adamları- kendileri ile birlikte bir entelektüel/ aydın nesli yetiştirecek bir okul kurmuşlardır. Ama 1980 sonrası oluşumlar İran devriminin etkisiyle yazın dünyasında görünürlük arz eden çeviri kitaplar yoluyla yeni kültürel kodları olan bireyler yetiş-tiril-miştir. Kendi toplumsal dinamikleriyle örtüşmeyen kısmen benzerlik arz eden, düşünümler dil-kavram ilişkisinden hareketle kişilerin zihinlerinde İslam tasavvur anlayışlarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Arap-İsrail savaşıyla yenilgiye uğrayan Ortadoğu'daki milliyetçilik anlayışı geriledikten sonra İslamcı fikirler topluma sirayet etmiştir. 1) Zamanı ve mekanı açısından anti-emperyalist bir tutum içerisinde dış güçlere karşı tekfir ve şirk kavramları ile(Firavun, Tuğyan, Tağut, Belam) meydan okuyan, bir tavır sergileyen düşünce dünyası oluşmuştur. Anti Emperyalist karakter arz eden düşünceleriyle Seyyid Kutup, Mevdudi, Hasan el-Benna İslam'ın siyasi yönünü ortaya çıkarmışlardır. 2) İnanç ve aksiyon birlikteliğini taşıyan bu oluşumlar toplumlarıyla birebir diyalog içerisinde olmuşlardır. Fakat bu düşünürlerin öldürülmesinden veya ölmesinden sonra bu hareketlerin toplumsal ayağı kaydırılmış dış güçlerin etkisiyle de marjinalliğe kaydırılmıştır.

Yazın dünyamızda çeviriler ile görünürlük arz eden bu fikri akımlar bireylerin hayata bakışı ve yorumlayışı üzerinde etkili olmuştur. Fakat bu zi-

hinsel kodlarla oluşan bireyler heyecan ve ced/b/elleşmenin ötesine gidemediler. Kendi kültürüne yabancı düşünceleri anakronik/köksüz/ bulan Şeriati bu tür mayalanmalar için şu benzetmede bulunur: "Bağ bakımını ve bitki bilimini en üst düzeyde bilen, gel gelelim diktiği ağacın türünü düşünmeyip içinde bulunduğu toplumun hangi ürüne ihtiyaç duyduğunu göz önünde tutmayan bağcıya benzetiriz."[3]

1980 sonrası Liberal siyaset ve serbest piyasa ekonomi politikası içeren icraatlarıyla yönetim anlayışı sergileyen Özal iktidarı sayesinde gerek cemaatler ve gerekse vakıf ve kurumlar yoluyla bireyler Müslümanlaşma yoluna gitmişlerdir. Bilgi ve amel birlikteliğinden uzak olan bu oluşumlar düşünsel olmaktan çok duygusal bir nitelik arz etmiştir. İslam kültürünü yaşamaktan çok bilmek ve karşıtlarıyla ced/b/elleşmek için abur cubur kitaplar okuyan, İslam'ın ruhi boyutundan olan geleneğe ve tasavvufa anlamsız saldırılar yapan, hayat yaşam anlayışı olarak modernliğe lanet eden, onun nimetlerini de kullanmaktan da haz duyan, ona şükreden iki yüzlü söylemler bol sigara dumanlı duman altı mekanlarda devrimin olacağına inanan sabahlara kadar ced/b/elleşen namaz kılmadan yatan, dar'ül harp nedeniyle Cuma'ya gitmenin gerekliliğine inanmayan bir kuşak büyü/tül/dü.

Yine dini söylemleri geriletip kişilerin ve kurumların söylem ve misyonlarını ilke edinen cemaatler fertlerini tam olarak müminleştirememişlerdir. Sonuçta Alatlı'nın deyimiyle "atın arabanın arkasına bağlanması" ve gitmeyen araba…

Seküler Hayat Müslümanların Kendilerini Gördükleri Bir Ayna mıdır Yoksa Ateşle Bir İmtihanı mıdır?

Söylemsel olarak dini anlama ve yorumlamak açısından yavaş yavaş dünyevileşme/sekülerleşme sinyali veren Müslümanlar "güç" fenomeni üzerinde durmuşlardır. Özellikle ekonomik gücün olmazlığını savunan bireyler kendilerine "Kuvvetli mümin zayıf müminden iyidir." hadisini kendi hayat anlayışlarında ve anlam dünyalarında referans olarak kullanmışlardır. Düşünsel ve hayatsal olarak yoksul tabakayı avam gören elitist dindarlar tasavvufun "bir lokma bir hırka" anlayışını ilkel, çağdışı bir söylem diye nitelendirerek Kopernikvari devrimle *kanaati* ifadelendiren bu tavsiyeyi değiştirerek "bin lokma bin hırka" sloganıyla yer değiştirmişlerdir. Siyasal başarı ile kendilerine yer açan bu anlayış kurumlar (sağlık, ekonomi, eğitim) ve holdinglerle büyük bir sermaye elde etmişlerdir.

"Doksanlı yıllar Müslümanların iktidara koştuğu, iş piyasalarında etkin olduğu, görünürlüğün ve görüntülerin arttığı yıllardandı."[4]

Ülkedeki Müslümanların kapitalizmin nimetleriyle buluşması bir nevi onların ateşle imtihanı olmuştur. Çünkü dinsel inanca ve yaşama asıl tehdit bilişsel bir alanda değil bilakis İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in (s.) ashabını sık sık uyardığı gündelik hayatın metalaşmasında ortaya çıkmıştır. Yazınsal metinlerde ve söylemlerde İslam'ın modern dünyanın verileriyle örtüştüğünü söylemeye başlayan elitistler "Kapitalistçe kazanıp Müslümanca yaşamakta"(Kavram Ali Bulaç'a aittir) fazla zorluk çekmediler. "20. yüzyılda İslam'ın

modernist savunmacıları (apologist)İslam'ın bir din olarak özü itibariyle anti rasyonel olmadığını ve kapitalizmle uyuşmaz olmadığını, ayrıca kültürel olarak da gelenekselci olmadığını savunmuşlardır."[5]

Kapitalist üretim tarzı içinde olan üretimci kendine tüketici muhatap ve üretim alanı bulma ihtiyacı hissetmiştir. Belli kurum ve cemaatler altında bulunan üretimci elaman ihtiyacını öğrenim gören yoksul gençlerden sağlamıştır. Böylelikle kendini ve elinde bulundurduğu servetini sadece tebliğ için kullandığını söyleyen dindar burjuvazi tebliği sadece öğrenim gören kullanılabilir olanlara yapmıştır. Yoksul kesim sadece ramazan sofralarında hatırlanmıştır. "1980'lerdeki İslamcılık gecekonduda oturanla-sakallı kapitalisti kucaklaştırmıştır."[6] Bu safha çelişkilerin safhaları olmuştur. Ve dindar kesimin post-modern eriyik bir hale gelmesine yol açmıştır. Böylelikle "çevre" eriyik bir hale getirilip düşünsel ve ekonomik olarak merkeze taşınmıştır. Dindar burjuvazinin din anlayışı zamanla model olarak görünüm arz etmiştir. Bu görünüm Müslüman fertlerde bütün halde(düşünce, giyim, konuşma biçimi, kullandığı mekan olarak)görünürlük kazanmıştır.

Popüler kültür oluşumunda dindar kesimde şir, müzik ve magazin! anlayışı ortaya çıkmıştır. İçerik olarak önce İslami söylemler ve görünürlük ifadeleriyle tebliğ maksadıyla kurulan "üretici kültür!" (gazete, radyo, tv) yoluyla evrilerek trajikomik bir duruma gelmiştir. Bu konuda Göka[7] beş on yıl içerisinde problemli dindar insan manzaralarının yerini hızla modernleşen modern bireylerin görüntülerine bırakacağını söylemekle yerinde bir saptamada bulunmuştur.

İçinde bulunduğumuz modernleşme, post-modernleşme, sekülerleşme safhası ve Tele-vole kültürün, magazin dünyasının şatafatı ve şarlatanlarının etkisiyle yanlış yapılaşma ile donanan dindar insan tipi ortaya çıkmıştır. İnsanlardaki dini söylemler ile popüler kültür birlikteliği diyalektiğinde fertlerin ruhunda ve dış görünümlerinde dini hayat ve anlayışlarında din gerilemektedir. Bu konumdaki dindar burjuvazi "samimi, mütedeyyin" insanların sekülerizme kayışlarında yumuşak geçişi ya da dolayımlı uzamayı sağlayan "alternatif arzu" yoluyla bir köprü konumundadır. Bu yumuşak geçişin ilk tehlikeli işaretlerini İslamcı kadını giydirdiğini onu örttüğünü söyleyen Tekbir giyim vermiştir.

"1990'larda iki olgu vardır. Radikal İslamcı tasavvurlarıyla Müslüman halk arasında tedrici uzaklaşma daha sonra bizzat bu halkın bağrında İslamcı modeli aşan kendini doğrudan inkar etmeyen modernliğin içinde yer almayan demokratik Müslüman toplumun hazırlanma safhasıdır."[8]

Dindar burjuvaziyi "yumuşak geçiş köprüsü" (dinilikten-dünyeviliğe)olarak nitelendirmemin nedeni salt anlamda kişilerde protest bir din anlayışı ve görünüm oluşturmuş olmalarıdır. Kapitalist bir mantık içerisinde kendisine tüketim muhatabı olarak alınan bakir tüketici potansiyeli olan mütedeyyin insanlar İslami söylev ve eylemlerle sömürülmüştür. Bu sorun İslam'ın yerli/bize özgü bağlamda sorunu değil aynı zamanda küresel bağlamda sorunudur.

Küreselleşmenin ve popüler kültürün etkisiyle oluşan kimliklendirme nosyonundan hareket edersek Vakko vs. eşarp giyen, dudak ve gözlerinde ruj vs. cinselliğini ön plana çıkartacak şekilde kozmetik ürünleriyle yüzünü dekoratif figür hale getiren (Bunu yaparken "Kadına süslenmek caizdir!" fetvasıyla yapar) yine giymiş olduğu dar pantolon altındaki topuklu deri ayakkabılarıyla giyi-

nişin, yürüyüşün üzerindeki etkilerini kanunlaştıran (G.Simmel giyimin psikoloji ve tavır üzerinde etkili olduğunu söyler) cinsel yürüyüşün içinde olan örtülü Müslüman kadının ne kadar melezleş/tiril/diğini sokakta görürüz. Bu protipin oluşmasında dindar burjuvazinin giyim firmalarının sahipleri olan sakallı kapitalist amcaların etkileri görülmezden gelinemez.

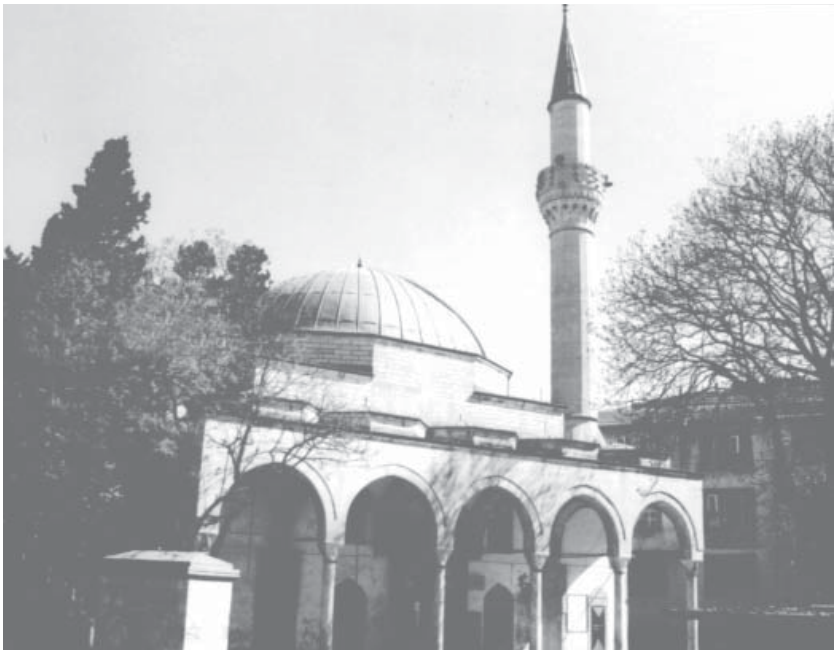

Popüler kültür ve postmodern tavırlar kasıtlı olarak yönlenlendirildiğinde İslami değerlere ve kurumlara karşı meydan okuma olarak anlaşılmalıdır. Ne yazık ki "Beyaz Müslümanlar" ya bu meydan okumayı görmüyorlar yada görmezlikten geliyorlar. "Müslüman en iyisine layıktır" anlayışı Beyaz Müslümanları lüks otomobil, şatafatlı düğünler ve toplantılara hatta 18'lik ikinci eş alma lüksüne prim vermeye götürmüştür.

"... İslami etiketle kapitalist ruhu birleştirerek bir gün Türk ekonomik establishment'ine girme, (mütevazı ve taşraya dayanan kökenleriyle "gerici" yaşam tarzları onları bundan uzak tutmuştur.) zenginleşme, savurgan tüketim alışkanlıkları sergilemek ama yine de dini kurallara ters düşmeme özlemindedirler. İçlerinde "en sosyetikler" tatillerinde deniz kıyılarındaki Kapris adlı bir otele gitmektedirler. Sakallı ve başörtülü bu burjuvazi bu otelde "caiz" aile tatili yapmakta, cinsiyet ayrımının uygulandığı plajlarda yüzmekte "İslami mayo" giymekte ve bir yandan vücut geliştirme salonlarında iş konuşurken, helal gastronomik lokantada tuzlu hesap ödemektedirler. Anekdotun (Zengin Ortodoks Yahudi dünyasında benzer durumlar) hatırlatan ötesinde dindar burjuvazinin İslamcı harekete yatırım yapmasındaki muğlaklığa dokunulmaktadır."[10]

Melezleşmeye[11]yol açan siyasi ve ekonomik konumdaki dindar burjuvazi laik sınıflarla uzlaşmacı bir tavır içinde konsensüs sağlarken yoksul Müslümanlar ekonomik sorunlarla ve dini anlayabilmekle, başörtülü kızlar üniversite ve okul kapılarında ağlamaklı bekleyip sıkıntı çekmektedirler.

Popülist yaklaşım, savurgan tüketim ve aşırı tüketim mekanlarını İslamileştirme yaklaşımı İslam'a halel getirmektedir. Bu anlamda İslam dışında bir kültüre ait olmak bir kimliğe, düşün ve eyleme, değer ve normlara sahip olmaktır. İslam kültürünü başka kültürlerle uzlaştırmaya çalışmak Friedman'ın deyimiyle *"melezleşmeyi"* sağlayacaktır.

Protestanlaştırma tehdidiyle karşı karşıya kalan İslam kültürünün küresel sistemle hegomanik güçlerin etkisiyle kolaylaştırıcı bir şekilde proje halinde toplumsal görünürlük altında içi boşaltılmaya çalışılmaktadır.

Estetik dinden koparken dinde sekülerleşmiştir. Sekülerleşmeyle birlikte görüntüye, imgeye dönüştürülen gövde olarak "suret" bir tür cinsel tüketim malı olarak bir ölümsüzlük rüyası olarak kurulmaktadır."[12]

Foucault'un "öznenin bedenini iktidarın ihlal alanı olarak" görmesi söyleminden hareket edersek sakallı kapitalistler Müslüman kadın gövdesi üzerinde tahribatta bulunmuşlar ve egemenlik kurmuşlardır. İslamcı kadının kamusal alana çıkışıyla nasıl "Bacıdan Bayana" dönüştüğünü anlatan Cihan Aktaş kitabındaki "Yeni Azizeler" makalesinde Modern kadının ölümsüzleşme isteğini tahlil ediyor. "Güzellik bir din, güzelleşmeyi ritüel bir dinin mümine ödül olacak cennet otuz yaş

Hasan Ayc›n,

civarındaki ne çok ham ne de fazla olgunlaşmış görünüşlerini sunar kadınlara..”[13]

“...Beden aracılığıyla çile. Ya da çocuksu, cinselliğin gereklerinden boşandırılmış yapıntı bir beden: Barbie..”[14]

Örtünmenin naslarından hareket etmek zamanla inanç boyutundan hem ontolojik hem epistemolojik olarak koparılmış moda söylemi içerisinde örtünmek aksesuar haline getirilmiştir. Örtü pantolonun kemeri gibi bir fenomen haline getirilmiştir. Yani F.Karabıyık Barbarasoğlu’ nun deyimiyle “takvadan imaja” dönüşüm söz konusudur. Ne yazık ki İslamcı kadınların modern kadına atfettiği marazi hastalık gördüğü moda hastalığı Müslüman kadınlarda görülmüştür. 24. 11.2002 tarihli Hürriyet’in magazin sayfasında tesettürlü kadınların burun, kulak, göğüs görünümlerinde estetik ameliyatlar için başvurulardaki fazlalığına değiniyorlar. Ayrıca bu Estetik ameliyatların İslami sermayenin hastahanelerinde yapılması onun caizliğini sağlar mı bilmiyorum. Ben olayın daha çok etik boyutunda duruyorum. Bu göstergeyle de Erol Göka’nın saptaması iyice gerçeklik kazanmıştır.

“... Madonna veya M.Jackson -Baudrillard’ın deyimiyle- “yapay, melez kültür, yeni bir ırk protez çocuk.” üretilen ve popülerleşen olarak ayrıca dinsel dünyanın figürlerinde daha fazla güncelleşip her an her yerde karşımıza çıktıkça, bir ateist fikir dalgasından daha fazla etkili olmaktadır dinin büyüsünün bozulmasında.. “[15]

Akbar S. Ahmet Madonna’nın Papa karşısındaki tartışma sonucunda Madonna’nın üstünlüğüne vurgu yapar. Ona göre İslam’a tehdit İsa’nın mirası değil veya diğer izmler değil bilakis Madonna’nınkidir./popülizm A.D/

Popülizmin Nesneleştirdiği İnsanın Özneleşmesi Sorunu

Baudrillard “şiddet ve çılgınlık” çağı diye nitelendirdiği içinde bulunduğumuz çağ insanın açmazlarını açıkça ifade eder. Ona göre İnsan modern çağın bu parçalamasından sonra dini ritüellere dönüş yapacaktır. Gellner’e göre yaşanmaya tek devam etme şansına sahip din İslam’dır. Diğer dinler (kitabi-beşeri) sekülerleşmiştir. Sekülerleşmeye tek direnç gösterebilen din İslam olmaktadır. Ona göre bu direnç her geçen gün biraz daha artacaktır. Gellner’e bunu söyleten İslam’ın otantikliği/ sahiciliğidir. Kur’an’ın direkt muhatap aldığı ve Allah’ın kendi ruhundan üflediği insan bu manada kimlik, değer, düşün ve eylemle yapılandırılabilinir. Maddi dünyanın içinde ruhsuzluğa itilen insanın bu duruma düş/ürül/mesinin sürekli olarak maddi yönüne vurgu yapılmasıdır. Şeriati insanın dualist yönüne vurgu yapmaktadır. Ona göre insanın balçık yönünden ruh yönüne yükselmesini sağlayan tevhidi anlayıştır. İnsan tevhidi anlayış sayesinde sağlıklı olarak yapılandırılması mümkündür.[16]

Özellikle modernleşme ve popülizmin getirileriyle karşı karşıya olan insan şiddet, çılgınlık içinde Baudrillard’ın deyişiyle yapay yazgıya mahkum edilmiştir. “Tarihsel dönemlerin gerçekleşme ve dönemselleştirmelerinin haklılaştırılması biçimlerini somut toplumsal kurumların varlığından çıkartan modern dönem, şimdi bizzat bu dönemselleştirmelerin ruhuna müracaat ediyor renksiz, kokusuz, sessiz bir ruha. Böylelikle bütün bir dekonstriksiyon literatürünün ortaya çıkışına tanık oluyorum. Bu ruhun gerçeklikten kazınabilmesi için, etrafındaki her şeyin yıkılması gerek.”[18]

Batı dünyasının aydınları kuşatılmış, yazgıya mahkum edilmiş insanın nesne konumundan çıkartıp tarihi alana *özne* olarak çıkaramamaktadır.

Çünkü insanlar bulunduğu zaman ve mekanda kendi kanunlarını ve psikolojilerini kendi kimlik tasavvurlarına dayandırarak yapılandıramazlar. Şeriati insanın bu kuşatılmışlığını "dört zindan" olarak nitelendirdiği Historizm/tarih, Biyolojizm/doğa, Sosyolojizm/toplum Psikolojizm/ben kavramsal zindanlarla ifadelendirir. Ona göre bu dört zindandan üçünden "bilişle" kurtulabiliriz ama daha kuşatıcı zindan olan ben zindanından sadece tevhidle kurtulabiliriz.[19]

İnsanı bu kuşatılmışlıktan kurtaran nesne konumundan alıp onu özneleştirici olan kültür *tevhidi anlayış* dolaysıyla İslam dinidir.

Sonuç

Özellikle yerli manada 28 Şubat süreci ile küresel olarak 11 Eylül sürecinde İslam kültürü kasıtlı olarak geriletiliyor. 28 Şubat süreci ile eski söylemlerini ve yaşamlarını tahlil bile etmeyen Müslümanlar 28 Şubat olgusunu! "hakikat duvarı!" olarak kendilerinde ve anlam dünyalarında içselleştirmişlerdir. Bu tıpkı Eflatun'un Mağara istiaresindeki insanların trajik durumu gibidir. Yani 28 Şubat gerçekleşinceye kadar mağarada gölgelerle oynuyorduk. 28 Şubat bizim dönüp arkamıza bakıp kendimizi ve değerlerimizin bir yanılsama olduğunu gösteren gerçeklik, kimyasının ne olduğunu bilmeyen için bir turnusol kağıdına dokundurulmuş bir element gibi hissettik kendimizi..

Bir yenilgi psikolojisi ile hareket ediyoruz ve kendimizi "hakikat duvarı" diye nitelendirdiğimiz anakronik/köksüz harekete göre tanımlamaya, ifade etmeye çalışıyoruz.

Şimdi Müslümanlar dünyevileşme tehlikesiyle karşı karşıyalar. Referanslarına (İslami değerlerine) sırt çevirdiler. Zaten öncesinde de ciddi olarak referanslarına eğilmemişdiler. Özellikle 80'li yıllardan sonra Hadislerin sahihliği, Peygamberin evlilikleri, cinlerin varlığı, sahabenin eleştirisi, Kur'ân'da neshi, tarihsellik-hermenoutik problemini, akıl- vahiy ilişkisini yorumlamaya çalışıp ced/b/elleşmişlerdir. Bu düşünümler ve gereksiz spekülasyonlar dünya görü/nü/şlerine ve zihniyetlerine de kodlanmıştır. Kapitalistçe hayatlarını eleştirenleri ise ilkel, çağdışı, radikal, Ebuzer'in sosyalistliğinden! dem vurup sosyalist İslamcılar diye yaftalayıp marjinalliğe itmeye çalışmışlardır.

"İslamcı hareket artık güçlü bir safhasında değildir. Daha dün "batılı" diye hakir gördüğü evrensel bir dilin yerine kendi özel dilini de dayatmamaktadır."[20]

Tüm bunlara bağlı olarak bu noktada asıl iş Aydın/ulemaya düşmektedir. İslam'ın evrenselliğinden hareketle tarihin akıntısına yön verecek şekilde öz kaynaklarına dönüp anlaşılması gerekir.

"İstesekde istemesekde içinde yaşadığımız çağdaş uygarlık selefimizin bildiği türden uygarlık olmadığı gibi onların medeniyetinin de bir uzantısı değildir. Her zaman gündemde tutulması gereken mesele bugün Müslümanların kendi zaaflarına göre yeni çağlarını yaşamaya, selefin eski gidişatını tamamlayacak yeni bir "yaşantı tarzını" oluşturup onda gelecek nesillere özgü "yaşantı biçimlerini" kurma konusundan kendisinden ilham alabilecekleri dipdiri bir pratik oluşturup oluşturmadıkları meselesidir. Ümmetin tarihsel deneyimi kendisine mevcut çağa ayak uydurma imkanını verebilecek onda yeni bir sayfa açmak suretiyle diriltilmesi gereken bir deneyimdir. Bu çağ selefin değil halefin çağıdır."[21] ■

Kaynakça

1) Kepel Giles, 2000, *Cihat İslamcılığın Yükseliş Ve Gerileyişi,* Doğan Yayıncılık, Shf.75
2) A.g.e. Shf.25
3) Şeriati, Ali, *Toplum Bilim Üzerine,* Bir Yayıncılık, Shf.63
4) Aktaş Cihan, *Bacıdan Bayana,* Pınar Yayıncılık, Shf.38
5) Aktay Yasin-Topçuoğlu Abdullah, *Derleme, Postmodrnizm Ve İslam, Küreselleşme Ve Oryantalizm* Bryan S. Turner, *Postmodernizm Ve Din,* Shf.45
6) Kepel, Giles, A.g.e. Shf 150
7) Erol Göka, *Üç Rockçı Kadın Ve Türkiye'nin Geleceği,* Yeniyüzyıl, 21.08.1996
8. Giles Kepel, Age. Shf. 276
10. Giles Kepel, Age. Shf. 394
11. Aktay Yasin-Topçuoğlu Abdullah, Shf. 101.
12. Cihan Aktaş, Age. Shf. 93
13. Cihan Aktaş, Age. Shf 95
14. Cihan Aktaş, Age. Shf 97
15. Aktay Yasin-Topçuoğlu Abdullah, Shf. 21
16. Akbar S. Ahmed, *Post-Modernizm Ve İslam.*
17. Şeriati Ali, *İnsan*, Fecr Yayınları.
18. Aktay Yasin- Topçuoğlu Abdullah Age.
19. Şeriati Ali, *İnsanın Dört Zindanı.*
20. Giles Kepel, Age. Shf. 413
21. El-Cabiri Muhammed, *Arap-İslam Kültürünün Yeniden Yapılandırılması,* Kitabevi Yay.

TUTANAK -V

USÛL VE ÜSLÛB SORUNU

VAHDETTİN IŞIK

Değerli okuyucular !

Bu yazımızda, "Müslümanlar olarak, neden genellikle konjonktürün dalgaları üzerinde geziniyoruz? Niye kendimize has ölçülerimiz yok bizim? Daha doğru ve itidalli bir ifadeyle kendimize has ölçülerimiz niye bu kadar az?" sorularından kalkarak, bazı mülahazalarda bulunacağız inşallah.

Dostlar !

Bir "duruşu/vaziyet alışı, bir fikri" bekleyen önemli tehlikelerden ikisine işaret etmek istiyorum. Çünkü bu iki şey bir fikri, bir oluşu kendi maksadının dışında işler görmeye icbar eder.

Nedir bu iki tehlike?

Birinci tehlike, bir fikri/bir vaziyet alışı var kılan, vücuda getiren esas saik ne ise, o saike meşruiyetini veren ana kaynağı esas alan bir "terkip" yerine, "moda" olan egemen paradigmaya göre tutum belirlemektir.

Ki; bu durumda moda olan fikir, moda olan kavramlar, sizin de "hatt-ı hareketiniz"i belirleyecektir. Böyle olunca da niyetlendiğiniz ve sa'y u gayretlerinizin neticesinde varmayı umduğunuz yer ile fiilen vardığınız yer hiç de aynı olmayacaktır. Unsurlara takılmak, proje sahibi olmamak tam da bu halde olmayı ifade eder.

İkinci tehlike ise, "üslûb" olarak bizatihi kendi maksadınızı hasıl edecek bir "terkib"den meşruiyetini alan bir "hatt-ı hareket", yerine pragmatik gereklerle "eyyamcı"/oportünist bir tutum sergilemektir.

Ki; üslûbunuz bu durumda da sizi siz yapan/sizin "başkaları"ndan ayrı bir hal üzere olmanızın gerekçesini oluşturan, yani sizi "özgün" kılan terkibinizden farklı bir "hâl" ve "hat" üzere olmanız sonucuna götürecektir.

İsmi ile müsemma bir hal'den kopmak tam da bu demektir.

Evet Dostlar !

Gelelim yakıcı soru(nu)muza:

Neden "terkibimizi" ve *"usûlümüzü/üslûbumuzu" egemen paradigmaya "uyumlu kılma" gayretkeşliğine düşüyoruz?*

Değerli okuyucular !

Abdulkerim Süruş'un *"Hangi Evrende Yaşıyoruz"* adlı bir çalışması vardır. O çalışmada dikkatimi çeken önemli bir tesbiti vardı Süruş'un ;

Süruş diyor ki; *"Siz kendinizi boş görürseniz, başkasını o boşluğu doldurmaya çağırmış olursunuz."*

Bence sorumuzun cevabı büyük ölçüde, bu tesbitte saklı.

Evet, "terkibimizi" ve "usûlümüzü ve üslûbumuzu" neden egemen paradigmaya "uyumlu kılma" gayretkeşliğine düşüyoruz?

Çünkü biz kendimizi boş görüyoruz ve bu boşluğu da "egemen ve evrensel" olan ile doldurmak en anlaşılabilir, en kolay ve en uyumlu çözüm gibi görünüyor da ondan!...

Dostlar! Bu anlaşılabilir bir durumdur lakin, 'bu tutum doğru bir tutum mudur?' 'Biraz da bunu irdelemek istiyorum.

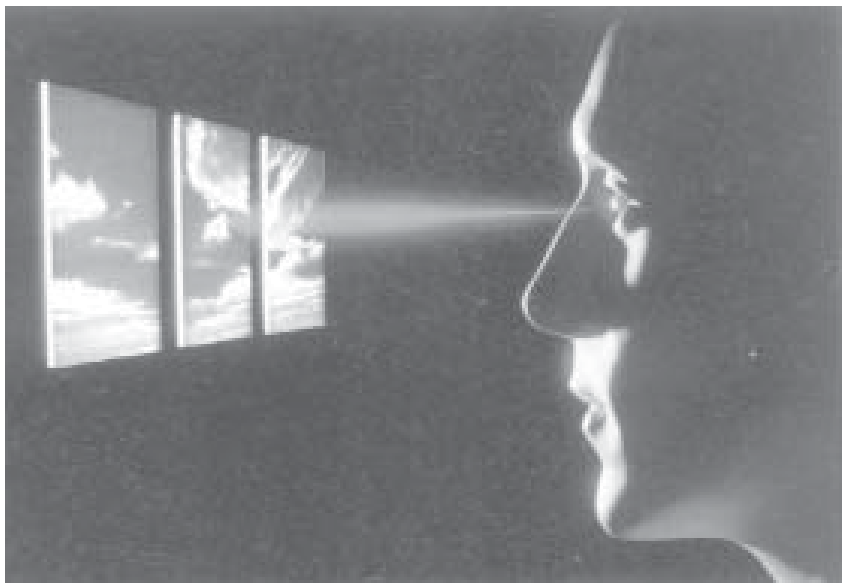

Önce, "neden kendimizi boş görüyoruz?" sorusuyla başlayalım.

Gerçekten bizi kendimiz yaptığına inandığımız şeyler "terkip" oluşturmaya mı yetmiyor?

"Terkib"in ne olduğunu mu tam bilmiyoruz? Terkib'i oluşturacak "unsurlar"ı Nasıl bir araya getireceğimizi mi bir türlü kararlaştıramıyoruz/ kestiremiyoruz.

Tabii ki her bir soruya vereceğimiz cevaba göre farklı bir "vaziyet alış" sergilemek durumunda kalacağız.

Mesela, terkibin ne olduğunu ve hangi unsurlardan meydana geldiğini bilmiyorsak iş, bizi biz yapan terkibin ne olduğunu araştırmak olacaktır ve unsurları devşirmek önceliğine göre hareket edeceğizdir.

- Terkibi biliyorsak bu kez terkibi oluşturan unsurların hal-i hazırda bizde var olup olmadığını tesbit ettikten sonra işimiz, unsurları nerelerde ise oralarda devşirmeye göre şekillenecektir.

- Yahut başka varsayımlardan başka arayışları iş edinmek gerekebilir.

Her hal-ü kârda bence önemli olan hususlar şunlardır:

1- Soruyu bizzat biz soruyor olmalıyız. Veya soru başkalarınca soruluyor ise, bizce bu soru sorulmaya müstehak mıdır, değil midir, bunun kararını bizzat biz vermeliyiz.

2- Bizi biz yapan "usûl ve üslûb"u mutlaka "bizzat biz" tercih etmeliyiz.

3- Her hâl u kârda "ahlaki bir duruş"a sadakat göstermeliyiz. Yani önceki yazılarımızdaki ifadelerle söylersek, ahlâklı olmanın asgari üç gerekliliğine riayet etmeliyiz.

1- Tutarlı olmak.

2- Önermelerimizin ve davranışlarımızın meşruiyetini kendimizi nisbet ettiğimiz kaynak'tan alması.

3- Sahici/gerçekçi bir zeminde duruyor olmak.

Dostlar !

Çokça tekrar ettiğimin farkındayım ama "ahlaki bir duruş" olmadıktan sonra yapılan her şey beyhûdedir; bu hassasiyetime verin tekrarları.

4- İlle de biz keşfetmeliyiz ama ilk kez biz keşfetmek zorunda değiliz. Zaten bu imkânlı da görünmüyor bana. O yüzden bizlerle aynı kaygıları taşıyan insanların -hassaten Müslümanları kastediyorum- tecrübelerinden yararlanmalıyız. Çünkü verili dünyanın bizi teslim almasını engellemenin en önemli imkanlarından birisi yaşadığımız tarihe yer yer dışarıdan bakmaktır. Ki; o da hem tarihi tecrübelerden haberdar olmakla hem de şimdinin dünyasında yaşanan farklı tecrübelerden haberdar olmakla mümkündür. Bu yüzden yüzümüzü bir yandan tarihe bir yandan da bugün yaşanan farklı tecrübelere dönmemiz gerekir.

Değerli dostlar!

Sorularımızı bir daha hatırlayalım:

Birinci olarak "neden 'terkibimiz' ve 'usûlümüzü/üslûbumuzu' egemen paradigmaya 'uyumlu kılma gayretkeşliği'ne düşüyoruz? diye sorduk.

Ve Süruş'un "Siz kendinizi boş görürseniz, başkalarını bu boşluğu doldurmaya çağırırsınız." sözünden hareketle, sorumuzun cevabının büyük ölçüde bu tesbitle saklı olduğunu söyledik.

İkinci olarak da; "neden kendimizi boş görüyoruz?" diye sormuştuk.

Dostlar! Öncelikle şunu belirtmeliyim: Hiçbir sosyal ve/yahut psikolojik olgu bir/tek sebebe bağlı olarak vücud bulmaz. Bu olguların oluşumunu etkileyen bir çok unsur olabilir. Hatta, bu unsurların bir kısmı bizim kudretimizi aşan bir çerçeveden de beslenebilir.

Bu durumda bu soruları sormanın maksadı nedir?

Maksat olguyu bağlamına uygun olarak tesbit ederek, vaziyetini ona göre taNZiM etmektir. Mesela, olağan olan yahut dolaylı olarak kudretimizin yettiği şeyleri tesbit etmek sorumluluklarımızın alanını belirlemeye, bu kategorinin dışındaki haller ise, durumumuzu daha kökten bir şekilde gözden geçirmeye yol açar.

O yüzden, neden kendimizi boş görüyoruz? sorusunu biraz daha tanıdık bir hale dönüştürmek sanırım konuşmamızı rahatlatacaktır.

Hani yaygın bir lakırdı vardır: "*Biz adam olamayız abi!"* Buna göre soruyu farklı bir şekilde yineliyorum: **Bizden adam olmaz mı gerçekten?**

"Bizden adam olmaz" sözü bir yanıyla *"yenilgi psikolojisi"*nin tescilidir ama, bir başka yanıyla da bu duruma kahredişin, iğneyi kendine batırmanın, bu hale düşmeye müstehak olduğunu teslim etmenin işaretidir.

"Kızını dövmeyen, dizini döver" diye bir özdeyiş vardır. Yanlış yapan, öfkelenmeye yol açan kişiye tepki göstermesinin maksadı hasıl etmeyeceğini düşünen kişi, öfkesini kendisine yansıtır. İşte meşhur lakırdı bu durumu tanımlayan bir muhteva içeriyor.

Bu tepki eğer "mustazaf zalim"lerin haline dönüşmezse bir ölçüde sağlıklı bir halin imkanlı olduğunun işaretidir. Yeter ki, "hırsızın hiç mi suçu yok" demeyi gerektirecek kadar uyanık olunsun ve bir hedef kaymasına düşülmesin.

Değerli dostlar!

Kahretme hali bir kabullenmeyişin işaretidir ama aynı zamanda bir de *"çözüm üretememe"*nin neticesidir. Var olan durumu içine sindiremeyen, bu hale düşmesine yol açanlardan hesap sorma kudretini kaybetmiş ama umut kesmemiş insanın psikolojik halidir kahretme. Bu hal çok da sağlıklı bir hal değil elbet ancak vurgulamalıyız ki ölümcül bir durum da değil.

Ben içinde bulunduğumuz toplumun halini büyük ölçüde böyle görüyorum.

Sözünü ettiğimiz *"kendini boş görme"* hali de bir *"kendisi kalmaktan vazgeçiş"* halidir.

Gelelim ***"Neden Kendimizi Boş Görüyoruz"*** meselesine:

Kanaatimce, Müslümanlar olarak kendimizi çok da boş görmüyoruz; lakin kendimizi çok dolu görmediğimiz de kesin.

Gerçekten çok dolu değiliz. Bunu teslim edelim!...

Yani, kendimizden emin olduğumuz hallerimiz var, özgüvenimizi yitirdiğimiz yanlarımız var.

Bence esas sorun, belki de çözüm, iki noktada odaklanıyor.

1- Kendimiz olarak (Müslüman olarak) kalıp kalmama hususunda tercih'te bulunma.

2- Müslüman olma ve Müslüman kalmanın nasıl mümkün olacağını, bugünkü hal ve şartlarda, cevaplayabilme.

Yazımızın başındaki soru şuydu:

- Bugün Müslüman olarak neden genellikle konjonktürün dalgaları üzerinde geziniyoruz. Ve niye kendimize has ölçülerimiz bu kadar az?

Dostlar!

Bu sorular sizce de anlamlı sorularsa buradan kalkarak kimi tespitler yapabiliriz artık.

Birinci tespitimiz; Müslümanlar olarak nasıl Müslüman kalırız ve nasıl daha iyi Müslüman oluruz sorusuna verdiğimiz cevaplar **tarihsel bir süreklilikten** beslenmiyor demektir. Çünkü bu kadar dalgalanma "ancak eyyamcı bir tutumla" mümkündür.

İkinci olarak; eklektik (yani biraz kendimizden biraz başkalarından) bir terkip/ paradigma ile halimizi tanzim ediyoruz.

Son zamanlarda yaşanan "tesettür" tartışmaları bile bunu yansıtıyor.

Ben Kur'ân'ı anlama usulümüzden tarih algımıza, terbiye anlayışı ve usulümüzden aile öngörümüze, estetik ölçülerimizden örgütlenmeye dair kurgumuza kadar her alanda bu "eklektik" halin karmaşasını yaşadığımızı düşünüyorum.

Ne yapacağız öyleyse?

Bu soruya verilecek cevabın netlik kazanması

için üç soru soracağım. Ve bu üç soruya vereceğimiz cevap bizim yönümüzü tayin edecek. Çünkü bu cevaplar bizim arayışımızın;

1- Maksatlarını ve muhtevasını,

2- Arayışın doğru yerde yapılıp yapılmadığını,

3- Usulümüzün maksadı hasıl etmeye elverişli olup olmadığını açığa çıkaracaktır.

Maksat ve muhtevayı açığa çıkaracak soru, "NE ARIYORUZ?" sorusudur ki, biz bu soruya cevap oluşturmada katkı sadedinde bazı mülahazalarda bulunmuştuk.

Arayışın doğru yerde yapılıp yapılmadığını açığa çıkaracak soru, "NEREDE ARIYORUZ?" sorusudur ki, biz bu konuya da değinmiştik.

"NASIL arıyoruz?" sorusuna verilecek cevap da usûlümüz ve 'üslûbumuz maksadımızı hasıl etmeye elverişli midir, değil midir?' meselesine bir açıklık getirecektir.

Dostlar !

Konuşmamızın başında bir vaziyet alışı, bir fikri bekleyen iki önemli tehlikeye işaret ederek, demiştik ki, bbu iki şey; bir fikri/ bir duruşu kendi maksadının dışında işlevler görmeye icbar eder. Yani sizin maksadınız farz-ı muhal sistemin ifsadına **"karşı bir tahkimat"** oluşturmakken yaptınız şeyler sizin "çözülmeye" uğramanıza yol açabilir.

O iki şeyden /iki tehlikeden birincisi, sizin fikriyatınıza/vaziyetinize meşruiyet veren ana kaynağı esas alan bir terkip/ proje yerine moda olan egemen paradigmaya göre tutum belirlemektir.

Eğer durum böyleyse, namaz kıldığınız halde, tesettürlü olduğunuz halde, İslami ideallerle koşturup durduğunuz halde bir bakarsınız ki, maksadım hasıl olmamış. Daha iyi Müslüman olamamışım. Sistemin ifsad üreten çarkına çomak sokmaya yaramamış yapıp ettiklerim. Çünkü terkip özgün değilse, unsurların tek tek size aitmiş gibi görünmesi maksadı hasıl etmez.

İkinci tehlike de; üslubunuz ve usulünüz özgün bir terkibe göre oluşmamışsa yüzer-gezer bir tutumla bugün yanlış bulduğunuz bir tarzı yarın benimsemek, bugün hain bulduklarınızın haline yarın onay vermek durumunda kalabilirsiniz. Pragmatizm (faydacılık) ve Oportünizm (eyyamcılık) bir yaşama biçimidir. Bir kez elinizi verirseniz kolunuzu alamazsınız.

Mesela, yalan söyleyerek, dedikodu yaparak insanları bir şeyi kabule ikna edebilirsiniz ama bu usul sizin ahlakınızı bozar. O insanın kabulünün gerekçelerini ise şaibeli kılar.

Gelelim üçüncü soru/nu/muza:

"NASIL arıyoruz?"

Bir kere bazı şeyleri peşinen belirterek cevabımı vermeye çalışayım:

- Bir önkabulü, bir tarihsel yahut modern inanışı onaylamayı/ tahkim etmeyi hedefleyen bir arayış tarzı müslümanın tarzı olmamalıdır; bu bir;

Bir önkabulü reddetmeyi / tahkir etmeyi önceleyen bir arayış tarzı da bizim tarzımız olmamalıdır; bu da iki…

Yani *'bir şey ne ise o'*nu, olduğu gibi teSBiT'i esas olan bir maksatla ve bu maksadı hasıl edecek bir usul ve üslub'la arayışımızı sürdürmeliyiz.

Aksi halde,

- Ya tarihsel bir kabulle, bugünü bağlamında anlamayı beceremeyeceğiz.

- Ya da bugünkü verileri esas alan bir zihinle, egemen söylemin dümen suyuna takılıp gideceğiz.

Üstelik her iki durumda da *"birilerinin aklı"* ile kendi hayatımızı taNZiM etmek gibi şahsiyet problemleriyle boğuşacağız; bu da cenabı!

O halde çözüm ne ?

Bir bütün olarak çözüm usûlünden bahsetmek yerine, yinelemeyi göze alarak çözüm usûlünde "olmazsa olmaz"ların altını çizerek, yazıyı bitireceğim.

1- Soruyu **'bizzat biz sormalıyız'**. Veya başkalarınca soruluyor ise, bizce bu soru sorulmaya müstehak soru mudur değil midir, bunun kararını bizzat biz vermeliyiz.

2- Biz'i biz yapan "usûl ve üslûb"u mutlaka *bizzat biz tercih* etmeliyiz."

3- Her hâl u kârda "ahlaki bir duruş"a sadakat göstermeliyiz.

4- İlk kez biz keşfetmek zorunda değiliz. İlle de biz keşfetmeliyiz. Ama bu yüzden yüzümüzü hem tarihe hem de bugün yaşanan farklı tecrübelere dönmemiz gerekir.

İstişare budur; ve's-Selam.

KİMLİĞİMİZ VE KİŞİLİĞİMİZ

AHMET CEMİL ERTUNÇ

İnsana dair pek çok tanım yapılmıştır. Bunların içerisinde, insanın *düşünen bir canlı*, *ekonomik bir canlı* veya *siyasal bir canlı* olduğunu ifade eden tanımlar en popüler olanlardır. Listeyi daha da uzatmak mümkün. Listede yer alan tanımlardan birisi de, insanın *sembol kullanan bir canlı* oluşuyla ilgilidir. Bu, üzerinde durmayı gerektiren önemli bir tanımdır. Çünkü, sembol kullanabilme özelliği, insanı diğer canlılardan ayırıp üstün kılmasının yanı sıra, bir çok durumda da onu herhangi bir canlıdan aşağılara çekip, niteliksileştirme ve hatta değersizleştirme işlevini yerine getirmektedir.

Öncelikle, kısaca da olsa, sembol kullanma yeteneğinin insana kazandırdıkları üzerinde duralım. Söz konusu tanımın dile getirdiği üzere, insan semboller kullanan; varlığını, kişiliğini, biyolojik ve psikolojik özelliklerini, isteklerini, beklentilerini, inancını, hayat tarzını, dinini, ideolojisini sembollerle ifade edebilen bir varlıktır. Tüm bu özelliklerini ifade etmek için kullandığı semboller ise pek çoktur. Giysi, bunlardan birisidir. İnsan, elbette ki, öncelikle fiziksel ortamın olumsuz etkilerinden korunmak için giyinmek zorundadır. Fakat insan sadece fiziksel ortamın olumsuz etkilerinden korunmak için giyinmez. Hatta daha da çok, kimliğini ifade etmek için giyinir. Onun için giysisinin biçimi, rengi, aksesuarı kimlik ve kişiliğinin ifadesi olarak anlam kazanır. İnsan giysisi aracılığıyla cinsiyetini, etnik veya kültürel aidiyetini, dinini, ideolojisini, dünya görüşünü, felsefesini, siyasal sisteme ilişkin bakış tarzını, sosyoekonomik konumunu vs ifade eder. Kıyafetiyle kendisini diğer bireylere göre konumlandırır, başkalarının da bu konumuna göre davranmalarını, tutum ve tavır takınmalarını bekler. Tabi ki tüm bunları derken, modernizmin tüm dünyaya dayattığı ve gittikçe yaygınlık kazanan popüler kültürün, giysilerin dilini zayıfladığını ve hatta sadece birkaç unsurun kaldığını hatırdan çıkarmamak gerekiyor. Buradaki, elbisenin sembol oluşuyla ilgili tespit, daha çok geleneksel uygulamalar açısından geçerlidir.

Giysi sadece *örtünme* aracı olmadığı, daha çok sembolik bir anlam ifade ettiği içindir ki, bir çok zaman kolaylıkla bireysel veya toplumsal gerilimlerin, sıkıntıların, çatışmaların, hatta ölüme kadar uzanan husumetlerin nedeni olabilmiş ve olmaya da devam etmektedir. Bu konuda tarihimizdeki fes-şapka kavgası çok önemli bir örnektir. Biliyoruz ki, sonunda idama varan gerilimlerin nedeni fesin terk edilip- terk edilmemesi, şapkanın giyilip-giyilmemesi biçiminde şekillenen bir *başlık değişimi* davası değil, o günün dünyasında fesin sembolize ettiği hayat tarzının, inancın, dünya görüşünün terk edilip-terk edilmemesi; şapkanın temsil ettiği hayat tarzının, inancın, dünya görüşünün kabul edilip-edilmemesi davasıydı. Bu şapka giyinmeyeceğini söyleyip, gerektiğinde idam sehpasına gidenler için de böyleydi; şapkayı zorla giydirmeye çalışan ve bu uğurda İstiklal mahkemelerini devreye sokan, idam sehpaları kuranlar için de.

Kavga başlık kavgası değil, zihniyet kavgasıydı, dünya görüşü kavgasıydı.

Esasında kıyafetin kapsamlı ve derinlikli bir sembol oluşu hakkında örnek bulmak için tarihin sayfalarını karıştırmaya gerek yoktur. Bugün Türkiye'de başörtüsü ile ilgili yaşananlar, konunun en canlı örneğini teşkil etmektedir. Bazen, karşı tarafın *sığlığını* veya *bağnazlığını* ifade etmek için hem mensupları ve hem de karşıtları tarafından dile getirilen ve esasen gerçeği dile getirmeyen *bir metrekarelik bez için direnildiği* söylemlerini bir yana bırakarak ifade edecek olursak, başörtüsü bir dini, bir hayat tarzını, bir dünya görüşünü sembolize ediyor. Bu sahipleri için de böyle, karşıtları için de böyle. Her iki taraf için de önemli olan *bir metrekarelik bez*in kendisi değil, sembolize ettiği şeydir. Böyle olduğu içindir ki, başörtüsünün sembolize ettiği şey değişecek olsa; bir dini, hayat tarzını terk edecek olsa, karşıtları için problemin kolaylıkla sona ereceği açıktır. Örneğin sadece günlük modanın gerektirdiği bir aksesuar olsa, onun çevresinde yürütülen kavgaların hiç birisi kalmayacağı kesindir. Zaten bu nedenle başörtüsü takan hizmetçiye, temizlik görevlisine, işçiye müdahil olmayanlar; örneğin yüksek öğrenimli bayanların baş örtüsüne şiddetle karşı çıkıyorlar. Çünkü hizmetçinin başörtüsü sadece kültürel bir sembolken ve daha çok bir alışkanlığın gereği iken; yüksek öğrenimli kişinin başörtüsü bir dini, hayat tarzını, hayat tarzına ilişkin tercihte bulunabilen bilinci, neye niçin taraftar veya karşıt olduğunu bilen bir iradeyi sembolize ediyor. İşte başörtüsünün muhalifleri bunu kabul edemiyorlar. Çünkü bu bilincin, bu iradenin temelini oluşturan dinle kavgaları var.

Bu yazının amacı başörtüsü ekseninde bazı tespitlerde bulunmak değildir. Bu örneği asıl üzerinde durulması arzulanan konunun somut bir örneği olarak zikretme ihtiyacı hissedilmiştir. Asıl üzerinde durulacak konuya gelince, bununla ilgili olmak üzere giysiye göre daha soyut bir sembole geçmek gerekiyor. Bu sahip olduğumuz bireysel ve kolektif isimlerdir. Önce bireysel isimlerimiz üzerinde duralım. Yani *Ahmet, Ali, Ayşe, Fatma* oluşumuz üzerinde. İnsan olarak her birimiz bir isme sahibiz ve bu isimler birer semboldür. Hiç birimiz ismimizi, örneğin T.C. kimlik numarası veya vergi müellifi numarasında olduğu gibi sadece bir grup insan içinde bir birey olduğumuzu gösteren araç olarak değerlendirmeyiz. Elbette ki isimlerimiz bir birey olarak diğer insanlar içindeki varlığımızın tanıklığını yaparlar. Ama daha da fazlasını yaparlar. Asıl önemli olan da budur. Eğer isimlerimiz sadece bizim biyolojik varlığımızın işaretleri olsaydı, o zaman her birimiz herhangi bir sesi, kelimeyi veya kavramı isim olarak seçmekte hiç zorlanmazdık. Ama öyle değil işte. Örneğin müslümanlardan hiç kimse isminin *Cristin* veya *Devid* olmasını istemez. Yine aynı şekilde hiçbir bayan - sanırım- isminin *Ahmet* veya *Davut*, yine hiçbir erkekte isminin *Ayşe* veya *Fatma* olmasını istemez. Bu basit örnek bile bireysel isimlerimizin ne kadar kapsamlı ve derinlikli bir sembol olduğunu, değer ve anlam yüklü olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu önemi nedeniyledir ki din ve hatta cinsiyet değiştirenlerin ilk yaptıkları işlerden birisi isimlerini değiştirmek şeklinde gelişmektedir. Ayrıca, İslam'da ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili sorumluluklarından birisinin, çocuklarına seçecekleri isimle ilgili olması dikkat çekicidir. Elbette ki çocuğa seçilecek ismin iyi olması şartı, telaffuzu kolay, kulağa hoş gelen bir sese sahip ismin seçilmesi anlamında değil, sembolize ettiği şeyle bağlantılıdır. İnsanların çocuklarına veya kendilerine *Güneşin kulu* anlamına gelen *Abduşşems* veya *Uzzanın kulu* anlamına gelen *Abduluzza* ismini seçtikleri bir toplumda, Allah Resulünün müslümanlardan çocukları için *Abdurrahman*, *Abdullah* isimlerini seçmelerini istemesinin, basit bir tavsiye veya tercih olmadığı açıktır.

Kolektif isimlerimize, yani toplumsal aidiyetimizi ifade eden isimlerimize gelince; bunların sayısı aidiyetlerimizin sayısı kadardır. Bu nedenle herkes yığınla kolektif isme sahiptir. Bunlar doğrudan cinsiyetimizi, etnik kökenimizi, dinimizi, ideolojimizi, siyasal tercihimizi vb. ifade eden isimlerdir; *bayan-erkek, Arap-Türk-Kürt, Müslüman-Hıristiyan* örneklerinde olduğu gibi. Ve bütün bu isimler, ister bireysel isterse kolektif olsun, *kim* olduğumuzun ifadeleridirler. Bir değerler sisteminin, varlıklar grubunun, toplumsal yapının, dünya görüşünün, dinin mensubu olduğumuza işaret ederler.

Sembollerin sayılarını artırmak daha da müm-

kün. Ama buradaki dile getirilmesi arzulanan konu itibarıyla daha başka örneğe gerek yok. Dile getirdiğimiz iki özelliklerden hareketle tespitlerimiz dikkate alındığında, bu semboller, sembolize ettikleri özelliklerin konsantre ifadeleri olduğu için, insanlar arası iletişimi kolaylaştıran araçlardır; işlevseldirler, gereklidirler. Fakat tabi ki *araç*, yani sembol olmaları şartıyla. Ama *amaca* dönüşürlerse, sembol olmaktan çıkıp başlı başına bir amaç haline gelirlerse önemli bir problem açığa çıktı demektir. Bunu örneklerimizden başörtüsü üzerinde açıklayacak olursak; başörtüsünü amaca dönüştürüp, sadece başörtülü olmayı yeterli bulan ve başka şeylerin dikkate almayanlarda, dolayısıyla başörtüsünü bir şeylerin teminatı olmaktan uzaklaştıranlarda karşılaşılan çarpık davranışlar, hal ve hareketler dikkat çekicidir. Böylesi durumlarda kişinin hal ve hareketleri ile başörtüsünün sembolize etmesi gereken ilke ve davranışlar çatıştığı ve başörtüsü sadece *bir metrekarelik bez*'e dönüştüğü görülmektedir. Bu durumu isim örneği üzerinde daha ayrıntılı olarak ele almakta fayda var. Bu bağlamda *Müslüman* ismini dikkate alabiliriz.

Müslüman bir isimdir, fakat çok önemli bir isimdir. Çünkü dünyamızı ve ahiretimizi, kişiliğimizi ve onurumuzu, hayat tarzımızı, kimliğimizi, hal ve hareketlerimizin genel niteliğini, davranış tarzlarımızı, tercihlerimizi, istek ve arzularımızı sembolize etmektedir. Bu ismi kabul eden kişi tüm bunları kabulleniyor ve gereklerini yerine getirmenin çabasını yürütüyor demektir. Fakat bir isim olarak *müslüman* terimi, sembolize ettiği şeylerin teminatı olmaktan çıkarılıp bir gayeye dönüşürse; yani sadece bu ismi taşıyor olmak yeterli bulunmaya başlanırsa işte o zaman, en azından o birey için, felaket başlıyor, kendisini sahte bir dünyanın, sonu hüsran olan bir gidişatın müebbet mahkumu kılıyor demektir. Böyle bir şey olmuş mudur? Oluyor mudur? Bu sorunun cevabını herkes kendisine veya çevresine bakarak bizzat kendisi versin. Ama burada, bir çok kez karşılaştığım ve bir çok kimsenin de karşılaştığına emin olduğum tipik bir örneği hatırlatmak istiyorum. Çokça duyulmuştur; bir ortamda, eğer biraz da olsa İslam'ı bildiğiniz, bu konuda söyleyecek bir şeyleriniz olduğu anlaşılmışsa, şu tür bir soruyla karşınıza çıkanlar olabilmektedir: *Elhamdülillah müslümanız. Müslüman anne-babanın çocuklarıyız. Günahlarımız nedeniyle cehenneme gidip birazcık yanacak olsak bile sonuçta cennete gideceğiz. Ama peki bu Hintlilerin veya Fransızların günahı ne? Eğer onlar da müslüman anne ve babadan doğsalardı müslüman olur ve cehennemden kurtulurlardı. Neden böyle oluyor?* Bu, toplumumuzda yaygın bir zihniyetin önemli tezahürlerinden birisidir. Araç olan ismin nasıl amaca dönüştürüldüğünü gösteren önemli bir durumdur. Bu soruda o kişi, kurguladığı bir anlayışı mutlak doğru kabul edip tespit ettiği bir çarpıklığın hesabını sormaktadır. Üstelik bu çarpıklığı kendi anlayış ve inancında göreceğine, Allah'a atfederek bunu yapmaktadır. Acizane, bu gibi durumlar için cevap vermenizi kolaylaştıracak küçük bir hatırlatmada bulunmak istiyorum. Bu aynı zamanda isimlerin nasıl aldatıcı olabileceğinin, yoldan çıkılmış olmasına rağmen hala yolda olunduğu kanaatini oluşturmaya devam edeciğinin görünmesine imkan sağlayacak bir ölçüdür. Lütfen cevap

verme gayretine girmeden önce, soruyu sorana bakın ve o kişinin cehennemlik olduğuna emin olduğu Budist Hintliden, Hıristiyan Fransız'dan farkının ne olduğunu görmeye çalışın. Daha doğrusu kendisinde cenneti garantilemiş olma duygusunu kazandıran özelliklerinin neler olduğunu görmeye çalışın. Çoğu zaman kolaylıkla anlaşılacaktır ki problem o kişinin kendisindedir. O kişi açıkça ifade etmese bile kendisini Budist Hindistanlıdan veya Hıristiyan Fransız'dan farklı görmemekte, ama sırf *Ahmet, Ayşe* gibi özel bir ismi veya *müslüman* gibi genel isme sahip olması nedeniyle kendisini cennetlik kabul ettiğinden, *benden farksız olan Hintlinin ve Fransız'ın günahı ne?* diye sormaktadır. Tutarlı görünen bir soru, ama yanlış kurgulanmış anlayışın üzerinde şekillendiği için elbette ki haklılık payı olmayan bir soru. Öncelikle kurguyu bozmak ve o kişinin şunu anlamasını sağlamak gerekiyor; salt isimler veya müslüman anne ve babadan doğmak veya hacca gitmiş bir dedenin torunu olmak kişinin *müslümanlığı* için yeterli değildir; ölçü hiç değildir. İşte sonu hüsran olan aldanış ile, sembollerin amaç haline gelmesiyle sahip olunacak çarpıklıkla bunları kastediyorum. Bu bir örnek bile, bazen veya belki de çoğu zaman isimlerin nasıl tuzak olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Semboller araç olmaktan amaç olmaya geçtikleri anda, en korkunç tuzağa dönüşüvermektedirler. Bu nedenledir ki, insanları inançları ve gidişatları konusunda uyarmak, korkutmak ve müjdelemek için lütfedilen yüce Kura'nın, kendilerini Allah'ın sevgili kulları kabul edenleri *Öyleyse günahlarınızdan dolayı size niçin azap ediyor? (Maide, 5:18)* diye eleştirmesi son derece manidardır.

Evet, önemli olan isim değil, o ismin ifade ettiği özellikler ve niteliklerdir. Böyle olduğu içindir ki, insanlar, Risalet sürecinde ve özellikle de ilk yıllarda öncelikle isimlere değil, niteliklere davet edilmişlerdir. Bu açıdan risaletin ilk yıllarında isimlerin, örneğin müslüman-kafir isimlerinin özellikle gündeme gelmeyişi, ön plana çıkarılmayışı dikkat çekicidir. İnsanların safları isimleriyle değil, özellikleriyle ayrılmıştır. Risaletin ilk yıllarda vahyolunan ayetler incelendiğinde insanların iki safa ayrılarak tanımladığı görülmektedir. Taraflardan birisini *sorumluluğunun bilincinde, hakikati onaylayan; Allah'a karşı sevgi ve saygısı nedeniyle bir yanlışlık yapmaktan çekinen; hakikate uymakta samimiyet gösterip ahlâkını yüksek kılan; kendini her türlü yanlıştan, kusurlardan arındırmaya çalışan; hâl ve davranışlarında, tutum ve tavırlarında dengeli; iyiliklere, nimetlere müteşekkir, mevcut olumlu, doğru özelliklerini koruma konusunda dirençli her türlü kötü huy ve davranışlardan uzak duran...* kimseler oluştururken; diğer tarafı ise hakikate/doğruya/güzel ahlâka *uzak duran, sırt dönen, yüz çeviren;* hakikat konusunda *kuşkucu, kararsız, kendisini sorumlu kabul etmeyen, azgın, hayasız, hakikati yalanlayan, iyilik ve nimetlere karşı nankör, büyüklenen, kibirli, günahkâr, dedikoducu fitne ve fesatçı, menfaatperest suçlu, zalim, fasık, şımarık, cimri, müsrif, küstah, hoyrat, saldırgan, taşkın, boş işlerle uğraşmayı seven, insanları aşağılayan, yetime, fakire, yardımcı olmayan, hayra engel olan ...* kimseler oluşturmaktadır. Kuranın çağrısı, Resulün daveti birinci tarafta yer almaya, ikinci taraftan uzak

durmayadır. Risaletin bu ilk zamanlarında tarafların isimleri ön planda değildir; isimler kayda değer bir önem ifade etmemektedir. Risaletin daha sonraki yıllarında, birinci gruptaki özelliklere sahip olanlara *müslüman*, ikinci gruptaki özelliklere sahip olanlara ise bazı nüanslarıyla *kafir*, *müşrik* veya *münafık* isimleri verilmiştir. Sürecin yöntemi son derece basit ve açıktır: Öncelikle isimlerin sembolize edecekleri özellikler ayrıntılı bir şekilde ortaya konmuş, sonra isimleri verilmiştir. Böylelikle, kişiler müslüman olurken sadece isim değişikliği yapmayacaklarını ve hatta bunun önemli olmadığını bilir kılınmışlar, müslüman olmakla neleri kabul etmeleri ve etmemeleri, nasıl olmaları ve olmamaları, ne yapmaları ve yapmamaları gerektiği son derece açık şekilde sunulup, tarihsel örnekleriyle de gösterilmiştir.

Hidayet rehberi Kurân için önemli olan isimler değil, neye inanıldığı, nasıl olunduğu ve ne yapıldığıdır. Bütün ayetler bunun tanıklığını yaparlar. Bu açıdan, davetin ilk günlerinde vahyolunan bir ayet önemli ve dikkat çekicidir: Müddesir süresinde yer alan bir ayette cehennemde cezalandırılan insanlarla, onlara gözcülük yapan melekler arasında geçecek bir konuşma nakledilir. Melekler o cezalandırılanlara *Sizi şu yakıcı ateşe (cehenneme) sokan nedir?* diye sorarlar. O kimseler bu soruya cevap verirken *Biz kafirdik, müşriktir veya münafıktık da onun için cezalandırılıyoruz* biçiminde cevap vermezler. Bu isimleri almalarına neden olan özelliklerini açıklayarak cevap verirler. Cevapları şöyledir: *Biz (insanı kötülüklerden alıkoyan) namazı kılmadık; yoksulu/aç kalmışı koruyup/kollamadık, doyurmadık; yanlış/kötü işlere dalmış olanlara arkadaşlık ettik, onlarla birlikte yanlışlıklara kötülüklere dalıp durduk; tüm yaptıklarımızdan sorumlu olacağımızı kabul etmedik. Sonunda işin aslını anladık; ölüm bize gerçeği gösterdi ama artık yapacak bir şey yok (Müddessir, 74: 42-47).*

Kuranın ismi değil, niteliği önemsemesi nedeniyledir ki, ilk Kuran nesli olma şerefini elde eden ilk müminler için şirkten tevhide geçiş, herhangi bir inanç veya hayat tarzından, başka herhangi birisine geçiş gibi olmamıştı. Gerçekleşen değişim, sadece veya daha çok bir isim değişikliği, muhit değişikliği, arkadaş değişikliği, lider değişikliği, ideoloji değişikliği, siyasal tercih değişikliği.... değildi. Gerçekleşen, elbette ki bunları da kapsayan bir değişimdi; ama daha çok ve hatta en önemlisi ahlâk değişimiydi. Zira, İslâm daveti, risalet sürecinin hiçbir aşamasında, hiçbir zaman, ahlâkı arka plana atan, ahlâkî değişimi geciktiren bir yaklaşıma ve eğilime sahip olmadı. Bunun en küçük bir örneğini bulmak mümkün değildir. Risalet sürecinde, iman etmenin olmazsa olmaz şartlarından Allah'ı tek ilah olarak bilmek, bilmekten daha çok, O'nun tek ilah olduğu bilinciyle O'nun emir ve yasaklarına itaat anlamına geliyordu. Hz Muhammed'in peygamber olduğunu kabul etmek, sadece kabul etmekten çok, onun bildirdiği ilke ve şartlara teslim olmayı, onlara göre yaşamayı ifade ediyordu. Ahireti, kıyameti, hesap gününü, cenneti, cehennemi tasdik etmek, sadece tasdik etmekten çok; dünyadayken yapılan tüm işlerden hesaba çekilme bilinciyle sorumlu ve bilinçli yaşamayı ifade ediyordu. O ilk Kuran nesli için, Kurânın vahiy olduğunu kabul etmek, Kurânı kutsal bir metin kabul etmek değil, Kurânı inancın ve hayatın kitabı kılmak demekti. Namaz kılmak seramonik bir tapınma eylemi değil, *kötülüklerden uzak durmanın* gereği ve ifadesiydi.. Mümin olmak, sadece isim değişikliği değil; hakkın şahidi olmak, hakkı insanlar arasında temsil eden olmaktı. Hakkında daha çok şey söylenebilecek olan bu önemli konuyu bir ayetle bitirelim: *Bütün müslüman erkekler, müslüman kadınlar, mümin erkekler, mümin kadınlar, itaat eden erkekler, itaat eden kadınlar, doğru işler yapan erkekler, doğru işler yapan kadınlar, sabreden erkekler sabreden kadınlar, mütevazı erkekler, mütevazı kadınlar, zekat veren erkekler, zekat veren kadınlar, oruç tutan erkekler, oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar, işte bunlara Allah bir bağışlama ve büyük bir mükafat hazırlamıştır. (Ahzab, 33: 35).* Bu bağlamda son sözümüz ise bir dua olsun: *Ey Rabbimiz, bizi yalnız senin için boyun eğen Müslüman kıl! Soyumuzdan yalnız senin için boyun eğen müslüman bir ümmet vücuda getir! Bizlere yapacağımız ibadetleri göster ve tevbe ettikçe üzerimize rahmetinle bak! Tövbeleri çok kabul eden, çok merhamet eden ancak sensin Sen! (Bakara, 2:128).* ■

"DÜNYA" TASAVVURUMUZ NASIL OLMALIDIR?

NECİP YOLCU

Kur'an'a göre dünyâ hayatı âhiretle mukayese edildiğinde "*oyun ve eğlence*"[1], *"aldatıcı*"[2], *"kısa/az*"[3], "*geçici*"[4] ve "*sınırlı bir zaman diliminde faydalanılacak geçimlik*"tir[5] şeklinde tasvir edilir.

İslam dini, "dünyâyı" eşyanın maddesinde değil, içte (ilgi) tarafında arar. Bir hadiste denildiği üzere: *"Her ne şey ki seni Rabbinden çekip kendisi ile meşgul ederse, dünyâ odur."* Öyleyse, uzağında durulması gereken bir süflî varlık-'dünyâ' varsa, o içimizde aranacak demektir. İlgi tarafı ile arada gerektiği kadar bir temas boşluğu bırakmaya özen gösterdikten sonra, dış görüntüleri olarak malmülk tarafı ile ilişki kurmanın herhangi bir sakıncası olduğu söylenemez. İç dünyâmıza hükmetmeye kalkmadıkça yiyecek, içecek, giyecek olarak madde tarafının haram kılınması için bir sebep yoktur: *"De ki: Allah'ın kulları için çıkardığı zîneti ve temiz-hoş rızıkları kim haram etmiştir?"*[6] Evet, bu âyetten anlaşılıyor ki, uzağında durulması istenen kirli ve günahkar *"dünyâ"* eşyanın maddesinden kişinin iç âlemine aktarılmış olmaktadır. Bir irfan ehlinin dediği gibi: Bir kimsenin parayı, sermayeyi, dahası dünyalığı, avucunda ve cebinde taşıması câizdir, ama kalbinde taşıması lâyecûz (câiz değildir).

Kur'an, sürekli "öte" fikrini insanda canlı tutmak için Allah'a karşı sorumluluk bilinci anlamı taşıyan *'takvâ'* kelimesini öne çıkarır. *Takvâ,* insanın ahlâki alanda bozulmaya karşı kendini korumasına ve kendisini şahsiyet açısından çözülüp dağılmaktan kurtarmasına yardımcı olan ve özünde erdemli nitelikler taşıyan bir kavramdır. Kur'an'daki bütün âhiret fikri, işte bu kavrama dayanır. Âhiret olmaksızın insan, salt, *anlık doyumlara dayalı yaşama* haline düşer. Evet, *"ben burada yaşıyorum ama öteye mensubum*" fikrinin kökleşmesine, âhirete iman şuuru yardım eder.

İslam, insan hayatını sadece, maddi dünya ile sınırlandıran ve ahlâki değerleri hiçe sayarak dünyâyı doya doya yaşamak istemeye dayalı bir bakış açısına karşıdır. İslam'ın reddettiği dünyevîleşme budur. Kur'an'a göre, dünyâ hayatını tek hayat olarak görmek inkarcılıktır: *"Onlar, hayat ancak bizim şu dünyâ hayatımızdan ibarettir, biz bir daha dirilecek değiliz derler."*[7]

Dünyâ kavramı Müslüman tecrübede, *zihniyet tamamlaması* olarak adlandırabileceğimiz milâdi 10. yüzyılla birlikte bir anlam kayması yaşayarak 'dünyâ-âhiret' düalizmini ortaya çıkarmıştır. Gitgide bu düalizm, dünyâ aleyhine ve "öte dünyacı" bir anlayışı pekiştirmiştir. Müslüman zihniyette, kötümser bir dünyâ görüşünün temellendirilmesinde birçok etkenden bahsedilebilir. Bu etkenlerin başında, Emevîlerle birlikte İslam toplumlarında insan hakları alanında özgürlük alanlarının kısıtlanmasına ek olarak, İsrâiliyyat kanalıyla Kur'an ve Hadis yorumlarına sızan Hıristiyanlığın lânetlenmiş dünyâ tasavvuru gelmektedir. Ayrıca bu bakış açısı, dünyâyı yeren uydurma bazı hadis rivâyetleriyle birlikte, kurumlaşmış tasavvufun dünyâya olumsuz bakışını da kuvvetlendirmiştir.

Hiçbir zaman İslam düşüncesi, Fars maniliğinden, Hind sûfiliğinden ve Hıristiyan ruhbanlığın-

dan vb. aşırı cereyanlardan Müslümanlara intikal eden fakirliğin takdis edilme görüşünü kabul etmez. Fakirliği öven ne Allah'ın kitabında bir âyet ve ne de Hz. Peygamberin sahih sünnetinde bir hadis vardır. Dünyâda zühdü övme konusunda vârid olan hadislerden, hiçbir zaman fakirliği övme kastedilmez. Çünkü züht anlam bakımından *mülkiyeti* gerektirir. Gerçek zâhid, dünyalığı elinde bulundurmasına rağmen onu kalbine sokmayandır. İslam'da dünya kurma anlamında dünyevîlik, Allah'ın şükrünü istediği bir nimet, bir vâkıa olan fakirlik ise, kaçınılması gereken bir musibettir. [8]

Dünyâ ve âhiret; siyah ve beyaz gibi birbirinin karşıtı değil, biri diğerinin karşılığıdır. Dünyâda iyi olan âhirette de iyi, dünyâda kötü olan âhirette de kötüdür. Yoksa dünyâda iyi olan âhirette kötü değildir. Âhiretin mukâbili ve yeryüzü anlamına gelen dünyâ, hem güzelliklerin ve hem de çirkinliklerin insanlar eliyle var edildiği bir mekandır. Rasyonel ahlâk anlayışına göre, erdemli davranışlar, toplumdan ve toplumsal sorumluluklarından kaçarak münzevî bir hayat seçmek yerine, yine o toplum içinde kalarak ve toplumla birlikte yaşayarak elde edilir. Bizâtihi dünyâ kötü değildir. Kötü olan, dünyânın göz kamaştırıcı metâına takılıp, "öte"yi unutmaktır. Allah'ın yarattığı herşey güzeldir. Bize düşen bu güzellikleri korumak, bu güzelliklerden hareketle *Mutlak Güzel*'e yol bulmaktır. Kur'an'dan öğrendiğimize göre, mal sevgisiyle Allah'a rağmen yaşama biçimini kendisine bir tarz seçmiş olan Karun'a: *"Allah'ın sana verdikleri şeyler içinde sen âhiret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma"*[9] uyarısıyla, kurtuluşun yine bu dünyâda gerçekleştirilmesi istenmiştir. Kur'an'da geçen bu uyarı oldukça öğretici ve anlamlıdır. Zira âhireti bize kazandıracak olan bu dünyâdır. O halde insan, dünyânın güzellikleri içinde yaşarken, kendisine, Allah'ı unutturacak çirkinliklerden de uzak kalacaktır. Yoksa '*zemmü'd-dünyâ*' yani, *dünyayı kötülemek* müslümanca bir bakış açısı değildir. ■

Dipnotlar

1 el-Hadid 57/20. Ayrıca bk. Âl-i İmrân 3/ 185; er-Ra'd 13/26; el-Mü'min 40/39
2 Âl-i İmrân 3/185; el-En'âm 6/ 70.
3 en-Nisâ 4/77.
4 el-Enfâl 8/67.
5 Âl-i İmrân 3/185; en-Nisâ 4/77.
6 el-A'râf 7/32.
7 bk. el-En'âm 6/29; el-A'râf 7/51; el-Mü'minûn 23/37; el-Câsiye 45/24; en-Necm 53/29.
8 Kardâvî, Yusuf, *Müşkiletü'l-Fakr ve Keyfe 'Âlecehâ el-İslâm,* Beyrut, 1987, s. 13.
9 el-Kasas 28/76-77.

KULLUK VEYA İNTİHAR

AHMET BALKİ

İnsan Allah'a kulluk etmek için yaratılmıştır. Varlık gayesi budur. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de: *"İnsanları ve cinleri ancak bana ibadet etmeleri için yarattım."* (Zariyat suresi: 5) buyurulmuştur . Allah katında kendine kulluk etmeyen hiçbir insanın herhangi bir değeri yoktur. Zira âyetin tama yakın çevirisi şu şekildedir: "Yaratmadım insanları ve cinleri; ancak bana ibadet etmeleri için yarattım" şeklindedir. Sanki Allah'a kulluk etmeyenler yok hükmündedir.

Kul ve Kulluk

Kul kelimesi Arapça'daki **"abd"** kelimesi ile aynı anlamdadır. Köle ve hizmetçi gibi manalara gelmektedir. Genel olarak kulluk bir kimsenin başka bir kimseye, ondan yüz çevirmeden itaat etmesi manasına gelir. Allah'a kulluk eden bir kimse de "gasilin önündeki meyyit/ölü" gibidir. Allah'ın emirleri karşısında seçme ve tercih hakkı olmadığını bilir. Hayatının temel ölçüsü Allah'ın rızasını kazanmaktır. Nefsine ve şeytana uyduğundan dolayı bir takım küçük veya büyük günahlar işleyebilir. Ama bu durumda bile günahları bağışlayan olarak Allah'ı görür ve tevbe istiğfarda bulunur. Zira o bir kuldur ve günah işlediğinde bile kaçacak bir yeri olmadığını bilir.

İnsan kulluk etmek için yaratılmıştır. Bu onun kalbinin derinliklerine kadar nakşedilmiştir. Müslüman olsun veya olmasın tüm insanlar kulluk etmeye ihtiyaç duymaktadırlar ve bu fıtratlarından kaçamazlar. Misalen fakir olup hayatının tüm gayesini para üzerine kuran bir insan; şiddetli bir şekilde paraya ihtiyaç duyar. Bu basit bir sevgi değildir. Müslüman da paraya ihtiyaç duyar ve onu sever ama hiçbir zaman parayı ilişkilerinin temel noktası olarak kabul etmez. Sözgelimi hiçbir zaman para sahibi olmayı iyi insan olmak gibi değerlendirmez. Parayı amaç edinen insan ise, parayı kazanmayı ona kulluk etmek için istemektedir. O parayı kazandığında para karşısında secdeye kapılacak, onda huzuru bulacaktır. Daha önce hayali karşısında secdelere erdiği para için şimdi gerçek manada secdeye kapılacaktır.

Belli bir makama ulaşmayı hayatının odağı noktasına getiren insan; o makama ulaşınca huzur bulacak ve secdeye kapanacaktır. Müslüman olsun veya olmasın her insanın kulluk ettiği mutlaka bir veya bir şeyler vardır. Müslüman Allah'a kulluk eder. Müslüman olmayan kimseler ise şeytandan tutun, meleklere oradan cinlere, tabiata, kadına, makama, paraya, peygamberlere tapar. Onları Allah'ı sever gibi sever. Allah'ı sever gibi sevmek; kıyas kabul etmez bir sevgi ile, mutlak bir sevgi ile sevmek ve bağlanmaktır. Bağlanacak kimsesi olmayan devlet başkanlarına gelince; onlar da kendilerine tapar. Onlar gücün bizatihi kendilerinde toplandığına inanırlar. Dolaysıyla yeryüzünde hiç kimsenin kulluk etmeden yaşaması söz konusu değildir. Kullukları yaşam bağlantısıdır. Kulluk bitince yaşam da biter.

İntihar

Kul olamayan bir kimse şüphesiz ki intihar eder. Yanlış anlaşılmaması için burada bizim kullandığımız intihar kelimesini açalım. Bizim burada kastettiğimiz intihar elbette canına kendi eliyle bilerek kıymaktır. Fakat buradaki intiharla sözgelimi bir anlık bunalım halindeki intihar ya da düşmanı yok etmek için bilinçli yapılan bir intihar kestedilmemektedir. Birinci türden her insanın başına gelebilir ve o kendini kaybetme bir cinnet halidir. İkinci tür ise; hayatını bağladığın bir din uğruna canını ortaya koymaktır. Bizim burada bahsettiğimiz intihar ise hayatı manasız görerek yapılan bir boşluktan kaynaklanan yok oluş kararıdır.

Hayatına mana yükleyemeyen; kadına, paraya, makama veya herhangi bir şeye tapmayan insanın veya tüm bunlara tapıp da lezzetini tadamayan insanın önünde yok oluştan başka bir yol yoktur. Paranın kulu olan insan zamanla sadece paranın huzur vermediğini görünce açık bir bunalıma düşer ve kendini bırakır. Bir kadını seven ve hayatını ona adayan bir kimse, o kadın başkasıyla evlendiğinde veya öldüğünde hayatı boşluğa düşecek ve intihar edecektir. Zira her insan kulluk etmeye muhtaçtır ve kulluk boşluk kabul etmez. Mekke müşrikleri bir puttan sıkıldıkları ve putlarını yedikleri zaman hemen yeni bir put yaparlardı. Kesinlikle putsuz yaşamayı akıllarının ucundan bile geçirmezlerdi. Bu noktada bir takım felsefecilerin tek Allah inancını açıklarken "insan elbette korku ve ümit gibi özeliklerle kuşanmışlardır ve bu yüzden tapma ihtiyacı görmüşler ve kendi zihinlerinde bir ilah anlayışı çıkarmışlardır. Çok ilahlı inanç sisteminden tek ilahlı inanç sistemine geçiş böyle olmuştur" demelerinin fazla bir önemi yoktur ama onların da buluştukları nokta insanın tapınma ihtiyacıdır.

Günümüz seküler insanına göre tapınma eski çağlardan kalma bir ihtiyaçtı ama bilim ilerledikçe insanın kendine olan özgüveni artmış ve tapma ihtiyacı kalmamıştır. Tapınmak hele tek bir Allah'a ibadet etmek geriliktir ve irticadır. Kendilerine göre müslümanlar akli seviyesi ilerlememiş ve 1400 sene gelmiş Muhammed denilen şahsa tabi olmuşlardır. Günümüz insanı tapınma olayını inkar ederken insanları kul seviyesinden yurttaş seviyesine çıkardığından dem vururken başta bilim olmak üzere devletin, teknolojinin ve hiçbir çağda görülmediği kadarıyla karşı cinse ve paraya tapma olayını görmezden gelemez. Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed(s.)'in Allah katından getirmiş olduğu din insanın Allah dışındaki her şeyden bağımsız olduğunu belirtiyordu. O'nun getirdiği din içerisinde insanın kendi yaptığı şeylere tapma olayı yoktu. Oysa günümüz insanı sözgelimi insanların yapmış olduğu bir arabaya bile çok kolay bir şekilde tapabilmektedir. Tabii yeni bir model araba çıkana kadar.

Bu noktada temel soru şudur: "Tek bir Allah'a mı ibadet etmeliyiz yoksa başka başka şeylere mi?" Zira tapınma bir ihtiyaçtır. Ve tapınmayan insanın ilk yapacağı şey intihar etmek veya bir an önce tapacak bir şeyler bulmaktır. Başka bir çaresi yoktur. Bu nokta anlaşıldıktan sonra tercih insana kalır... İster Allah'a kulluk eder isterse de başka başka şeylere ibadet eder. Allah'ı bırakıp da bilime tapan insanların fal gibi şeylere inandıklarını ve bir çok batıl inançlarla malûl olduklarını, bu sebeple gülünç duruma düştüklerini görünce Allah bizlere hidayet yolunu gösterdiği için şükrediyoruz. Olabilir ki bizler de kendi elleriyle yapmış olduklarına tapan kimselerden / müşriklerden olabilirdik. Bu noktada bize doğruyu gösteren Allah'ın mübarek elçisi Hz. Muhammed(s.)' e şükranlarımızı sunarak Allah'a hamd ediyoruz. ■

ÖNCELİKLERİ BİRBİRİNE KARIŞTIRMAK

ZİYAEDDİN GÜNEŞ

Öncelik; en önce inanılması, söylenmesi ve yapılması gereken iş, eylem, inanç ve ibadetlerimizle ilgili işlemler manzumesini ifade etmektedir. Bazı insanların; gerek dini anlayış, kavrayış ve uygulamalarında olsun, gerekse diğer işlerinde olsun, söyleyecek sözlerin, yapacakları eylemlerin öncelik sırasına bakmadan yani **"öncelikleri birbirine karıştırarak"** hareket ettiklerini, konuştuklarını ve bu yüzden de pek çok hatalar yaptıklarını ve dolayısıyla başarısızlığa düştüklerini ne yazık ki üzülerek gözlemlemekteyiz.

Bu hataların bir kısmını belki, ***"Beşer şaşar"***, ***"İnsanoğlu hatasız değildir"*** deyip bir kısım deyimlerin arkasına sığınarak değerlendirebilir ve önemsemeyebiliriz. Ama bir kısım hatalar da var ki; bunları gözardı etmemiz, yukarıdaki deyimlerin kapsamı içerisine almamız, masum bir hareketmiş gibi göstermemiz ne yazık ki mümkün değildir.

Nasıl göz ardı edebiliriz ki? Şayet, söyleyecek sözlerinizi, yapılacak işlerinizi, dini uygulamalarınızı öncelik ve önem sırasına koymazsanız ya da böyle bir sıralamaya gereksinim duymazsanız başarılı olmanız mümkün değildir. Başarılı olmak bir yana hedeflerinizi şaşırır, bireysel düşünceleriniz sağlıksız ve dengesiz bir hale gelir. Aynı zamanda toplum bünyesinde çok büyük yanılgılara, zararlara ve tahribatlara sebep olmuş olursunuz. İşlerinizde iş disiplini kaybolur ve belirsizlikler hakim olur. Bu hatalar yüzünden gerçekler, doğrular ve realiteler gözükmez ve dolayısıyla başarısızlıklar gelir karşınıza dikilir.

"Öncelikleri birbirine karıştırmak" konusunu bir makale boyutu içerisinde, tek tek ele almak, her birine de örnekler vererek irdeleyip açıklamak, takdir edersiniz ki pek mümkün görülmemektedir. Bu sebeple konuyu sadece; **dini anlayış ve uygulamalarımızda öncelikleri birbirine karıştırmak** çerçevesinde açıklamaya çalışacağız:

Yapacak iş ve ibadetlerimizle söyleyecek sözlerimizin önceliklerini birbirine karıştırmak, sıralamasını yanlış yapmak hatası ne acıdır ki en çok dini alanda, dini anlayış ve uygulamalarımızda yapılmaktadır. Bu hatalar yüzündendir ki Allah'ın kitabında bize öğrettiği din modelinin yerine, değişik versiyonlarda çok tali ve detaylarla meşgul olan bir din modeli piyasaya çıkmış bulunmaktadır. Bu da kanımca; yegane doğru ve tek kaynak olan ve bir harfi bile değişmeden zamanımıza kadar gelmiş ve değişmeyeceği de Allah tarafından; ***"Doğrusu kitabı biz indirdik, onun koruyucusu elbette biziz"*** (Hicr,15/9) ayeti ile garanti altına alınan kitabımız Kur'ân'ın; Arapçısını okuduğumuz kadar manası ile hiç mi hiç ilgilenmediğimizden kaynaklanmaktadır.

Kur'ân'ın dışında; bir kısım insanlar tarafından kaleme alınmış, süslü, yaldızlı ciltlerle ciltlenmiş ne kadar doğru oldukları belli olmayan, kendilerine delil olarak ayetlerden çok doğruluk derecesi bilinmeyen hadisleri dayanak yapan, bir sürü hurafe dolu kitapları, hikayeleri veya menkıbeleri adeta ezberlercesine okuruz da; ama bir türlü Allah tarafından indirilen, yegane doğru olduğuna inanılan Kur'ân'ın manası ve ne dediği ile hiç meşgul olmayız. Kur'ân'ın meali yani manası okunduğunda; biz Müslümanlar için olmazsa olmaz diyebileceğimiz iki ana temel görevimizin bu-

lunduğu anlaşılacaktır. Bunlardan biri, Allah'ın kitabında emir kipi ile emir ettiği **Farzları;** diğeri ise nehiy kipi ile yasakladığı **Haramlarıdır.** Kitabımız Kur'ân'da; bazı ilmihal kitaplarında yazıldığı veya sanıldığı gibi farzların sayısı 32 veya 56 olmayıp, bunların sayıları belki de binlerle ifade edilebilecek sayıdadır. Keza haramların sayısı da bunlardan az değildir. Bir Müslüman için öncelikle bu iki ana temel görevi (farz ve haramları) kendi yaşam biçimine uyarlaması; yapılması gerekenleri yapması, yapılmaması gerekenlerden de kendisini sakındırması birinci derecede öncelikli olmalıdır. Zaten Allah da bizleri bu farz ve haramlar konusunda sorguya tabi tutacaktır.

Hal böyle iken; bakıyoruz bir kısım Müslümanlar; bu ana temel konuları (farz ve haramları) bir kenara bırakmış, bir Müslüman için çok da önemli olmayan, çok tali ve detaylarda bulunan veya yapılması öncelik sırasına göre belki de bininci ve hatta beş bininci sıralarda bulunan ve yapılırsa iyi olur diyebileceğimiz (nafile) ibadetleri ve işleri; farz ve haramların önüne çıkarmakta ve insanlara bunları yapmaları konusunda hararetle tavsiyelerde bulunmaktadırlar. Farz ve haram konularının tamamı sanki teker teker bütün insanlara anlatılmış, izah edilmiş ve bunların hepsi de Müslümanlar tarafından artık uygulanır hale gelmiş gibi, bu asli konuları bir kenara bırakarak, öncelikleri birbirine karıştırarak nafile ibadet ve işlere teşvik etmektedirler. Emir ve yasakları bir kenara bırakarak nafile ibadetlere aşırı bir şekilde yönelmeye ve rağbet edilmeye başlandığında da dinin aslı ve bir Müslüman için ana temel görevler arasında bulunan ve olmazsa olmaz diyebileceğimiz farzlar ve haramlar güme gitmekte ve gözardı edilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak, asli görevlerinden habersiz ve uzak yaşayan, bilinçsiz bir Müslüman kitlesi ortaya çıkmakta ve dolayısıyla bunlardan da arzu edilen başarı ve hamle sağlanamamaktadır.

Bence bütün Müslüman ülkelerini geri bırakan, bugünkü perişan ve dağınık duruma getiren faktörlerin başında; söylemlerimizin, ibadetlerimizin ve yapacak işlerimizin sıralamasını yanlış yapmak, nafile ibadetleri; farz ve haramların önüne çıkarmak yani öncelikleri birbirine karıştırma, eski ifade ile ***"ehemi mühime tercih etmeme"*** hastalığı yatmaktadır. Kısacası büyük bir sıralama ve taktik hatası işlenmektedir.

Nafile ibadetlerden olan teravih namazı kılmaya, Recep ve Şaban aylarında oruç tutmaya, kandil günlerinde camiye gitmeye, aşure, helva ve lokma dağıtmaya, kandil gecesinde yüz rekat namaz kılmaya çabalayan zavallı Müslüman; ne yazık ki asli ve farz görevlerinden olan beş vakit namazını kılmamakta, ramazan orucunu tutmamakta, sözlerinde ve davranışlarında doğruluğa riayet etmemekte, okumamakta, çalışmamakta, düşünmemekte, Allah için sevmemekte ve gene Allah için buğz etmemekte, infak etmemekte, zekatını vermemekte, mazlumun yanında yer almamakta, sözlerinde ve davranışlarında adaletli davranmamakta... yani öncelikleri tersine çevirmektedir. Ayrıca yapması yasak (haram) olan işlerden; yalan söylemekte, haksızlık, hırsızlık, soygunculuk ve hatta hortumculuk yapmakta, içkisini içmekte, zina etmekte, başkasının namusuna göz dikmekte, insanları çekiştirmekte, dedikodu yapmakta, kumar oynamakta, her türlü sahtekarlığı yapmakta... bu gibi bir çok haramı da gözünü kırpmadan işleyebilmektedir.

Böylece nafile ibadetlere sarılan, fazlaca rağbet eden ancak farzları terk eden ve haramları da işleyen bir çarpık Müslüman tipi ve modeli ortaya çıkmaktadır. Bu model ise, hiçbir zaman Kur'ân'da tarif edilen Müslüman tipine, örneğine ve profiline benzememektedir.

Bu yanlış uygulama, Müslümanları aksiyoner bir kişilikten, ilimden, teknolojiden, düşünceden alıkoyarak beraberinde tembellik, miskinlik ve uyuşukluk getirmekte, dinimize mistik bir kimlik yükleyerek onu hurafeye boğmaktadır. Müslümanlık adeta Hıristiyanlaştırılmak istenmektedir. Camilerimize nerede ise kilise görevi yüklenmekte, Müslümanlar, haftada bir Cuma günü veya bazı kandil geceleri, sanki günah çıkarmak için camilere uğramakta, koro halinde tevbe-istiğfar çekip nikahlarını tazelemektedir. Bu yanlış kanaatler ve inançlar sebebiyle insanların haramlardan kaçınmaları ve farzları yapmaları için de herhangi bir sebep bulunmamakta, dolayısıyla bu konuda bir çaba ve gayretleri de söz konusu olmamaktadır.

Kısaca; Müslümanların Kur'ân'da tanımlanan örnek insan ve toplum tipini oluşturamamalarının en başta gelen nedenlerinden biri **öncelikleri birbirine karıştırmak**tır. ■

DAHA DERİNLERE

NURETTİN ÖZCAN

Hz. Adem'le dünyaya ilk adımını atan insanoğlu, aynı anda sonsuzluğa doğru sürecek olan macerasını da başlatır. Yeryüzü, göklerin bu özenle hazırlanmış mavi boncuğu, belki de beraberliği milyonlarca yıl sürecek olan insanoğlunu yâni o haşarı ele avuca sığmaz misafirini ağırlayacaktır.

Yeryüzü, birey ve toplum üçlüsü arasında sürecek olan bu beraberlik; aradaki ilişkilerin çok ölçülü ve hassas bir şekilde korunması temel şartıyla mümkündür. Ne var ki birey bu temel ilkeyi daima kendi lehine olacak şekilde kullanma içgüdüsü ile hareket ettiği devrelerde bütün şartları ve bir takım oluşumları daima toplumun aleyhine olacak tarzda ağırlaştırmıştır. Birey yalnızca hazları için yaşadığı sürece sayısız yıkımları hazırlar, tabiatının orjinalitesini kaybeder ve toplumun bütün ünitelerindeki dejenerasyonunu kolaylaştırır. Böyle bir kitlede bir süre sonra insanlık adına hayranlık uyandıracak sosyal hiçbir güzellik kalmaz, vasıflı toplum olma özelliğini kaybeder ve kıymetsiz bir güruh mertebesine iner.

Gürûh diyorum çünkü artık bu yığın her ne kadar insanlardan oluşan bir kitle ise de insânî kavramların yitirilmiş olması sebebi ile sosyal bir topluluk olma vasfını yitirmiş, insansızlaştırılmış sıradan bir kalabalık hüviyetindedir.

Gerçekten de bu karaktere yaklaşmış kitlelerde sosyal bünyeyi ayakta tutan ve onu olgunlaştıran kavramlar da ifade ettikleri mânâlar bakımından değişmeye başlar. Burada ferdî hürriyetin yerini, hâkim unsurun verdiği izin ölçüsünde kullanabilme serbestliği alır. Adalet ve hakkaniyetin yerini de yine bir sınıfın gücü temsîl eder. *"…Yabânî insan tahtadan ve taştan putlara tapar; modern insan etten ve kandan putlara"* diyor Bernard Shaw…

Bu rûhen tutsak oluş hem kültürün hem de medeniyetin bütün hayat kavşaklarını tıkar. Köle efendilerinin çok ve sultanların hizmetçilerinin daha çok olduğu kitlelerde bu tutsaklık hadisesi sanki büyük bir fedakarlık duygusu imiş gibi kendiliğinden başlar. Öylesine önüne geçilmez dogmalar ve önyargılar toplum içinde oluşmaya başlar ki, fikir hürriyetinin yerini zincirlerin almasına kimse mânî olamaz.

Yunan mitolojisinde büyük tanrı Zeus, Promete'yi yalçın kayalıkların üzerinde zincire vurarak cezalandırır. Günümüzde ise kitleler kelîmelerle zincirlenmektedir. Bu yüzden özellikle düşünce ve zihin melekelerini ihmal etmiş veya ettirilmiş toplumlarda kelimelerin ve kavramların hakimiyeti çok etkili olabilmektedir. Zira kelimeler insanı bileğinden değil ta yüreğinden yakalar.

T. Buğra'nın bir roman kahramanı; gayelerinin kavramlara yanlış anlamlar yüklemek ve nesillerin beyinlerini çürütmek olduğunu söylüyor. Bu o kadar tehlikeli bir hazırlıktır ki; âdeta trafiğin çok yoğun olduğu bir bölgede bilgisiz bir kişiye kırmızı ışığın 'geç' yeşil ışığın 'dur' anlamına geldiği gibi, çok tehlikeli bir yanlışı öğretmeye benziyor. Tabiidir ki sonuç her ikisi için de aynıdır: *Çarpılmak*… Evet çarpılmaların kitlesi… Böyle bir vehamet arzeden ve adeta balansı bozulmuş bir atmosfer içinde birey ne bilgisinden emin olabilir ne de inançlarından. Çünkü lif lif çözülen birey manen tortu haline getirilerek uysallaştırılmıştır. Oysa inançsız bir insanın psikolojik varlığı düşünülemez. Zira bu insan, devamlılığı olmayan bir varlık demektir. İnancın ferdi şahsiyette oynadığı temel rollerden biri de, onun psikolojik dünyasına bir yapı ve devamlılık kazandırmasıdır. İnançlar ferdin dünyasını inşa eden birer blok gibidir.[1]

Tabii burada kaydedilen

inançlar, geleneksel bir kabulün nesillere pompalanması ile oluşturulan şartlanmışlıklar değil, bilgi temeline oturtulmuş kuvvetli potansiyellerdir. Böyle bir dinamiği yakalayamamış bireyin, mevcut şartlarını insani bir vakar, insani bir güç ve insani haysiyetle aşabilmesi asla düşünülemez.

Toplumlara yol gösterici kılavuz olarak zaman zaman arz-ı endam eden feylezoflar, düşünürler ve sözüm ona aydınlar, düşüncenin bu karmaşık sokaklarında itişe kakışa yürürlerken bilim dünyası bulduğu atomlarıyla kainatı küçültür, astoronomide galaksileriyle fezayı devleştirir ve sibernetik ile de kozmik karmaşasını keşfeder. Fakat toplumların sosyal bünlerindeki trajikomik serüven sürmeye devam eder. Demek ki insan oluşumuz büyük bir maceranın hem tümü hem de bir parçasıdır. Maceranın bütünü düşünce orjinli yaratılmış insanın beynini kıvrımlarında yatmaktadır.

Devlet'in yedinci kitabında Eflâtun, şekille cevher arasındaki olayların insanlara göründüğü şekli ile hakiki mahiyeti arasındaki ikiliği nefis bir tablo halinde tasvîr etmiştir. Gölgeler (şartlandırıcı bilgiler) gerçekleri karartmakta ve insanlar bulundukları yerden sadece hayâlleri görebildiklerinden bu hayallere kapılarak arkalarında hakikati gizleyen perdeyi yırtamamaktadırlar. Gerçekten insanlar kendilerine gösterilen şeyleri görebildiklerinden bütün bunları gerçek sanırlar. Ve daha ilerisini araştırmazlar. Bu şekilde gerçek olmayan herhangi bir vak'a gerçekmiş gibi birtakım sıfatlara bürünmüş ve halk tarafından gerçeğin kendisi olarak kabul görmüştür. Gerçeğin kendisi ise ancak kendilerini insanlığın yaygın yanlış anlayışlarından kurtarabilen kişiler tarafından kavranılır. Eflatun'un bilgi nazariyesi olarak ileri sürdüğünü bazı insanlar bir iktidar nazariyesi olarak ileri sürerler. Bu anlayışa göre her toplumda çoğunluk değil azınlık hakimdir. Temel siyasi gerçek bundan ibarettir.[2]

İşte böyle hayallerle, aldanmalarla, ümitlerle geçen yıllar türlü türlü düşlere gömülerek yitirilir.

Hind düşüncesinde *Rama Krişma*; insanların sığ (yüzeysel) kabullerden sıyrılıp aklın değerini vermeleriyle kendi insani değerlerine kavuşabileceklerini ve meselelerin düğümlerini çözebileceklerini anlatır. İnsana bilgiye giden yolu gösterir. İnsana yani duyarlılığını bütün yıkımlara ve köreltici baskılara rağmen hala koruyabilmiş olan bireye…

"Bir adam vardı ve toprağı kazarak su arıyordu. Kazmasını yılmadan usanmadan vurdu toprağa suyu bulabilmek için. Bütün gün sürdürdü bu çalışmasını. Fakat derinlere indikçe ve bir türlü suya kavuşmayınca bezginlik duymaya başladı. Sanki boşu boşuna yoruluyormuş gibi geldi kendisine. Alnında kümelenen terleri bir kere daha sildi elinin tersiyle. Acaba bir daha bir daha vursam suyu bulabilir miyim diye düşündü. Kollarını saran adalelerin uyuştuğunu farketti. Son bir gayretle kazmayı yakaladı ve yitirmeye başladığı umutla son bir kez daha toprağı kazmaya başladı. Ama nâfile, suyu bir türlü bulamıyordu. Artık bunalmış ve umutlarını yitirmişti. Vazgeçti suyu aramaktan ve kazmayı bırakıp gitmek üzere iken gaiplerden bir ses geldi kulağına: Daha derinlere in, daha derinlere, suyu bulacaksın" diyordu. Adam tazelenen gücüyle bir daha, bir daha vurdu kazmayı ve suyu buldu.

İşte günümüzde vurgun üstüne vurgun yiyerek bocalayan ferdi elinden tutarak kaldıracak ve onu tökezlemekten kurtaracak toprağın derinliklerinden suyu bulabilmiş aydın tiplerine ihtiyaç vardır. Fakat ülkemizde çok defa topluma önderlik görevini yüklendiği söylenen entellektüeller, ileri memlekettekilerle kı-

yas edilince toplumdaki rolünü yerine getirebilmesi için gerekli birçok kabiliyetlerden ve hepsinden daha önemlisi, kendi eksikliklerini hakkıyla anlayabilecek bir zihin seviyesinden mahrumdur. O, cehâlet ile bilgi arasında kalmıştır. Edindiği yarım bilgiler yüzünden çok defa yanlış muhakeme yürüttüğü için meseleleri mantık ve aklıselim ile düşünen okumamış insanlardan daha geri seviyededir. Buna rağmen formel (görünüş) kıymetleri ön planda tutan iptidai toplumlarda diploma vesaire gibi hakiki kıymeti daima şüpheli olan vasıtalar sayesinde yüksek mevkiler elde eder veya işgal eder. Kendi seviyesini bu okumamış kalabalıklarla mukayese ettiği müddetçe ekseriya rahat ve huzur içindedir. Fakat mukayese standardı değiştiği, yani hakiki aydınlarla karşılaştığı zaman bu rahat ve huzur vahim denecek ölçüde bozulur.[3]

Bu egzantirik insan tipi zekası ile de iyilik yerine kötülük yapabilir. Hatta zekasını mizahçıların yaptığı gibi bir eğlence veya bir kötülük unusuru olarak kullanabilir. Herşeyi tenkit eden hiçbir şeyi beğenmeyen, kötüleyen bu kişiler oldukça yaygın olan bir karakter özelliğine, değersizlik duygusuna (kompleksine) sahiptirler. Bu duyguların tesiriyle başkalarının değer ve önemini küçümserler. Başkalarının değerini kabul etmek kendileri için adeta bir hakaret gibidir.[4]

Çok defa hakim bir sınıfın tellallığını yaptığı için şöhret kazandırılarak özenle ödüllendirilen bu egzantirik entellektüeller halk nazarında öylesine devleşir, öylesine büyüklük görüntüsü kazanırlar ki, her hareketleri mutlak doğru, dudaklarından dökülen her söz kutsal bir hüküm gibi telakki edilir.

Bundan büyük bir haz, tarifsiz bir lezzet duyarlar. Çünkü kitlelere hakimiyetleri ve onları yönlendirebilmeleri sahip oldukları büyüklük ve kudretten değil temsil ettikleri imajlardan dolayıdır. Bazı örnekler verirsek; mesela İtalya'nın ünlü faşisti Mussolini İtalya'da faşizmi kökleştirmeden evvel koyu bir sosyalistti ve fakat bunu başaramamıştı. Adolf Hitler çok kötü bir ressam, Amiral Göbels başarısız bir tiyatro yazarı ve Rosenberg değersiz bir mimardı. Evet bu insanlar asıl ilgi ve hizmet alanlarındaki başarısızlıklarını çok farklı sahalarda telafi ettiler. Başarılı olduklarını söyleyebilir miyiz bilmiyorum. Hayatta iken yüreklerde büyük korkular yaşattılar. Ölüp gittiklerinde de milyonlarca cansız bedeni kendilerinden birer anı olarak bıraktılar. İngiltere'yi demir yumruklarıyla yöneten Cromwell yakınında bulunanlara; kendisini çılgınca alkışlayan halkı için şöyle söylüyordu: *".. bakın bugün beni çılgınca alkışlayan bu gürûh, yarın beni idam sehpasına götürürlerken yine aynı alkış ve coşkuyla yuhalayacaktır."* Gerçekten de yanılmamıştı ekselans. Ölümünden sonra halk onun topraktan çıkardığı başını mızrağa takarak sokaklarda gezdirdi ve yuhaladı. İnsanın artık ait olduğu yere oturması gerekiyor. Satrançta vezir olmak yada hiç olmazsa kale olmak dururken ne diye piyon olup hep tek kare üzerinde zıplarız? Oysa ardımızda binlerce yıllık medeniyet örnekleri var. Geçmiş medeniyetlerin yaşadık-

ları trajedileri anlayamazsak toplum adına beklediğimiz ödül törenini hiçbir zaman göremeyeceğiz.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, daha İstanbul'a gelmeden inkilabın dayandığı askerlerden birini, Binbaşı Enver'i Selânik'e davet ediyor. Talat Bey bir istasyon trenine biniyor ve Enver'i bir köşeye çekerek *"... Selânik'te büyük bir kalabalık seni bekliyor, her taraf bayraklarla donatıldı; sen şimdiden son millî kahramansın, buna göre hareket et; buna lüzum var..."* diyor.

Bizzat Talat Bey'e "Büyük Siyasî", Abdülhak Hamid'e "Dahi Şair", Rıza Tevfik'e "Milli Filozof", Mehmed Emin'e "Milli Şair" elbiseleri hep aynı şekilde hemen hemen aynı merasimlerle giydirildi. Bu hareket hiç şaşmadan yürütülerek Ertuğrul Muhsin'e "Milli Aktör" nişanı takılır.[5]

Şhakespeare'nin ünlü Julius Caesar oyunundaki kahraman Cassius hem sorar soruyu hem de cevabını yine kendisi verir:

Öyleyse ne diye zorba olur bu Ceasar?

Zavallı adam! Biliyorum niçin kurt olduğunu:

Romalıları birer koyun görüyor da ondan.

Aslan kesilmezdi, Romalılar ceylan kesilmese.

Evet, insanı kurtarıveren hep bir adım atıvermesi olmuştur. İleriye doğru bir adım atıvermek. Güneşi belki göremiyoruz ama pırıltıları hâlâ ufuklarda. İnsanlığın geleceğine dair kaderi değiştiremeyiz, onaylasak da onaylamasak da... ama ya toplumun kaderini? İşte bayım o bizim beynimizin kıvrımlarında.

Başımızı dik tutturacak sevdayı bize ilhâm edecek o kadar çok şey var ki... O iki mahkumu hatırlayın. Hani o Fransa Güyanasındaki iki kürek mahkumunu. Gecenin bir yarısında birisi hücresinin daracık mazgallarından dışarıya her bakışında yeis içinde önlerindeki bataklığı görüş, diğeri ise aynı mazgallardan umutla göklerdeki yaıldızları seyrederdi. İşte fark burada. Peki ya biz? Şöyle bir bakıverin etrafınıza. Hatta kendinize bakın daha sonra. Ne görüyorsunuz? Ben söyleyeyim; hani bazı insanlar vardır, sonradan pişman oldukları bir işi yaptıklarında kafalarını duvarlara vururlar ya işte bizimki de öyle, fakat biz bu işi biraz daha farklı yapıyoruz. Yani önce kafamızı vuracağımız duvarı örüyoruz, sonra da karşısına geçip bütün gücümüzle vuruyoruz. İşte bu sebeple sürekli saadet tasavvurlarımız soluyor. Bu yüzden umutlarımız bitkin. Toplumda görebildiklerimiz yalnızca sitemler ve gözyaşları.

Uzun bir nehirdir satranç
Kıvrak ve uzatarak oyunu
Nice Güneş batışını yerinde görmüş boynunu
Oysa veba tarihçileri bilmemişlerdir
Her karenin bir karşı veba girişimi olduğunu
Göğe bezgin bakanların bir türlü öğrenemediği
Bir oyundur satranç
Evet ilk aşk gibi bir şeydir ilk açılış
Artık dönüş yoktur
Kuşku bağışlanmasa da
Tedirginlik doğal sayılabilir
Ancak yürümenin dışında
Bütün eylemlerin adı: Kaçış kaçış kaçıştır.[6]

Kafalarımıza önyargılarla ve türlü aldanışlarla kurulmasına ses çıkarmadığımız o lanetli cehaletin imparatorluğunu yıkalım. Homeros'un *İlyada*'sında kabaca söylenilmiş bir parça vardır: *"Güzel efendim, otur ve senden üstün olanların sözlerini dinle..."*[7]

İnsanlık kurtulmak için hangi yola girdiyse iyi kullanmadığı ya da tercihini doğru yapamadığı için felaketini de bu yolla yaşar.

Artık insanımız düşünce denilen olayla akordunu tamamlamak zorundadır. Ve artık düşlerimizi süsleyen güzellikler bizim olmalı.

Çağdaş insanı önüne katan hırs: Menfaat. Hayatın tadını çıkarmak tek kaygımız. Bahtsızları mutluluğa kavuşturmak kimsenin umurunda değil. Bir takım fedâkârlıklara katlanır görünüşümüz, ayaklanmaları önlemek için. Her geçen gün imtiyazlıların sayısı arttı. İhtiraslar körüklendi. Fedâkârlığa yanaşan yok. Acaba gittikçe baykuş hastalığına mı yakalanıyoruz? Çünkü ne kadar ışık verilirse o kadar az görüyoruz. Cehalet bir tür Daltonizmdir. Bilge kişi gökkuşağını yedi rengiyle kucaklayandır. ■

Dipnotlar

1 Rıchard Crutchfield, *Sosyal Psikoloji,* s. 181.
2 David Spitz, *Anti Demokratik Düşünce Şekilleri,* s. 90.
3 Prof. Dr. Erol Güngör, *Geri Kalımş Aydınlar,* s. 238.
4 Alfred Adler, *İnsanı Tanıma Sanatı,* s. 156.
5 Samet Ağaoğlu, *Babamın Arkadaşları, s. 13.*
6 İlhâmi Çiçek, *Göğekin*, s. 21.
7 David Spitz, a.g.e s. 203.

ÖNCE İNSAN

RAMAZAN DEMİR

Ezici kontrolün tek kaynağı eğer totaliter lider ise, bu liderin devrilivermesi her an için söz konusudur. Eğer bu kaynak, yaşam tarzının tamamından ibaret ise, bu takdirde ihtilalin pek bir yararı dokunmayacaktır.

William Faunce

İnsanları aşağılayan, sömüren bir otoriter sistem, o aşağılanıp, sömürülen insanların ortak yanılgıları olmadan ayakta duramaz. İnsanlar, farkında olsun veya olmasınlar, kendi karşılarında yer alanlarla işbirliği içinde olmadıkları sürece, hiçbir zulüm sistemi varlığını sadece kendi özelliklerine dayanarak sürdüremez. Aşağılan insanlar, yalnızca sistem düzeyinde değil, daha alt düzeylerde de zorbalarına destek içerisinde bulunarak kötü konumlarını devam ettirirler. Bu bağlamda olmak üzere, mazlumların, her türlü şikayetlerine rağmen, süreç içinde patronla içselleştikleri ve patronsuz bir hayat tasavvur edemedikleri bilinen bir durumdur. Bütün bunlar, rehber kitabımızın muhtelif ayetlerinde, insanların kendi hataları yüzünden kendi kendilerine zulmettiklerine ilişkin ikazları (Yunus-44) ile daha da bir anlam kazanmaktadır.

Anlaşılan o ki, sistem eleştirilerinden önce insanı iyi tanımak\tanımlamak gerekiyor. Kısır döngülü tartışmalara girmenin bir anlamı yok ama, "sistem mi insanı değiştirir, insan mı sistemi değiştirir?" şeklinde bir tartışma konusu, her ne olursa olsun önemini korumaya devam ediyor. Bu iki taraflı tezi ileri geri asılmak mümkün. Ama sonuç her halde şöyle olmalı: insanın sistemi değiştirmek gibi bir önceliği olmamalı, insan önce aynaya bakmasını, yani kendini tatmasını öğrenmeli. Bu hesaba çekme işlemi bireyin kendisinden başlayıp, yakından uzağa, kolaydan zora doğru seyretmeli.

Günümüzde insana ilişkin bir temellendirme/ tanımlama sorunu olduğu kesin. Yukarıdaki seyir çizgisinin vazgeçilmez şartının, biricik amacının, ahlaklı insanın inşası olduğu ise her türlü tartışmanın üzerinde açık bir sonuç. İyi ama sorun yine bitmiyor: Bu insanı kim yetiştirecek! Cevap ise son derece basit: Toplumda öncülüğe soyunmuş, bilumum sorumlu kişiler. Demek ki, öncü olmak kolay değil! Mesela öncünün strateji ve taktik adına yanlış yapma ve gizlenme hakkı yoktur. Aslında bu cümle bile lüks. Çünkü, öncünün ilk sorunu yöntem sorunudur. Bu sorun aşılınca klasik hatalar gündeme gelmez. Bilge kişi, "usûl bilmeyen, vusûl bilmez" diyor. Ahlakın özünün iyi doldurulması da, yöntem sorununun alışılmasına bağlı. Şayet insanlar, öncülerini bir şekilde masum ilan etme gayretinde iseler, bu durumda öncüden de artçıdan da bahsetmeye gerek yok.

Sorun insanda düğümleniyor ve iki husus atbaşı gidiyor. İkisinin de ortak yanı, iktidara yatırım yapmak. Bunlardan ilki büyük adam iktidarı. Diğeri ise politik iktidar. Daha çok birincisi tercih ediliyor, çünkü ikincisini göze kestirme sorunu vardır. Bir de iktidara yamanma kaygısı var.

İktidarın ilk basamağı olan, büyük adam olma iktidarından devam edersek; makam, rütbe, getirisi yüksek meslekleri yakalama konusundaki kıyamet koşusu sürüyor. Meslek edinmeyi kim istemez! Edinilen meslek ortamı, insana bir ayet yakalamayı öğretmiyorsa, her geçen gün, kötüden betere gitmemizin önüne nasıl geçilecek! İlk okuldan, üniversiteye seyreden ve

takozlar arasında ezilen çocuğun kitapları arasında Rasulüllah'ı anlatan bir metin yok. O da meslek edinecek ama, meslek ona bir din gibi deklare ediliyor. Bu sebeple, ufku geniş, kavrayışı keskin, kişiyi özne yapan güçlü aidiyet duygusu oluşmuyor. Çünkü adamın tarifinde, kapsamında yanlışlık yaptık. Ahlaklı insan, arif insan, hikmet ehli insan yerini; Sadece adam olmayı, mümkünse büyük adam olmayı öne çıkardık. Getirisi yüksek meslek. O getirenin, neler götürdüğü gündemde yok

"*Yavrum! Okula gel, ama oyuna gelme! Okulun yan tesirlerinden şöyle şöyle korun*" diyerek, okumanın ve meslek edinmenin içeriğini doğru doldursaydık, ahlak açığı diye bir sorun olmazdı. Her şeyin ahlak açığından dolayı açık verdiğini söylemiyor muyuz?Ama bir de söylüyoruz: "*Yavrum, oku! Babanın malına güvenme, oku da adam ol*!" Burada yangını, seli olmayan bir gelir kapısına güvenmeye gönderme var. O da her halde düzenli ödeme yapan kurum oluyor.

Günümüz insanı sanki, Allah' dan çok vitaminlere ve mikroplara inanıyor. Dengeli düşünmenin, akletmenin adı bile yokken dengeli beslenmenin ayrıntıları araştırılıyor. Hal böyle olunca insanın mizacı karakterine ağır basıyor.

Yeryüzüne örnek insan seçilen (Ahzab-21) öncünün bir önceliği vardı; güzel ahlakı tamamlamak. Her insanı inşa edilmemiş bir toplumun iktidarını (kendisine verildiği halde) kabul etmedi. Rasulullah'ın bu tavrının yeterince doğru okunduğu söylenemez. Bu bağlamda iktidarın bir dalgakıran olabileceğini hesaba katmak yanlış mı olur? Örnek insan doğru okunsaydı, "*bugün git yarın gel; Dokuz kişiye bir, bir kişiye dokuz gazoz*" olur muydu?

Zaman zaman kişiye endeksli kurtarıcı bekleme mantığı nüksediyor."*O var ya, O gelirse işler düzelir*". Buna, beyaz atlı prensi ve Ebabil kuşlarını beklemek de diyebiliriz. Halbuki, insanın doğası değişmeden, işlerin düzeleceğini beklemek, eşyanın tabiatına aykırı.

Beyaz atlı prensten beklenen de belli: Garson devlet. Ama insanların ensesinden şef garsonun tokadı hiç eksilmiyor. Çünkü hep "çekilişi" bekliyoruz. Bu defa çıkmadı mı, pardon, öbür defa çıkabilir. Bazı bilge kişilere göre, ahlak iktidarı kurulsaydı, kurtarıcı iktidar kuruntusu olmazdı. Ferdin uzmanı olmadan, başka alanların uzmanı nasıl olunur? Ahlaklı insanın inşası ince iğne ile kuyu kazmak gibi bir şey. Ama çekiliş öylemi ya, her an çıkabilir. İnsanlara; güç, otorite, ele geçirme değil de, din (gidilen yol) teklif edilseydi, çok şikayet edilen yolsuzluk/yoksulluk hemen hiç gündeme gelmezdi. Yol belli ise, varılacak yer de bellidir. Modern toplumun doğasında ise, karmaşa ve durumu belirsizliğe havale etme aldatmacası vardır. Mesela; İrtica, derin devlet, iç ve dış güçler, konjonktür hazretleri vs. gibi.

Her halde bütün zamanlar boyu insanlar, ezici kontrolün kaynağından çok çekmişler. O kaynağı kurutalım derken, yaşama biçimlerinden dolayı, o kaynakla işbirliğine girmişler. Ara sıra elde ettikleri kazanımların da pek bir yararı dokunmamış. Zaman zaman, dönem dönem şapkayı değiştirmişler. Kafayı hiç değiştirmemişler. Statükocular, şapkayı değiştirseler de, kafayı sabit tutarlar. Bilge kişi, "*hadi şapka senin değil, kafada mı senin değil*" diye soruyordu.

Nereden gelmiştik! İnsan merkezli din anlayışı, sonu gelmez tarih ve ihtilal analizleri, köşeleri tutmuş siyasi lafazanlık, yaralarımıza hiç merhem olmadı. Cümle kurmadık ama vatan kurtarmanın uzun ince yollarını galiba çok arşınladık. Sahaları, marketleri, podyumları, cüzdanları yeşile boyadık. Bürokratik ilahların kilise bekçiliği devamlı prim yaptı. Türü (markası) roman olan hidayet seansları beş para etmedi. Sağ satmak ve almak hiç yadırganmadı. *(Uyanlar, uyduklarına) "Hakikat siz bize sağdan (sureti hakdan) gelirdiniz" derler.* (Saffat, 28)

Bireysel iktidar (kendine yetme) duygusu, yanlışı hep besledi. Herkes yanlış yaptığı zamanlarda, gelenekler ihanetleri örtbas eder. Hal böyle olunca, mesela, körfezde ihtilam olan teknolojiyi temizlemek bir yana, aman bize bulaşmasın telaşı başlar. Genel ahlak sorunu ve bunun sonucu olan güven bunalımı olmasıydı, elbirliği ile dökülen birer kova su, her yeri paklardı. Ama şimdi öyle değil. O şimdi yöntem yoksulu. ■

KUR'AN GÜNLÜĞÜ

AVRUPA'DA ESEN RÜZGÂR BİZE DE UĞRA, NE OLUR!

MÜNİB ENGİN NOYAN

Keskin bir endişe rüzgârı esiyor Batı Avrupa'ya yerleşmiş Türk Müslüman kardeşlerimin mâneviyât dünyâsında…

Umulur ki Rahmet ve Bereket yağmurları getirir beraberinde:

Bismillâhirrahmânirrahîm…

Yaklaşan rahmetinin önünde müjdeci olarak rüzgârları gönderen O'dur; yağmur yüklü bulutlar toplandıklarında, onları çorak bölgeye doğru sürükleyip bu yolla su indirelim ve böylece her türlü ürünün yeşerip boy vermesini sağlayalım diye. Ölüleri de işte böyle dirilteceğiz; belki düşünür ders alırsınız. (7 A'râf 57)

Ve [hatırlayın:] bulutları yükseltmek için rüzgarları gönderen Allah'tır; sonra Biz onları çorak beldelere sürükler ve cansız toprağa hayat veririz (35 Fâtır 9)

Küfr, bağy ve fahşânın gündelik hayatın alışılagelmiş standartları olarak yaşandığı bir toplumun bataklıklı girdâbında evlâtlarını göz göre göre yitirivermekten korkuyorlar alabildiğine!

Rüzgâr keskin, rüzgâr sert… Derinden, mâneviyâtlarının tâ köklerinden sarsıyor onları.

Gece gündüz, kendi aralarında ve sahih îmânına, fikrine bir şekilde güvendikleri herkesle bunu konuşuyorlar ağlamaklı:

"Hacı abi, ne olacak evlâtlarımızın hâli ve de istikbâli?"

Dîne ve dünyâya dâir iki yaman endişe bu, iç içe geçmiş.

Ama son on-onbeş, hattâ yirmi yıldır birincisi, elhamdulillâh, öne çıkmış.

"Elhamdulillâh mı? Hacı abi o nasıl söz öyle? Hamd ettiğin şeye bak hele – korku, dehşet ve tehlike!"

"Bir kere, söz değil 'elhamdulillâh', dûa – bu böyle biline! Hamdedişim Rabbu'l-Âlemîne durumun vahâmetine değil elbet; aslolanı nihâyet farkedişinize!"

Önceki yıllarda şikâyetleri genellikle dünyâ odaklıydı Batı Avrupa'ya yerleşmiş Türk Müslüman kardeşlerimin. Almanya'nın lise düzeyinde en "prestijli" (!) okulları olan *Gymnasium*lara gidebilen Müslüman/Türk çocukların oranının ancak %8 düzeyinde olmasından hayıflanıyorlardı.

"Hak Te'âlâ, celle celâluhu, başka dert vermesin!" dedikçe ben, için için kızıyorlardı o günlerde bana.

"Ne yani hacı abi, çocuklarımız o okullarda okumasın mı? O okulları bitirmeyenlere parlak gelecek yok bu diyârlarda… Bizim gibi işçi mi kalsınlar? Revâ mı bu?"

Onları ve evlâtlarını, *Gymnasium*ların, üniversitelerin ferîştâhını bitirseler dahi asla kabul etmeyecek olan 'bâtıl Batı sistemi'nin ille de parçası olmaya çalışıyorlardı bu kaygılarıyla hiç farkında olmadan.

Bismillâhirrahmânirrahîm…

Sen onların inanç sistemine uymadıkça ne Yahudiler ne de Hristiyanlar senden memnun olmayacaklar. De ki: "Dinleyin! Allah'ın rehberliği tek doğru rehberliktir". Ve doğrusu, sana ilim geldikten sonra onların sapkın görüşlerini takip etmeye devam edersen ne seni Allah'ın elinden alacak bir kimse bulursun, ne de bir yardımcı. (2 Baqara 120)

Öncelikle evlerinde Kur'ânî/Muhammedî anlamda kaliteli Müslümanlar yetiştirebilmek için kafalarını patlatıp verimli, tutarlı, sağlıklı projeler ortaya koymak yerine, 'bâtıl Batı sistem'inden onay alma çabası içindeydiler!

Bu dünyevî kaygılar kör etti onları.

"Âdet yerini bulsun…" hatta kimi zaman da "Dostlar alış-verişte görsün…" hesâbı, ha babam de babam câmilere gönderdiler çocuklarını ve yetindiler, mubârek Kur'ân'ı, bir şekilde yüzünden okutma, beş-on "namaz suresi"(!) ezberletme, ille de şeklin, özü-mutevâyı fersah fersah aştığı, hatta çoğu tartışma götürür bir ayrıntı saplantısı yüzünden nerdeyse boğduğu bir 'ilm-i hâl' bilgisiyle donatma ve tekme-tokat zorbalığına kadar varan, ama sonunda mutlaka tavsayan 'namaz bekçiliği' yapma faaliyetleriyle. Beş yaşındaki kız çocuklarının başlarını sımsıkı örtüp, sözümona 'takvâ' puanı

toplamaya durdular eşten-dosttan; ama aynı kız çocuklarının başörtülerinin altına şeytân 'Pokemon', zâlim kedi 'Tom', sapık tavşan 'Bugs Bunny' tasvirli 't-shirt'ler giymelerinden, âhirzaman fâhişeliği kaynaklı 'Barbie-Bebek'lerle oynamalarından hiç rahatsız olmadılar – rahatsız olmak da ne kelime, kendileri, hem de özene bezene sundular yavrularına bu, ne zaman patlayacağı belli olmayan pimi çekilmiş bombaları. Alman Müslüman kardeşlerinin yanlarına bile uğramadılar. Tesâdüfen tanıdıkları bir-ikisinin de Âlemlerin Rabbi Yüce Allah'ın, celle celâluhu, dîni olan İslâm ile şereflenmiş olmalarını yeterli bulmayıp, ille de Türkleştirmeye çalışarak, ister istemez yanlarından uzaklaştırdılar. O Alman Müslümanlar ki, pek isâbetli bir şekilde, kendi evlâtlarını Ümmet-i Muhammed'in istikbâli bilerek, Kur'ânî/Muhammedî olarak yetiştirebilmek için etraflarını sarmış olan küfr, bağy ve fahşânın kol gezdiği bataklıkta, bütün imkânlarını seferber edip birbirinden güzel çocuk kitapları yayımlıyor, gezi-tanışma-kamp programları düzenliyorlardı muntazaman. Ama Almanya'ya yerleşmiş Müslüman/Türk kardeşlerimiz, Almancayı, her hâl ü kârda kendilerinden çok ama çok daha iyi, hatta bu konuda bizzât Almanlarla yarışabilecek kadar iyi bilen evlâtlarını mahrum bıraktılar bu güzel imkânlardan – besbelli bu imkânların varlığının farkında bile olmadıklarından! Nasıl olsunlardı ki? Câmilerinin nerdeyse hiçbirinde mûteber bir Almanca Kur'ân meâli bile yoktu. Câmilerde görev yapan hocaefendilerinhocânımların nerdeyse hiçbiri doğru-dürüst Almanca bilmiyordu. Sular seller gibi, kendi aralarında bile Almanca konuşan Almanya doğumlu Müslüman/Türk çocukları, en iyi bildikleri, en kolay anladıkları lisanda öğrenmek yerine İlâhî Kelâm'ın mânâsını, analarının-babalarının bile zor anladıkları ağdalı ifâdelerin cirit attığı bir 'dînî eserler' ummânı içinde boğulmaya terkediliverdiler yıllarca. Böylece kolaylığın ve müjdelemenin esâs olduğu Dîn-i Mübîn-i İslâm, altından kalkılmaz bir külfet, ruhları aydınlatmak yerine karartan bir kâbus haline geldi o yavruların, Ümmet-i Muhammed'in istikbâlinin körpe hayatlarında.

Şimdi, özellikle de Almanya'ya yerleşmiş Müslüman/Türk kardeşlerim, gece gündüz, kendi aralarında ve sahih îmânına, fikrine bir şekilde güvendikleri herkesle bunu konuşuyorlar ağlamaklı:

"Hacı abi, ne olacak evlâtlarımızın hâli ve de istikbâli?"

Dönüp dönüp mubârek Ra'd suresinin 11. âyet-i kerimesiyle, mubârek Enfâl suresinin 53. âyet-i kerimesini okumalarını ve üzerinde uzun uzun tefekkür etmelerini tavsiye ediyorum onlara… ve mubârek Asr suresini ve mubârek Tekâsür suresini iyice okuyup, anlamaya, ibret almaya ve kendi hayatlarıyla bütünleştirecek şekilde içselleştirmeye davet ediyorum onları.

"Peki!" diyorlar buğulu gözlerle, "Olur, hay hay!".

Haklı endişelerinin keskin ve sert rüzgârı ürpertmeye, sarsmaya, silkelemeye devam ettikçe bu kardeşlerimi, biliyorum, Rahmet yağmurlarıyla yüklü bulutları getirecek beraberinde – önce gözlerini buğulandıran, sonra yanaklarından aşağı, tâ göğüslerine kadar süzülerek oradan da umulur ki esas ulaşması gereken yere, kalplerine ulaşacak olan acı ve pişmanlık gözyaşları bunun ilk ve en somut işâreti. Kurumaya, hayatiyetini kaybetmeye yüz tutmuş mâneviyât toprağı bu gözyaşları ile sulandıkça yeşerecek – İlâhî Kural bu. Bunu düşündükçe önce itminan sonra da huzur buluyor kalbim. Aslolanı, yani herşeyden önce, birilerinin koyduğu ve onayladığı birtakım genel-geçer ölçülere-kurallara göre değil, yalnızca ve yalnızca Kur'ânî/Muhammedî anlamda kaliteli Müslümanlar yetiştirmek durumunda olduğumuzu, belki biraz geç de olsa sonunda anlamış olmaları çok önemli! Ah, bir de biz Avrupalı Türk Müslümanların Türkiyeli kardeşleri olarak farkına varabilsek şunun! Ama özellikle de şu günlerde büyük çoğunluk, çocuklarının, yani Ümmet-i Muhammed'in istikbâlinin kazandığı ÖSS puanlarının ve gözlerinde pek bir büyütüp hatta nerdeyse ilâhlaştırdıkları "ille de ve de ne olursa olsun bir üniversiteye kapılanıp, bir şekilde bir üniversite diploması kapma" yarışı/kumarının heyecanıyla sarhoş… Bu sarhoşluğun bütün nâhoş tezâhürleri de "Damokles'in kılıcı" misâli tehdit ediyor, önce çocuklarını, yani Ümmet-i Muhammed'in istikbâlini, sonra da bizzat kendilerini.

Çocuklarını ÖSS'den makbûl ve matlûb puanı kazanabilmeleri için hazırlama uğruna harcadıkları para, zaman, gayret, titizlik ve hassasiyeti onları Kur'ânî/Muhammedî anlamda kaliteli Müslümanlar yetiştirme konusuna tahsis ettiklerinde, biliyorum, herşey düzelecek… ve işte bu yüzden Batı Avrupa'da yaşayan Müslüman Türk kardeşlerimin mâneviyâtlarını derinden sarsan o keskin, yakıcı rüzgârın buraya da bir an önce ulaşmasını, ne acıdır ki, hasretle bekliyorum! ■

MEHMET AKİF'İN ŞİİR ANLAYIŞI

MUSTAFA MİYASOĞLU

Her şairin hayat görüşü olduğu gibi şiir anlayışı vardır. Bazıları bunu poetik yazılarda ortaya koyar, bazıları da şiirlerinde bu görüşlerine de yer verir. Yunus Emre ve Fuzûlî'den bu yana, şiir üzerine, kendi şiir anlayışları üzerine çok şey söylemiştir şairlerimiz. Âkif'ten önceki batıya yöneliş dönemiyle birlikte, bu poetik görüşler daha da önem kazanmış, Namık Kemal, Abdülhak Hamid gibi öncü şahsiyetler, şiirleri kadar şiir anlayışları ile de geniş kitleleri etkilemişler, eserlerinin kabul görebileceği bir ortamın meydana gelmesine önem vermişlerdir.

Divan, halk ve tekke şairleri, söyledikleri poetik şiirlerle hem şiir sanatı hakkındaki görüşlerini, hem de şiire karşı ortaya atılan küçümseyici tavırları çürütme çabalarını ifade ediyorlardı. Böylece, hem şiirin fonksiyonu, hem de kendilerinin bu söz sanatındaki tutumları ortaya çıkmış oluyordu. Tanzimat şairleri, bu çabaların yanında, bir de batıya yönelerek edebiyat geleneğinden farklı tutum ortaya koymalarının neden gerektiğini açıklamaya çalışıyorlardı. O yüzden şiir ve sanat anlayışlarındaki farklılık, Muallim Naci ve Recaizâde Ekrem gibi Tanzimat döneminin ikinci neslinde çatışmaya bile dönüşüyordu. Bu çatışma bir yönüyle mizaç ve şahsiyet farklarını ortaya koyuyor, bir yanıyla da bugün bile sürüp giden kimlik bunalımını yansıtıyordu.

Mehmet Âkif böyle bir dönemde eser verdi. İlk şiirini 1895'te yayınlamasına rağmen, 1908'e kadar şiir yayınlamaya ara veren şairimiz, 1911'de ilk kitabını çıkardı: Safahat... Bu ad, daha sonra çıkaracağı altı kitabın da üst başlığı olmuştur. Yaşadığı dönemin etkileriyle, kitabın ilk şiirinde Âkif okuyucusuna şöyle seslenir:

"Bana sor sevgili kaari, sana ben söyleyeyim,
Ne hüviyyette su karşında duran eş'arım:
Bir yığın söz ki, samîmiyeti ancak hüneri;
Ne tasannu' bilirim, çünkü, ne san'atkârım.
Şi'r için "göz yaşı" derler; onu bilmem, yalnız,
Aczimin giryesidir bence bütün âsârım!
Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem;
Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bîzârım!
Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;
Oku, zira onu yazdım, iki söz yazdımsa."

Bugün de elde bulunan Safahat'ın bu ilk şiiri ile birlikte düşünülmesi gereken bir "itiraf" var ilk kitabın sonunda: İtiraf adlı şiir. Okuyalım:

"Safahât'ımda, evet şi'r arayan hiç bulamaz;
Yalnız, bir yeri hakkında: "Hazin işte bu!" der.
- Küfe?
- Yok.
- Kahve?
- Hayır.
- Hasta?
- Değil.
- Hangisi ya?
Üç buçuk nazma görülmüş koca bir ömr-i heder!"

Bilindiği gibi, Hâmid'in Makber'inde nesir, Fikret'in Rübab-ı Şikeste'sinde manzum birer önsöz vardır. İlk Safahat'ın bu önsöz ve sonsözleri, kendinden öncekilerin görüş ve tutumlarını bilen ve ona göre kendi tavrını ortaya koyan bir şairin sözleridir. Ayrıca Namık Kemal kadar da eski şiir tarzında gazel ve terkib-i bendler yazan ve fakat yayınlamayan Âkif, yukardaki mısraların bir kısmında kendi döneminin şiir anlayışlarına atıflar yapar, nazım dilini kullandığı bazı Servetifünun şairleriyle arasındaki farka işaret eder. Özellikle şu sölerede Âkif'in tavrı ortaya çıkmaktadır: "Bir yığın söz ki, samîmiyeti ancak hüneri", "Ne tasannu' bilirim", "Şi'r için 'göz yaşı' derler". "Aczimin giryesidir bence bütün âsârım", "Dili yok kalbimin", "hisli yürek" ve ilk Safa-

hat'ın son mısraı; *"Üç buçuk nazma gömülmüş koca bir ömr-i heder!"*

Bu son mısra Âkif'in kendi şiiri üzerine söylediklerinin özeti denebilir. Ama bu üç buçuk nazma gömülen "ömr-i heder" yalnız kendi hayatı değil, bir milletin çok önemli bir tarih dönemecindeki "ömr-i heder"idir. Âkif'in şiirini öteki çağdaşlarından ayıran ve ona destansı bir kimlik kazandıran da, "üç buçuk nazım" diye ifade ettiği eserinin, bütün yanlarıyla o günkü hayat şartlarını, ıstırapları ve sancıları ifade ettiği kadar, umutları, gayretleri ve kahramanlıkları da yansıtmasıdır.

Burada durarak, Âkif'in şiir ve sanat görüşünün kayraklarına yönelmek gerekir. Bu şiir, "bir milletin ruhu, edebiyatında, eş'arında görülür" anlayışından yola çıkmaktadır. Kur'an'daki Şuara Sûresi'nin son âyetlerini açıklarken söylediği şu sözler de onun şiir anlayışını ortaya koyan görüşler olarak ele alınabilir: âkif'e göre "şair hücuma, taarruza uğrayan kendi masum şahsiyetinin intikamını alacağı gibi, zulüm gören ebnâ-yı milletini de seyf-i lisâniyle müdafaa edecektir..."

Çanakkale Şehitleri, İstiklâl Marşı gibi şiirlerini bu görüşleri ışığında ele almak daha doğru olur sanıyorum. Bunlardan başka, "İstediğimiz Edebiyat" adıyla yayınladığı yazıdaki görüşler de öteki şiirlerinde hakim olan bakış tazını açıklayacak niteliktedir. Taklitçi edebiyat anlayışlarından yakınan Âkif, önce doğudan, sonra da batıdan olumsuz tarzda etkilendiğini söylediği edebiyatımız için yeni bir hedef göstermeye çalışır: *"Biz bugün heyet-i ictimaiyemizin gözünü açacak, hissiyatını yükseltecek, maiyetini galeyana getirecek, ahlâkını tehzip edecek, hülâsa bize her manasiyle edeb dersi verecek bir edebiyata muhtacız..."*

Burdan da anlaşılıyor ki, Mehmet Âkif edebiyata ahlâkı düzeltecek ve insanlara "her bakımdan edeb dersi verecek" bir fonksiyon yüklemektedir. Çağının realist ve parnesyen sanatçılarından bu bakımdan ayrılmakta, realite duygusuna belli bir amaç doğrultusunda şiirinde yer vermektedir. Servetifünun sanatçılarıyla dil ve nazım tekniğinde yaklaşırken, malzemeyi kullanışta ayrılmaktadır. Bir bakıma da farklı ve birbirine zıt doğrultudaki ahlâk anlayışlarıyla Fikret ve Âkif birbirlerini andırmaktadırlar: Çünkü ikisi de ahlâki bir edebiyatın peşindedirler. İkisi de şiirleriyle gençliğe birer ahlâk anlayışı kazandırmaya çalışırlar.

Görüldüğü gibi, Âkif'in şiir anlayışı; hayat ve dünya görüşünün estetik bir kimliğe bürünmüş şeklidir. Bu estetik kimlik, etik kaygıları da beraberinde taşır. Bu yüzden de Mevlâna ve Sâdi gibi doğulu, Homeros ve Emile Zola gibi batılı sanatçıları andırır. Bunlar gibi sanat anlayışı ve dünya görüşü ayrılmaz bir bütünlük taşımaktadır. Dolayısıyla, şiirleri de kendine özgü niteliklere sahiptir. Âkif de Mevlâna ve Homeros gibi, kaynakları, ilkeleri ve özellikleriyle öteki sanatçılardan hemen ayrılır. Büyük kitleler de böyle şahsiyetleri sembolleştirir. Yüceltici sözler, övgü dolu inceleme ve monografiler, bu şahsiyetlerin şiiri konusunda yeterli bilgileri ve açıklamaları ortaya koyamaz. Çünkü artık şiir değil, şiiri aşan şeyler söz konusu olur. Böyle durumlarda araştırmacı tavırlar geri durmak zorunda kalır. Sonunda da bu şiiri seven ve sevmeyen, yeterli ve gerekli açıklamadan mahrum kalarak şaire yaklaşır veya uzaklaşır.

Âkif'in şiirini sevenler de, onu şairden çok kahramana benzetenler de şiiri hakkında yeterli ön bilgiye sahip değildir. Şairlerimizin çoğu da Âkif'in şiirine farklı bir şiir anlayışının perspektifinden baktıkları, bu şiir hakkında olumlu şeyler söylemedikleri ya da gerekçesiz övgüler sıraladıkları için, bu büyük şiirin özellikleri yeterince kavranamamıştır sanıyorum. Çünkü Âkif'in şiir anlayışı üzerinde çok az durulmuştur. Daha çok dünya görüşü ve ahlâk anlayışının ele alındığı inceleme ve monografilerde, çoğu zaman onun örnek olacak tavırlarıyla Fikret eleştirisi öne çıkar; şiir ise, kısa değerlendirmeler ve övücü sözlerle geçiştirilir. Halbuki Âkif'in şiiri, kendinden önceki ve sonrakilerden çok farklı bir şiir olduğu için, dikkatli ve sabırlı bir çalışma ile bu şiir çözümlenmelidir. Âkif taraftarı ve Âkif düşmanı sözler, şiirimizdeki bu büyük olguyu açıklamayı seçmiştir.

"Edebiyat Bahisleri" üst başlığıyla bir dizi yazı yayınlayan Âkif, farklı bir şiirin sözcüsü ol-

duğundan şuurundadır. Bunlardan birinin adı İntikad'dır ve yetmiş yıl önceki edebiyat tenkidleri konusunda görüşlerini anlatmaktadır. Namık Kemal'i "malûmat-ı edebiyesi"nin genişliğiyle övdüğü halde onu bile tenkid için yeterli bulamaz ve farklı anlayışlarla ortaya konmuş eserlerin değerlendirilmesinde ortaya çıkacak problemleri şöyle açıklar:

"Edebiyatta intikadın zorluğu en ziyade şuradan geliyor ki, âsâ-ı edebiyenin muhtelif nokta-i nazarlara göre meziyetlerini yahut noksanlarını tayin için, her ne kadar bir çok nazariye, bir sürü kaide ileri sürmüş ise de, her zaman o kaidelerle, o nazariyelerle bir eserin iyiliğine, yahut fenalığına hükmolunamaz. Hüküm nihayet zevk-i selimden ibaret kalır. Pek âlâ! Kendisini zevk-i selim sahibi görmeyen kaç kişi tasavvur edebilirsiniz?"

Görüldüğü gibi, Âkif de değerlendirmenin içinden çıkılmaz bir hal alabileceğini ve herkesin kendi açısından haklı olabileceği bir kaosun doğabileceğini belirtiyor. Edebiyat eleştirisindeki kriter meselesi, her zaman tartışılabilecek ve her kültür çevresine göre farklı sonuçlara göre gidilebilecek konulardan biridir. Bu örnekle, Âkif'in edebiyatın teorik problemleriyle ne kadar ilgili olduğu açıklık kazandı sanıyorum. Bu yazı dizisinde Âkif, tenkidden başka inşad, tasvir, teşbih, plân, icad ve hayal gibi dil ve kompozisyon konularını ele alır, ayrıca yazdığı hasbıhallerde yaşadığı dönemin önemli şahsiyet ve eserlerine dair değerlerdirmeler de yapar.

Şiirin oluşumu üzerine yazdıklarına göz atarsak, onun şiir anlayışı hakkında yeterli ipucunu elde edeceğimizi sanıyorum:

"Şiirin ilhamı azdır. Şiir çalışmakla, uğraşmakla olur. Yüz ter dökerek bir beyit meydana gelir. Ben şiir yazmadan önce çok düşünürüm, tam bir mühendis gibi, mimar gibi. Nasıl mimar evvelâ düşünür: Şurda mutfak, şurda salon, şuraya banyo... Ben de tıpkı öyleyim..."

"Benim şiirlerimde öyle yüksek hayaller bulunmaz" diyen ve süsleyicilikten hoşlanmadığını belirten Âkif, hayal üzerine yazdığı yazıda bile hakîkat, hayat ve müşahededen söz eder, bunları her edebî eserin asıl şartlarından gördüğünü açıklar. Böylece realite duygusunun hiç kimsede görülmeyecek derecede baskın olduğu şiir dünyasının hareket noktasını ortaya koyar.

Evet, Mehmet Âkif'in şiirindeki realite duygusu o kadar güçlü ki, bunun gücüne çağdaşı olan hiç bir şairde rastlamak mümkün değildir. O yüzden de aydınlarımızın çoğu bazı entellektüel kaçışlara yöneldiği bir dönemde Âkif ateşe doğru yürümüş, bu yürüyüş ona Türk insanının çağdaş destanını yazma imkânı vermiştir.

Yukarıdaki görüşleri, onun, şiiri ilhamla kuran ve şiirdeki ruh ânının etkisinden kurtulamayan şairlerden farkını ortaya koyarken; Âkif'i şiirin "söylenen" değil, "yapılan" bir sanat olduğunu savunan günümüz şairlerine de yaklaştırmaktır. Demek ki Âkif, neyi nasıl ve niçin yapacağını bilir; hareket noktası olarak belirlediği realitenin acımasız tezâhürlerinden yola çıkarak edebî olanı en tehlikeli yollardan yakalamaya çalışır. Taklid edilemezliği, kolay anlaşılamazlığı da buradan gelmektedir.

Sanat, çoğu kere bir riski göze alarak ortaya çıkmaktadır. Her büyük sanat eserinde böyle bir risk vardır: Edebî olamamak, ahlâkî olamamak, güzel görünememek, yasak sayılabilmek... Bazıları bu baskının altında ezilir ve ortaya çıkamaz, yahut zamanla unutulur gider.

Âkif'in göze aldığı tehlike, bugün de ona gösterilen umursamazlığın tek gerekçesidir. Esere giren unsurların kendi gerçeklerine çok sâdık kalmaları, yahut öyle görünmeleri, sanat eserinde uğradığı değişime direnen hayat manzaraları...

Bu şiiri ele alırken, en azından Homeros'u ve Mevlâna'yı düşünmek, estetiğini benimsediği Şeyh Sadi ile Emile Zola'yı hatırlamak, bunlardaki manzum hikâye tekniği ile hadiselerin anlatılma tarzlarını hatırlamak gerekir. Âkif'i şair saydırmayacak ve eleştiriye konu edecek her şey, bunlarda da vardır.

Âkif'in şiirinde lirik parçalar, saf şiir mısraları olsa da tümüyle epik şiir özellikleri vardır. O yüzden Âkif çoğu zaman bir destan şairi sayılmaktadır. Bu nitelendirme, bir haksızlığı ortadan kaldıracak değerlendirmedir ve şairimizin bu açıdan ele alınıp incelenmesinde çok büyük faydalar vardır. Kaldı ki bu destan, artık destan yazılamaz. Çünkü destan devri geçmiştir görüşlerinin yaygın olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Nasıl Millî Mücadele olağanüstü şartların ve çabaların eseri ise, bunu öncesi ve sonrasıyla ortaya koyan Safahat da öylesine olağanüstü niteliklere sahip bir destandır.

Âkif'i ve şiir anlayışını bir büyük destan şairi ile karşı karşıya olduğumuz şuuru ile ele alırsak, anlayıp açıklayabiliriz. ■

ZELZELE'Yİ HATIRLAMAK

SEZAİ ŞENGÖNÜL

O gün aslında iyi olmam gereken bir gündü çünkü akrabalarım gelmişti, ev kalabalıktı… ama içimde garip bir sıkıntı vardı ve izahsızdı. Gece yarısına doğru onlar gitmiş... bende bir şeyler okurken dalmıştım... Eşimin sesiyle irkildim… ne dediğini anlamamıştım, sadece gözümü açmıştım... ama keskin bir uğultu geldi kulağıma... sanki yerin altında harç karılıyordu büyük bir uğultuyla... Camdan dışarısını görüyordum... aydınlıktı biraz... karşımda gördüğüm binalar sallanıyor, yıldızlar kayıyordu... Hanım 'kıyamet' dediğimi ve çocukları yanıma toplayıp gözümü yumduğumu ve 'süphanallah, süphanallah' diye mırıldandığımı eşim hatırlatıyor sonraki konuşmalarımızda. Sanki o saniyeler geçmek bilmedi... sadece o anı kabullendiğimi hatırlıyorum... sonra sessizlik oldu... durdu, dışarı çıktık... karanlıkta çocukları kucaklayarak... Ben de o an hemen odada bulunan elektrikli bir radyo vardı, onu da diğer elime aldım ve aşağıya doğru inmeye başladık ikinci kattan... Bu arada hafif hafif sarsılıyorduk... sanki ölüm kovalıyor, biz kaçıyorduk... ensemiz deydi... İnerken sadece alt kattaki komşunun kapısına vurabildim... Dışarı çıktık ama nasıl bir sevinç anlatamam... korkuyla titremeyle karışık... Ortaya bir yere geldik... ama ellerim ve diz kapaklarım tutmuyor ve titriyordu... Dışarı çıkanlar vardı...bağırarak ağlayarak... aniden sesler çoğalmaya başlamıştı... atletiyle şortuyla çıkanlar... geceliğiyle çıkanlar... ana baba günü olmuştu dışarısı... Bu arada ev komşumuzun eşi ağlayarak gelmiş ve eşinin şoka girdiğini, yatağın ortasında öylesine oturup kaldığını, kendisinin çocukları alarak aşağıya indiğini ve ona yardım etmemi istemişti… Bir an düşündüm... beşinci kattı... ölümle yaşam arasında tercih yapmam gerekiyordu... ya devam ederse ya yıkılırsa derken... fırladığımı hatırlıyorum... Yanına geldim… yüzüne vurdum, salladım; birkaç saniye içinde, koluna girip çekerek aşağıya indirdiğimi, terlediğimi biliyorum… inene kadar. Çıkmıştık dışarı... dışarısı iyice kalabalıklaşmış, herkes yanlarda bina olduğu için, açık alanlara yığılmış... kimisi binada kalanlara bağırıyor... kimisi ağlıyor... kimisi de arabaların içerisine girip bekliyordu... O arada içimden bir taksiye binip çoluğu çocuğu alıp şehri terkedip, gidebildiğim kadar şehir dışına çıkmak geçiyordu... Bu duygular arasında radyoyu açma gereği hissettim… bazı kanallar çekmiyor... bazıları İstanbul için dua edelim diyor ama sunucunun sesindeki korku bizi de korkutuyordu… Sarsıntı dalgası ara sıra geliyor… ayağımızın altında bir şeyler kıpırdıyordu, karıncalanma gibi sanki... hissediyorduk... ruhen bedenen sarsılmaya devam ediyorduk... her şeyimiz sarsılıyordu... herkes yalnızdı kaderiyle kederiyle.

Sabah ezanı okunuyordu... önce radyodan duymuştum... ve sesini iyice açma hissi uyandı... ağlamaklı bir halde... Ve açtım radyonun sesini... orada bulunan herkes... alevisi, sünnisi, solcusu, sağcısı, zengini, fakiri radyonun yanına toplanmış, huşu içerisinde ezanın bitmesini bekliyordu... Bu arada birkaç kişinin hıçkırarak ağladığını gördüm... bana da çok dokunmuştu bu hüzünlü sahne...

Düşünüyorum da deprem acısı diğerlerinden çok farklı bir acı, ruhumuzun derinliklerine kadar tesir eden, psikolojimiz üzerinde derin izler bırakan bir acı... yaşama ait; insanların sevinçlerini, istikballerini, umutları, yaşama ait anılarını sarsacak kadar derin... Ölümü an be an yaşıyorsunuz, sarılıp dans ediyorsunuz bir nevi... Bu arada aldığımız bir nefesin, dışarıda geçen bir saniyelik korkusuz rahat nefes alıp vermenin ne kadar büyük bir nimet olduğunu, hayattan çalınan ve size haz veren hırsızlık olduğunu ilik-

lerinize kadar hissediyorsunuz... Yine barınılacak, uyunulacak bir yeryüzü parçası bulamamanın ızdırabını, korkusunu yaşayarak o güzel evlerimizin, mutlu yuvalarımızın kıymetini hatırlatan bir musibet... Yüce kitabımız Kur'ân-ı azimüşşânda Zilzal(Zelzele) sûresinde belirtildiği üzere, saniye saniye bu sûrenin ayetlerinin tecelli ettiğini gördük… Sarsıldık; evimiz de, binamız da, sokağımız da, mahallemiz de, şehrimiz de, bünyemiz de kendimize ait dünyalarımız da, vicdanlarımız da, siyasetimiz de... hepsi yerinden oynamış, sarsılmıştı... Bunun neticesi olarak bazı güzel duygularımızda içimizden dışarı fışkırmış...vefa dostluk, yardımlaşma, komşuluk gibi zayıflamaya yüz tutan değerlerimiz canlanmıştı... Bu da iyi bir yönüydü... bu da o an ihtiyacımız olan en önemli şeydi zaten... Hepimiz aynı hizaye gelmiştik; zengin, fakir, aç, tok, herkes ortak duyguları yaşamış, hepimiz çadıra, evlerimizin dışına çıkmış... aynı kırk beş saniyeyi hepimiz yaşamıştık…

Belki de ilk defa bir 45 saniye hepimizin ortak paydası olmuştu...hepimiz bu saniyelerde aynı şeyleri hissetmiş ve yaşamıştık... Her birimizin hesabı vardı; kimimiz evlenecek, kimimiz araba alacak, kimimiz iş kuracak, kimimiz, doğacak bebeğimizi bekliyorduk... kimimiz de emekli olmuş ev almıştık, yeni taşınmıştık içine... yeni araba almıştık 25-30 milyar vererek... ama o gece hesaplarımız alt üst olmuş, aldığımız ev araba belki de mezarımız olmuştu bize... Bir de Yaradanın hesabı vardı. Bunu hesap etmemiştik ve onun hesabı en doğru olandı ve en iyi hesap görendi...

İnşaallah bazı dersler çıkarırız bu musibetten, hesaplarımızı iyi yaparız. Kimimizin de günahları ya o halimizle ölseydik... kırdıklarımız, üzdüklerimiz... hakkını yediklerimiz... zulmettiklerimiz... zulme karşı sessizliklerimiz, hissizliklerimiz... hakkını ödeyemediklerimiz... yani küçük kıyametimiz kopsaydı o an... bu halimizle ölseydik, herhalde iyi olmazdı... Bunun için şükredip bazı şeyleri telafi etmek için bize bir şans daha verdiği için şükredip, yaşantımızı ona göre düzenlemeli, sorgulamalıyız kendimizi, nefsimizi; muhasebe yapıp, çok tefekkür etmeliyiz. Belki bir dahaki sefere kısmet olmayabilir... bir dahaki sefere... onun için bundan sonra bizden başka hesap yapanlar olduğu fikrini de unutmayız inşaallah... Evlerimizi iyi yaparız, sağlam zemin üzerine kurarız fikirlerimizi de evlerimiz gibi... Zaten birbiriyle alakalı konulardır bu ikisi ve dua edelim ki bir daha kırkbinin üzerinde insanımızı kaybettiğimiz bu insanlık trajedisini bir daha yaşamayalım.

Bu arada şunu da söylemek gerekiyor: Neden Japonya'da aynı şiddetteki bir depremde 40-50 kişi ölüyor, Amerika'da aynı sayıda insan ölüyor da bizde kat ve kat çok fazla insan ölüyor? 99 depreminin üzerinden beş yıl gibi bir zaman geçmesine rağmen ve geçenlerde bir profösörün tahmini olarak söylediği üzere 18 aylık bir süre periyodundan 12 ayı geçti (Bu söz Mayıs/2004 de söylenmişti yanlış hatırlamıyorsam..) yani tahmini olarak, bilimsel olarak demek ki önümüzdeki aylarda, yıllarda bir deprem beklentisi var... İstanbul veya civarında... Peki ne tür hazırlıklar yapıldı, yapılıyor, doğrusu merak etmiyor değiliz millet olarak... ceset torbası alımından başka... umarız güzel şeyler yapılıyordur biz görmesek de bilmesek de...

Bu vesileyle 99 depreminde hayatlarını kaybeden kardeşlerimize rahmet, yakınlarına baş sağlığı ve sabır diliyor ve depremden sonraki duygularımızı özetleyen bir şiirle kalın sağlıcakla diyoruz.

7,4

Yer sarsıldı
Bina sarsıldı
Odam sarsıldı
Eşyam sarsıldı
Ben sarsıldım
Bünyem sarsıldı
Dünyam sarsıldı
7,4 şiddetinde.

ORHAN PAMUK VE ÇİFT KİMLİKLİLİK ÜZERİNE

MUSTAFA ALDI

"Rıfkı, kandırma gene çocukları."
(Ratibe Teyze, Yeni Hayat)

"Ne İçindeyim Doğunun/ Batının ne de Büsbütün Dışında"

Orhan Pamuk'un ödüllerin nirvanası Nobel'e doğru sürdürmekte olduğu yazınsal serüveninin başlangıcını 1979'da Milliyet Roman Yarışması'nı kazanan Cevdet Bey ve Oğulları oluşturuyor. Kitap otobiyografik özellikler taşıması ve yazarın yetiştiği sosyokültürel ortamdan kesitler sunuyor. Üç kuşak İstanbul'lu bir tüccar ailesini konu edinen kitap kadar, kitabın yayınlandığı tarihsel bağlam ve ödüllendirildiği yıl üzerinde düşünüldüğünde; Orhan Pamuk ve çift kimliklik denememizi sağlıklı bir rotaya oturtabiliriz.

Yakın dönem toplumsal ve siyasal analizlerinde 11 Eylül onun biraz ötesinde Berlin Duvarı'nın yıkılışı gibi tarihsel dönüm noktaları üzerinde durulur. Belki bu olayları daha iyi kavramamızı sağlayacak ve aynı zamanda Orhan Pamuk'un modernlikten postmodernliğe uzanan şizofren zihni yırtılmasını zamansal kırılmanın sürekliliği ile bağlantı kurarak anlamızı sağlayacak kritik tarih kanımca 1979 yılıdır. 1979 yılı; Lytoard'ın "Postmodern Durum" kitabın yazılması kadar, dünya siyasal haritasının dengelerinin çözüldüğü ve yeni entellektüel birliktelik siyasalarının oluşturulduğu bir yıl olması nedeniyle ilginçlikleri içinde barındıran kırılma tarihidir. Bu tarihten itibaren yazıyla ilişkisini yaygınlaştırarak sürdüren Orhan Pamuk; kendi kendini "sistematik teşhire" tabi tutması, kendi kendini tekrarlamaktan duyduğu "narsistik haz", kitaplarının yayınlanmasıyla Hollywood filmlerinin arasındaki benzerlikler ve kitapla okuyucuyu başbaşa bırakmayacak kadar enformatik ileti sunuşu gibi biçimsel ve içeriksel eleştiriler kadar, oryantalistliği ve çift kimlikliği üzerinde de durulmuştur. Kendi ülkesinin sokaklarına yabancı gibi bakışı, Cumhuriyet gazetesinde kürt sorunu üzerine yazdığı yazılar, insan hakları konusunda takındığı angarje entellektüel tavır… Yaşar Kemal ile birlikteliği gibi üst tartışmaların odağında bulunan Orhan Pamuk çift kimlikliğin farklı tezahürlerini kendinde taşımasıyla da ilginç bir yazardır. Küresellik/yerellik, modernlik/postmodernlik, doğuluk/Batılık, AB'lik/ABD'lilik gibi ikili karşıtlıkların ortasında bulunan Pamuk 2003 yılı sonlarından itibaren yeni bir eser yazmamasının getirdiği dilden/zihinden düşmüşlük halini AB ve ABD hegemonik güç siyasetlerinin araçsal kullanımıyla üzerinden attı.

Pamuk AB ve ABD Arasında

Radikal Fransız öğrenci liderliği yıllarında başkaldırının başarı çocuğu olarak nitelendirilen ve Yeşillerin Avrupa Parlamentosu Milletvekilliğini yapan Daniel-Cohn Bendit (Kızıl Dany) Orhan Pamuk'la 2001 yılında tanışmış batılı bir politikacı. Onun hakkında şu değerlendirmelerde bulunuyor: "Pamuk benim Türkiye'nin Avupa Birliği'ne girmesinin önemini anlamamı sağlayan entellektüellerden biridir (…) O ülkedeki demokratlar için bu çok önemli. Orhan sadece Avrupalı modern yazarların en önemlilerinden biri değil, Türkiye'de modernlik olanağının da örneklerinden biridir."

Orhan Pamuk angaje entellektüel tavrını romanlarındaki üst anlatısızlığa rağmen sürdürmekte kararlı. Sol borsanın liberal hissedarı Orhan Pamuk Türkiye'nin batılılaşmasından yana olduğunu her fırsatta dile getirmektedir. Bunun somut projesi olarak da AB'yi görmektedir. 1997 aralık ayında yapılan Lüksemburg toplantısında Türkiye'ye Avrupa Birliği'ne aday olarak gösterilmeyince Marcel Proust'un roman kahramanlarından hareketle yazdığı "Avrupa Birliği'ne Girmek/ Hor Görülmüş Aşıklar" yazısında Türkiye'nin akıldışı milliyetçi bir öfekeye kapılmaktansa, Batı'yı eleştirel düşünce ve hoşgörü olarak kavramasına; Batılılaşma'nın derin-

leştirilmesi ve bir anlamda "kendi kendini batılılaştırılması"nın gerekliliğine vurgu yapıyordu.

2004 yılının Nisan sonlarında Almanya'nın Frankfurt kentinde Daniel-Cohn Bendit'in hazırladığı "42 saat" başlıklı kültür, sanat ve siyaset etkinliklerinin son bölümünü oluşturan "Avrupa Tartışıyor" paneline Türk sanatçı ve edebiyatçıları (Fatih Akın, Yade Kara, Feridun Zaimoğlu) ile birlikte katılan Orhan Pamuk, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin geleceği ve Türkiye ile AB'nin kültürel anlamda ortak bir geleceğinin olup olamayacağını tartıştı.

Orhan Pamuk, buradaki konuşmasına Sessiz Ev'de yer alan "Doğu'dan çıkıp gelmiş ilk Batı'lıyım ben. Batı olmuş ilk Doğu" (s. 302) cümlelerini hatırlatırcasına Marcel Proustvari bir tutkuyla "Batılılaşmış bir Türk" olarak "Hayâlî Avrupa" ile yaşadığını dolayısıyla aralık ayında verilecek olumlu/olumsuz kararın bazı hayallerin başlangıcı/sonu olarak anlaşılacağını ifade etti. Liberal iyimserlikle Avrupa'nın aydınlanmacı ve eleştirel düşüncesine göndermelerde bulunarak bu düşüncelerin şekillendirdiği AB içinde Türkiye'nin yerinin olacağını ve bu süreçte AB'nin muhafazakar tavırlardan kaçınması gerekliliğini ifade etti.

Orhan Pamuk'un kitap ve yazılarının çevrilmesi ve üç yıl New York'ta yaşamış olmasının dışında ABD ile nasıl bir ilişkisinin olduğunu bilmek mümkün değil. Ancak ABD hegemonik gücünün vasallarıyla birlikte, İstanbul'da düzenledikleri iki günlük NATO zirvesinin sonunda, ABD başkanı George W. Bush'un dikkatle hazırlandığı belli olan konuşmasında Orhan Pamuk isminin geçmesi ve arka planda oluşan görüntü zihinlerde birtakım soruların ışıldamasına neden oldu. George Bush'un konuşması Galatasaray armalı bir kürsünün ardından Türk gazeteci ve işadamlarından oluşan dinleyiciler topluluğuna Tevfik Fikret'in "Doğu'nun Batı ufkuna açılan ilk pençeresi" olarak nitelendirdiği Galatasaray Sultanisi ile birlikte aynı mekanı paylaşan Galatasaray Üniversitesi'nin rıhtımında yapıldı. Bush'un arkasında oluşan görüntüde iki kıtayı birbirine bağlayan Boğaz Köprüsü ve Ortaköy Camisi yer almaktaydı. Bush bu görüntünün sembolik çağrışımlarının göndermeleriyle Türkiye ve Türkiye'nin Müslüman dünya ile Batı dünyası arasında oynadığı köprü rolüne bıktırıcı bir şekilde dikkat çekerek; konuşmasının sonunda Orhan Pamuk'la ilgili olarak şunları söylüyordu: *"Tanınmış Türk yazarı Orhan Pamuk, İstanbul'un en iyi görünümünün Avrupa ve Asya yakasında değil, her iki yakayı da görmemizi sağlayan köprüden yakalandığını söyler. Onun eserleri de aynen Türkiye Cumhuriyeti gibi kültürler arasında köprüdür. Bu ülkenin insanları Pamuk'un da gözlediği gibi şunun farkında, önemli olan partilerin, medeniyetlerin, kültürlerin, doğunun, batının çatışması değildir. Onun dediği gibi, önemli olan diğer kıtalardaki ve diğer kültürlerdeki insanların da aynen sizler gibi olduğunu idrak etmektir."*

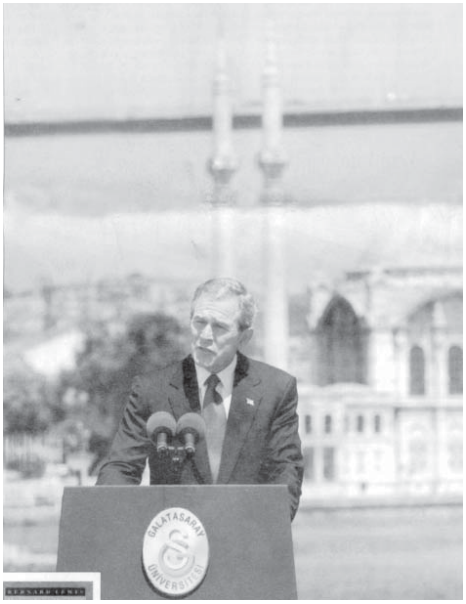

George Bush'un köprü eksenli Orhan Pamuk alıntıları Modernlik sahnesine Batı Avrupa toplumlarına nazaran geç ve güç adımlamış ancak bu adımlanışı modernlik tartışmalarının kıyısında/kenarında olmamaklığın getirdiği ve Orhan Pamuk'un ifadesiyle "ortasında" bulunmanın avantaj/dezavantaj dilemmasındaki Türkiye'nin yaklaşık iki yüz yıllık yoğun, yoksul ve yoksunluklarla yüklü uzun kararsızlık kararının sürdürülmesine yönelik emperyal kibir stratejilerinin yeni evresine yapacağı olası katkılarının politik bağlam gözetilmeden anlaşılma imkanı kanımca yoktur.

Küyerel Pamuk: Küreselleşme ve Yerellik

Eserleri Avrupa, Amerika ve İslam dünyası başta olmak üzere farklı ülkelerde de okunan Pamuk batılı eleştirmenlerce "Türkiye'nin modern yüzü" "hızla modernleşen Türkiye'nin üretken ve görkemli anlatıcısı" gibi

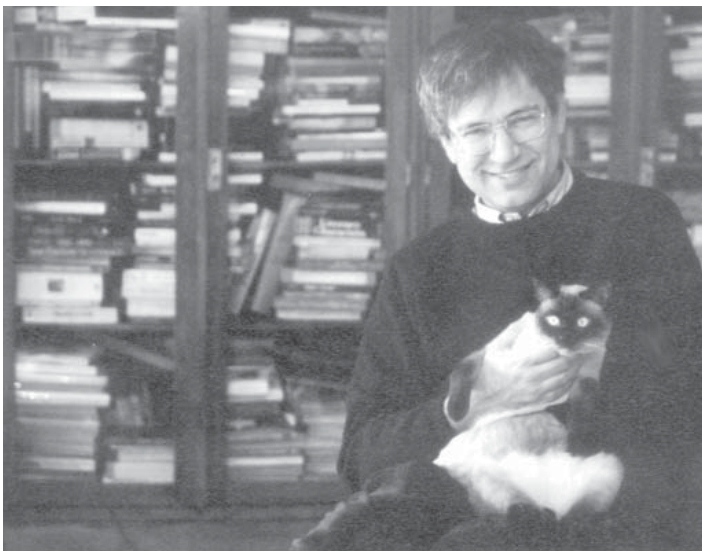

cümlelerle övülmekte, ona yönelik eleştirilerde yazılarını yabancı okuru gözeterek yazdığına yönelik itham edici ifadeler bulunmaktadır. Mustafa Aslantunalı "Orhan Pamuk okurken sık sık bu satırların sizin için yazılmış olmadıkları hissi gelir yerleşir içinize (…) yazılarındaki hava, artık uluslararası bir okuru hedeflediği, nasıl çevrileceğini düşünerek, yazdığı için bütün kitaplarına sinmeye başlamış görünüyor" (Virgül, 70 sh. 59) ifadeleriyle Orhan Pamuk'un eserlerine sinmiş bilinçli Küyerel yazış hakkında bizleri bilgilendiriyor ve uyarıyor. Orhan Pamuk ise hakkındaki bütün iddiaları reddetmek için çıktığı televizyon programlarının birinde "Kitaplarını özel olarak ne Batılı okuru düşünerek ne de Türk okuru düşünerek yazıyorum." diyerek reddediyordu. Ancak onun küyerel bir yazar olarak konumlandırılmasının imkanı, hem coğrafi mekan olarak genişlemeyi (Venedik, Almanya, New York vs) hem de ulus-dışı/ötesi bir bakışı tetiklemesidir. Kendi kültürel evrenini edebiyatla şekillendirişine karşın edebiyatçı için malzeme devşirdiği kültürel coğrafyayı folklorize edişi ve bunu küyerelliğin düşünsel biçimi postmodernlikle eklemleyebilmesidir. Öteki Renkler kitabının başında yer alan Şeyh Galip'ten alıntılanan "Her renge boyan da renk verme" epigrafi sanırım küyerel Pamuk partisi için ipuçları sunar. Küyerel zamanlar akışkanlık zamanlardır. Sermaye, kültür, kimlik siyaset, benlik herşey akar, ancak akarken yerel çeşni ile renklendirilerek renksiz kılınır.

Pamuk Modernite ve Postmodernite Arasında

Batı bilincinin postmodernleşmesi, büyük anlatılarının ecelinin gelmesi ve üstanlatısızlığın meşruiyetini yaygınlaştırması politik tiksintiyi beslemekle kalmamış aynı zamanda anlatısız/kimliksiz yazınsal eserlerin oluşumuna da imkan tanımıştır. Orhan Pamuk romanlarında her türden okuyucu profiline seslenebilmeyi ve Lucas'ın "eleştirel gerçeklik" olarak nitelendirdiği politik yönlendiricilikten uzaklığı ile post-modern anlatının imkanlarından faydalanır Jakobenizme, karşıtlığı, anti-otoriterlik Kürt sorunu, İnsan Hakları gibi netameli konularda ama daha çok AB'ne yönelik yazılarında, söyleşilerinde modernist bir tavır sahibi oluşunun getirdiği bölünmeyi yaşamaktadır. Gramsciyen anlamında organik aydın olmayışı ama devlet sanatçılığı gibi sıfatları reddedişi onun çift kimlikliğinin göstergeleri olarak okunabilir. Sosyolog Ali Akay Sanatın ve Sosyolojinin Ruh Hali'nde Orhan Pamuk'un okuyucu profilinin yaygınlığı ve genişliğinin salt pazarlama stratejileriyle ilişkili olmadığını bilakis farklı duyarlılık yoğunluklarını eserlerinde başarılı bir şekilde eklemleyebilmesinden kaynaklandığını belirterek "postmodernleşen burjuvazi ile bilinçlenen Doğulu arasında okuma köprüsü" Beyaz Kale, Kara Kitap, Yeni Hayat, Benim Adım Kırmızı ve Kar romanları postmodern anlatının egemenliğindeki romanlar olmanın yanısıra; özellikle Yeni Hayat, Kara Kitap, Benim Adım Kırmızı ile muhafazakar kesimin Osmanlı duyarlılığından, kentsoyluların moda dekorasyon duyarlılığına değin farklı duyarlık noktalarını çakıştırabilmiştir. Maureen Freely İstanbul'da büyümüş bir romancı ve gazeteci olarak Orhan Pamuk romanlarındaki farklı duyarlılıkları çatışmaları aynı zamanda Türkiye'nin hâlet-i rühiyesi olarak değerlendirir. "Onun modernist/postmodernist oyunları çatışan geleneklerden unsurları kullanmayı içeriyor. Bunlar bir araya geldiğinde mantığa karşı koyup bir "büyük anlatı'yı imkansızlaştırıyor ancak bir yandan da modern bir Türk okur için anlaması belki de o kadar zor değil. Çünkü yarı doğulu yarı batılı bir kültürde yaşayanlar olarak bu onların gündelik deneyimi. Hızla değişen bir kültür-

de oturup bunların hepsinin nasıl biraraya geldiğini soracak zaman yok" kaderci betimlemesiyle varolanın olumlanarak yaşanan yakıcı şüphenin tercümanı olarak Orhan Pamuk'u kutluyor.

Pamuk: Doğu ve Batı (Muhabbet-i Kadim)

Modern olma durumunun sürekli olarak "unutma/unutturma" hâli ile ilişkilendirildiği siyasal değişim projelerinin "geçmiş/hâfıza" ile ilişkilerinin gönüllü geleneksizleşmenin yaşanmadığı toplumsal havvzalardaki sorunlu hali; kültürel ikilik durumununa yönelik hararetli tartışmaları muteber kılmıştır.

Kültürel çift kimliklik; Orhan Pamuk'un da yakasını bırakmayan aydın sorunlarının başında gelir. Pamuk; eleştirel tavırları sözkonusu olsa da romancı ve eleştirmen Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "çift maksadlı yaşamak" olarak nitelendirdiği kültürel bölünmüşlük halinin trajedisinden muzderip değildir. Ahmet Hamdi Tanpınar 1951'de Cumhuriyet gazetesinde yazdığı bir makalede "Bu buhranın sebebi, bir medeniyetten öbürüne geçmemizin getirdiği ikiliktir. Bu ikilik evvelâ umumî hayatta başlamış, sonra cemiyetimizi zihniyet itibariyle ikiye ayırmış, nihayet ameliyesini derinleştirerek ve değiştirerek ferd olarak da içimize yerleştirmiştir" tasviriyle kültürel yarılmanın bilinç yarılmasına dönüşümünün trajedisini anlatır. Yeni Hayat romanı Orhan Pamuk'un çift kimlikliğini ele veren unsurlarla doludur. Toplumsal, kültürel, siyasal ve ideolojik kategorilerin çifte göndermeli oluşu Orhan Pamuk'un Doğu ve Batı daha doğrusu İslam ve Modernlik değerlendirmelerinin ipuçlarını sunmaktadır bize. Sistematik yanıtların ötekileştirici romancısı Pamuk; manevi hayatını edebiyatla kuruşunun ayrıcalığını Adorno'nun "bir ev olarak metin" imgesiyle doyasıya yaşamak isteyen bir yazardır. Batılılaşmanın lümpen karakterinin karaktersizliğinden kitapları ve yazılarıyla farklılaştığını sürekli olarak vurgulayan Pamuk Hilmi Yavuz'un "metonimik" modernleşme olarak nitelendirdiği semboller üzerinden yürütülen ve yaşam tarzı farklılığı/üstünlüğü üzerine oturtulan hegemonik, oryantalist tavırlardan kendini sürekli olarak uzaklaştırma gayretinde olmasına karşın; bazen kitaplarında bazen söyleşilerinde bilinçaltında yaşattığı Nicholas Wroe'nun "batılı kahraman" olarak imlediği sahici Orhan Pamuk'la bizleri karşılaştırır. Kitaplarının ortak temasının "kültürel değişim, aslında batılı olmayan bir ülkede batılı bir tarzda yaşamak" olduğunu ifade eden Pamuk son kitabı İstanbul Hatıralar ve Şehir'de de bizi batılı Kahramanın oryantalizm tarafından temellük edilen düşünce dünyasından kesitler sunar. "Üzerimde Batılı bakışların eksikliğini hissettiğim zaman ben kendi kendimin Batılısı olurum (s. 271) "İstanbul'a bir yabancı gibi bakmak benim için her zaman cemaat duygusu ve milliyetçiliğe karşı da özellikle gerekli bir alışkanlıktır."(227)

Doğu-Batı sorununu aydın sorunu olarak değerlendiren Orhan Pamuk "Türkiye'nin ikiyüzyıldır yaşadığı Doğu-Batı kavgası ülkenin bir zaafı değil, kimliğidir. Bu yüzden Türkiye'nin bir gün tamamen Doğulu yada tamamen Batılı olacağına inanmıyorum ve bunu istemiyorum da" ifadeleriyle üst-anlatısızlık havariliği yapsa da gönlünde yatan batılılaşmış bir Türkiyedir.

Sonuç Yerine

Orhan Pamuk ve çift kimliklik durumunu ikili karşıtlıklıklar, süreklilikler ekseninde anahatlarıyla değerlendirmeyi amaçlayan bu yazı konuyla ilgili söylenebilecek herşeyi söylediği iddiasında değildir. Çünkü konunun geniş boyutlu olmasının getirdiği handikaplar yanında; bu hali bizatihi yaşayan yazarın şizofren gediğinden ikili karşıtlıkları süreklilikleri mekanlandırmakta karşılaşılan güçlüklerde sözkonusudur. Orhan Pamuk'un zihni dünyası kendi ifadeleriyle "manik halden depresif hale geçişin yaşam tarzı" olduğu bir dünyadır. Böylesine sorunlu bir dünyanın duruma, kişilere ve çevreye göre dile getirdiği düşüncelerin ikircikli boyutu konu üzerinde elle tutulur muhkem sözler söymeyeyi imkansızlaştıroyor. Saf edebiyatın imkansızlığı ve tuhaf bir ikili olarak edebiyat ve siyasetin kesişme noktasında; siyasal farkındalığını koruyarak romanlar yazan Orhan Pamuk; günümüz akademik ve siyaset dünyasının popüler tartışma konularının "ortasında" bulunuyor. Onu farrketmek anlamayı garantilemiyor. Anladım dediğinizde başka bir dala tutunmuş oluyor. Orhan Pamuk biraz değil fena halde Rıfkı'dır. ■

KENDİNİ TANIMA

NİYAZİ FIRAT ERES

Hayattan keyif almak, dünyada geçirdiğimiz sayılı günleri tüketirken kendi değerlerimizin, yetenek ve potansiyelimizin farkına vararak, bunlardan faydalanarak yaratıcının istediği bir hayatı dünya üzerinde resmetmek için kendimizi tanımalıyız.

Allah şüphesiz değersiz hiçbir şey yaratmaz. Allah'ın yarattığı canlılar içinde insan, çeşitli potansiyel ve yeteneklerle donatıldı. Bunun farkına varan insanlar bu yetenek ve potansiyellerini kullanmaya başladılar.

Tarih kitaplarının sayfaları bu insanların bir ömre sığdırdıkları icatlarla, keşiflerle ve diğer başarılarla doludur. Kendilerini tanıdıkları ölçüde ortaya koydukları değerlerle hem tarihin tozlu sayfalarında hem de gönüllerde değişmez yerler edindiler.

Tüm insanlar verimli birer tarla gibidir. Önemli olan bu tarlaya uygun tohumu ekip, uygun su miktarını ve gübreyi doğru tespit edebilmektir. Pamuk ekilebilecek bir tarlaya arpa ekerseniz verim alamazsınız. Güneş de size yardım edemeyecektir. Ekim yapmadan önce tarlanın toprak cinsini, iklim şartlarını ve çiftçiliği iyi öğrenmelisiniz.

İnsan kendisini verimli ve etkili bir hale getirmek için de kendini iyi tanımalı, gelişim hızını, ilerleme isteğini, hayattan ve kendisinden neler beklediğini, bu istek ve beklentilere ulaşmak için neler yapabileceğini, dünyada var oluş amacını ve bu amaca uygun olarak yapması gerekenleri iyi düşünmeli, öğrenmeli ve yapmalıdır.

Kendini tanıyan insan için şu an yaşadığı hayattan daha iyi bir hayat tarzı her zaman mümkündür ve onlar bu hayat tarzına doğru ilerlemektedirler.

Kendini tanıyan insan Allah'ın bahşettiği hayatın kaynağını içinde taşır.

İnsan kendini tanımaya başladığı zaman kendinden daha çok faydalanır ve provası olmayan bu hayattan diğer insanlara göre daha fazla huzur, keyif, verim alır ve yüksek bir mutluluk düzeyi ile beraber öz güveni de artar.

Kendini tanıyan insan provası olmayan bu dünya sahnesinden en büyük alkışı alarak ayrılır.

Kendini tanımayan insan tarlasındaki toprağın cinsini bilmeden ekim yapan çiftçi gibidir. Bu çiftçi killi toprakta buğday yetiştirmeye kalkar. Kendini tanımayan insan kendine nasıl yatırım yapacağını, yeteneklerini, potansiyelini, hayatının anlamını, amacını bilemez ve sık sık karamsarlık içinde can sıkıntısı içinde yaşar.

Evde, iş yerinde, okulda ya da her hangi bir yerde karamsar ve sıkıntılı olduğunuz bir anınızı hatırlayın. Kurtulmak için neler yaptınız? Hangi sonuçları elde ettiniz? Bu sonuçlar istediğiniz sonuçlar mıydı? Düşüncelerinizde sadece dünya mı vardı yoksa inançlı bir insan olarak ahiret hayatı da düşüncelerinizde rol oynadı mı?

İnsan hayatını kendini tanıdığı ölçüde güzelleştirir.

Günümüzde kendini tanımayan milyonlarca insan istemediği yerlerde yaşıyor ve kendini tatmin etmeyen, potansiyel ve yeteneklerini kullanamadığı, kendini gerçekleştiremeyeceği işlerde çalışıyor. Hayatın anlam ve amacını bilmeden yaşayan bir çok insan, yaratıcının insana yüklediği görev ve sorumluluklardan uzak bir hayat sürdürüyor.

İnsan Kendini Tanımak İçin Neler Yapabilir?

Ünlü Alman düşünürü Goethe'ye göre; bir insanın ulaşabileceği en yüksek düzey, kendi inanç ve düşüncelerinin farkına varmak, kendi kendini tanımaktır.

Kendini tanıyan insan bulunduğu her ortamı iyileştirmeye çalışır. İnsanlara kızmak yerine onlara yardım eder. Kendini tanıyarak ışığa ulaşan insan diğer insanların da bu aydınlığa ulaşması için onlara yardım eder.

Kendini tanıyan insan "Doğrularımla ve yanlışlarımla ben buyum" der ve yanlışlarını düzeltmeye çalışır.

Yıllar önce dört adam Kawir çöllerinde bir kervanla yolculuk ediyorlarmış. Akşam olduğunda ateşin etrafında oturuyor, deneyimleri hakkında konuşuyorlarmış. Dördünün de develere hayranlığı varmış. Develerin huzurlu hallerine şaşırıyor, güçlerini takdir ediyor ve sabır-

larını ibret verici buluyorlarmış. İçlerinden biri:

"Biz kalem ustalarıyız, bu hayvanları övmek ve tanıtmak için yazalım veya çizelim." demiş.

Bu sözleri söyler söylemez bir parşömen kağıdı alarak yağ lambasıyla aydınlanan çadıra girmiş. Birkaç dakika sonra dışarı çıkmış ve çalışmasını arkadaşlarına göstermiş. Kağıtta dinlenme pozisyonundan kalkmaya hazırlanan bir deve çiziliymiş, hem de o kadar güzel çiziliymiş ki insan canlı olduğunu düşünebilirmiş.

Daha sonra ikinci adam çadıra girmiş ve bir süre sonra develerin kervana sağladıkları yararların yazılı olduğu edebi bir yazımla dışarı çıkmış. Üçüncü olarak çadıra giren alim ise, büyüleyici bir şiir yazmış.

En son dördüncü alim çadıra girerken diğerlerini kendisini rahatsız etmemeleri konusunda uyarmış. Birkaç saat sonra ateş sönmüş ve çadırın dışındakiler uykuya dalmışlar. Fakat loş çadırdan hala kalem sesleri ve monoton bir şarkı melodisi geliyormuş. Arkadaşları dördüncü günde onu, iki ve üçüncü günde olduğu gibi boşuna beklemişler. Sonunda beşinci gün çadırın girişi açılmış ve çalışkanların çalışkanı yorgun bir halde morarmış gözlerle ve çökmüş yanaklarla dışarı çıkmış. Çenesi kısa ve sert sakallarla kaplıymış. Yorgun adımlarla diğerlerine yaklaşmış ve bir tomar parşömen kağıdını önlerine koymuş. Birinci rulonun üzerinde büyük harflerle şöyle yazıyormuş:

"MÜKEMMEL BİR DEVE YADA BİR DEVE NASIL OLMALI?"

Siz şimdiye kadar kendinize ***mükemmel bir insan ya da bir insan nasıl olmalı?*** diye sordunuz mu?

Kendini tanımak isteyen insan da kendisini kendisi yapacak

sorular sormalı ve cevabını aramalıdır.

Kendini tanıma zorlu bir süreçtir. Kendini tanımak isteyen insan büyük bir azim ve kararlılıkla kendi üzerinde çalışmalıdır.

İnsanlığa *"Kendini bil!"* diye seslenen Eflatun'un bu sözünde bir çok anlam gizlidir. Bu söz bize; 'Ne istediğini bil, kendi sınırlarını ve zayıflıklarını bil, diğer insanların gözünde ne olduğunu bil, kendi isteklerinin ve niyetlerinin farkında ol, etrafında olup bitenlerin farkında ol, her alanda farkında oluşunun derecesini artır' demektedir.

İnsan kendini tanımayı gaye edindiği zaman bu iştahı giderek artar. Kendisi hakkında bilgisi olan kişi hem özgürlüğüne kavuşur hem de kendini iyi yönetir. İnsan kendini bildiği zaman Rabbini de bilir.

İşte insanın kendisini tanımak için kendine sorabileceği birkaç soru:

- Hayatımın anlamı ve amacı nedir?
- Var oluşumun bir sebebi var mı?
- Niçin yaşıyorum?
- Hayatımda hangi kararları almış olsaydım şimdi arzu ettiğim yerde olurdum?
- Şu an bulunduğum konum istediğim bir konum mu?
- Hayatımı ben mi yönetiyorum?
- Ruhsal yapımı kontrol edebiliyor muyum?
- Diğer insanlara göre daha iyi yaptığım şeyler var mı?
- Davranışlarım mantıklı mı yoksa duygulu mu?
- Yardımsever ve cömert miyim yoksa çıkarcı mıyım?
- Olgunluk derecem tepkilerimi kontrol edecek ve yönlendirecek kadar yüksek mi?
- Düşünce sistemim soyut mu yoksa pratik mi?
- Huzur kavramından ne anlıyorum?
- Huzurun kaynağı ne?

Bu sorulara gerçekçi cevaplar verildiğinde insanı harekete geçirecek sonuçlara ulaşılacağı görülecektir.

Kendini tanıyan kişi gerçekçidir. Her zaman doğru bildiği düşünceleri hayatına geçirir. Pişman olacağı işlere girişmez. İhtiyaçlarını bilir, onları temel ilke ve prensipleri ışığında karşılamaya çalışır.

Kendini Tanımak = Davranışların ve oluşturduğu etkileri farkında olmak, bunları kontrol etmek, sonuçlarını bilmek ve kabullenmek.

Kendini tanımaya başlayan insan, Allah'ın kendisine bahşettiği tüm yeteneklerini gerçek bir insanlık mertebesine ulaşmak için kullanarak zincirlerini kırar.

Kendini tanıyan insan, inançlarının ışığında hayatının bir gün sonlanacağını ve Yaratan'a döneceğinin bilincindedir. ■

FERASET DİYARI

SELİM ŞEVKİOĞLU

Şehrin tüm bilge addedilen kişileri bir arada oturmuş "*bilginin ve bilgilinin üstünlüğü*" hususunda münazara etmekteydi. Her zaman olduğu gibi bir süre sonra münazara yerini münakaşaya tebdil etti. Böyle olduğunda herkes, kendi bilgisinin üstün ve görüşünün isabetli olduğundan dem vururdu. Tam bu sırada *şehrin öte yakası*ndan bir adam çıka geldi. Kendisini tanıtırken herkes tarafından malum ünlü feraset diyarından geldiğini belirtti. Herkes ünlü feraset diyarından gelen bu adama kulak kesildi. Çünkü feraset diyarı insanlarının bilgelikleri su götürmezdi, ve onlar vakur içinde hep önlerine bakarak konuşup isabet kesbederlerdi. Şehrin öte yakasından gelen adama tartıştıkları husus hakkında ne düşünüyor olduğunu sual ettiler. O yalnızca önüne bakar olduğu halde;

"*Üstünlükte asıl olan biliyor olmak değildir.*

Bilgin olduğun kadar bilge olman da gerekir.

Bilgelik bilgi sahibi olmaktan özge bildiğine sahip olmak iledir.

Bilgi sahibi olmak ile bilgisine sahip olmak asla aynı şeyler değildir

Bilgiye sahip olmak için onu yaşamak ve üzerinde taşımak gerekir..

Kitap yüklü eşekler olmaktan Allah'a sığınınız "

dedi.

Şehrin bilge addedilen kişileri Feraset diyarından gelen adamın sözlerinden etkilenerek, kendilerine bildiklerini öğretmesi hususunda ricada bulundular. O ise her zaman olduğu gibi yalnızca önüne bakar olduğu halde, bunun için feraset diyarına gelmeleri gerektiğini söyledi. Bu bilgi neydi ki bunu öğrenmek için feraset diyarına gidileydi? Kimi bilgililer onun bu teklifi hakkında zan ederek dudak büktü. Bildiklerini öğrenmek için onca yolu tepmeye ne gerek var diye düşündü. O ise yalnızca önüne bakar olduğu halde, kendilerini feraset diyarına davet ederek oradan ayrıldı. Ve yalnızca önüne bakar olduğu halde. yalnızlığının refakatinde feraset diyarına doğru akıp gitti.

*Şehrin öte yakası*ndan gelen adamın sözlerinden etkilenen bilgililerden biri, feraset diyarına ve tanıştığı bu insana karşı yüreğinde büyük bir özlem doğduğunu hissetti. Ve yüreğindeki özlemin eşliğinde uzun bir yolculuğa koyulup, şehrin öte yakasına doğru yöneldi. Bu güne kadar hep rahat içinde okuyup öğrenme yolunu seçmişti. Yol boyunca birçok eziyet çekti, sıkıntıya katlandı, yoruldu, bıktı, sızlandı, ama yoldan vazgeçmedi. Uzun yolda müşahede ettikleri ve çektiği sıkıntılar hayata ve kendi iç âlemine dair çok şeyler öğretmişti ona. Ve O, bunu anladığında feraset diyarı da ufukta beliriverdi *Şehrin öte yakası*ndaki bu diyarın insanları, önlerine bakar oldukları halde kendisini karşılayıp buyur etti. Sevdiği bu diyarda ve sevdiği bu diyardaki yalnızca önlerine bakan tevazu sahibi insanlar tarafında bir sene kadar eğitildi. Büyük üstat bir gün kendisinin yanına geldi. Kafasını ilk kez yerden kaldırıp yüzüne baktı. Elini omzuna götürürken artık eğitiminin tamam olduğu ve dilediği takdirde buradan gidebileceğini ifade etti. O ise yanlarında kalmayı tercih etti. Ve bir gün bilgili yeni bir talebenin daha feraset diyarına doğru yola koyulduğunun haberi geldi. Yeni talebe feraset diyarının kapısından içeri girerken yüzüne bakan tek kişi kendisiydi. Yeni talebeyi gördüğü anda yüreği acı ile cız etti. Sonra büyük bir utanç ile gözünden iki damla yaş dökülür olduğu halde üzülerek kafasını önüne doğru eğdi. Çünkü içeri giren kişi, kefeleri kitapla dolu olan bir eşekten başkası değildi. Ve artık o da, yalnızca önüne bakan kimselerden biriydi. ■

ERZURUMLU SITKI BEY (SITKI ARAS'A ARMAĞAN)

Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğretim üyelerinden Mehmet Karataş'ın hocası Sıtkı Aras için bir armağan olarak hazırladığı "Erzurumlu Sıtkı Bey" isimli eser dergah yayımları tarafından yayımlandı.

"Erzurumlu Sıtkı Bey" kitabı Prf. Dr. Sıtkı Aras'ın biyografisinin, bibliyografyasının, yönettiği tez çalışmalarının isimlerinin yer aldığı ve kendisini seven dostlarının kaleme aldığı yazılardan oluşuyor.

Eser, okuyucularına, çayı kıtlama içenlerin toprağı Erzurum'da yetişen ve o toprağın kendisine kazandırdığı şuurla hareket ederek mensubu bulunduğu kültür coğrafyasını ilmi zeminlere taşımaya çalışan; aldığı dini eğitimle çağdaş eğitimi zihninde ve ruhunda mezcederek kendisini yetiştirenlerin umut dolu bakışlarına sebep olan temiz yürekli ve sağlam karakterli ilmi adamı Sıtkı Aras'ı tanıtması bakımından değerlidir. *Dergah yayınları*

AMERİKA DİYE BİR YER YOK

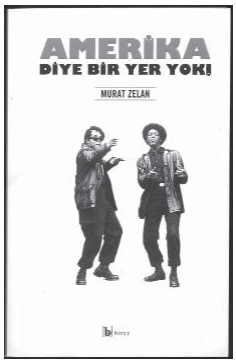

Türkiye'nin günden güne "yavruvatanamerika" yolunda hızla ilerlediğine dikkat çeken Murat Zelan, siyasetten ekonomiye, ekonomiden reklam piyasasına kadar Amerika'yı örnek aldığımıza ve bununla birlikte ciddi kimlik kaybı içinde oluşumuza dikkat çekiyor.

Birey yayınları arasında çıkan "Amerika Diye Bir Yer Yok" kitabında Murat Zelan tepkisel üslubu, kendisine has yorumlarıyla bir çok konuya değiniyor aslında. Amerika'nın, Amerika olma serüveninden yola çıkarak dünya ülkelerine karşı izlediği politika Körfez Savaşı, 11 eylül saldırıları ve şimdi Irak'ta yapılan "özgürlük" adı altındaki işgale kadar geldiği noktayı hayatın her alanından ve tarihi şahsiyetlerden verdiği örnekleriyle dile getiriyor. Kendi deyimiyle su hava toprak ve ateş gibi dış gerçekliği betimleyen unsurların yanı sıra, insan ruhu gibi iç gerçeklik dahil hiçbir hakikate saygı duymayanları hedef alan yazılarıyla murat Zelan okuyucuya şöyle söylüyor: Amerika Diye Bir Yer Yok! (*Birey yayıncılık*)

İran Cumhurbaşkanı M. Hatemi'nin Kitabı Türkçe'de...

ŞEHRİN DÜNYASINDAN DÜNYANIN ŞEHRİNE

"Batının Düşünce Dünyasında Gezi"

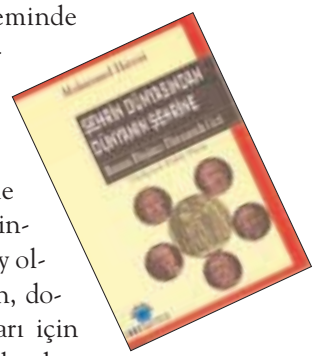

İran Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi tarafından öğrencilik döneminde kaleme alınan bu çalışma; bugün çağdaş politikacılar ve stratejistler tarafından, "Uygarlıklar Çatışması" şeklinde dillendirilen ve temelde Doğu ile Batı'nın siyasal ve dinsel çatışmasından başka bir şey olmayan terminolojik kavramın, doğu halkları ve devlet adamları için ne anlama geldiğini açıklamaktadır. Çalışmanın bütün aşamalarında Batılı felsefeci ve düşünürlerin çalışmalarından örnekler sunularak, batı uygarlığının oluşum süreci incelenmiş ve bu sürecin doğu halkları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Kitap bu anlamda; "Uygarlıklar Çatışması" şeklinde dillendirilen geçmiş binlerce yıllık süreci aydınlatmakla kalmamakla, önümüzdeki yüzyıllarda sürecin nereye gideceğine dair veriler de sunmaktadır.

TÜRK ETEBİYATI
ARİF NİHAT ASYA ÖZEL SAYISI

Ahmet Kabaklı, **Ali Akar,** Ali İhsan Öbek, **Ayhan İnal**, Erol Ülgen, **Fatih Andı**, Fırat Kızıltuğ, **Halil Gökkaya**, Haluk Şükrü Akalın, **İlham Köse**, İsa Kocakaplan, **M. Halistin Kukul**, M. İlyas Subaşı, **M. Mehdi Ergüzel**, M. Nuri Yardım/ Fırat Asya, **Mehmet Ali Kalkan**, Mehmet Kaplan, Muhsin **Macit,** Musa Tektaş, **Mustafa Armağan**, Nazım Payam, **Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu**, Ömür Ceylan, **Özcan Ünlü**, Reha Oğuz Türkkan, **Sadettin Yıldız**, Sakin Öner, **Servet Kabaklı**, Yahya Akengin, **Yavuz Bülent Bakiler**, Yusuf Dursun, **Yusuf Gedikli.**

Arif Nihat Asya İçin Ne dediler?
Arif Nihat Asya'dan Seçmeler…
Özel sayı bayiler ve seçkin kitapçılarda.
Türk Edebiyatı. Tel: 0212 526 16 15

BİR HALKIN DÜŞÜ ORADA ÖLDÜ KIZILDERİLİ LİDERLERİN DİLİNDEN AMERİKAN ZULMÜ

ERTUĞRUL BAYRAMOĞLU

O zaman kaç kişinin öldüğünü anlayamamıştım. Şimdi kocamışlığımın şu yüksek tepesinden gerilere baktığımda, yerde birbirleri üzerinde yığılı duran boğazlanmış kadınları, çocukları, hala o genç gözlerimle görebiliyorum ve orada, o kanlı çamurun içinde bir şeyin daha öldüğünü ve o kar fırtınasına gömüldüğünü görebiliyorum. Evet bir halkın düşü öldü orada. Evet güzel bir düştü (Kara Geyik)

***

Nerede bugün o eski Pequot'lar? Narranganset'ler, Mohicanlar, Pokanet'ler, halkımızın bir zamanlar güçlü olan bütün o kabileler nerede? Tıpkı yaz güneşinin altında eriyip giden karlar gibi, Beyaz Adam'ın açgözlülüğü ve baskısı karşısında hepsi yitip gittiler.

Hiç karşı koymaksızın bizi yok etmelerine göz mü yumalım, terk mi edelim evlerimizi.Yüce Ruh'un bize armağan ettiği ülkemizi, ölülerimizin mezarlarını, bizim için saygın ve kutsal olan ne varsa hepsini bırakıp gidelim mi? Biliyorum, sizler de benimle birlikte, 'asla, asla' diye bağıracaksınız (Tecumseh)

***

Beyazlar her zaman Kızılderilileri kendi hayat tarzlarını terketmeye ve beyazlar gibi yaşamaya zorluyorlar. **Eğer Kızılderililer beyazları kendileri gibi yaşamaya zorlamış olsalardı, bu kez beyazlar karşı karşı koyacaktı; bir çok Kızılderilinin yaptığı da bundan başka bir şey değildir** (Siyah Tencere)

***

Bu ülkede ilk kimin sesi yankılandı? Oklarından ve yaylarından başka bir şeyi olmayan kızıl halkın sesi. Ülkemde yapılanları ben istemedim, ben çağırmadım; beyazlar topraklarıma giriyorlar. **Beyaz adam ülkeme girdiğinde, ardında kandan bir iz bırakıyor** (Kızıl Bulut)

***

Çok uzun zaman önce bu topraklar atalarımıza aitti; ama ırmağın oralara gittiğimde iki yaka boyunca asker kamplarının uzanıp gittiğini görüyorum şimdilerde. Bu askerler benim ağaçlarımı kesiyorlar, benim yaban sığırlarımı öldürüyorlar, bütün bunları görünce yüreğim parçalanıyor. (Satanta)

Ölüm Tarlaları

Bugün Bolivya topraklarında bulunan ve 1545 yılında 'Keşfedilen' Potosi gümüş madenleri, fatihlerin elinde 'Keşif' tarihinden itibaren bir ölüm tarlasına dönüşmüştü.

Potoşi gümüş madeni ocakları, 'Keşfi' ile yıkımı arasında geçen 300 yıl içinde, 8.000.000 Kızılderilinin mezarı oldu. Potosi 1573 yılında 120.000 nüfusu ile, nüfus bakımından dünyanın sayılı şehirlerinden biri iken, 1825 tarihinde artık sadece 8.000 insanı barındırıyordu

Oysa Avrupalılar kıtaya geldiklerinde Kızılderililerden yardım görüyorlardı. 'İngilizler 1620'de Piymontha çıktıklarında, Yeni Dünya'nın dost yerlilerinden yardım görmeselerdi, açlıktan ölürlerdi herhalde. Kızılderililer Piymonth'a gelen göçmenleri zebun çocuklar olarak görüyorlardı. Kabile ambarındaki tahılı onlarla paylaştılar, onlara nerede ve nasıl balık tutacaklarını gösterdiler ve ilk kışı atlatmalarına yardımcı oldular. İlk yaz geldiğinde, beyaz adamlara tohumluk verdiler. (Fatihler Yargılanıyor, Tümzamanlar yayıncılık, S. 33)

***

Bu savaş durup dururken fışkırmadı bizim topraklarımızdan; bu savaş Büyük Baba'nın topraklarımızı karşılığında hiçbir şey ödemeden almaya gelen ve topraklarımızda birçok kötü işler yapan çocukları tarafından getirildi. Bu belanın sorumlusu, Büyük Baba ve onun çocuklarıdır... Biz yalnızca ülkemizde barış içinde yaşamak ve halkımızın mutluluğunu ve iyiliğini sağlamak için elimizden geleni yapmak istedik; ne var ki Büyük Baba, topraklarımızı yalnızca bizi öldürmeyi düşünen askerleri ile doldurdu. (Benekli Kuyruk)

VATANSEVER

Güney Cephesinde Fransızlar Kuva-i Milliye birlikleri karşısında yenilgiler almaya başladığı sıralarda bir Fransız Parlementer bu konuda Fransız meclisinde bir konuşma yapar ve Kuva-i Milliye'yi 'eşkiya' olarak nitelendirir. Buna karşı Hariciye Bakanı Briyan şöyle cevap verir;

-Muhterem mebuslar bilmelidir ki, eşkiya olarak vasıflandırdıkları Türklere, bizim memleketimizde vatansever derler. Onlar yurtları için hayatlarını feda eden insanlardır.

Evet işgalcilerin ağzından da çıksa doğru bir söz. Ve ABD ve İsrail'in anlmaları gereken bir gerçek.

PATATES

Abraham Lincoln'ün huzuruna çıkarak iş talep eden bir genç, köklü bir Amerikan ailesinden geldiğinden bahsediyordu. "Benim ecdadım Amerika'ya ilk yerleşenler arasındaydı. Büyükbüyük babam Kızılderililere karşı savaştı; Amerikan İstiklal Harbinde İngilizlere karşı cenk edenler arasında büyük babam da vardı. Babam, Dahili Harpte büyük yararlıklar gösterdi; amcam..." Cumhurbaşkanı, gencin sözünü kesti ve "Delikanlı, siz bana patatesi hatırlatıyorsunuz" dedi. "Zira onun da en iyi tarafı toprak altındadır."

SÖZ DEĞİL İŞ

Üç Budist rahip, serinlemek için nehre girmişler. Çıkardıkları giysilerini nehre uzanan bir ağaç dalına asmışlar. Tam yüzerken bir de bakmışlar ki çok güzel, çok alımlı ve çok büyük bir kuş gelip o dala konuvermiş. Sarsıntıyla bütün giysiler de nehre düşmüş ve akıntıya kapılıp gitmiş.

Birinci rahip "Çok güzel!" demiş. Dala konan kuşu kastediyormuş.

İkinci rahip: "Ne kötü" demiş. Nehre düşen giysilerine üzülüyormuş.

Üçüncü rahip ise hiçbir şey dememiş. Suya düşen elbiseleri yakalamak için yüzmeye devam etmiş.

TERBİYE

Nefsin dizginini haramdan çekenler, mertlikte Rüstem'i Sam'i geçmişlerdir.

Ağır gürz ile düşmanın beynini ezecek yerde kendini çocuk gibi değnek ile terbiye et. Sen kendin ile başa çıkamayınca, senin gibi düşmana kimse ehemmiyet vermez.Vücudun iyi, kötü ile dolu bir şehirdir. Sen o şehrin sultanısın, akıl da onun alim veziridir. Bu şehirde serkeş alçaklar vardır ki, onlar kibir, sevda, hırstır. Rıza, takva bu şehrin iyi adlı hür insanlarıdır; heva, heves yol kesici, yankesicidirler. Sultan kötülere meylederse, akıllı insanlar da rahat, huzur kalır mı? Şehvet, kibir, hırs haset damardaki kana; cesetteki cana benzerler. Eğer bu düşmanlar kuvvet bulurlarsa, senin hükmünden, reyinden baş çevirirler. Aklın pençesini kuvvetli görünce, heva-heves inadı bırakır, emre râm olurlar. Düşmana riyaset etmeyen hakimin, düşman eliyle riyasetten düşeceği şüphesizdir.

(Bostan ve Gülistan)

"KANUNİ OLSA İDİ"

Ahmed Vefik Paşa, Paris'te büyükelçi iken İmparator III. Napolyon'un yeni yaptırdığı bir opera binasına davet edilir. Tören sırasında paşa imparatora yakın bir locada bulunur ama tavır ve davranışları imparatora aldırmadığı izlenimi uyandırır. Bu duruma içerleyen imparator paşaya bir adamını göndererek;

- Git şu Osmanlı paşasına sor, kendini Kanuni devrinde mi sanıyor? der. Ahmet Vefik Paşa gelen adama şu cevabı verir:

- İmparator hazretlerine hatırlatırım ki Kanuni Osmanlı tahtında olsa idi kendileri orada olamazlardı.

AKLETMEYE NE DERSİNİZ?

FAHREDDİN GÖR

Bu günlerde gündemde çok farklı olaylar birbiri içine geçerek zihnî savrulmalara sebep oluyor. Bu yazının kaleme alındığı saatte elim bir tren kazası sarsıyor yüreğimi. Üzülüyorum, kahroluyorum. Tedbirsizlik mi? İhmal mi? Aşırı güven duygusu mu? bilmiyoruz.

Yönetim zaafını çözmenin yolu değerli öğütlere kulak vermektir. Yöneticilerin etrafına aldığı kişilere dikkat etmesi gerektiğiyle ilgili Hz.Ali(r.a.) Malik bin Eşter'i vali olarak tayin ettiğinde verdiği mektupta şöyle der:

"Valiler için Hassa Takımı kadar belalı bir şey yoktur. Bunlar iyi günlerde daima yükü ağır, felaketli zamanda yardımı az, adaletten hiç hoşlanmaz, istemekten asla bıkmaz, verildiği zaman katiyen şükretmez, verilmezse olur olmaz şeyle savrulmaz, felakete hiç sabretmeyen kimselerdir."

Bir işte güvenli rehberleriniz yoksa o işi yapmamanız en hayırlısı. Ders alınmış bir başarısızlık başarı sayılır aslında, gerçi tembeller hata yapmaz, çalışan, üreten insanlar hata yaparlar. Ancak silginiz kaleminizden önce tükeniyorsa çok fazla hata yapıyorsunuz demektir.

Çoğu zaman aydınlara, idarecilere aşırı güven duymak yönetilenler için bir zaaftır. Yönetenlerin basit bir şekilde çözebilecekleri işleri kanun, mevzuat diye daha doğrusu sorumluluk almamakla ilgili bahaneleri yaygın bir tarz olarak devam edip gidiyor.Ve maalesef insanlar sevdikleri hakkında kör ve sağır oluyor.

Adamın birisini baygın bir şekildeyken hastaneye götürmüşler. Doktor üstün körü şöyle bir muayene etmiş ve yanındaki hemşireye dönüp 'bu adam ölmüş' demiş. O sırada baygın yatan adam doktorun bu söylediklerini duymuş. Sedyede doğrularak: 'Yahu ben ölmedim' demiş. Hastanın bu davranışına sinirlenen hemşire: 'Sus bakayım; sen doktordan daha mı iyi bileceksin' demiş.

Ayrıca kendimize göre olayları yorumlamak politikacılarımızın şiarıdır:

Siyasetçilerden birinin küçük oğlu babasına sormuş:

-Babacığım sizin partiden biri bir başka partiye geçse ne olur?

-Vefasız, ikiyüzlü ve hain olur.

-Ya sizin partiye bir başka partiden biri geçse ne olur?

-O zaman durum değişir. 'Sonunda doğru yolu buldu' deriz.

Politikacı için alkış vazgeçilemez bir şeydir ve herşeyden de önemlidir.

Ülkenin birinde devlet erkanı akıl hastanesini ziyarete gitmiş. Hastalar onları görünce çılgınca alkışlamaya başlamışlar. Gururla birbirlerine bakmışlar. O sırada kenarda onları alkışlamayan biri gözlerine takılmış. Yanına varıp: 'Sen neden alkışlamıyorsun' demişler. Adam: 'Ben deli değilim, onların gardiyanıyım' diye cevap vermiş. ■